د قرآن او حدیث په رڼا کې

د میت مسائل

(بشپړ او مدلل)

لیکوال

مولانا محمد رفعت قاسمي

مدرس دار العلوم دیوبند

ژباړن

عبد الله ګل "ریان"

مکتبة رشیدیة

سرکی روډ کوئټه فون: ۲۶۶۸۲۵۷، ۲۶۶۲۲۶۳

دکتاب ځانګړتیاوې:

دکتاب نوم :دمیت مسائل

لیکوال :مولانا محمدرفعت "قاسمي"

ژباړن :عبدالله ګل "ریان"

کمپوز:سواد فرهنګي ټولنه

کمپوزر:بشیراحمد"ریان"

تصحیح کوونکی :مولوي سفرمحمد "عابد"

دچاپ کال :۱۳۳۱ هـ ق (۱۳۸۹لمریز)

خپرندوی :رشیدیه کتابخانه، کوټه

لړلیک

بسم الله الرحمن الرحیم

انتساب

زه دخپلې دې پلټنې (مکمل ومدلل مسائل میت) هابیل، د آدم (علیه السلام) وژل شوي زوی ته په انتساب نیکمرغي ترلاسه کوم، چاچې دحق په خاطر ترټولو وړاندې، دمړینې جام غړپ کړ.

قَالَ لأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ .

محمد رفعت قاسمي
ددیوبند ددارالعلوم خادم
۱۴ شعبان المعظم ۱۴۲۹ هق
۱۶ اګست ۲۰۰۸ دشپې مهال

دليکوال عرض

الحمدلله وحده والصلوة والسلام على من لانبي بعده.

امابعد:

دغير معمولي (ناروغى له امله) دڅه ځنډ نه وروسته داده الحمدلله يوويشتم کتاب (مکمل ومدلل مسائل ميت) ستاسو په خدمت کې دى.په دي کې دناروغ دپوښتني اداب او فضائل، دمړينې دشيبې احکام او مسائل ،ترمړينې وروسته غسل ،کفن ،دجنازې دپورته کولو او په اوږو ايښودلو مسنونه طريقه ،عامه هديره ،وقف شوي هديره ،مملوکه هديره ،د مخلوطې هديرې مسائل ،دجنازي لمونځ به څوک ورکوي، دامامت حق دچا دى؟ څوک دجنازې لمونځ ورکولاى شي؟

دخښولو مسنونه طريقه، ترخښولو وروسته مسائل،دمړي اهل ته به ډوډۍ څوک ورکوي، څو ورځي او څوک يې جوړولاى شي، دثواب رسيدلو مسنونه طريقه ، دفون ،ليک ،جلسې او دنورو په ذريعه تر مړينې وروسته تعزيې ته حاضريدل .دميرمنې عدت، دمړه شوي دلمانځه ،روژې ،زکوة او حج او نورو دفديې مسايل.

لنډه داچې دمړيني له ښو رانيولي، دثواب بښلو ،دقبرونو د زيارت نژدې تولې اړينې مسئلې پکې شته .داټول دالله تعالى فضل اوکرم دى او ددارالعلوم او ددارالعلوم دمفتيانو برکت او ثمره ده.

الله تعالى دي دنورو پخوانيو کتابونو په څېر دي ته هم په خلکو کې دمنلو درجه ورکړي. دمړينې او وروسته تر مړينې دي راسره دفضل ،کرم او بخښنې معامله وکړي.

أَنْتَ وَلِيِّي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ.

آمين يا رب العالمين.

محمدرفعت قاسمي ..ذديوبند ددارالعلوم خادم

۱۴ شعبان المعظم ۱۴۲۹ هـ ق

۱۶ اگست ۲۰۰۸ دشپې مهال

دديوبند ددارالعلوم دشيخ الحديث او صدر المدرسين فقيه النفس مولانا مفتي سعيداحمد صاحب مدظله:

تقريظ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ والصلوٰة والسلام علی عَبده ورسوله الكريم محمد رحمة للعلمين وعلی آله واصحابه اجمعين .

اما بعد: ماته دخوشحالي ځای دی چې، محترم وروړ، د. ديوبند ددارالعلوم استاذ، مولانا قاري محمدرفعت صاحب د(ميت) مفصل احكام ترتيب کړي دي. نوموړی ماشاءالله بريالی دی، دهغه په قلم ډيرکتابونه ليکل شوي دي او په عام او خاصو کې مقبول دي.

له همدې امله، پوره هيله ده چې داکتاب (مکمل ومدلل مسائل ميت) هم هغسې بلکې تر هغوی لا ښه شي، ځکه انسان هره راتلونکې ورځ دپرمختګ پړاوو نه وهي او دښېګڼو لورته په مخ ځي.

دعا کوم چې همدا کتاب هم دخدای تعالی په دربارکې دقبول شرف خاصل کړي او امت ته يې فيض ورسيږي.

کتبه:

سيعداحمد عفی الله عنه پالن پوري
خادم الحديث دارالعلوم ديوبند.

د ديوبند د دار العلوم د مفتي مولانا محمود حسن بلندشهري:

تقريظ

الحمدلله نحمده ونستعينه ونعوذ بالله من شرور انفسنا ونشهد ان لااله الا الله وحده لا شريک له، ونشهد ان سيدنا محمدا عبده ورسوله، ارسله الله تعالى الى کافة الناس بشيرا ونذيرا وداعيا الى الله باذنه وسراجا منيرا .

امابعد :دمړي او دهغه اړوند په شرعي احکامو مشتمل کتاب (مسائل ميت) مي توري په توري وکوت .په حقيقت کې دادټولو مسلمانانو لپاره ګټور بلکي د اهل علم کسانو لپاره لا هم غوره ډالۍ ده.له مستندو حوالو سره ،دشريعت حکم معلوميږي.دفتاواوو اصل کتابونو ته هم په اسانۍ سره رجوع کيږي.الله تعالى دي دکتاب مؤلف (مولانا قاري محمد رفعت صاحب مدظله) او دهغه مرستندويانو ته ښه بدل ورکړي، دټولو لپاره دي داکتاب دآخرت ذخيره وګرځوي او ددعاوو په قبول دي ونازوي او له ټولو فتنو څخه دي خوندي ولري.(آمين)

هذا ماکتبه احقر الزمن العبد محمود الحسن بلند شهري غفرالله له ولوالديه واحسن اليهما واليه . خادم التدريس والافتاء جامعه دارالعلوم ديوبند.

۱۰ ذي الحجه ۱٤۲۹ هـ يوم ثلثا قبيل صلوة العصر.

دمولانامفتي زين الاسلام قاسمي صاحب :

تقريظ

حامداً ومصليا ومسلماً :

درانه ملګري محترم مولانا قاري محمد رفعت قاسمي صاحب دام فيضه وعم نفعه ته دي الله تعالى نيک اجراو بدل ورکړي،د خپلو مطبوعاتو په لړ کې په يوويشتم کتاب (مکمل ومدلل مسائل ميت) يې هم دنورو کتابونو په څير دفهقي اوفتاواوو له مستندو کتابونو څخه دميت په اړه هر ډول جزيات رايوځاى کړى دي. ځينې ځايونه يې په خپل قلم څو کرښي ګټور توضيحات ليکلي دي. ما دامجموعه له پيل څخه ترپايه وکتله ،هره مسئله په معتمدو حوالو ښکلې شويده ، په استناد کې يي کومه خبره نشته ،په پوره ډاډ سره داخبره کيدلاى شي چې دادمسجدونو دامامانو لپاره خوراګټور کتاب دى.

دعاکوم چې داکتاب هم دالله تعالى په دربار کې دعام مقبوليت شرف ولري او امت ته يې برکت ورسيږي.

ددرويشانو دپښنو خاوري زين الاسلام قاسمي .

په ناروغتيا کې ددرملو او دعا حکم

کله چې کوم مسلمان ناروغ شي ، هغه او خپلوانو ته يې لازمه ده چې دناروغي علاج يې وکړي، کوم داکتر ،ماهر يا بل چاته دي ورشي. ځکه په حديث شريف کې راځي:

تداوو عبادالله فان الله تعالى ما خلق داء الا وقد خلق له دواء لا السام والهرم.(مشكوة شريف ج۱ ص ۳۸۸ او ابوداود شريف ج۲ ص۵۳۹)

ژباړه : دالله بندګانو ! علاج وکړئ،بيشکه الله تعالى چې څومره ناروغۍ پيدا کړي دي دهغوی دوايې هم پيدا کړي ده خو نه دمرګ او زوړتوب لپاره.

په بل حديث شريف کې راځي :

[لكل غم فرح وكل داء دواء.]

ژباړه :(دهر غم لپاره خوشحالي شته او دهرې ناروغۍ لپاره دواء.)

يعني الله تعالى چې څومره ناروغۍ پيدا کړي دي، دهغوی دلري کولو لپاره يې دواوي هم پيدا کړي دي چې ددې ناروغيو دعلاج خاصيت يې پکې ايښې دی.

دناروغيو په درملنه کې غوره داده چې اعتدال پکې مراعات شي، ماهر داکتر ته چې له خدايه ويريږي او ښه خُلق ولري، مراجعه کوئ. ددرملني کار ژر ،ژر مه بدلوئ، ددوا تر معقول اثرپوري پاته کيږي، ديوه مشير په تدبير باندي اکتفا کوئ. تر څو چې امکان ولري په درملنه کې داسي څه مه استعمالوي چې هغه حرام وي. ځکه الله تعالى په حرام او

ممنوع شیانو کې شفاء ایښي نه ده. لکه په حدیث شریف کې
چې راځي:
ماجعل الله شفاء کم فیما حرم .(بخاري ج ۲ ص ۸۴۰)
په حرامو شیانو کې الله تعالی ستاسو لپاره شفا ایښې نه ده ،
خو که کوم حاذق او ماهر طبیب دکوم ممنوع او حرام شي په
هکله داپریکړه وکړي چې ددې ناروغ لپاره په دې کې شفاء
شته ،له هغه پرته یې درملنه نه کیږي، شریعت په داسې څه کې
دځان ژغورلو اجازه ورکړې ده. ددې کار په کولو دې مریض
او دهغه خپلوان له خپلې دې ګناه څخه توبه وکړي او ډیر
استغفار دې ووایې،ترڅو الله تعالی په ټولو رحم وکړي ، لکه
په قرآن کریم کې چې ارشاد دی :
[واستغفروا الله ان الله غفور رحیم.]
(له الله تعالی څخه بښنه وغواړئ، بیشکه هغه بښونکی او
مهربان دی.)
په حدیث شریف کې دي :
توبوا الی الله قبل ان تموتوا.(ابن ماجه ص ۷۸)
(تر مړینې وړاندې په توبه کولو کې بیړه وکړئ.)
دګناوو ډیروالی، دمنهیاتو او محرماتو ارتکاب او دحق
ضایع کول هم دناروغیو سبب ګرځي ، له همدې امله په
ناروغي کې توبه او استغفار کول ضرور دي. په حدیث شریف
کې راځي :لکل داء دواء و دواء الذنوب الاستغفار.

هرې ناروغۍ ته درمل شته، دګناهونو درمل استغفار دی.
داهم په یاد ولرئ چې ځینې خلک دخطرناکو ناروغیو له دواء او دعا له تنایجو څخه ناهیلي کیږي ،دشریعت خلاف شیان کوي ،په منهیاتو او حرامو کې واقع کیږي. دشرع خلاف نذر ، جنتر منتر ،سحر او جادو کوي. داسې تدبیر نه داچې یوازې حرام دی بلکې کفور هم نه دی . نو مسلمانانو ته ضرور ده چې هغوی ددې بې پایښته ژوند لپاره په داسې کړو، وړو خپل دین او ایمان برباد نکړي ،بلکې ددې لپاره دخاتمې دخیر دعا وغواړي او غوره داده چې دناروغۍ دزیاتوالي په صورت کې مستحقو خلکو ته صدقه او خیرات ورکړي ،دمسکینانو او بې وزلو دعاوې وګټي. په حدیث کې راځي :
[تداووا مریضکم بالصدقه.]
دخپلو ناروغانو درملنه په صدقه سره وکړئ.
درسول الله صلی الله علیه وسلم لارښوونه ده :
لاترد البلاء الا الصدقة. صدقه بلاوې لرې کوي.
همداسې په هر مسلمان باندې فرض دی چې په خپل ژوند کې داخرت دتوښې دبرابرولو خیال وساتي. دافرض خورا مهم دی. ځکه ژوند بې پایښته دی یوازې دساه په پورته کښته کیدلو پورې ژوند تړلی دی، امکان لري په خورا معمولي علت یا ناروغۍ سره دساه پورته کښته تلل راتلل ختم شي او ددنیا او دین ټولې هیلې پای ته ورسیږي. نو هر مسلمان ته لازمه ده چې هغه داخرت انتظام وکړي. که بد مرغي وي او

ددې ژوند په ډېرو کارونو کې راګیر شي او دې لورې ته پاملرنه ونلري ، دناورغي په شپو ورځو کې که یې عقل او حواس په ځای وي نو دې لورته متوجه شي ، که شتمن وي، د خپلو بې وزله خپلوانو ،دوستانو، ګاونډیانو او دلویدلو خلکو مرسته دې وکړي ،په نیکو کارونو کې دې شتمني ولګوي.دوارثانو دحق خیال دې وساتي .له خپل حیثیت سره سم دې دخیر په لګښتونو کې برخه واخلي .په دې حدیث شریف دې عمل وکړي.

خیر المال ما انفق في سبیل الله .

غوره شتمني هغه ده چې دالله تعالی په لار کې ولګیږي.

دمړیني دبسترې حکم

انساني ژوند ددنیاوي اړتیاوو له امله په ډېرو ناخوالو کې تیریږي، ځیني وختونه خو،اړتیاوي انسان دبغض اوکیني دې حد ته ورسوي چې ورته جایزي بریښي.مسلمان ته چې شریعت حکم کړی دی ،نو که کله داسي پیښ شي چې له کوم خپلوان ،دوست ،ګاونډي یا کوم بل مسلمان سره ورته څه زړه بداوي پیدا شي ، تر دري ورځو ډیر دې په زړه کې کیني او کرکي ته ځای نه ورکوي،څو مره چې کیدلای شي جوړه دې کوي.دافسوس ځای دادی چې موږ دشریعت دنورو احکامو په څیر، دې حکم ته هم شا کړي ده. ډیر کسان په کینه ،حسد ،کبر ، غرور ،ځان ښودنه او ریا اخته دي. که دژوند مصروفیتونه ،ځان غوښتنه ،دخوندونو او سیالۍ جذبات

ورتـه دارام او راحت پـه وخـت کـې دا اجـازه نـه ورکـوي چـې دناروغې له زړه څخه وباسي ،نو انسان ته لازم دی چې مړینې ته په نژدې والي کې ، دناروغي په شپو کې دناولې شیان له زړه څخه لرې کړي.دهغو کسانو خوشحالي ترلاسه کړي چې دارامي په وخت کې يې کړولي وي.

په دې لړ کې دمریض لپاره تر هرڅه وړاندې دافرض دی چې دهغه عزیزانو ،دوستانو ،ګاونډیانو ،خدمت کوونکو او عامو مسلمانانو خوشحالي ترلاسه کړي ،ځوک چې يې کړولي وي، کینه یا بغض يې ورسره وي،هغوی ته عذر ووايي.

په داسې حالت کې چې انسان دناروغۍ یا مړینې پـه بستر پروت وي، دعـامو خوشحالول دده بـار سپکوي.دده تېـې او مړژواندی زړه ورسره غوړېږي.ناروغي يـې تخفیـف پیـدا کوي یـا مړینـه وربانـدې اسـانه کیږي.لـه دې سره ،سره یـو مسلمان چې دناروغي په بستر پروت وي په دې هم غور وکړي چې دده دلاسـه چاتـه تکلیـف رسیدلی دی، دده دژونـد پـه مصروفیتونو کې دچا حق ضایع شوی دی.پـه دې توګه کـه دغسې څوک ورتـه یادېږئ.لـه هغـوی څخـه دخپلو تیروتنو ښښنـه وغـواړي او پـه معـافي او ښښنه غوښتلو کـې دشرم احساس ونکړي. که يې وس وي دهغه زیـان بدل دې ورکـړي، دچا حق چې يې ضایع کړي وي هغـه ورتـه تلافي کړي او کـه وس ورسره نهٔ نو معافي دې ورڅخه وغواړي. ځکه شریعت مسلمانانو ته وایي چې حق ضایع کول خورا بده ګناه ده.د هغه

چا چې حق یې ضایع کړی دی، که یې هغه په خپله معاف نکړي نو الله دده جرم او ګناه نه ببښي.
نو مسلمان ته لازمه ده چې دچا حق ضایع نکړي، که داسې کومه ګناه ورڅخه وشي، نو په دې ژوندکي دې تري دببښلو وواېي، ترڅو په اخرت کي يې له پوښتني خلاص وي.
موږ وعده کوو چې انشاء الله بیا به دعباداتو او فرایضو له اداء کولو سره، سره معاملې هم سموو، دخدای مخلوق ته به ګټه رسوونکي کیږو او پاته ژوند به له شریعت سره سم تیروو. له بدیو توبه کوو بیا به دخدای دبندګانو دتکلیف رسولو څخه ځان ساتو. له هر هغسي عمل څخه به لري اوسو کوم چې پکي چاته دناحق تکلیف رسولو ویره وي.
الله تعالی دې زموږ توبه قبوله کړي او په نیکو خلکو کي مو دې شامل کړي. آمین. محمد رفعت قاسمي.

په اسلام کي دناروغ پوښتنه کول

دناروغ پوښتنه، تسلا او دهغه خدمت، رسول الله صلی الله علیه وسلم دلوړي درجي نیک عمل او منل شوي عبادت بللی دی. په مختلفو طریقو سره یې ددې ترغیب کړی دی. درسول الله صلی الله علیه وسلم خپل معمول داوو چې دناروغ به یې پوښتنه کوله، هغه ته به یې داسي خبري کولي چې وربانديي تسلا به یې کیدله او غم به یې سپکیده. دالله تعالی نوم او کلام به یې وایه او په مریض به یې دم کاوو. نورو ته به یې هم دغسي ...

ابو موسي اشعري رضی الله عنه ،درسول الله صلی الله علیه وسلم یو ارشاد روایت کوي:
په وږیو خواړه وخورئ، د ناروغانو پوښتنه وکړئ، کوم کسان چي ناحقه بندیان شوي دي، دهغوی د خلاصون هڅه وکړئ. (صحیح بخاري)
له ثوبان (رضی الله عنه) څخه روایت دی چې، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ارشاد وکړ: مؤمن بنده چي دایمان خاوند ورور پوښتنه وکړي، تر بیرته راتلو ګواکي هغه دجنت په باغ کي واوسید.
ابوهریره رضی الله عنه روایت کوي، رسول الله صلی الله علیه وسلم لاربنوونه وکړه :څوک که دکوم ناروغ پوښتنه وکړي، دالله له لوري په آسمان کي یو منادي غږ وکړي: ته مبارک، ناروغ ته ستا ورتګ مبارک، داچي تا داکار وکړ، په جنت کي دي ځان ته کور جوړ کړ.
(معارف الحدیث ج ۳ ص ۴۴۷ دابن ماجه په حواله.)

دناروغ عیادت (پوښتنه) کول

که دچا کوم خپلوان او یا دوست ناروغ شي، دهغه دلیدلو او د هغه داحوال معلومولو لپاره ورتګ مستحب دی ، دي ته عیادت یا دناروغ پوښتنه کول وایي.
که دناروغ کوم خپلوان یا داحوال معلومولو څوک نه و، نو په داسي حالت کي دهغه ناروغ خدمت په هغو مسلمانانو چي ورباندي خبر دي کفایي فرض دی.
دعیادت دفضیلت او دهغه ثواب په هکله ډیر احادیث راغلي

دي ، زه هغه ټول نه بیانوم، دوه درې لنډ احادیث به بیان کړم.
دصحیح مسلم په یوه حدیث کې دي چې، الله تعالی به دقیامت په ورځ ووایي :ای زمابنده !زه ستا پرودګاریم .زه ناروغ وم تا زما پوښتنه ونکړه .بنده به عرض وکړي:
ای خدایه! ته دعالم پرورګاریې، ستا عیادت څرنګه کیدلای شي؟ (یعنې ته نه ناروغه کیږې) ارشاد به وشي.فلانې بنده مې ناروغه ؤ،تا دهغه عیادت ونکړ .که ته دهغه عیادت ته ورغلی وای زه به له هغه سره وم.
نبوي ارشاد دی :څوک چې سهار دکوم ناروغ عیادت وکړي، دهغه په هکله تر ماښام پورې اویازره ملایکې دمغفرت دعاوې کوي اوڅوک چې ماښام عیادت وکړي، د هغه لپاره تر سهاره اویازره ملایکې استغفار وایي.
(سفرالسعادت)
"څوک چې دخپل مسلمان ورور عیادت وکړي، هغه ته په جنت کې یو باغ ترلاسه کیږي." (ترمذي او بخاري ج ۱ ص ۱۶۵)
رسول الله صلی الله علیه وسلم خپلو غوره اصحابو ته دا حکم کړی دی چې، تاسو دناروغ پوښتنه کوي اوله جنازې سره یې ځي.(صحیح بخاري شریف،علم الفقه ج ۱ ص ۱۸۳)
مسئله :له پیسو اخستلو پرته له کوم بیمار سره یا قبرته نژدې تلاوت کول صحیح دي.داجرت اخستلو لپاره تلاوت کول حرام دي، اجرت اخستونکي او ورکوونکي دواړه ګنهګار دي.ثواب ورته نه رسیږي. (فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۴۸)

دعيادت آداب

دعيادت په آدابو کې دادي چې اودس وکړي، فقط دثواب او دالله تعالى دخوشحالي دترلاسه کولو لپاره ورشي، له بيمار څخه دحال پوښتنه وکړي ، تسلا ورکړي ، هغه ته دروغيدلو هيله پيدا کړي او دناروغي چې کوم ثوابونه په حديث کې راغلي دي هغه ورته ووايي. دروغتيا دعا ورته وکړي او له هغه څخه هم دځان لپاره ددعا غوښتنه وشي، له ناروغ سره تر ډيره وخته نه کښيني ،که يي ناروغ په ناسته خوشحاله وي نو بيا ډير کيناستل ورسره غوره دي.(شرح سفر السعادات)

درسول الله صلى الله عليه وسلم دامبارک عادت ؤ چې که به يي کوم خپلوان ناروغ ؤ ، د هغه عيادت ته به يي تشريف وروړ،دناروغ له سر سره به کيناست، دهغه دحال پوښتنه به يي کوله او ويل به يي طبعيت دي څرنګه دی او زړه مو څه شي غواړي؟ که به ناروغ څه وغوښتل او ورته زيانمن به نه وو دهغه شي دورکړي امر به يي کاوو او خپل ښی لاس به يي د ناروغ په بدن کښيښود او دعا به يي ورته کوله . کله به يي دا الفاظ ويل :اللهم رب الناس اذهب الباس واشف انت شـافي لاشفاء الاشفاءک شفاء لايغادر سقما.

ډيروخت به يې دري ځله دعا کوله :اى الله! دټولو خلکو پروردګاره ! ناروغي تري لري او روغتيا ورکړي. ته صحت ورکوونکی يي او صحـت هغه ده چي ته يي ورکړي، ده ته

صحت ورکړي چې کومه ناروغي يې پاته نشي.

له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دا هم منقول دي چې دغير مسلم ناروغانو عيادت يې کړى دى. يوه يهودي ځوان درسول الله صلى الله عليه وسلم خدمت کاوو، کله چې ناروغ شو، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم يې عيادت ته تشريف يووړ. هغه ته يې د مسلمان کيدلو لارښوونه وکړه، دهغه نيک مرغي وه چې مسلمان شو.

کله چې يې کاکا، ابو طالب ناروغ شو، هغه مشرک ؤ، رسول الله صلى الله عليه وسلم يې عيادت ته ورغى، له هغه څخه يې وغوښتل تر څو مسلمان شي، خو دازل کاتب يې دانيک مرغي په برخه کي ليکلي نه وه او ددي لارښووني له تعميل څخه بي برخي پاته شو.

له همدي امله د ډيرو علماوو رايه داده چې عيادت داسلام په حقوقو کې نه ده، بلکي دصحبت په حقوقو کې ده. له چا سره چې يې ملاقات شوى وي، دهغه عيادت مسنون دى، که هغه مسلمان وي او که غير مسلمان.

(شرح سفر السعادات، علم الفقه ج ۲ ص ۱۸۴)

مسئله: مستحب دادي چې مړه کيدونکي دخپل ځان په هکله په الله تعالى باندي نيک ګمان وکړي. ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشاد کوي: [دمړيني په حال کي ضروري ده چې انسان په خپل حق کي په الله تعالى باندي نيک ګمان وکړي چې هغه راباندي رحم کوي او ګناه مى راته

معافوي.]

په بخاري او مسلم کې دی چې: "الله تعالی وايي: زما په هکله چې زما بنده څرنګه ګمان کوي، زه ورسره هغسې معامله کوم." (کتاب الفقه ج ١ ص ٨٠٩)

مسئله: تر مړيني وروسته دې مړی داسې ځای کښېښودل شي چې هلته خلک وي، ميت دې يوازې نه پرېږدي. که ورسره کښيناستل ستونزمن وي، لکه روغتون يا نور ځايونه، لږ دې کښيني په تسبيح او تهليل دې مشغولېږي او د مړي لپاره دې د مغفرت دعا کوي. (فتاوی رحيميه ج ٥ ص ١١٦، درمختار ج ١ ص ٧٩٨)

مسئله: که د چا د مړينې خبره واورېدله شي يا له کوم مړي سره نژدې وي، که هغه مسلمان وي او که غير مسلمان، د هغه په ليدلو دې ورته خپله مړينه ياديږي او ورته غوره الفاظ دادي: انا لله وانا اليه راجعون. (فتاوی محموديه ج ٢ ص ٤١٤)

مسئله: که د مړينې نښې ښکاره شي، حاضرين دې د شهادت کلمه په لوړ اواز او د ياسين سورة ولولي. څوک چې د مړي سترګې ورپټوي په لوړ غږ دې ووايي: بسم الله وعلى ملة رسول الله. په جامه کې تر پټولو وروسته په ورو غږ دوی په تلاوت مشغولېدل ثابت دي.

(فتاوی شامي مع رد المحتار ج ٣ ص ٧٨-٨٥، احسن الفتاوی ج ٤ ص ٢٢٥، فتاوای هنديه ج ١ ص ١٥٧ طحطاوي علی المراقي ص ٣٠٨، کبيري ص ٥٧٦، بهشتي زيور حصه ٢ ص ٥٢.)

داسلام ستر احسان

مړینه په یقیني توګه راتلونکې ده ، کوم وخت یې معلوم نه دی، له همدې امله مسلمان ته مناسب داده چې هیڅ وخت ورڅخه غافل نشي، تل یې په یاد ولري او دآخرت دسفر لپاره تیاري وکړي ، په تیره که ناروغ وي نو خپل دین او ایماني حالت دي سم کړي اوله الله تعالی سره دخپل تعلق دصحیح کولو دې ډیر فکر کوي. دنورو ورونو دخدمت ،همدردي او دغم دسپکولو دښو یادولو هڅه دې کوي. دالله تعالی دنوم او کلام په ویلو دې وربانديدم کوي،دصحت او روغتیا دعا دې کوي.له هغه سره دې داجر او ثواب او دالله تعالی درحمت خبري کوي.په تیره که وپوهیږي چې ناروغ په ښکاره دښه کیدلو نه دی او داخرت سفر یې نژدې دي نو دهغه زړه دې دالله تعالی لورته متوجه کوي، او دایمان دکلمي دیادوني دمناسبي طریقي کوشش دې کوي.کله چې مړینه راشي،اقارب دې له صبر څخه کار اخلي،له فطري غم او زحمت سره دې مړینه دالله تعالی پریکړه وګڼي او دوفادار بنده په څیر دې دتسلیم سر ټیټوي.دالله تعالی له کرم څخه دې ددې صدمې او غم په بدل کې داجر او ثواب امیدلري.هغه ته دې دعا کوي. په ژبه او عمل سره دې دمړي دخپلوانو او کورنیو غم خواري او تسلاء کوي ، دهغوی دغم دسپکولو کوشش دې کوي،انشاء الله تعالی دخدای جل جلاله په وړاندي به داجر څښتن وي.(معارف الحدیث ج ۳ ص ۴۳۵)

داچې داسلام په مقدس شریعت کې له خپلو دینې ورونو سره ښه سلوک او احسان او هر ډول مراعات یو سترشی ښودل شوی دی، شریعت داغواړي چي همدا د دیني ورورګلوۍ او دميني لړۍ په مړینه غوڅه نشي. له همدې امله د رسول الله صلی الله علیه وسلم دامبارک عادت ؤ چي کله به کوم مسلمان له نړۍ څخه لاړ، له هغه سره به یي ډیر احسان کاوو او کوم شیان چي د قبر او قیامت لپاره به ګټور وو د هغوی کوشش به یې کاوو او دهغه له خپلوانو سره به يې هم غوره سلوک کاوو.
داسبب دی چي د جنازي لمونځ چي په حقیقت کي د مړي لپاره د مغفرت دعا ده، په مسلمانانو باندي دالله تعالی له لوري فرض شوی دی او د مړي پاکول او په ښه اهتمام سره يې تر وروستني منزل پوري رسول یو لازمي امر بللی دی.
داپه حقیقت کې د مړي د حقوقو رعایت له ناروغي تر وروستي وخت پوري آن تر هغه لا وروسته چې په اسلام کې دي، په بل کوم مذهب کې یې اثر هم نشته. که د چا دلید سترګې روښانه وي، په ديني معاملاتو کې د قدر په سترګو ورته کتلو، ورباندي پوهیږي. (علم الفقه ص ۱۸۳)

د مړیني د حال مسائل

مسئله: د سلفو تعامل او د خلفو توارث دادی کوم چي هدايي غوره کړي دي. چې د مړيني داثارو په ښکاره کولو دي مړ کیدونکي ستوني ستغ کړي او مخ دي د قبلي لور ته واړوي، د نبوي احادیثو او فهقي دلائلو دواړو دا غوښتنه ده.

په بنې اړخ پرې ایستل قید په کوم حدیث او یا په اثر کې په صراحت سره نشته ، نو ښه طریقه داده چې مخ په قبله لـه الاستلقاء (ستونې ستغ څملول او مخ قبلې ته کول) سره وي. یا چې یې په هر صورت سهولت وي ورباندي عمل وشي. په دواړو کې یو هم دسنت خلاف نه ده.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۴۲ - امدادالاحکام ص ۸۱۱)

داټول صورتونه هغه مهال سنت دي چې ناروغ ته تکلیف نه وي ، که هغه ته تکلیف وي نو څرنګه چې ناورغ ارام وي هغسي دي څملول سي. (بحرالرائق)

مسئله :که میت(مړی) بالغ وي او که نابالغ، په هر صورت کې د نزع په مهال یسن ورته اورول مستحب دي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۳ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۷۹۷)

مسئله :دمړینې له وخت سره نژدې مستحب دادي چې کوم خپلوان یا دوست یابل څوک ، هغه تلقین کړي، یعني دهغه تر څنګ په لوړ غږ کلمه طیبه ووایې، ترڅو یې ناروغ واوري او په خپله یې هم ووایې او دهغه زیري ورو کړځي چې په صحیح حدیث کې راغلي دي: "دچاچې وروستنۍ خبره لا اله الاالله وي جنت ته داخلیږي. خو ناورغ ته داسې نه ویل کیږي چې کلمه ووایه .ځکه دناروغۍ دشدت یادحواسو دخرابتیا له امله دهغه له خولې څخه انکار راونه وزي. دداسې ناروغ ترڅنګ دیسن شریف تلاوت کول مستحب دي. په حدیث شریف کې دي:

دکوم مریض ترڅنګ چې حدیث شریف تلاوت کیږي، دهغه مرینه ښه وي، په قبرکې ورته خوشحالي وي او دقیامت په ورځ تازه راپاڅي. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۰۹)

په وروستنې وخت کې دنیکو او پرهیزګارو خلکو موجودیت ورسره غوره دی. دهغوی په برکت رحمت را نازلیږي. (عالمګیري)

مسئله: په وروستنې وخت کې له مریض سره ښه بوی لرونکی شی ایښودل یا لوبان اوعود په اور ایښودل مستحب دي.

کله چې یې روح لاړه شي، سترګې دې په نرمي سره بندې کړای شي او زنې دې په پاکه جامه ورته وتړي. داسې چې تر زنې لاندې، دواړو لورو ته په سرپورې وتړل شي. اعضاء ورته سم شي، په صحیح حالت وغزول شي بیا چې یې غسل، تکفین او دجنازې لمونځ ثومره ژر کیدلای شي، وشي او دفن کړای شي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۸۵ – امدادالاحکام ج ۱ ص ۱۴۲)

مسئله: ترمړینې وروسته دپښو ګوتې سره نژدې وتړلي شي، پوندې یې سره لرې نه شي. بیا وربانده کوم څادر وغوړول شي. (بهشتې زیورج ۲ ص ۵۱)

مسئله: له مړه کیدونکي سره که له، لا اله الا الله سره، محمد رسول الله وویل شي، هم پروا نلري. که یوازې دلااله الا الله په تلقین اکتفا وشي، هم جواز لري. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۴۴، ردالمحتارج ۱ ص ۷۹۵ په حواله، کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۰۸)

مسئله :که هغه یو ځل کلمه ووایې او بیا خوله شي،بیا دې
دا هڅه نه کیږي چې هغه کلمه ویل جاري ولري. ځکه مطلب
دادی چې وروستنې خبره یې چې له خولې راووزي هغه
د کلمې ویل وي. خو که تر کلمې وروسته بیا کومه دنیایې
خبره وکړي بیا دې د کلمې تلقین وشي چې وي وایې بیا ئې
بس کړي.(بهشتي زیور ج ۲ ص۵۱)
مسئله :دنزع په حالت کې مړه کیدونکي ته اوبه ورکول
مستحب دي. ځکه دنزع په مهال دتندې زیاتوالی وي او
داوبو ورکول له صحابه وو څخه هم ثابت دي.
(امدادالاحکام ج ۱ ص ۸۱۸)
مسئله :دمیرمنې دنزع په وخت یې په لاسونو نوکریځي
ایښودل نه مسنون دي او نه صحیح ،بلکي ناجایز دي.
مسئله :دمړه کیدونکي په وړاندې دې داسي خبره نه کیږي
چې زړه یې د دنیا لور ته میلان پیدا کړي ، ځکه داله دنیا څخه
دیلتون او دالله په دربار کې د حاضریدلو وخت دی.
(فتاوی دارالعلوم ص ۲۴۵ ،درالمحتار ج ۱ ص ۸۰۳ په حواله ، بهشتي زیور ج ۲ ص
۵۱ کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۰۷)

ایا مړکیدونکی باید وصیت وکړي؟

پوښتنه :نن سبا چې د چا په انتقال ،وارثان یې کوم خرافات
ترسره کوي ، مثلاً دښکاره کولو رواج یا نورڅه ، ایا مړی هم
وریاندې ګنهګاره کیږي؟
ځواب :په مړینه ډیر منکرات رواج شوي دي ،لکه :
۱- دمړي دمخ ښکاره کول. ۲- دمخ ښکاره کولو لپا..

جنازه څو ساعته ځنډول.
۳- دخپلوانو او دوستانو لپاره دجنازې لمونځ ځنډول.
۵- دمړي عکس اخستل. ٦- عکس يې په اخبارونو کې خپرول. ۷- جنازه له يوه ځايه بل ته وړل. ۸- دجنازې لمونځ څو ځلې کول. ۹- غائبانه دجنازې لمونځ کول. ۱۰- له عامې هديرې ګوښه ښخول. ۱۱- دقبر خواوشا ديوال راګرځول. ۱۲- دثواب په بهانه دسنت خلاف اجتماع. ۱۳- تعزيتې (دفاتحې) جلسې. ۱۴- دمړي په سوانح (صفت) کې غير واقعي شيان خپرول او نور...

نن سبا ددې منکراتو لمن خورا پراخه شوي ده، آن علماء او صلحاء پکې اخته دي، دمشهورو مذهبې مشرانو په جنازو کې دامنکرات څو ګونه ډيرليدل کيږي.
په داسې حالاتو کې که چاته دا ويره وه چې دده په مړينه بې فکره او له اخرت څخه بې خبره، ددنيا دنوم او شهرت وږي پاته کسان، نالايقه معتقدين، ناخلف خلفاء او ددين په جامه کې بې دينه خلک، په ده باندې داسې ظلمونه کوي او ترمړينې وروسته يې داسې رسوا کوي، نو وصيت کول وربانديې واجب دی چې داسې ممنوعات دې هيڅکله نه وي. تجهيز، تکفين، دجنازې لمونځ، دثواب لپاره کارونه دې ټول دسنت مطابق وکړای شي.
که داسې وصيت ونکړي سخت ګنهګار دی او دعذاب به مستحق وي. دصحيح بخاري ديوه حديث په اړه:

"تعذيب الميت واهله عليه." مشهور وضاحت دادی چې که يې دمړينې له امله دنوحي او ژړا علم ؤ او هغه يې منع نکړ او داوصيت يې ونکړ، گنهگاره کيږي. په وصيت کې دي داشيان وليکي او له هغوی څخه دي منع کړي. په تيره ددينې علماوو او لارښود کسانو خو دوصيت کولو ډير تاکيد شوی دی. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۳۲)

له ناڅاپي مړينې څخه پناه غوښتل

مسئله :له ناڅاپي مړينې څخه پناه غواړئ، ځکه په دې سره ډير وخت دحقوقو اداء کولو، توبې ،بخشش غوښتلو او نورو څه موقع نه پيدا کيږي. (فتاوی محموديه ج ۲ ص ۳۹۷)

دمړه کيدونکي دوصيت حکم

مسئله :په ژوند اؤ دروغتيا په حالت کې خپله شتمني چاته بخښل، هغه يې مالک گرځول ، شرعاً او قانوناً دهغه مليکت گرځي او بخشش معتبر دی. خو که دورثاوو دحق تلفي نيت پکي وي، بيا خورا ستره گناه ده. که کومه شرعي مجبوري وي نو بيا خو الله تعالى عفوه کوونکی دی. په کومه ناورغې کې چي څوک مري هغه مرض الموت بولي. په مرض الموت کې بخشش کول اعتبار نلري، وارث ته هم وصيت کول جواز نلري خو غير وارث ته دشتمنې په دريمه برخه کې وصيت معتبر دی. (فتاوی رحيميه ج ۲ ص ۲۶۸)

......
.....

په رمضان المبارک کې په مړينه ، دقبر عذاب

پوښتنه :که کوم ګنهګار مسلمان په رمضان المبارک کې مړ شي، دقبر عذاب به تر قيامته ورباندې نه وي اوکه يوازې درمضان په مياشت کې؟

ځواب :له کافر څخه يوازې د رمضان په مياشت کې عذاب لري کيږي ،خو ګنهکار مسلمان تر قيامت پورې ور څخه خوندي وي.هغه کسان چې له رمضان پرته په نورو مياشتو کې مري، دهغوی حکم هم داسي دی.دکافر به دجمعې په ورځ او رمضان کې دقبر عذاب نه وي، خو په ګنهکار مؤمن چې کله جمعه يا رمضان راشي ترقيامته ور څخه عذاب پورته کيږي.(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۷،ردالمحتار ج ۱ ص ۷۷۳ په حواله)

ددې درې ځوابونه کيدلای شي:

۱- دنورو نصوصو په ملاحظه په حديث کې د ،اجتناب عن الكبائر (له سترو ګناهونو څخه ځان ساتل) قيد شته.

۲- ځيني عصاة (ګنهکار مؤمن) له حساب څخه پرته جنت ته ځي، دهغوی دانيکمرغي مقدره وي چې د جمعې په ورځ يې مړينه پيښه شي.

۳- دجمعې دورځې په مړينه يوازې دقبر عذاب ور څخه لري کيږي، دآخرت عذاب نه وي معاف ،ددې حديث مطلب دادی چې له جمعې پرته ،دعمل په برکت که دقبر له عذاب څخه وژغورل شي ،نورې مرحلې ورته خورا آسانه وي.

په ځانګړو ورځو کې دبنديانو په بند کې تخفيف راتلل په دنيا کې هم رواج دی. که دجمعې دورځې يا دشپې په عظمت الله تعالی دشراب څښونکو او سود خوړونکو په بند کې تخفيف (کموالی) راولي ستا اوزما ورباندې څه اعتراض دی؟ او که دا سهولت او تخفيف دسترو ګنهکارانو په هکله نه وي، بيا هم کومه ستونزه نشته. ددې حديث شريف مدعی داده چې دجمعې او دجمعې دشپې دقبر عذاب يې موقوف کړی دی. پاته شوه دا خبره چې دکومو، کومو خلکو عذاب موقوف شوی دی؟ دا الله تعالی ته معلومه ده؟

(آپ کې مسائل اور ان کا حل ج ۱ ص ۸۹)

مسئله: دمحرم الحرام دمياشتې دلسو ورځو په هکله داسې څه راغلي نه دي چې ترلسو ورځو پورې به دقبر عذاب نه وي. خو دجمعې او رمضان المبارک په مياشت کې دمړه شويو کسانو په هکله دازيری په حديث شريف کې راغلی دی.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۶۹ - ردالمحتار ج ۱ ص ۷۹۷)

په شريعت کې دمړه دغسل اهميت

دالله تعالی چې کوم بنده له دې دنيا څخه رخصت شي، د مړينې په لاره داخرت په لور روان شي، اسلامي شريعت دهغه په عزت سره درخصت کولو لپاره يوه ځانګړې طريقه مقرره کړې ده. خورا پاکه، دخدای لمانځنې او خورا درد شريکه او له شرافته ډکه لاره ده.

حکم دادی چې لومړی دې مړي ته داسې غسل ورکړل شي

لکه یو ژوندی انسان چې د پاکې حاصلولو لپاره لامبي. له پاکې ترلاسه کیدلو سره، سره د غسل اداب هم پوره پکې مراعاتیږي. د غسل په اوبو کې هغه څه ګډ شي چې خلک یې د خیرو د پاکولو لپاره په ژوند کې استعمالوي. په پای کې د کافورو په څیر د ښه بوی توکي هم په اوبو کې و اچول شي، تر څو د مړي جسم له پاکې سره، سره معطر او ښه بوی هم ولري. بیا په پاکو جامو کې په کفن شي، خو په دې لړ کې دې له اسراف څخه هم کار نه اخستل کیږي. بیا په جماعت سره ور باندې لمونځ کیږي، په هغه کې د مړي لپاره د مغفرت او رحمت غوښتلو د دعا اهتمام کیږي. بیا په خورا عزت سره قبر ته حواله کیږي چې په حقیقت کې الله تعالی ته سپارل کیږي.
د ځمکې غیږې ته ورکول کیږي، هغه چې توکو یې د ده وجود جوړ کړی دی. په یوه لحاظ یې هغه مور ده. بیا خلک په ژبه او عمل سره د مړي خپلوانو او کورنۍ ته تسلا ورکوي ورسره د غمخوارۍ او همدردۍ اظهار کوي، هڅه کوي تر څو یې غم ورته سپک کړي. (معارف الحدیث ج۳ ص۴۳۵)

ولې مړي ته غسل ورکول کیږي؟

مسئله : د مړي له غسل څخه مطلب د هغه پاکوالی او د هغه عزت او حرمت څرګندول دي.

(فتاوی دارالعلوم ص۲۵۲ ج۱ بحواله رد المحتار ص۷۹۹، ج۱، باب صلوة الجنائز)

مسئله : دمړي دغسل اصل دادی چي ملائکو آدم علیه السلام ته غسل ورکړي ؤ او هغه ته ئي ویلي ؤ چي داستاسي دمړي طریقه ده. (درمختار ص ۸۳۷ ج ۱)

مسئله: مړی ته غسل ورکول په مسلمانانو فرض کفایه دی. (که څو کسه مړي ته غسل ورکړي، نو دنورو مسلمانانو غاړي خلاصې دي.) که یو مړی بې غسله دفن شي نو ټول هغه مسلمانان چې له مرګه ئي خبر شوي وي، ګناهکاردي.

مسئله: که مړي پرته له غسله په قبرکې کښېښودل شي، ترڅوچې خاوري وربانذي اړول شوي نه وې، را ایستلای شي او غسل ورکولای شي او که ئي خاوري وربانذي اړولي وي نو نه دي راباسي. (بحرالرائق، علم الفقه ص ۸۷ ج ۱)

دغسل شرعي حیثیت

مسئله: مړي ته غسل ورکول په ژوندو کسانو کفایي فرض دي، یعني که څو کسان دا فرض اداکړي، دنورو غاړي خلاصیږي. مړي ته یو ځل غسل ورکول فرض دي. داسي چي پرټول بدن ئي اوبه توي شي او درې، واري وربانذي اوبه تویول سنت دي. (کتاب الفقه ص ۸۱۱ ج ۱)

مړي ته پر غسل ورکولوباندي مزدوري اخیستل

مسئله: مړي ته پرغسل ورکولو باندي اجرت اخیستل جائزنه دی. ځکه دمړي غسل دالله تعالی له طرفه فرض دی، بیانو اجرت په څه اخلي ؟ خو که څو کسان غسل ورکوونکي

موجود وو نو بیا اجرت اخیستل جائز دی، ځکه په داسې صورت کې خاص پریوه سړي باندې غسل ورکول فرض نه دی. (علم الفقه ص ۸۷ ج ۲، فتاوی محمودیه ص ۴۱۶ ج ۲)

مسئله: که پرته له یوه سړي بل څوک نه وي چې غسل ورکړي، هغه ته اجرت اخیستل جائزنه دي، ځکه دمړي غسل اوس یوازې پرده فرض دی اوکه بل څوک هم دغسل ورکولو وي نو بیا جائز دی. دافریضه دې دمړي خپلوان پخپله اداءکوي، خپل عزیزته غسل نه ورکول او نورو ته سپارل، ډیره بې مروتي، بې غیرتې اودکبردلیل دی ، دسړي پر غرور او تکبر باندې دلالت کوي.

(احسن الفتاوی ص ۴۱۸ ج ۴ بحواله ردالمحتار ص ۸۰۴ ج ۱)

مسئله : داخبره مشهوره ده چې هرمسلمان ته په خپل ژوندکې داوومړیوغسل ورکول فرض دي.داغلطه خبره ده.مړي ته غسل ورکول کفایي فرض دي، که یو څوک دا کار ترسره کړي نو دټولو مسلمانانو فرض اداء شو.

(آپ کې مسائل ص ۱۱۹ ج ۳)

مړي ته ترغسل ورکولو وړاندې څه وشي؟

مسئله : ترمړیني وروسته مستحب دي چې سمدستې په یوه پاکه ټوټه زنې وروتړي، ترڅوئې خوله وازه پاته نشي، ورو،ورودې اندامونه سم کړي.که پر مځکه باندې پروت وي، نو پر یوکټ یا تخته دې کښیږدي چې،دانتقال په دوران کې له کوم تکلیف سره مخ نشي اوپه کومه جامه کې چې ئې

مړ،

ساه ورکړي وي هغه دې تري وایستل شي. بله داسي جامه دې ورکړي چي کوم ځای یې تر ښکاره نشي.
دجنازې تیارولوته دومره انتظارکول واجب دی چي مړینه یې یقیني شي .کله چي ئې مړینه یقیني شي نو بیایې دجنازې په تیاري او دفن کې بیړه ښه ده او له مرګه یې دخلګو خبرول مستحب دی .(کتاب الفقه ص ۸۱۱ ج ۱)

دغسل سامان

۱- دغسل ورکولو لپاره داوبولوښې چي څومره ته اړتیا وي،که څه هم په کورکې استعمال شوي وي خوباید پاک وي.
۲- لوټه (بدنی، داوبو را اخیستلو لوښی) که څه هم استعمال شوی وي.
۳- دغسل تخته ، لکه چي په ډیرو مسجدونو کې وي یابله .
۴- داستنجاء لوټې ،درې یا پنځه داني .
۵- دیېري دونې پاڼې (که پیدا شي)
٦- لوبان یوه توله (۱۰ ګرامه)
۷- عطر (څلور ماشې) .
۸- پاکه رویي .
۹- ګل خیرو ،یو چټانک، که نه ؤصابون کفایت کوي .
۱۰- کافور پنځه ګرامه.
۱۱- دوه پاک تهبنده، که نه وي دبالغ سړي لپاره یو متر اویوچارک اوږده ټوټه .(دمیرمني لپاره یونیم متر رنګه ټوټه ځکه په رنګه ټوټه کي ستر ښه وي .)

۱۲- دوې دانې پاکي پنډي جامي چې دستکلې ورځني جوړې کړي چې غسل ورکونکي ئې په لاس کړې. دیوې دستکلې لپاره تقریباً شپږ ګیرې او درې ګېرې (۲۵سانتي متره) سوره وره ټوټه پکارده .(احکام میت ص ۲۵)

مسئله : دمړي په غسل کې دبیري دپاڼوپه استعمال سره خیري ښې پاکیږي او دمړي بدن ژر نه خرابیږي. دکافوروپه استعمالولوسره بیا مړي ته مؤذري خزندې نژدې نه ورځي . (مظاهرحق جدید ص ۴۰٦ ج ۲)

مړي ته دغسل ورکولو شرطونه

مسئله : دمړي غسل فرض کیدل څو شرطونونه لري :

لومړی داچې، مسلمان به وي ،کافر ته غسل ورکول فرض نه دي .

دوهم داچې، اسقاط شوی (نقصان کړی شوی وی) بچې به نه وي، ځکه اسقاط شوي بچي ته غسل ورکول فرض نه دی .

دریم شرط دادی چې، دمړي له سر سره به دبدن نیمه یاتر هغې زیاته برخه وي، کنه نو غسل ورکول مکروه دی .

څلورم شرط دادی چې، هغه به شهید نه وي .چې دالله تعالی دنوم دلوړولو په خاطروژل شوي وي (دشهید په بیان کې به راشي) ځکه نبي کریم ﷺ داحد دشهداؤ په باره کې وفرمایل: " دوی ته غسل مه ورکوئ، ددوی دهر ټپ دوینې به دقیامت په ورځ دمشکو بوی ځي."

مسئله : که اوبه نه وي اويا د مړي جسد د غسل وړ نه وي، دغسل پر ځای دي تميم ورکړي. مثلاً څوک په سوزيدلو ومري اوداويره وي چي په مينځلو شړېږي او د بدن غوښې يې توېږي، تيمم دي ور ووهي، خو که داوبو په بهولويي بدن نه شړيده تيمم دي نه ورکوي، پرته له مښلو دي اوبه ورباندي تيري کړي. (کتاب الفقه ص ۸۱۳ ج ۱)

مسئله : که د مړي جسد د پاړسوب په وجه د غسل کولو قابل نه وي، يعني له لاس وروړلو څخه ئې د چاوديدلو انديښنه وي، يوازي د اوبو تويول ورباندي کافي دی ځکه مښل ضروري نه دي. که يې فقط نس پړسيدلي وي او داوبو تويول هم ورباندي ممکن نه وي، نور بدن دي ومينځي او پر نس دي مسح وکړي، لکه د ژوندي لپاره چي يې حکم دی.
(امداد الاحکام ص ۸۲۶ ج ۱)

(لکه چي په اوداسه او غسل کې چي د معذور سړي لپاره څه حکم دی، که يې په کوم اندام پټۍ يا پلستر لګولی وي، هغه دي مسح کړي او نور دي ومينځي .محمد رفعت قاسمي)

مسئله: که څوک تر ديوال لاندي شو يا په اورکې وسوځيد او مړ شو، غسل ورکول کيږي، خو که د غسل په ورکولو سره ئې د بدن پوستکی بيليږي، يا بله ستونزه وي نو تيمم دي ورو کړي. (فتاوی دار العلوم ص ۴۷۲ ج ۵)

مسئله : مړي ته د تيمم ورکولو طريقه داده چي تيمم ورکوونکی به دوه ځله خپل لاسونه پرپاکه ځمکه ووهی،

يوځل به دمړي مخ مسح کړي اوپه دوهم ځل به دمړي لاسونه تر څنګلو مسح کړي. لکه په خپلو لاسونوچي تميم وهي.(امداد الاحکام ص ۸۲۵ ج ۱)

مړي ته هرڅوک غسل ورکولای شي که مشخص شخص؟

پوښتنه: مړي ته غسل ورکوونکی مقررول په کاردې که هرڅوک غسل ورکولای شي؟

ځواب: هريوه شخص غسل ورکولای شي ،ښه خبره داده چي غسل ورکوونکي پرته له اجرته غسل ورکړي. پرغسل ورکوونکي باندي پخپله غسل کول ضروري نه دي.

(فتاوی دارالعلوم ص ۲۵۲ ج ۵ بحواله ردالمحتار ص ۸۰۴ ج ۱ ، کتاب الفقه ص ۸۲۰ ج ۱)

مسئله:دمړي داسي وصيتونه چي؛فلانی دي غسل راکړي ،فلانی مي دي خښ کړي،فلانی دي دجنازي لمونځ راکړی اوپه فلانی ځای کي مي دي خاورو ته وسپارئ . شرعاً معتبر نه دي.په دې کې دمړي اختيارنشته ،دوارثانوحق دی ،چي هرڅه ښه ګڼي په هغه دي عمل وکړي.

(فتاوی رحيميه ص ۱۰۳ ج ۵ بحواله ردالمحتار ص ۸۲۴ ج ۱)

مسئله :نابالغ هلک يا نجلۍ ته ښځه اوسړی دواړه غسل ورکولای شي.(علم الفقه ص ۱۸۸ ج ۱)

مسئله: که کوم ناپاک شخص يا هغه چاچې مړي ته يي

کتل جائزنه وي، مړي ته غسل ورکړ، صحيح دی ،که څه هم مکروه دی . (علم الفقه ص ۱۸۸ ج ۱)

نجلۍ ته به څوک غسل ورکوي؟

پوښتنه :که نابالغه نجلۍ مړه شي او کومه ښځه نه وي،آیاد هغې میړه (چي له چاسره ئي په ماشومتوب کي نکاح شوي وي واده یي نه وي شوي) یا بل کوم محرم غسل ورکولای شي ؟

ځواب : نابالغه نجلۍ که غیرمراهقه (وړه)وي،هغې ته خوهرڅوک، ښځه وي که نارینه ، غسل ورکولای شي . مراهقه په دې هکله دبالغې حکم لري . بالغې ښځې ته له ښځو پرته بل څوک غسل نشي ورکولای. میړه هم غسل نشي ورکولای . که کوم محرم ئي موجود وي نو تیمم دي ورووهي اوکه محرم ئي نه وي ،بل څوک دي پرخپلو لاسونو باندي جامه وپیچي،تیمم دي ورووهي اوکفن دي پري واچوي ، لمونځ دي پري وکړي او دفن دي کړي .

(فتاوی دارالعلوم ص۱۴۶ ج ۵ بحواله درالمحتار ص۸۰۶ ج ۱)

مسئله:که کوم ماشوم هلک مړشي نو ښځې غسل ورکولای شي او ماشومې نجلۍ ته نارینه هم غسل ورکولای شي. (کتاب الفقه ص۸۱۶ ج ۱)

که جنب شخص ومري ، یو غسل ورته بس دی؟

پوښتنه : که څوک دجنابت په حال کې ومري، یعني غسل ورباندي اوښتی وي، نو یو غسل ورته کافی دی که به یو ځل دجنابت غسل ورکوي بیا به دمړي غسل ؟

ځواب : د جنابت په وجه د مړي په غسل کې هيڅ فرق نه راځي، لکه څرنګه چې نورو مړيو ته غسل ورکول کيږي ،همدارنګه به جنب مړي ته هم ورکول کيږي او دا حکم د حائضې او نفاسې هم دی. يعنې يو غسل ورکول کيږي.
(فتاوی دارالعلوم ص ٢۴٧ ج ۵ بحواله ردالمحتار ص ٨٠٣ ج ١ باب صلوة الجنائز)

دارتيا په مهال ميړه خپلې ښځې ته غسل ورکولای شي کنه ؟

پوښتنه : زيد خپلې مړې ښځې ته (په داسې حال کې چې بله ښځه نه وي) غسل ورکولای شي که نه ؟

ځواب : په شامې کې راغلي دي چې سړې دی خپلې مړې شوې ښځې ته تميم ورووهي، پر خپل لاس دې ټوټه واچوي، غسل به نه ورکوي، ځکه ښځې ته ښځه غسل ورکوي ، سړی که څه هم محرم وي (لکه پلار، ورور اونورچې نکاح يي ورسره جوازنلري) تيمم به ورو هي.
(فتاوی دارالعلوم ص ٢۵۵ ج ۵، شامي ص ٨٠٣ ج ١)

مسئله : ښځه خپل ميړه ته (چې بل نارينه نه وي) غسل ورکولای شي، خو ميړه خپلې ښځې ته غسل نشي ورکولای. دمخ کتلو اجازه يي ورته شته.
(فتاوی دارالعلوم ص ٢۴٨ ج ١ بحواله ردالمحتار ص ٨٠٣ ج ١)

علامه شامي (عليه الرحمه) فاطمې (رضی الله عنها) ته د علي (رضی الله عنه) په لاس د غسل ورکولو قصه نقل کړي ده چې له شرح مجمع څخه معلوميږي چې فاطمې (رضی الله عنها) ته ام ايمن (رضی الله عنها) غسل ورکړی دی، علي (رضی الله عنه) ته

مجازا غاسل ویل شوي دی ، ځکه هغه ئې دغسل سامان چمتو کړی وُ. نور د مور مینه له خپلو بچو سره مثلاً : مچول ، مینه ورسره کول ، په غیږ کې ټینګول او نور له دې بحث ځخه وتلي دي په دې کي هیڅ مشکل نشته ، ځکه مور د خپل اولاد محرمه ده. لاس ور وړل او ښکلول یې منع نه دي . مور او پلار ته له خپل اولاد سره داسې معامله سمه نه ده . په هر حال ، سړي ته له خپلې مړې میرمنې سره په هیڅ ډول داسې معامله صحیح نه ده . (فتاوی دارالعلوم ص ۲۵۶ ج ۵)

مسئله : د ښځې تر مړینې وروسته یې میړه ورڅخه پردی کیږي او د نکاح اړیکې یې ختمیږي. نو ځکه ئې غسل ورکول ، لاس ورڅخه لګول او داسې نور فقهاء کرامو منع کړي دی. خو لیدل او جنازه ئې پورته کول او داړتیا په مهال ئې قبر ته کښته کول جائز دي ، ځکه په قبر کې یې کفن پرده وي ، پر کفن سربیره د ضرورت په وخت کې چې محرم نه وي ، لاس ئې ورڅنې لګول جائز دي. او که کوم محرم وي نو بیا دې قبر ته هغه ورکښته کړي.

(فتاوی دارالعلوم ص ۲۵۳ ج ۵ بحواله ردالمحتار ص ۸۰۳ ج ۱ ، باب الجنازه)

مسئله: مړي ته به غسل ورکوونکي داسې څوک وي چې مړي ته یې کتل روا وي . ښځې ته د نارینه او نارینه ته د ښځې غسل ورکول جائز نه دي . خو که ښځه خپل میړه ته چې بل څوک نارینه نه وي غسل ورکړي جواز لري ، ځکه د هغې دعدت په زمانه کې د میړه په نکاح کې شمېر له کېږي او میړه

چې دښځې له مرګ سره سم ئې نکاح ختمیږي، نو پردی بلل کیږي ، نو غسل هم نشي ورکولای.
(علم الفقه ص ١٨٧ ج ١ ، فتاوی محمودیه ص ٤١٦ ج ٢، درمختار ص ٨٢٤ ج ١ ،کتاب الفقه ص ٨١٣ ج ١، فتاوی رحیمیه ص ١٠٦ ج ٥ ، امداد الاحکام ص ٨٢٣ ج ١، احسن الفتاوی ص ٢١٥ ج ٤)

مسئله : که یوه ښځه په داسي ځای کې مړه شي چې هلته نه بله ښځه وي او نه کوم محرم ورسره وي، نوپردی سړی دي پر خپل لاس جامه وپیچي او تمیم دي ورکړي.

مسئله: داسي که یو سړی په داسي ځای کې مړ شي چې هلته بل څوک نارینه غسل ورکونکي نه وي، که محرمه ښځه موجوده وي له جامې پرته تیمم وروهلای شي اوکه غیرمحرمه وي نو پرخپلولاسونو دې جامه وپیچي اوتیمم دي وروهي.(علم الفقه ص ١٨٨ ج ١،کتاب الفقه ص ٨١٤ ج ١)

چیري چې ښځې ته دغسل ورکولو بله ښځه نه وي

مسئله : که یوه ښځه په یوه داسي ځای کي ومري چې هلته بله ښځه نه وي چې غسل ورکړي ،خوددې یو محرم (له چاسره چې ئې نکاح حرامه وي) نارینه موجود وي ، نوهغه دي ته تیمم ور ووهي اوکه غیر محرم (پردی سړي) موجود وي نو پرخپلو لاسونو دې جامه وپیچي او تیمم دي ورووهي، خو دهغې متهوته دي نه ګوري.دښځې دمیړه لپاره هم همدا حکم دی ،خو دهغې متهو ته په نه کتلو سره مکلف نه دی. په دې کې ځوان او سپین ږیری دواړه راځي.

مسئله : که یوسړی په داسې ځای کې ومري چې هلته له ښځو پرته نارینه نه وي او دده خپله ښځه هم نه وي. نو یوه پاک لمنې ښځه چې د غسل ورکولو په طریقه باندې پوه وي، غسل ورکړي او که کومه معصوم النفسه ښځه موجوده نه وي ،بیا دې نورې پرخپل لاس جامه ووپیچي او تیمم دې ورو هي،خو د پردې له ځایه دې سترګې پټې ساتي. (کتاب الفقه ص ۸۱۵ ج ۱ ،آپ کې مسائل ص ۱۰۰ ج ۳)

دمخنث دغسل تفصیل

پوښتنه :که خنثی مشکل ومري نو ښځې به غسل ورکوي که نارینه؟

ځواب : ترکومه ځایه چې ممکنه وي خنثی مشکل ته د نارینه یا ښځې احکام ثابتیږي،که دنارینه علامې په کې زیاتې وي مثلاً ،ږیره یې راغله، دنارینه دذکر په شکل دوړو بولو ځای ولري اویا کومه ښځه ورځنې حامله شي، نو هغه ته دنارینه احکام ثابت دي او که دښځې نښې پکې وي، مثلاً، حامله شي ، تیونه ئي دښځې په څیر څرګند شي او یا حیض ورته راشي،نو ښځه بلله کیږي او که له دواړو ځایونو څخه بولي راوتلي نو له هریوه څخه چې اول راوزي هغه معتبر دی .که ېیخي په مشتبه حالت کې وُ،یوطرف ئي هم معلوم ميدلای نشو ای بیا خنثی مشکل بلل کیږي .که خنثی مشکل دڅلوروکلونو یا تر هغه کم وي، ښځه او نارینه دواړه غسل ورکولای شي او که یې عمر تر دې زیات وي نو نه دې ښځه غسل ورکوي او نه نارینه ،بلکې تیمم دې ورووهي .

(احسن الفتاوی ص ۲۲۱ ج ۴ بحواله ردالمحتار ص ۸۰٦ وص ۳۷۸ ج ۱، کشف الاسرار ص ۴۱ ج ۱، فتاوی دارالعلوم ۲۵۲ ج ۵)

مسئله :خنثی مشکل چي بلوغ ته نژدي وي،هيڅ مړي ته دي غسل نه ورکوي.يعني که مړی نروي اوکه ښځه اونه دي ده ته نرياښځه غسل ورکوي،په لاس دي تړوټي وتړي اوتيمم دي ورکړي.(کتاب الفقه ص۸۱٦ج۱)

مسئله: خنثی مشکل ته دې غسل نه ورکول کيږي، بلکې تيمم دې ورووهي ،کفن دې دښځې په څير په پنځوټوټو کې ورکړي،خو وريښم به نه وي او نه به زعفران وړباندي وهل شوي وي .

(فتاوی رحيميه ص۱۰۱ج ۳ ، فتاوی سراجيه ص ۲۲ ج ۱ بحواله شامي ص ۳۰۹ ج ۱)

******

مسئله : دنابالغ خنثي مشکل د جنازې په لمانځه کي که دهلک دعا ولولي اوکه دنجلۍ پروا نلري .

(احسن الفتاوی ص۲۰۲)

جذامي(کوي)اوبرص (پيس) ته به څوک غسل ورکوي ؟

مسئله : هغه څوک چي دفيس په ناروغۍ اخته وي ،که هغه ته غسل ورکول سخت وي نو پر نارينه مړي باندي دي نارينه اوپرښځه باندي دي ښځه اوبه واچوي،لوښی دې را واخلي او اوبه دې وړباندي توی کړي .که داهم ناشونې وي نو پرلاس دي جامه وپيچي اوتيمم دي ورووهي .

(فتاوی محموديه ص۲۸۵ ج ۴، فتاوی دارالعلوم ص ۲۵۵ ج ۵)

****

شيعه ته غسل ورکول

پوښتنه : که شيعه مړشي او بل شيعه نه وي چې ده ته غسل ورکړي، ايا مسلمان غسل ورکولای شي ؟

ځواب : هغه ته دې مسلمان غسل ورکړي ، خوغسل،کفن اوخښول دي دسنت مطابق نه وي، بلکې اوبه دي ورباندي توي کړي ، په جامه کې دي ونغاړي ،په يوه کنده کې دي کيږدي اوخاوره دي ورباندي واړوي .(احسن الفتاوی ص۲۳۱ ج ۴)

په اوبوکې ډوب شوي ته غسل ورکول

مسئله:که څوک په اوبوکې ډوب اومړ شي،نو کله چې ئې راوباسي،غسل ئې فرض دی ،په اوبوکې ډوبيدل دغسل لپاره کافي نه دي، ځکه دمړي غسل پرژوندیو باندي فرض دی او په ډوبيدلو کي خو ددوی څه دخل نشته ،خو که دراايستلو په مهال دغسل په نيت درې غوپې ورکړي نو غسل ئې کيږي .همدرانګه که پر مړي باندي باران وشي يا همداسي اوبه ورباندي راشي نو کله چې ئې را اخلي غسل به ورکوي .(علم الفقه ص۱۸۸ ج ۲، فتاوی رحيميه ص ۹۴ و ص ۱۰۵ ج ۵، مظاهر حق ص ۴۱۴ ج ۲ بحرالرائق ص ۱۷۴ ج ۱، فتاوی قاضي خان ص۸۹ ج ۱ امداد الفتاوی ص ۷۳۷ ج ۱)

په سيلاب کې مړشوي ته غسل ورکول

مسئله : دمسلمان جسد که سيلاب راوړي، غسل ورکول فرض دي. پرته له غسله هم لمونځ ورکول جائزدی خوغسل نه ورکوونکي ګناهکارزدی .دلمانځه دصحت لپاره دسيلاب غسل کافي دی . (احسن الفتاوی ص۲۲۷ ج ۴)

مسئله: په سیلاب کې که جسدونه وموندل شي، که د مسلمان کومه علامه وربانديوي مسلمان شمیرل کیږي. که کومه علامه وربانديښه وي، نو په دارالاسلام کې داوسیدلو په وجه دې مسلمان وبلل شي غسل اولمونځ دې ورکړل شي. (احسن الفتاوی ص ۲۲۶ ج ۴ بحواله ردالمحتار ص ۸۰۵ ج ۱)

که د مسلمانانو او کافرانو جسدونه یوځای وموندل شي غسل ئې څه حکم لري؟

مسئله: که د مسلمانانو او کافرانو جسدونه سره ګډ شي، دتمیز کومه نښه نه وي، نو ټولو ته دې غسل ورکړل شي او که کومه نښه موجوده وي نو د مسلمانانو جسدونه دې بیل اوغسل دې ورکړي، کفارو ته دې غسل نه ورکوي.
(علم الفقه ص ۱۸۸ ج ۲، احسن الفتاوی ص ۲۲۶ ج ۴)

مسئله: که د مسلمان کوم کافر خپلوان مړ شي نو دهغه مړی دې د هغه هم مذهب ته ورکړي او که دهغه هم مذهبه څوک نه وي یا یي نه مني، نو دمجبورۍ په وجه دې هغه مسلمان غسل ورکړي، خو په سنت طریقې سره دې نه ورکوي یعنې نه دی اودس ورکوي، نه دي کافور پربدن باندي وروهي او نه دي د جنازې لمونځ ورکوي. (علم الفقه ص ۱۸۸ ج ۲)

مسئله: که مړی کافر وي اوله مسلمان ولي څخه پرته، دهغه کوم بل ولي نه وي، نو مسلمان ولي دي اوبه وربانديتوی کړي، یعنې دهغه په غسل کې دې د مسنونه طریقې اهتمام نکوي. (کشف الاسرار ص ۱۴۱ ج ۱)

باغي او مرتد ته دغسل ورکول

مسئله : یاغي او لاره وهونکي که مړشي، غسل دې نه ورکوي، په دې شرط چې په جګړه کې مړشي.
(دا ددوی دبدعمل په وجه ،ترڅو نورو ته عبرت شي.)

مسئله : مرتد (څوک چي له اسلام څخه اوښتی وي) که مړ شي، هغه ته دې هم غسل نه ورکوي او که یې جسد دهغه هم مذهبه وغواړي نه دې ورکوي. (علم الفقه ص ۲۰۴ ج ۲)

شهید ته غسل ورکول

مسئله: په کوم شخص کې چې دشهید ټول شرائط موجود شي ، نه دې غسل ورکوي او نه دې له بدن څخه وینه پاکوي اوکه په چاکې دشهادت ټول شرائط موجود نه وي،غسل اوکفن دې ورکړي .(علم الفقه ص ۲۰۵ ج ۲)

ځان وژونکی ته غسل ورکول

مسئله : ځان وژونکي ته غسل او دجنازي لمونځ ورکول کیږي، خو دجنازي لمونځ به یې دوخت حاکم،خطیب یابل سترشخص نه ورکوي ، بلکې عام سړی دې دهغه دجنازي لمونځ ورکړي . (نماز مسنون ص ۷۲۵)

(لوي عالم یا بل غټ سړی یې په جنازه کې شرکت کولای سي، خو لمونځ دې نه ورکوي ترڅو دنورو لپاره عبرت شي.محمد رفعت قاسمي غفرله)

دهغه ماشوم دغسل حکم چي دپيدايښت په مهال يي دژوندآثار ښکاره شي

مسئله: که دماشوم دپيدا کېدو په وخت کې دماشوم دوجودتر نيمائي ډيره برخه ژوندۍ راووزي (که دسرله خوا راوزي، دسينې تر راوتلو او که دپښو خوائي اول راووزي ترنامه پوري ترراوتلو دژوند آثارورباندي وي، نودا ماشوم ژوندی شميرل کيږي او په مسنونه طريقه دي تکفين اوتجهيزوشي، دجنازې لمونځ دې ورباندي وشي، ښخ دې کړای شي. که دزياتې برخې ترراوتلو وړاندي مړ شي نو مړيلل کيږي ،(پرته له غسله) دي ومينځي ،په پاکه جامه کې دي وپيچي دجنازي له لمانځه پرته دي ښخ کړي.

(فتاوی رحيميه ص۹٦ ج ۵ بحواله شامي ض۸۳۰ ج ۱، علم الفقه ص۱۸۸ ج ۲)

مسئله: کوم ماشوم چي ژوندی پيدا شي، څه شيبه وروسته يا سمدستي مړشي، هغه ته دې هم له سنت طريقې سره سم غسل ورکړل شي او لمونځ دي ورباندي وشي .

(بهشتي زيور ص۵۵ ج ۲)

دمړه پيدا شوي ماشوم دغسل حکم

مسئله : داسقاط(ضايع کيدلو) په صورت کې که دماشوم کوم اندام پوره شوی وي، خوجسم يي بشپړشوی نه وي،او به دې ورباندي توی کړي او په يوه جامه کې دي وپيچي په خاوروکې دې ښخ کړي. دمسنوني طريقې مراعات دي نکوي. که ټول وجودیي جوړشوی ؤ بيايي په کفن او دفن کې

اختلاف دی. خوپه مسنونه طریقه کې یې احتیاط دی اوپه غیرمسنونه کې اساني ده .دجنازې لمونځ دې نه وربانديکوي،البته که له پیدا کیدلو وروسته ومړي،دجنازې لمونځ دې ورباندي وکړي اودسنت مطابق دې دفن کړي.

(احسن الفتاوی ص۲۰۶ج۴)

مسئله : کوم ماشوم چي له موره مړ پیدا شي او دپیدا کیدو په وخت کې دژوند څه اثار ورباندې نه وي، هغه ته دې هم دسنت مطابق غسل ورکړي، خو مسنون کفن دې نه ورکوي ،په یوه پاکه جامه کې دې وپیچي او خښ دې کړي .

(بهشتي زیور ص۵۵ج۲)

مړه ماشوم ته دنرس په لاس دورکړل شوي غسل حکم

پوښتنه:دلته ماشومان په روغتونونو کې پیدا کیږي. داسي هم پېښیږي چي ماشوم مړ شي او یا مړ پیدا شي نو هغه ته په روغتون کې نرس غسل ورکړي او دفن ئي کړي. په کورکې هغه ته غسل نه ورکوي . حکم یې څه دی؟

ځواب : دنامسلمان په لاس ورکړل شوي غسل،غسل بلل کیږي ځکه دمړي په غسل کې مکلف والی شرط نه دی.

(شامي ص۸۰۵ج۱)

مګرپه دې کې دوې وراني (خرابي)شته :

۱–دغیرمسلم په لاس غسل ورکول،له سنت طریقي سره سم نه وي.

۲–دمسلمان تجهیز،تکفین اوتدفین پرمسلمانانولازم دی، دډې ذمه واري دهغوئ پرغاړه پاتې کیږي.نوپه سنت طریقه برابر غسل ورکول ضروري دي،که په روغتون کې وي که په کور.

(فتاوی رحیمیه ص ۲۷۳ج۱)

که دچا غسل زده نه وي اومړي ته غسل ورکړي؟

مسئله: څوک چې دغسل په ورکولو نه پوهیږي اومړي ته غسل ورکړي،څه ګناه ورباندي نشته،خوڅومره چي ممکن وي،داسي څوک دي غسل ورکړي چي دسنت په طریقه غسل ورکولای شي. (فتاوی دارالعلوم ص۲۴۹ج۵)

مسئله: ښه خبره داده چي مړي ته غسل ورکونکي دمړي کوم قریب او عزیز وي او که یي خپلوان دغسل په ورکولو نه پوهیږي، نویو متقي او پرهیزګار سړی دي غسل ورکړي.(علم الفقه ص۱۸۸ج۱)

مسئله :مړی ته یېلمانځه سړی هم غسل ورکولای شي خوغوره داده چي لمونځ ګذاره او دشریعت پابنده سړی غسل ورکړي .
(فتاوی محمودیه ص ۳۹۳ج۲ ، فتاوی دارالعلوم ص۲۵۰ج۵)

مسئله : حائضه اونفاسه ښځه دي مړي ته غسل نه ورکوي،ځکه دا ورته مکروه ده. (بهشتي زیور ص۶۱ ج ۲، علم الفقه ص ۶۴ ج ۲)

(که پرته له حائضي او نفاسي بله ښځه نه وي نودمجبوری په صورت کې بیا غسل ورکولای شي .محمدرفعت قاسمي غفرله.)

مسئله: غوره داده ، هغه ځای ته چې مړي ته غسل ورکول کیږي، له غاسل اویوهمکارپرته بل څوک ورنشي اوکه غاسل په مړي کې کومه ښه عجیبه خبره ویني نوخلکوته دي بیان کړي اوکه بده خبره ورته ښکاره شي، له بیانولو دي ډډه وکړي،خوکه مړی کوم مشهوربدعتي سړی وي نو بیادي بدي هم بیان کړي ترڅودخلکو عبرت شي.

(علم الفقه ص۱۸۶ج ۱ بحواله بحر وعالمګیري)

دغسل په وخت کې دمړي دجامو پاکول

مسئله : مړي ته دغسل ورکولو په مهال چې کومه جامه دمړي له نامه تر زنګنونو پوري اچول کيږي، که دنجاست دلري کولو په وخت کې پر هغې باندي څاڅکي ولګيږي، نو هغه جامه دې هم پاکه کړي او يا دي بله پاکه جامه را واخلي. (امداد الفتاوی باب الجنائز ص ۷۳۱ ج ۱)

(درې ځله دي پر جامه اوبه توی کړي، پاکيږي او که کومه پاکه جامه موجوده وي نو هغه دي ورواخلي.)

دغسل ورکولو په مهال دمړې ښځې دستر حد څومره دی؟

پوښتنه : دمړې شوي ښځې پر ټول بدن باندي جامه اچول ضروردي او که يوازي له نامه تر زنګنونو پوري پټيدل يې کفايت کوي؟

ځواب: دښځې له ښځې څخه دومره پرده ضروري ده لکه دنارينه له نارينه څخه ،نو که ښځه ښځې ته غسل ورکوي ،له نامه تر زنګنونو پوري پټيدل ئې کافي دي .

(احسن الفتاوی ص ۲۳۷ ج ۴ بحواله ردالمحتار ص ۸۰۰ ج ۱)

دمړي دجسم پټې برخې ته کتل او لاس ورسره لګول

مسئله : دمړي مخصوص اندامونه پټول واجب دی. غاسل يا بل شخص ته روانه دي چې عورت ته ئې وګوري ،يا لاس ورځني ولګوي. غاسل (غسل ورکونکی) دي پر خپلو لاسونو باندي يوه جامه وپيچي او عورت (له نامه تر زنګنونو پوري دبدن برخه) دي وربرېمنځي. نو بدن بې له جامې په

لوڅ لاس هم ور مينځلای شي.
دحنيفه وو په نزد ستر خفيف (له مخصوص اندامه پرته نور) ته لاس وروړل حرام نه دی . خو پښ ساتل او لاس نه وروړل ئې ښه غوره ده. ستر غليظ (مخصوص اندام) ته لاس ور وړل حرام دی .(کتاب الفقه ص ۸۱۳ ج ۱)
(دمړي مخصوص اندام تـه لوڅ لاس وروړل حـرام دي.لـه مخصوص اندام څخه پرته له نامه تر زنګنونو نوره برخه ستر خفيف دی .)

دغسل په مهال مړي ته په لوټه استنجاء وهل

مسئله : دفقهې په کتابونو کې دمړی لپاره استنجاء څرګنده ده ، که څه هم په لوټه يا ډبره سره استنجاء ور وهل يي نه دې ذکر شوي، خوعموماً داستنجاء مسنونه طريقه داده چې،اول لوټه ياډبره استعمال کړای شي بيا اوبه استعمال شي ، په دې کې دمړي اوڅوندي توپير نشته نودلته هم دلوټې استعمال مسنون دی .(احسن الفتاوی ص ۲۲۹ ج ۴)
مسئله : مړي ته په غسل ورکولو کې غوره داده چې غاسل دې پر خپل لاس باندې کومه جامه وپيچي،په لوټه دې استنجاء ورووهي او بيا دې اوبه استعمال کړي.
(فتاوی محموديه ص ۲۸۴ ج ۴)

دنوکانو له رنګ سره مړي ته غسل ورکول

پوښتنه : ديوې خور دنوکانو رنګول عادت ؤ ، ترمړينې وروسته يې غسل ورکړل شو،خودې ته يې فکر نه ؤ چې نوکان

يي په رنګ دي . وروسته له معلوميدلو سره به بيرته غسل ورکوي او که څنګه ؟

ځواب: له نوکانو څخه دې رنګ واروي اويوازې نوکان دي ورومينځي ، ددوهم ځل غسل ورکولو ضرورت ئي نشته .
رنګ لري کول اونوکان يي ورمينځل فرض دي، پرته له لري کولو يي غسل صحيح شوی نه ؤ ، نوځکه ئي دجنازي لمونځ هم نه دی صحيح شوي .(احسن الفتاوی ص ۲۲۷ج ۴)

مسئله : دکوم مړي چي نوکان رنګيدلي وي، پاک دي کړي او غسل دي ورکړي کنه ،غسل يي نه صحيح کيږي .
(آپ کې مسائل ص ۷۵ ج ۳)

دحايضې مړي په خوله اوبه رغړول؟

مسئله: دحيض او نفاس يا جنابت په حال کې که څوک مړشي، نو هم يي په خوله اوپزه کې اوبه وراچول صحيح نه دي، خو که غاښونه او پزه ئي په لمده جامه باندي ورپاک کړي ښه ده.(احسن الفتاوی ص ۲۳۸ ج ۴ بحواله درمختار ص ۸۰۱ ج ۱)

دمړي په خوله کې که مصنوعي غاښونه وي؟

مسئله : که دمړي له خولې څخه دمصنوعي غاښونو ايستل ستونزه لري اوپه زحمت کې دمړي بي عزتي هم کيږي،نوپه خوله کې دي ورپريږدي. په غسل،کفن اودفن کي يي حرج نشته .دمال ترعزت د مړي عزت ډيردی.
(احسن الفتاوی ص ۲۴۱ ج ۴ بحواله ردالمحتار ص ۸۴۰ ج اول آپ کې مسائل ص ۷۷ ج ۳)

مسئله : دمړي سترګي ورتوړول او سر ورغوړول جائز نه دي. (فتاوی دارالعلوم ص۲۴۸ ج ۵ بحواله ردالمحتار ج۱)

مسئله:دمړي ويښتان دي نه غوړوي اونه دې نوکان، ويښتان او بريتونه وړيري کوي،که يي کوم نوک پخپله مات شي،لري کول يي پروانلري.(علم الفقه ص ۱۸۸ ج ۱)

مسئله:دمړي ويښتان اوبريتونه خړييل ،دبغل اوترنامه لاندي وېښتان پريکول مکروه دي .دشريعت غوښتنه داسي ده چي څرنګه وفات شوي وي ، همداسي دي خښ کړای شي ،که دمړي له جسد څخه له همدې شيانوکوم يو شی په خپله وغورځي نوهغه دې هم په کفن کې ورسره کښيښودي . (کتاب الفقه ص ۸۲۰ ج۱)

دغسل په وخت کې دنبي کريم ﷺ پښي کوم طرف ته وي؟

مسئله : داخبره په هيڅ ځای کې هم نه ده نقل شوي چي دغسل په وخت کې دنبي ﷺ پښې کوم طرف ته اوسرکوم طرف ته ؤ،خودنبي کريم ﷺ دا ارشاد مبارک دکعبې په باره کې دی چي داستاسوژوند اومرګ قبله ده ، په دې کي اشاره دې خبري ته کېدلای شي، لکه څرنګه چي په قبرکې مړی اېښودل کيږي ،همداسي دي دغسل په مهال هم ږدي. ، لکه چي همدا اوس معمول دی .

(فتاوی دارالعلوم ص ۲۵۲ ج ۵،ردالمحتار ص ۷۹۹ ج ۱، فتاوی محموديه ص ۱۶۳ ج ۹)

مسئله: مړي دغسل په وخت کې،څرنګه چې مناسب وي ږدي دي. داصحيح خبره ده .ځيني وايي چي دقبلي په خوا دې

مخ کړي او پري دي باسي لکه چي په قبرکې یي ږدي او ځیني وايي چي دقبلې په خوا دی یي مخ کړي ،په اوږدوالي دي پریباسي ، چي په دې صورت کې ئي پښې او مخ دواړه قبلې ته کیږي. (امداد الاحکام ص ۸۲۲ ج ۱ ،آپ کې مسائل ص۹۸ج۳)

(دواړه صورتونه جائز دي ، څرنګه چي اسانه وي هغې خواته دي دمړي مخ کړي ،ځکه ځیني ځایونه ډیرتنګ وي د مړي مخ قبلي ته نشي کېدلای .محمدرفعت قاسمي غفرله.)

دمړي دغسل لپاره کورپه لوښوکې اوبه تودول

مسئله:دمړي دغسل لپاره د کورپه پاکو لوښوکې اوبه تودول او غسل وربا ندي وزکول څه حرج نه لري.

(فتاوی دارالعلوم ص ۲۴۹ ج ۵)

مسئله:دمړي دغسل لپاره په نوي لوښې کې اوبه را اخیستل ضروري نه دی .(فتاوی محمودیه ص ۲۹۴ ج ۱۰)

(هرڅرنګه لوښې چي وي خوچي پاک وي .محمدرفعت قاسمي غفرله.)

دمړي دغسل لپاره اوبه څرنګه وي؟

پوښتنه :. مشهوره خبره خو داده چي دمړي دغسل لپاره به اول ځل هغه اوبه په کوموکې چي دبیري پاڼي وایشي، دوهم ځل دکافوراوبه او دریم ځل خالصي اوبه ضروري دي ؟

ځواب : علامه شامي رحمه الله دمړي په باره کې داسي بیان کړي دی چي اول دي په ساده اوبو سره غسل ورکړل شي، وروسي دي هغه چي دبیري پاڼې پکي ایشیدلي اوبیادکافور

په اوبوسره،خو فتح القديرپيا نقل کړي دی چي اول دې دوه ځلې ديري په اوبونسره او درېيم ځل دی دکافور په اوبو سره غسل ورکړل شي.

(فتاوی دارالعلوم ص ٢٥٥ ج ٥ بحواله ردالمحتار ص ٨٠٢ ج ١ باب الجنائز)

مسئله: که دمړي دغسل په ابو کې دمرداری ځه اثر وي خو له غسل،کفن او ښخولو ځخه وروسته معلومه شوه،نوپرمړي ددې مواخذه نشته، هغه مجبور او معذور بلل کيږي، له هرچا ځخه چي په همدې باره کې بې احتياطي شوې وي، توبه او استغفار دې ووايي، دمړي لپاره دې دمغفرت دعا وغواړي.

(فتاوی دارالعلوم ص ٢٧٠ ج ٥)

(نن سبا ديري پاڼې هرځای نه پيدا کيږي ،مطلب دادی چي په هرشي سره دمړي جسد پاکيږي ، هغه دې استعمال کړي ،محمد رفعت قاسمي غفرله.)

تر غسل وراندې مړي ته اودس ورکول

مسئله : مستحب او غوره داده چي مړي ته هم داسي اودس ورکړل شي لکه ځرنګه چي يې جنب دجنابت ترغسل وړاندې کوي،خو مړي ته به په خوله او پوزه کې اوبه نه وراچوي ترڅويې اوبه نس ته ثيرې نشي چي خرابي پيدا نکړي اوپه داسي کولو کې ئې سختي هم ده. مستحب داده چي غاسل دې دخپل لاس دشهادت اوبټه ګوته باندې جامه وپيچي، لمده دې کړي اوپه غابښونو دې وروو هې .دا دخولې او پزې د مينځلو ځای نيسي.(کتاب الفقه ص ٨٢٠ ج ١)

مسئله : نابالغ ماشوم ته هم دغسل په مهال اودس ورکول مناسب دي . (احسن الفتاوی ص ۲۱۲ ج ۴)

مسئله : که دمړي دغسل ځای له لاري څخه ګوښه وي خوښه، کنه نو دغسل تر تخته لاندي دي کنډی پريکړي چي اوبه پکښ جمع شي. که يي تر تخته لاندي کنډی پري نکړ، اوبه په ټول کور کي خورې ورې شوي هم ګناه نه ده . مطلب يوازي دادی چي په لاره کښ چاته تکليف ونه رسيږي . (بهشتي زيور ص ۵۲ ج ۲)

دمړي دغسل مستحبات

مسئله : دمړي په غسل کي دا څو امور مستحب دی :

يو داچي درې ځله دي غسل ورکړل شي، په داسي ډول چي په هر ځل کي دمړي ټول بدن ته اوبه ورسيږي. له همدې دريو وارو څخه يي لومړی وار فرض دی نو ردوه ځله سنت دي .

که په درې ځله هم دمړي بدن پاک نشي، نو زياتول يي مستحب دی تر څو يي بدن ښه پاک شي.ددې لپاره کوم معلوم شمير نشته خو مستحب دادی چي شميريي طاق وي. مثلاً که په څلور ځله يي بدن پاک شي نو پنځم ځل غسل دي هم ورکړي. (کتاب الفقه ص ۸۱۷ ج ۱)

مسئله: دوهم دا مستحب دی چي په اخر ځل غسل کي په اوبو کي دکافورو يا بل شي خوشبويي وي ، کافور غوره دی . له اخري غسل سره،سره ددوو نورو غسلونو په اوبو کي ديري پاڼي يابل داسي شی لکه صابون وي چي خيري پاکي

کړای شي. د مړي په اوبو کې خوشبوئي اچول مستحب دی. که څه هم هغه داحرام په جامه کې وي، ځکه مړي مکلف نه وي، له مړيني سره يې احرام اونور قيدونه هم ختميږي.
(کتاب الفقه ص ۸۱۸ ج ۱)

مسئله: مستحب خبره داده چې مړي ته غسل په سړو اوبو باندي ورکړل شي، خوکه ډيره يخني وي يا د خيرو دلري کولو ضرورت وي بياتودي اوبه غوره دي او دحنفي علماوو په نزد تودي اوبه ښې دي. (کتاب الفقه ص ۸۱۸ ج ۱)

مسئله: څلورم مستحب دادی چې ترغسل وروسته دې دمړي پرسر او ږيره خوشبوئي ورولګوي، خوزعفران به نه وي. پرکومو اندامونو باندي چې خوشبوئي لګول مستحب دي هغه دادی: تندی، پوزه، دواړه ورغوي، دزنګنونو سرکي، سترګي، غوږونه اوتربغلونو لاندي، غوره داده چې داخوشبويي کافوروي. (کتاب الفقه ص ۸۱۸ ج ۱)

مسئله: پنځم مستحب کاردادی چې مړي ته دمرګ له ځای سره نژدې خوشبولرونکی شي دودکړي اومړي ته پردرې ځايونو خوشبو لرونکی شي دودول مستحب دی:

يو داچې کله دمړي روح قبض شي، نو هغه دې پر لوړځاي کښيږدي. مثلاً پرکوم تخت، ياکټ يا چوتره اوپرهغه ځای دې دمړي ترا ښنودلو مخکې درې يا پنځه ځله خوشبويي دود کړي. دوهم دغسل ورکولو په مهال اودريم دکفن وراغوستلو په وخت.

مسئله : شپږم مستحب دادی چي دغسل ورکولو په منهال به له مړي ټولې جامي لري کوي، پرته له هغې جامي چي ستر يي وربانديې پټ شوي وي. (کتاب الفقه ص ۸۱۹ ج ۱)
(پر ستردې يي يوه پاکه جامه واچوي اوغسل دي ورکړي. محمدرفعت قاسمي غفرله)

تر غسل وړاندي، د مړي ترڅنګ دتلاوت حکم

پوښتنه: دمړي څنګ ته، ترغسل کولو وړاندي تلاوت جائز دی کنه؟

ځواب : مړي که په جامه کې ونغاړی نوبيا يي په خواکې تلاوت کول جائز دی، کنه نو مکروه دی. تر غسل کولو وروسته په هر صورت جائز دی .(احسن الفتاوی ض ۲۴۲ ج ۴)

مسئله: مړي ته ترغسل ورکولو مخکې دهغه په خواکې له جامو پرته (چي مړي لوڅ وي) دقرآن کريم تلاوت کول مکروه دی. خو تسبيح ويلای شي ياپه بله خونه کې له مړي څخه لري تلاوت کولای شي . (فتاوی رحيميه ص ۹۲ ج ۳، نورالايضاح ص ۱۳۳ ، فتاوی محموديه ص ۴۵ ج ۱۲ ، آپ کې مسائل ص ۹۷ ج ۳)

مسئله: غوره داده چي حائضه ،نفاسه ښځه ياجنب سړی دي دمړي خواته نه ورځي. (بهشتي زيور ص ٦١ ج ۲ ،علم الفقه ص ٦٤ ج ۲)

مړي ته دغسل ورکولو مسنونه او مستحب طريقه

۱- داحنافو په نزد دغسل ورکولو په وخت کې دي مړي پر لوړځـــای کښـــيږدي اودرې، پنځـــه يـــا اووه ځلـــه دي خوشبو لرونکی شي ورته دود کړي لکه مخته چي وويل شول .

بیا دي دمړي دستر لـه جـامو پرتـه نوري ټـولي جـامې تـري وباسي. دا هم مستحب دی چي لـه مړي سره دي لـه غاسل او دهغه له مرسته کوونکي پرته بل څوک نه پاتې کيږي. غاسل دي پر خپل لاس باندې جامه وپيچي او استنجاء دي ورووهي. مخ دې ورومينځي خو خولـه او پوزه دي نـه ورمينځي، دمينځلو پر ځای دي په يوه لمده جامه باندي ورپاک کړي لکه چي مخکې دا خبره ياده شوه. ورپسې دي دمړي دسرا وږيري وېښتان په يو خيره لري کوونکي شي باندي، لکه صابون يا بل څه ومينځي؛ بيا دي مړي پر کيڼ اړخ باندي پري باسي، ښی لوری، شا او مخ دي دري، دري ځلي ورومينځي بيا دي په بل اړخ باندي واړوي. همداسي دی دري ځله له سره تر پښو او به وربانـدي تـوی کړي، ترڅو يي اوبه پرټـول بدن آن لانـدي لاو بهيږي. دګيډي دمينځلو لپاره دي ستوني ستغ نه اړوي بلکي په اړخ دي ومينځي. دا اول غسل شو. که داسي په ټول بدن يي اوبه تيري کړي کفايي فرض اداشو. دارنګه به دوه نور غسلونه ورکړي ترڅو سنت هم اداء شي. بيا غاسل ته ښايي چي مړي راکښېنوی او پرنس يي په ارام سره لاس تير کړي. که کوم شی يي له ګيډي څخه خارج شول، هغه دي ومينځي. دا دوهم غسل دی. له دې وروسته به يي په اړخ واړوي او دريم غسل به ورکړي. لومړني دوه غسلونه به په ګرمو اوبو او په خيری لری کوونکی شي باندي ورکوي.

د دریم غسل په اوبوکې به کافوراستعمال کړي. تر هغه وروسته دي جسد سم اووچ کړي، خوشبوئي دي ور ولګوي، لکه چي وړاندي وویل شول.

د غسل دصحت لپاره نیت ضروري نه دی. همدارنګه دفرض کفایه داداء لپاره نیت شرط نه دی، خودثواب حاصلولو لپاره نیت شرط دی.

(کتاب الفقه علی المذاهب الاربعه ص ۸۲۲ ج ۱)

دتفصیل لپاره وګوری : (علم الفقه ص ۱۸۶ ج ۲، فتاوي دارالعلوم ص۲۴۵ ج ۵ بحواله ردالمحتار ص ۸۰۳ ج ۱)

مسئله :یوځل مړي ته غسل ورکول فرض دی او دري ځله سنت دي. له نیت څخه پرته یې غسل اداءکیږي او هغه پاکیږي.

(درمختار ص ۸۳۵ ج ۱)

مسئله: که دمړي کوم اندام وچ پاتې شي او ترکفن ورکولو وروسته ورته یادشي نو کفن دي ورڅخه خلاص کړي اویوازي هغه اندام دي ورومینځي، (د بیا غسل ورکولو اړتیايي نشته)خو که یوه ګوته یا دهغې په اندازه کوم ځای وچ پاتې شي ، ترکفن ورکولو وروسته یې بیرته دخلاصولو ضرورت نشته .(درمختار ص ۸۳۵ ج ۱)

تر غسل وروسته که له مړي څخه نجاست ووزي

مسئله :که ترغسل ورکولو وروسته دمړي له بدن څخه کوم نجاست ووزي، څه پروا نلري، که څه هم له بدن یاکفن سره ئې ونښلي .خوتر کفن کولو وړاندي دپاکوالي په خاطر دهغه

پرېمنځل بنه دي . امادا دجنازې دلمانځه لپاره شرط نه دی.
که له کفن ورکولو وروسته خارج شي نو پرېمنځل يې ضروري
نه دي، ځکه په دې کې ستونزه ده. ددې صورت په خلاف چې
کفن په نجاست باندې ککړ وي .يعني که ناولی کفن ورواغوندي نو دجنازې لمونځ يې نه صحيح کيږي.
(کتاب الفقه ص ٨٢١ ج ١)

مسئله : که (دغسل په جريان کي) دمړي له خيټې څخه په
زور کولو کوم نجاست ووزي، هغه دي ومينځي خو غسل او
اودس دي بيرته نه راګرځوي. (درمختار ص ٨٣١ ج ١)

مسئله :که دکفن له ورکولو وروسته دمړي له بدن څخه
نجاست ووزي ، مينځل يې ضروري نه دي،هغه که دمړي پر
بدن يا کفن باندې هم وي، دجنازې لمونځ يې له مينځلو پرته
صحيح دی .دا حکم دهغې ناولتيا دی چې دمړي له بدن څخه
راووزي،خو هغه چې له خارج څخه دمړي پربدن يا کفن باندې
ولګيږي نوله مينځلوپرته يې دجنازې لمونځ نه صحيح کيږي.
(احسن الفتاوی ص ١٩٧ ج ٤ بحواله رد المختار ص ٨١٢ ج ١ كتاب الفقه ص ٨١١ ج ١)

د مړي د غسل په اړه بيلا ،بيلې مسئلې

مسئله :مړي ته د غسل ورکولو په مهال که د مړي پربدن
باندې زخم وي او پرهغه پټۍ لګيدلې وي،هغه دې لرې کړي.
(آپ کي مسائل ص ٩٩ ج ٢)

مسئله: که مړی له غسل ورکولو وروسته ،يوه شپه په کور
کې پاتې شي ، په دوهمه ورځ باندې د بل ځل غسل ورکولو

اړتيا يي نشته . (اپ کي مسائل ص۹۸ ج ۳)

مسئله : ميړه ته د هغه د ښځي ترمړيني وروسته يوازي د هغې مخ ته د کتلو اجازه شته، خو د لاس وروړلو اجازه نشته. غسل ورکول يي هم ميړه ته روا نه دي ، خو که ضرورت وي نو قبرته يي کښته کولای شي. د جنازي وړل محرم او غيرمحرم ته صحيح دي .

(فتاوی محموديه ص۲۱۵ ج ۲ ، فتاوي رحيميه ص۹۳ ج ۵)

مسئله : که کوم مړی له حکمي نجاست څخه پاک شوي نه وي، يعني غسل يې ورکړي نه وي يا د غسل د نه امکان په صورت کې تيمم نه وي ورو هل شوي، نو د جنازې لمونځ ورباندي صحيح نه دي. خو که يي پاکيدل ممکن نه وي ، مثلا له غسل او تيمم څخه پرته دفن شوي وي، او په قبر يي خاوري هم لويدلي وي، بيا يي پرقبر باندي په همدغه حالت کې هم لمونځ صحيح دی .

مسئله : که په کوم مړي پرته له غسل او تيمم څخه لمونځ شوی او دفن شوی وي ، وروسته ثرګنده شو د چې غسل ورکړل شوي نه دی نو د هغه په قبر دي دوهم ځل لمونځ وکړای شي، ځکه لومړی لمونځ صحيح شوي نه دی ، اوس چې غسل ورکول امکان نلري نو لمونځ ورباندي صحيح دی .

(علم الفقه ص۱۹۲ ج ۲)

ترڅوپوري چي ميت په قبرکي خراب شوی نه وي لمونځ وزباندي کيږي .

مسئله :که د چاسر په یو ځای کې وموندل شي، هغه ته غسل نه ورکول کیږي، په هغه ځای کې دي خښ کړای شي او که تر نیم جسد زیاته برخه وموندله شي، نو غسل ورکول ضروري دي ،هغه که له سر سره وي او که له سره څخه پرته ،خو که نیم جسد له سرسره وي،غسل دي ورکړل شي که سرنه وي نو غسل دي نه ورکول کیږي . که جسد تر نیم کم وي هم غسل دي نه ورکول کیږي هغه که له سرسره وي او کنه .

(بحرالرائق ص۱۷۴ج۱ ،فتاوی رحیمیه ص۸۹ج۱ ،درمختار ص۸۳۵ج۱ ،شامي ص۸۰۹ج۱)

مسئله : ترڅوچې د مړي د جسد ډیره برخه یا نیمه برخه خوله سر سره یا تر هغې زیاته برخه نه وي موندله شوې نو غسل ورکول ضرور نه دي. (کتاب الفقه ص۸۱۲ج۱)

مسئله : که داوبو د نه موجودیت په صورت کې مړي ته تیمم وهل شوی وي، بیا اوبه وموندلې شي نو غسل دي ورکړل شي .

مسئله :مړي ته چې غسل ورکړل شي، لمدې جامې دي ورڅخه لرې کړي او کفن دي ورکړل شي.(علم الفقه ص۱۸۹ج۲)

مسئله :مړي ته له غسل ورکولو وروسته، غاسل ته په خپله غسل کول مستحب دي .ځکه که د غسل ورکولو په مهال کوم څاڅکي پرې لویدلي وي هغه به پاک او نظافت به مراعات شي .

(احسن الفتاوي ص۴۴۲ج۴ ،آپ کي مسائل ص۹۹ج۳ ،مظاهرحق ص۴۸۱ج۱)

مسئله : مړي ته غسل ورکول په مسلمانانو باندي کفايي فرض دی. که مړی پرته له غسله خښ کړای شي، ټول هغه مسلمانان ګنهکاره دي چي ورباندي خبر دي.

مسئله : که څوک مړی له غسل پرته په قبر کې کیږدي ، خو خاوره لا ورباندې اچول شوي نه وي، نو د مړي بیرته را ایستل او غسل ورکول ضروري دي. خو که خاوره ورباندې اچول شوي وي ، بیا دي نه را ایستل کیږي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۸۵)

مسئله : د مړي ویښتان دې نه ږمونځوي، نوکان یا ویښتان دي نه غوڅوي، که کوم نوک مات شي، د هغه په بیلولو کې څه خبره نشته .(علم الفقه ج ۲ ص ۱۸۷ فتاوی دار العلوم ج ۵ ص ۲۴۸ کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۲۰)

مسئله : که اوبه نه وي او مړي ته یې تیمم وواهه . وروسته اوبه پیدا شوي غسل ورکول لازم دي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۸۹)

مسئله : مړي ته چې په کومو اوبو غسل ورکول کیږي، په هغوی کې خوشبویي یا نور څه ګډول مستحب دي. که سړی د احرام په لباس کي وي او که نه وي ځکه مړ شوی انسان غیر مکلف دی او له مړینې سره احرام هم ختمیږي. همدا وجه ده چې د هغه سر پټیږي په خلاف د دي، که ژوندی وي او په احرام کې وي. (کتاب الفقه ج ۱ ض ۸۱۸)

مسئله : دا مستحب دی چې غسل ورکوونکی پوه وي ، ترڅو بشپړ غسل ورکړي ، که له مړي څخه کوم بد شی ووینې په هغه پرده واچوي ، که ښه خبره وزڅخه ووینې هغه بیان کړي. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۲۰)

(دمړي په سترګو کې رانجه یا کاجل لګول منع دي.)

مسئله: که بې لمانځه سړي غسل ورکړي، غسل کیږي خو غوره داده چې لمونځ کوونکی او دشریعت پابند سړی ورته غسل ورکړي. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۹۳)

مسئله: دا مستحب ده چې تر غسل وروسته دمړي بدن په یوه جامه وچ کړای شي. تر څو کفن لوند نشي.
(کتاب الفقه ج ۲ ص ۸۲۰ - علم الفقه ج ۲ ص ۱۸۹)

روح غسل او نور څه وینې

له ابن دینار رضی الله عنه څخه روایت دی، څوک چې ومري، دهغه روح دیوې ملایکې په لاس کې وي، خپل بدن وینې چې څرنګه غسل ورکول کیږي، څرنګه کفن ورکول کیږي. جسم یې لا په تخته پروت وي چې ملایکه ورته وایي: خلک چې ستا ستاینه کوي هغه واوره (دراتلونکو نعمتونو زیری دی.) (شوق وطن ص ۲۶ - احکام میت ص ۲۵)

مړي ته ترغسل ورکولو وروسته څرنګه کفن ورکړل شي؟

مسئله: غوره کفن هغه دی چې دسپین رخت وي، هغه که نوی وي او که زوړ. هغه جامه چې نارینه وو ته یې په ژوندا غوستل مباح وي تر مړیني وروسته یې کفن هم ورته مباح دی. هره جامه چې په ژوند کې یې اغوستل ورته مکروه وي، کفن هم ورڅخه مکروه دی. نو نارینه وو ته دوریښمو، یاغ[illegible] رنګه او زعفراني جامه کفن کول مکروه دي. که له دې پرته بله جامه نه [illegible] نو بیا بیله خبره ده. ښځو ته له هم داسې

جامو څخه هم کفن جائز دي .یعني رنګه کفن هم ورکول کیدلای شي.

نارینه ته دې له داسي جامې څخه کفن ورکړل شي کومه چې دی یې عیدګاه ته دتللو لپاره اغوندي او ښځې ته دي له داسي جامې څخه کفن ورکړل شي چې دایې دپلار کره دتللو په مهال اغوندي .(کتاب الفقه ص۸۲۹ ج۱)

مسئله :په حدیث شریف کې دي (که تاسو خپل ورور ته کفن ورکوئ،ښه کفن ورکړئ.) (مشکوة ج۱ص ۱۴۳)

مسئله :په درمختار کې دي چي ښه کفن سپین کفن دی.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲٦۴ درمختار ج ۱ ص ۸۱۰)

مسئله :ګران بیه کفن مکروه دی، خو دټیټې بیې وال هم نه ښایي. (علم الفقه ج ۱ص ۱۹۱)

مسئله: مړي ته کفن ورکول، پر مسلمانانو باندي کفایي فرض دی. په دي معنی چي که څوکسان داکار وکړي نودټولو مسلمانانو ذمه خلاصه شوه .

مسئله : کفن به لږترلږه دومره وي چې دمړي ټول بدن ورباندي پټ شي، که نروي او که ښځه .که تر دي اندازې کم وي نو بیا پر مسلمانانو کفایي فرض پاته شول.
(کتاب الفقه ج۱ ص۸۲۷)

(دمړي په ترکه کې تر هرڅه وړاندي دهغه دتجهیز او تکفین لګښت کیږي. خو داکار دي سم دسنت په طریقه برابر وشي. کفن دي دمړي له حیثیت سره سم ورکړل شي. رخت دي سپین

وي، د دومره بيې دي وي چې هغه په ژوند کې يې اغوستل او له کوره پکې ووت او له خلکو سره پکې مخامخ کيده. بازار، مسجد او نورو ځايونو ته پکې تو. دومره ارزان بيه دې نه وړکول کيږي چې په هغه سره يې تحقير او تذليل وشي او نه دې دومره ګران بيه وي چې پکې اسراف وشي او يا دوارثانو حق ته پکې زيان ورسيږي. که دنوي جامې وس نه وي يا کوم داسې خپلوان يې نه و چې کفن ورکړي نو پاکه جامه هم دکفن لپاره کافي ده. ځکه دا احد په غزوه کې زوړ څادر په کفن کې ورکړل شوی دی. محمد رفعت قاسمي)

دکفن رنګ څه ډول وي؟

مسئله :دکفن لپاره سپينه جامه غوره ده .بل ډول هم جواز لري. کوم رنګ او کومه جامه چې په ژوند کې جواز لري، هغه دکفن لپاره هم جواز لري. کومه چې په ژوند کې ناجايزه ده، په کفن کې هم جواز نلري.

(فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۲۴ دشامي ج ۱ ص ۵۸۰ په حواله)

مسئله :دميرمنو لپاره هم غوره کفن سپين دی، خو رنګه هم ورته جايز دی، که ټول رنګه وي او که يې لږ.

(امدادالفتاوی ج ۱ ص ۸۱۴)

مسئله :په جامه کې که ښکاره څه ناولتيا نه وي، پاکه وي، له هغې څخه کفن هم جايز دی .که پکې څه ناولی شی وي نو کفن يې جواز نلري، پلټنه دې وشي.)

دمړي په دې (ناپاکه جامه) کې څه دخل نشته، هغه بری الذمه

دی. که مړي وصيت وکړي چې له ناپاکې جامې دي ورته کفن ورکړي يا ورته علم وي چې له ناپاکې جامې څخه کفن ورکوي او هغه يې منع نکړي بيا ګنهکار يږي. (فتاوی محموديه ج ۷ ص ۲۲٦)

کفن د چا په ذمه دی؟

مسئله: د مړي کفن دي د هغه له شخصي شتمنې څخه ورکړل شي، هغه چې د بل چا ورسره شريکه نه وي لکه د رهن (ګرو) صورت چې دی.

که د مړي شخصي مال او شتمني نه وه، نو کفن يې د هغه چا په ذمه دی چې په ژوند کې يې لګښت ورباندې لازم ؤ.

(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۲۷)

مسئله: د مړي کفن دي هغه څوک ورکړي چې په ژوند کې يې کفالت په غاړه وي، که له مړي څخه څه پاته وو او که نه وو.

مسئله: لنډه دا چې د چا په غاړه او ذمه د ژوند خوړل څښل و، هغه به يې تر مړينې وروسته کفن هم ورکوي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۱)

مسئله: که د مړي کوم غير مسلم ملګری د کفن پيسې ورکړي څه خبره پکې نشته. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۵۰)

مسئله: که داسې څوک نه وي چې د مړي د ژوند لګښت ورباندې لازم ؤ، نو له بيت المال څخه به کفن ورکول کيږي خو په دې شرط چې بيت المال د مسلمانانو وي او اخستل هم ورڅخه شوني وي. کنه په هغه مسلمانانو باندې لازم دی چې وس لري. همداسې د جنازي او نورو لګښتونو خبره هم ده، لکه تر هديرې رسول، د خښولو لګښت او نور. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۲۷)

دمیرمنې کفن دچا په ذمه دی؟

مسئله :دمیرمنې کفن له منل شوي (مفتي به) قول سره سم دمیړه په ذمه دی.(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۲۴)

مسئله :دمیرمنې کفن دوالدینو په ذمه نه دی.د شریعت داسې حکم نشته ،بلکې دشریعت خلاف کار او رواج دی.شرعاً کفن او دفن دمیړه په ذمه دی.که یې میړه وس نه درلود نو دمیرمنې دترکې له مال څخه دي ورکړي.

(فتاوی محمودیه ج ۲ص ۲۷۷ دشامي ج ۱ ص ۸۱ ۵په حواله ،دارالعلوم فتاوی ج ۵ ص ۲۸۵)

مسئله :که مړې دچا میرمن وه او په ترکه کې یې شتمني هم وه ،یا یې هم په میړه چې دکوم حیثیت خاوند وي ،دمیرمنې کفن واجب دی.(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۲۷)

(ځینې ځایونه دنجلۍ دکفن او خوراک څښاک مصارف په والدینو یا ورور او نورو لازم بولي.په دې کې دشریعت کوم اصل نشته.دا یو غلط رسم او رواج دی.- محمدرفعت قاسمي)

دغیرمسلم دوست تجهیز او تکفین

مسئله :دشریعت حکم دادی چې که دسړي یا ښځې کوم دوست ،والدین یا نور په کفر ومري ،په سنت طریقه دي تجهیز او تکفین نکوي ،په ناپاکه جامه کې دي پټ او په کنده کې دي واچوي.که هغه مړه شوي دخپل مذهب مطابق عمل وصیت کړی وي ،عمل دي ورباندې نه کیږي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۶۷ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۲ په حواله)

مسئله :مسلمان دخپل غیرمسلم دوست په کفن ،دډ جنازه کې ګډون کولای شي خو پرته له اړتیا دا کار ښه

مسئله : که کوم غیرمسلم د کوم مسلمان له جنازې سره د کوم ملاقات یا پیژندنې له وجې ځي .هغه دې نه منع کیږي ځکه داکار داهل اسلام له اخلاقو څخه لرې دی.

(فتاوی دارالعلوم ج ٥ ص ٢٨٣ ،دردالمحتار ج ١ ص ٨٣٢ په حواله)

په تجهیز او تکفین کې که کومه نیمګړتیا پاته شي؟

مسئله :د مړي په تجهیز ،تکفین ،غسل یا نور څه کې که بې احتیاطي وشي ،مثلاً په ناجایزه بیه کفن واخستل شي.یا د غسل په اوبو کې کوم نجاست وي،له دې امله په مړي باندې هیڅ مواخذه نشته، مجبوراً هغه معذور دی.پـه څه شي کې که بې احتیاطي وشي (او مړی جنب کړای شي) نو توبه او استغفار دې وایې او د مړي لپاره دې د مغفرت دعا کوي او ثواب دې ورته غواړي. د الله تعالی ارشاد دی: لاتزر وازرة اخری .(القرآن) یعنې د بل په ګناه سړی نه ګنهګار یږي . (فتاوی دارالعلوم ج ٥ ص ٢٧٠)

دکفن لپاره مرسته غوښتل

پوښتنه :کوم مسافر راغی وفات شو ، دهغه دتجهیز او تکفین لپاره مرسته ټوله شوه ، له هغه څخه څه مبلغ پاته شو ، دهغه داستعمال کوم ځا[illegible]؟

ځواب:که [illegible] [illegible] چا ورکړي دي، بیرته

دې هغه ت[illegible]

[illegible] ییسي چا

مسئله: که دتکفین او تجهیز لګښت بالغ وارث له خپلې شتمنې څخه ورکړي، نو دتجهیز او تکفین دلګښت چې له سنت سره برابر شوي وي، دترکې له شتمنۍ څخه اخستلای شي. که دبې وزلو او نورو په خوړلو لګیدلي وي هغه دترکې له مال څخه اخستلای نشي. (فتاوی دارالعلوم ج۵ ص ۲۷۱ دسراجي ص ۴ په حواله)

دکفن ډولونه

مسئله: کفن دري ډوله دي: سنت کفن، کفایي کفن او دضرورت کفن. دا دري واړه به یا دنارینه لپاره وي او یا به دښځې لپاره.

دنارینه او ښځې په سنت کفن کې قمیص (کمیس)، ازار او څادر شامل دي.

قمیص له غاړې څخه نیولې بیا ترپښو پورې وي. ازار له تندي څخه بیا ترپښو پورې وي او څادرهم له سره بیا ترقدمونو پورې وي. د ښځې لپاره له دې سره، سره پړوني او سینه بند هم وي، په قمیص کې به لستوڼې او څاکونه نه وي، څادر دواړو لوروته څه تیروي. دسرله خوا به یې هم په یو شي باندي وتړي او دپښو له خوا هم، ترڅو دمړي د بدن کومه برخه ښکاره نشي.

که یې دخلاصیدلو احتمال وي نو له کفن څخه دي یوه تړانګه (رښکې) وباسي او پرمابین دي وربانديي وتړي.

مسئله: دښځې لپاره کفایه کفن؛ یو ازار، څادر، پړوني او سینه بند کافي دي. قمیص دي نه وي. همدومره کفن پرته

له کراهته جائزدی .

مسئله : ضروري کفن دادی چې دضرورت په وخت کې پیداشي ، هغه که یوازي یوه جامه ،دعورت دسترپه اندازه وي هم بس دی .

مسئله : که همدومره اندازه کفن هم نه وي، نوپه اذخرویعني وښو دي پټ کړي ،له دفن کولو وروسته دي پرقبرلمونځ وکړي .

مسئله :که دمړي شتمني کمه او وارثان ډیر وي یا مړی پوروړی وي،په کفایي کفن دي اکتفاوسي .(کتاب الفقه ص٨٣٠ج١)

مسئله :لومړی دي کفن دري یا پنځه ځله په خوشبویي لوند شي بیادي مړی په کفن شي .(بهشتي زیورج٢ص٥٦ علم الفقه ص١٩٠)

دکفن دغوټو حکم

مسئله :تر کفن کولو وروسته ،کفن ته دري غوټې ورکول کیږي.که مړی سړی وي او که ښځه .

١-له سرسره . ٢- په ملا کې . ٣- دپښو لورته. په قبر کې ترایښودلو وروسته دي دا دري واړه غوټې پرانستل شي. ددې دریو ځایونو د غوټو ورکولو ګټه داده چې دجنازي دپورته کولو او وړلو په مهال کفن نه خلاصیږي خو په قبر کې ترایښودلو وروسته داویره نشته.نو هغه دي خلاصي شي. دسړي او ښځې دواړو دي داغوټې خلاصې شي.که دکفن دخلاصیدلو ویره نه وه نو دي تړلو ته اړتیا نشته.

کبيري دمنيـې شرح (ج ۱ ص ۵۳۸)دا درې غـوتې يـې لـه شمـدې سره مقيـدې کـړې دي. او پـه قبرکـې تـر ايښـودلو وروسته دخلاصولو حکم رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سمره (رضي الله عنه) تـه کړی دی. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۱۵، دعالمګيري ج ۱ ص ۱۶۰ په حوالـه، زيلعـي ج ۱ ص ۲۳۸، مجمـع الانهـر ج ۱ ص ۱۸۲، فتـاوای دارالعلـوم ج ۵ ص ۲۶۱، امدادالفتاوی ج ۱ ص ۸۳۹، کفايت المفتي ج ۴ ص ۲۵)

په کفن کې ګريبان کوم لورته شي

پوښتنه: دسړي او ميرمنې دکفن ګريبان (جاغه) کوم لورته کيږي، مخته که غاړې شاته؟

ځواب: دسړي اوښځې که کفن برابرؤ نو په دې کې څه حرج نشته. ځکه ډير فقهاء درع او کميس سره يو بولي او کوم فقها چې پکې توپيرکوي له هغو څخه يې هم لزوم ثابت نه دی، دا کار په عادت پورې اړه لري.

اوس چې عـادت داسې دی چې دسړي او ميرمنې دواړو دګريبان چاک په سينه وي، نو ددواړو د کفن ليـاره داصحيح ده او که يې توپيروکړي، هم څه خبره نشته. لنډه دا چې دسړي جاغه مخته او دميرمنې شاته وي، داتوپير لازم نه دی.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۶۰ دغنية ص ۵۳۷ په حواله)

په کفن باندې طيبه کلمه ليکل

مسئله: دمړي په کفن باندې کلمـه پـه ختـه ليکـل او پـه قبرکـې تـر ايښودلو وروسته په ښنبته دپاسه په لرګي باندې کلمـه ليکل او لـه سر سره دغرب لورتـه ايښـودل او دخـاورو پـه وړو، وړو لوټـو داخلاص سورت ويـل او لوټې لـه مړې سره پـه لحـد کـې اچـول. دا ټـول کارونـه

دشریعت خلاف دي او کوم اصل نلري، دداسې رواجونو پرېښودل ضرور دی.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۱)

مسئله :دمړي په تندي دشهادت په ګوته له رنګ پرته هسې په اشاره سره ،بسم الله الرحمن الرحيم او په سينه باندي لا الـه الا الله محمد رسول الله ،په ليکلو کې څه ستونزه نشته.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۹۹،دردالمحتارج ۱ ص ۸۴۷ باب صلاة الجنايزپه حواله)

مسئله :نن سبا دخلکو په عقیده کې فساد څرګندیږي، په دي (له سیاهي پرته په اشاره لیکل) کې دضروري بللو خیال کوي. له داسې کارونو څخه په ګناوو کې زړورتیا پیښیږي، نو داسې لیکل هم جایز نه دي.(احسن الفتاوی ج ۱ ص ۲۵۱ – فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۳۹۸ دشامي ج ۱ ص ۸۴ په حواله)

مسئله :خو په کوم صحیح حدیث کې ددې، یعنې په اشاره سره دلیکلو ثبوت نشته، له همدې امله دا باید مسنون یا مستحب و نه ګڼل شي.(علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۸)

په کفن یا نور څه خوشبويي وهل

مسئله :دمړي دکفن کولو په مهال، حنوط چې له څو پاکو خوشبويه شیانو مرکب وي، دمیرمن دسر په ويښتانو او دسړي دسر او ږيري په ويښتانو ووهل شي.دسجدې کولو په اندامونو يعنې تندي، پزي، وزغويو،دځنګانه سترګیو او پښو چې دسجدي په مهال له ځمکي سره لګیږي، کافور ووهل شي.دا حکم دسړي او میرمنې دواړو لپاره دی.

دسړي لپاره دې له حنوط سره زعفران او نور رنګین خوشبويه شیان نه ګډوي، خو میرمنې ته اجازه شته. دفقه پ۔

ځینو کتابونو کې په ټول جسم د خوشبویۍ لګولو اجازه ورکړل شوي ده. خو دستر (له نو تر ځنګانه) کتل او لاس وروړلو دي ځان وساتي. د دې صورت داسې کیدلای شي چې کفن وغوړوي او حنوط وربانـدې ووهـي او کفـن پـه مړي واړوي، ټول جسم به یې معطر شي، داسې دستر له لیدلو او لاس وهلو څخه حفاظت کیږي.
(فتاوی رحیمیه ج ٦ ص ۳۴۷ د جوهریه نیره ص ۱۰۵ په حواله)
پر کفن ګلان اچول
مسئله: د مړي پر جنازه د ګلانو د څادر اچولو کوم اصل نشته. د رسول الله صلی الله علیه وسلم، صحابه وو او تابعینو له وینا او عمل څخه ثابت شوي نه دي. که داشیان د مړي لپاره ګټور وای، نو دې جنابانو به ورڅخه سپما کړي نه وه. نو په جنازه باندې د ګلانو څادر اچول مکروه تحریمي او بدعت دی.
مسئله: په جنازه باندي د ګلانو څادر اچول بدعت دی، له دغسې جنازې څخه انکار کول صحیح دي.
(احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۷۸ - فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۹۸ - مالابد منه ص ۱۳۱)
د میرمنې په جنازه سور څادر اچول
پوښتنه: میړوښه میرمن که مړه شي، د هغې په جنازه یو سور څادر اچول، د داسې جنازې لمونځ کول څرنګه دي؟
ځواب: د جنازې لمونځ په دې هم صحیح دی. د سره د څادر پابندي چیري هم ثابته نه ده. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۹۸)
مسئله: له مسنون کفن سره، سره په جنازه د پاسه سپین څادر

اچول څه خبره نه ده ، لکه دا عام رواج چې دی ، خود میرمنې په جنازه رنګه جامه اچول ښه نه دي. اما که هغه پاکه وي نو ورسره لمونځ کول هم جایز دی، دلمانځه لپاره دهغه لري کول ضرور نه دي ،بلکې غوره داده چې بیا رنګه جامه وربانده وانه چوي، ځکه مستحب داده چې په مړي باندي سپینه جامه پرته وي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲٦۱ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۰ ، باب الصلوة په حواله)

مسئله :په مړي باندي سیوری دهغه دا عمالو له امله وي، د تودوخې له امله چتري یا دبل څه سیوري مړي ته ضرور نه دی. دا بدعت او ناروا دی.شال اچول (خصوصاً په میرمنو) دکفارو او جاهلیت رواج دی.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۱۰ – مشکوة باب غسل المیت ج ۱ ص ۱۴۴)

دسړي کفن

دسړي دکفن جامي دري دي:

۱– ازار(لنګ) له سر څخه تر پښو نږدي دوه نیم متره .

۲– لفافه (څادر هم ورته وايي) تر ازاریې اوږدوالي ۴ ګره (دلاس څپک)زیات وي، نږدې چارک کم دري متره .

۳– کرته له لستونو پرته (دا کمیس هم بلل کیږي) له غاړي تر پښو ، نږدي دوه نیم یا چاریک کم دري متره.

دمیرمني کفن

دمیرمنې دکفن لپاره مسنوني جامې پنځه دي:

۱– ازار له سره تر پښو (دسړي په څیر) .

۲– لفافه تر ازار اوږده .(دسړي په څیر) .

۳- کرته له لستونو پرته، له غاړې تر پښو پورې. (دسړي په څير)
۴- سينه بند، له بغله تر ورنونو پورې بس ده دی، کنه له نو څخه هم صحيح دی، دومره سور وروي چي سره بند شي. (نژدې دوه متره).
۵- سربند چې تکري هم بلل کيږي، دري لاسه اوږد (نژدې يو نيم يا دوه متره.)
دميرمنې د کفن دري جامي هم هغه دي چي دسړي کفن دی. خو دوې جامي يې زياتې دي: يو سينه بند او بل سربند (تکری).
(بهشتي زيورج ۲ ص ۵٦)
مسئله: دسړي دري جامي او دښځې پنځه جامې کفن مسنون دی. خو که دسړي دوي جامي (ازار او لفافه) او دميرمنې دري جامي (ازار، لفافه او سربند) وي هم کفن يې صحيح دی. او همدغو مره کفن هم بس دی. تر دې کم کفن ورکول مکروه او بد دی. خو که کومه مجبوري وه نو تر دې کم هم صحيح دی.
(بهشتي زيورج ۲ ص ۵٦- احکام ميت ص ۵۵)
مسئله: دميرمنې پنځه جامي کفن سنت دی: لومړی کرته، دوهم ازار، دريم سربند (تکری) څلورم څادر او پنځم سينه بند.
ازار له سر څخه تر پښو پورې او څادر تر هغه يو لاس اوږد وي او کرتی (کميس) له غاړې تر پښو پورې. خو ددې نه غاړه وي او نه هم لستوني. سربند تکري دري لاسه اوږد وي، سينه بند له سينې څخه تر ورنونو پورې او دومره اوږد وي چي وتړل شي.
مسئله: دميرمنې سينه بند، که له سينې څخه ترنو پورې وي هم صحيح دی. خو تر ورنو پورې بنه دی. (بهشتي زيورج ۲ ص ۵۴ د بحرج ا ص ۲۸۹ په حواله)

د ماشومانو کفن

مسئله: که نابالغ ماشوم یا ماشومه ومري، ځوان لا نه وي خو ځوانۍ ته نژدې وي، نو د هلک کفن دري او د نجلۍ کفن پنځه جامي سنت دی. که نجلۍ ته د پنځو په ځای دري او هلک ته دوه جامي کفن ورکړل شي، هم بس ده. کوم حکم چې د بالغ سړي او میرمنې دی، هغه د نابالغ هلک او نجلۍ هم دی. د بالغانو لپاره حکم په تاکید سره دی خو د نابالغو لپاره بهتر دی. (بهشتي زیور ج ۴ ص ۵۵ – علم الفقه ج ۲ ص ۱۹)

مسئله: د بالغ او غیربالغ محرم او حلال ټولو کفن یو ډول دی. (علم الفقه ج ۲ ص ۹۱)

مسئله: کوم ماشوم یا ماشومه چې په کم عمر کې ومري که مسنون کفن نه ورکړل شي او هلک ته یوه او نجلۍ ته دوې جامي ورکړي، همدا کفن هم صحیح دی. د جنازې لمونځ او تدفین یې هغسي وشي.

(احکام میت ص ۵۰، علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۱، کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۸)

مسئله: که کوم ماشوم مړ پیدا شي یا د حمل اسقاط وشي (ماشوم نقصان کړي) د هغه لپاره کفن، په یوه جامه کې پیچل کفایت کوي، مسنون کفن ته یې اړتیا نشته.

(علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۰)

په حج کې دمړه شوي کفن

مسئله: څوک چې حج یا عمري ته تللي وي او داحرام په حالت کې مړ شي، سړی وي که میرمن، دهغه تجهیز، تکفین، غسل او نور څه داسې کیږي لکه دنورو عامو خلکو چې کیږي څکه په مړینه یې احرام ختمیږي. نو دهغه سر پټول، خوشبویې وهل او نور څه یې داسې کیږي لکه دعامو مسلمانانو چې کیږي. (فتح الملهم: ج ۳ ص ۱۴۱ - شامي ج ۱ ص ۸۰۳)

دکفن د رخت څخه مصلی (جانماز) بیلول

مسئله: مصلی (جای نماز) په کفن کې داخل نه دی، هغه دې په کفن کې نه شمیرل کیږي. که یې هغه ټوټه چاته ورکړي، هغه یې مالک ګرځي. خو لومړی ددې ټوټې اینبودل ذجای نماز لپاره ضرور نه دي، که یې څوک په غلطۍ سره بیله کړي نو مالک یعني ولي دي وساتي یا دي کوم اړ شخص ته ورکړي. که یې ولي امام ته ورکړي، امام تری څه شی جوړ کړي او وایې غوندي نو لمونځ ورپسې صحیح دی.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۶۳ او ۲۸۳)

مسئله: له کفن څخه جامه سپمول او امام ته مصلی جوړول یو غلط رواج دی، ناجایز دی او دکفن په مصرف کې داخل نه دی. (احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۷۹)

(دکفن په هکله چې په حدیثونو او دفقه په کتابونو کې کومې څرګندونې راغلي دي، په هغوی کې دمصلی (جای نماز) ذکر نشته او دکفن جامه که یې څوک چمتو کوي

پاکوالی پکې شرط دی. کومه جامه چې په بازار کې پیدا کیږي هغه پاکه ده، که یې په ناپاکي علم نه وي، پاکه شمیرله کیږي. محمدرفعت قاسمي)

په کفن کول

کله چې مړي ته غسل ورکړل شي کټ دې دري، پنځه یا اوه ځله له لوبان او نورڅه پاک شي، کفن په کټ وغوړوي او مړی دې پکې کښېږدي، له پزې، غوږ او خولې څخه یې هغه پخته (پنبه) لرې شي چې دغسل په مهال ایښودل شوې وي. خو دکفن دغوړولو او دمړي پکې دایښودلو طریقه دسړي او میرمنې څه فرق لري. نو دلته به بیل، بیل ولیکل شي.

دسړي د کفن کولو طریقه

دسړي لپاره د کفن ورکولو طریقه داسې ده چې په کټ باندې لومړی لفافه وغوړوي بیا ازار او بیا دکرته (کمیس) نیمه برخه چې نوره یې دسر لورته کښېږدي. بیا مړی دغسل له تختې ورو راپورته کړي او په کفن کې یې کښېږدي او دکمیس چې کومه حصه دسرلورته ایښې ده، هغه وربانديې را واړوي او ګریبان یې غاړې ته شي او دپښو لورته ورسول شي. ترغسل وروسته چې یې جامه وربانديې اچولې وه، هغه ترې لرې شي، په سر او ږیره یې څه خوشبويې ووهله شي. خو په یاد دې وي چې نارینه ته زعفران نه استعمالیږي. بیا په تندي، پزه، ورغوو، دځنګنونو په سترګیو او دواړو پښو (هغو اندامونو چې وربانديې سجده کیږي) کافور ووهل شي.

یا دازار کینه خوا په میت را واړول شي، وروسته ښی لوری. یعنې داسې چې چپه خوا لاندې او ښې خوا باندې شي یا لفافه هم داسې را واړوي چې چپه خوا لاندې او ښې خوا دپاسه را واړوي. بیا په یوه ټوټه دکفن دسر او پښو لوری بند شي او په ملا کې هم په یوه ټوټه بند شي، ترڅو په وړلو کې خلاص نشي.

دمیرمن کفن کول

دمیرمنې لپاره لومړی لفافه اچول، بیا ورباندې سینه بند یا ازار او وروسته دکمیس لاندینۍ برخه او برسیرنه له سر سره کښېښودل شي، بیا مړی دغسل له تختې څخه ورواخلي او په کفن یې کښېږدي او دکمیس پاته برخه ورباندې دسر له لوري واچوي، دکفن سوری غاړې ته راشي او دپښو لورته کش سي. دغسې چې کمیس اچولی وي. هغه جامې چې ترغسل وروسته ورکړل شوي ده، ترې لرې شي. په سریې عطر یا بله خوشبویې ووهله شي، میرمنې ته دزعفرانو استعمال هم کېدلای شي بیا په تندې، پزې، ورغوو، سترګیو او پښو کافوروهي. بیا دسر ویښتان دوه ځایه شي په کمیس دپاسه په سینه باندې ښې او چپ لورته واچول شي. بیا سربند (ټکری) په سراو ویښتانو واچول شي او بند نشي. بیا مړی په ازارکې داسې پټ شي چې چپ لوری لاندې او ښی لوری سربېره شي او سربند پکې دننه راشي بیا سینه بند په سینه دپاسه تربغلونو ووزي او دځنګنونو ترحد ښې او چپ لورته

بند شي ،بيا لفافه داسې را واچوله شي چې چپه خوا لاندې اوښې خوا پورته شي. بيا كفن دسر او پښو لورته او هم په ملا كې په يوه ټوټه استل شوې ځيره وتړل شي. ترڅوپه ورلوكې خلاص نشي.

په پاسنې ترتيب سينه بند په ازار دپاسه او په لفافه كې دننه كيږي ،خو كه هغه په كميس دپاسه تر ازار لومړى وتړل شي هم جايز دى. كه تر ټولو جامو دپاسه يعنې تر لفافې هم بهر وتړل شي هم صحيح دى.

مسئله :ځينې كسان په كفن كې هم عطر وهي، په عطر وهل شوې پخته يې په غوږوو كې ږدي. دا ټوله ناپوهي ده، ځكه چې په شريعت كې راغلي دي په هغوى زياتوالى مه كوئ.
(احكام ميت ص ۵۷ – علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۲ ،كتاب الفقه ج ۱ ص ۸۸۵)

دكفن مسائل

مسئله : كفن له پاكو جامو وركول كيږي. ترغسل وروسته مړى پاک دى.نو دزمزم او به تر غسل وروسته په مړي او كفن باندې دتبرک لپاره پاشل جايز دي. (فتاوى محموديه ج ۷ ص ۲۳۳)

مسئله :مړي ته چې غسل وركړل شي دكفن وركولو په مهال كه نجاست ترې ووزي، غسل دې بيا نه وركوي بلكې يوازې هغه نجاست دې ومينځل شي.
(فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۲۶۷ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰۲ په حواله)

مسئله :په كفن باندې خوشبويي لګول مستحب دي.خو هغه خوشبويي چې دسړي لپاره په ژوند كې منــــــع ده

(لکه زعفران یا نور) په کفن هم دهغوی لګول منع دي.
(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۹۹ دطحطاوي ج ۱۰ ص ۳٦۷ په حواله)
مسئله: مړي ته درنجو پوري کول ښکلا ده نو ناجایز ده.
(امداد الفتاوی ج ۱ ص ۷۱۲)
مسئله: په کوم څادرچې کلمه شریفه لیکلي شوي وي که په مړي ولویږي داد کلمې او آیاتونو داحترام خلاف ده.
(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۰۱)
مسئله: په جنازه باندې داسې څادر اچول چې ورباندي کلمه یا ایاتونه لیکل شوي وي، کوم ثبوت نلري او پکې دبې ادبې ویره شته نو ځکه جواز نه لري. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۳۰)
مسئله: مړی که عالم وي که عام سړی، په سریې عمامه تړل مکروه او بدعت دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲٦۰ - احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰٦ - ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰٦)
مسئله: که دزمزم په اوبو لمده شوي او بیا وچه شوې جامه په کفن کې دبرکت اپاره استعمال شي بې ادبي غوندي څه پکې نشته. (فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳٦۲)
مسئله: دکفن ورکولو په مهال دي دمړي لاسونه په ګیډه نه ږدي، بلکې دواړه لاسونه دي سیده لـه ورنونو سره برابر ږدي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۵۹ درد المحتار باب صلوة الجنائز ج ۱ ص ۸۰۳ په حواله)
مسئله: په ژوند کې خپل کفن او قبر تیارول جواز لري.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۵۷، علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۸)
کفن تیار ساتلی شي خوپه وقف شوي هدیره کې قبر کیندلای نه شي. رفعت قاسمي.

مسئله: دنابالغ هلـک او نجلۍ لپاره چې دلویانو په څیر کفن ورکول غوره دي خو داهم جایز دی چې یوه یا دوه جامې کفن ورکړي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۵۷، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰۹ په حواله)

مسئله: دمړي دجنازي دپاسه چې کوم څادرا چول کیږي، دهغه څنډې ګنډل کیدلای شي، خو کفن به بیله ګنډلو وي، لاندې جامه به هم بې ګنډلو وي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۱)

که لاندې دجامې سورکم وي، هغه له غبرګو ټوټو جوړول صحیح دی. رفعت قاسمي.

مسئله: دمیرمنې په کفن کې سینه بند ترلفافې لاندې او په کمیس دپاسه وي، یعني لفافه په لیدلو سره تر ټولو سرپیره وي او بیا به سینه بند، خو تر لفافې دپاسه وي هم خرابې نلري، جایز ده. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۵۸، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰۳ په حواله)

که دکوم انسان قبر وسپړل شي یا دڅه له امله جسد را وایستل شي او کفن ونلري، هغه ته هم مسنون کفن ورکول مناسب کار دی، خو چې جسد شهیدلی نه وي، که شهیدلی وي فقط په پاکه جامه کې یې نغښتل کافي دي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۱)

مسئله: دکعبې شریفې دپوښ ټوټه په کفن کې ایښودل جایز دي. دبرکت سبب دی. که دپوښ په ټوټه کلمه لیکله شوي وه که هغه دمړي په سینه کښېښودله شي او خېن شي، که څه هم صحیح ده خو ښه داده چې دکعبې دپوښ داسې ټوټه په سینه کښېښودله

شي چې کل...

دجنازې لپاره په کټ څرنګه وي؟

پوښتنه :دجنازې لپاره داسې کټ (چارپایي) ایښودل چې هر څوک یې او چت کولای نشي، جوازلري او که یې نلري؟

ځواب :په جواز کې خویې کومه خبره نشته ، خو سپکه چهارپایي غوره ده چې ټول خلک یې په آسانۍ سره پورته کولای او په اوږو یې ایښودلای شي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۵۸۴)

مسئله :که له بانړیا بل څه څخه چهارپایي اوبدل شوي وي په هغې جنازه ایښودل او دجنازې لمونځ کول جوازلري. که هغه ناپاکه وي پاکه جامه ذي وربانډي ولویږي او مړی دي باندي کښېږدي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۲۸ او کفایت المفتي ج ۴ ص ۲۰۵)

مسئله:دغیر مسلم په څیر دمسلمان جنازه دبانسونو په زینه ایښودل اوړل صحیح نه ده. دمسلمان جنازه په عزت او احترام سره وړله کیږي. مړی په سریر(پلنګ ، کټ، چارپایي) وړل درسول الله صلی الله علیه وسلم له وخته تر داننه پوري رواج ده. جنازه داسي تخت یا چارپایي ته ویل کیږي چې ور باندي مړی ایښي وي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۵ ،ردالمحتارج ۱ ص ۷۹۵ په حواله)

دمړي په کټ څه شی اچول

مسئله :دمړه دجنازې لپاره په کټ باندي دکومې ټوټې یا پوزکي(بوریا) داچولو ضرورت نشته. له کفن سره په جنازه کې ایښودل او جنازه له کټ څخه اخستل په قبرکې ایښودل کیږي، که کله ضرورت معلومېده ، څاذر ،سترنجې یا بل څه موجود ؤ او داکارتري واخلي بیا یې په خپله هم استعـــمال

کولای شي. (فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳۶۲)

(ددغسې څادر خیراتول ضرور نه دي، هغه چې د مجبورۍ له امله په کټ کې تر مړي لاندې اچول شوي دي.)

مسئله: تر غسل ورکولو وروسته، سنت دی چې مړی په تخت یا کټ کښېښودل شي، په دې کې د مړي عزت هم دی. دا ضرور نه ده چې کټ تر معمولې حد زیات لوړ وي، د ځمکې له لوړوالي څخه لږ لوړوالی یې کافي دی.

(که یې مړی په چارپایي یا کټ ایښی وي او د جنازې لمونځ یې وشي، جایز دی. ځکه چې دا د څاروي سواري یا د سړي دا خستلو په څېر نه ده. په چهارپایي یې ایښودل یې حکماً په ځمکه ایښودل دي.

د رسول الله صلی الله علیه وسلم د جنازې لمونځ چې کیده، د رسول الله صلی الله علیه وسلم مبارک جسد په کټ د پاسه ؤ. چې هغه په ځمکه ایښی و. محمد رفعت قاسمي)

تر کفن ورکولو وروسته مړی څه ډول څملول کیږي؟

پوښتنه: دلته چې مړي ته کفن ورکړي د قبلې لور ته پښې او ختیز ته یې سر کوي، ایا داسې صحیح دی؟

ځواب: ناروغ چې په پروتو لمونځ کوي، د هغه د لمانځه یوه طریقه داده چې د قبلې لور ته پښې کوي خو ځنګنونه یې ولاړ وي که یې وس نه ؤ نو پښې غزولای شي او تر سر لاندې بالښت یا بل څه لاندې کوي تر څو لږ لوړ او مخ یې قبلې ته شي. همداسې د قریب الموت ناروغ د پریوتلو یوه طریقه داده

لکه په قبر کې چې په اړخ وي او مخ یې قبلې ته وي دغسې ځملي. که ورته تکلیف ؤ بیا دې پښې دقبلې لور ته کړي او تر سر دې څه شی لاندې کړي څو یې مخ قبلې ته شي او داسمان لور ته نه وي.

دکفن ورکولو په وخت او وروسته یې شمالاً او جنوباً ځملولای شي. که یې داصورت مشکل و، شرقا او غرباً دې ځملول شي، پښې یې دقبلې لورته کول نامناسب دي، ځکه سریې نه اوچتیږي. (فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۱۱۱)

دمړي دکټ دڅادر حکم

مسئله :دمړي په کټ چې کوم څادر اچول کیږي، هغه به دمړي دخپلوانو وي ، یعنې دهغه چاچې مړي ته کفن ورکوي او دا دهغه ملکیت دی. داویل چې دادهغه فقیر حق دی چې له جنازي سره ځي یا هلته اوسیږي داغلط ده. دا د کوم خاص سړي حق نه دی .دادې په خپله مالک (کفن ورکوونکی) له ځان سره وساتې یادې چا ته ورکړي.

مسئله :که دمړي ولي هغه څادر مسجد ته واستوي چې لاوارثه مړی ته دې کفن کړي، نو دا څادر دې په دغسې کار کې استعمال کړي. ددې فکر دې نه کوي چې د لاوارثه مړي په انتظار کې ، هغه وروست شي ، دلته پکې دورکوونکي نیت معتبر دی. که مالک هغه څادر دکوم بې وزله یا طالب العلم ته د ورکړي لپاره ورکړی وي، هغسې دې وکړي. له ځانه دې دمالک دنیت اوامر خلاف پکې څه نه کوي. که مالک هغه

څادر د مجسد د کارکوونکو خوښې ته پرې ایښې و نو بیا چې دوی یې ښه وبولي ،د نورو لپاره یې بیا د خلاف اجازه نشته.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۲)
مسئله :د جنازې دوړلو په منهال په کټ باندې د پاسه څادر اچول د مړي عزت دی. د فقهې روایت په حساب په دې کې څه خبره نشته. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص:۲۷۰-ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰۷)
(ځینې ځایونه چې د مړي په کټ باندې کوم څادر اچوي، هغه بد ګڼې او استعمال یې نه خوښوي ، له همدې امله هغه په قبر اچوي او هغه خرابیږي.په هدیره کې ضایع کیږي. هغه دې کفن ورکوونکي په خپله استعمال کړي یا دې کوم اړ شخص ته ورکړي څو یې استعمال کړي، د دې په استعمال کې کومه خبره نشته. محمد رفعت قاسمي) .
مسئله : هغه څادر (یابله جامه) چې په کټ باندې اچوله کیږي، هغه په کفن کې نه ده شامله ، غریب شخص که دا څادر واخلي او نه یې واچوي ،بلکې خپل یا دبل چا کوم پاک څادر ورباندې واچوي هیڅ پروا نلري.هغه څادرچې هغه ته یې وزکړي دی که یې خپل وي ودې ساتي یا دې کوم بې وزله ته ورکړي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲٦٦-احکام میت ص ۵۷)
تر مړینې وروسته دخپلې میرمنې مخ کتل
پوښتنه :دا خبره مشهوره ده چې کله کومه میرمن ومري نو خاوند یې نه مخ کتلای شي او نه لاس وروړلای شي ، ایا دا صحیح ده ؟

ځواب : دميرمنې ترمړينې وروسته يې ميړه دهغې مخ کتلای شي، خولاس وروړلای نشي. جنازه يې په اوږو اېښودلای شي ،دجنازې په لمانځه کې يې ګډون کولای شي، قبرته دکښته کولو په مهال يې محرم دوستان ورته ضرور دي خو که نه وو ،نور خلک دي قبرته کښته کړي چې ميړه يې هم پکې ګډون کولای شي. داصحيح ده چې دميرمنې په مړينه ددنيوي احکامو په اعتبار دسړي او ميرمنې ترمنځ تعلق ختميږي او دميړه حيثيت په يوه لحاظ دپردي کيږي.

(آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۰٦ – فتاوی محموديه ج ۲ ص ۳۷۷ – شامې ج ۱ ص ۵۷۵ ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۸)

مسئله : دميرمنې په مړينه يې دميړه تعلقات ورسره غوڅيږي، نو دميرمنې غسل او لاس وروړل ورته صحيح نه دي خو ليدلای يې شي. که سړی ومري دميرمنې اړيکې يې ترعدت پوري ورسره پاته وي، له همدې امله ميرمن خپل مړه شوي ميړه ته غسل ورکولای شي. (که بل سړی نه وي.)

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۸ ،احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۵ ،د ردالمحتارج ۱ ص ۸۰۳ په حواله)

مسئله : دميره په مړينه ،دميرمنې بنګړي ماتول او ضايع کول غلط کار دی. لرې دي کړي ودي ساتي او چې عدت يې تير شي بيرته دي په لاس کړي. (فتاوی محموديه ج ۲ ص ۴۰۸)

****

دمړي دمخ کتلو رواج

مسئله : دمړي دمخ په کتلو کې دا مفاسد شته، نو واجب الترک دي.

۱- په ځینې ځایونو کې دمړي دمخ کتل دا جر او ثواب سبب ګڼي. حال دا چې په شریعت کې ددې کوم اصل نشته. ددې ثواب ګڼل بدعت دی. که یې ثواب هم ونه ګڼي په دې سره دبدعت ترویج او تائید کیږي.

۲- شرعي حکم دادی چې مړي ته دغسل ورکولو او کفن ورکولو په مهال دې کم کسان وي، هغه دې هم دمړي خپلوان وي. ترڅو که خدای مکړه کوم عیب یا تغیر پکې پیدا شي هغه ښکاره نشي او دمخ کتلو رواج ددې حکم او حکمت خلاف دی.

۳- که مړي کوم مشهور شخصیت وي، دهغه دمخ کتلو په مهال څو ساعتونه لګیږي، خو دمیت دخښولو تاخیر جایز نه دی.

۴- دمخ کتلو نتیجه داده چې دمړي تصویرونه اخلي، اخبارونو ته یې ورکوي او هلته خپریږي چې دتصویر له لعنت او عذاب سره ،سره دمړي دڅهرې دتغیر خپرول هم دې او دا حرام دي.

نن سبا دا بد رواج په علماوو او مشائخو کې هم معمول دی. له همدې امله له دې څخه دځان ساتلو وصیت کول لازم دي. که وصیت ونکړي نو عذاب او وبال یې دمړي دی. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۴۰)

مسئله : غیر محرمي میرمنې ته لکه څرنګه چې په ژوند کې دپردې سړي مخ ته کتل منع دي تر مړینې وروسته هم منع دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲٦۷ دمشکوة شریف ج ۱ ص ۲٦۹ باب النظر په حواله)

په هديره کې د مړي د مخ کتل

مسئله: په شريعت کې ددې هيڅ اصل نشته. دا چې ځينې ځايونه مړي په قبر کې کښيږدي کفن يې پرانيزي او مخ يې لوڅ کړي، دا يې اصله ده په شريعت کې يې کوم تائد نشته. کفن تړ بندولو وروسته يې خلاصول مناسب نه دي، ځکه کله د برزخ اثار ورباندي پيل کيږي چې د هغه اخفاء او پټول مقصود (اوغوره) دي.

(خو په قبر کې د کفن د غوټو خلاصولو اجازه ده.)

(فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۳۹۸، فتاوى محموديه ج ۲ ص ۴۹۸، فتاوى رحيميه ج ۵ ص ۱۱۰)

د مړه مخ ته د غير مسلم کتل

مسئله: غير مسلم ته ترلمانځه وړاندې د مړي مخ ښکاره کول جواز لري. خو که ډيره فتنه نه را ولاړيدله، بيا دې انکار تري وکړي. دا احتياط دی ځکه دا مهال د رحمت د نزول وخت دی. (فتاوى محموديه ج ۷ ص ۲۳۴)

له جنازې سره د تللو فضايل

په حديث شريف کې له ابوهريره رضی الله عنه څخه روايت دی چې، رسول الله صلی الله عليه وسلم ارشاد وکړ: څوک چې د ايمان له صفت سره او د ثواب په نيت د مسلمان له جنازې سره لاړ شي، تر هغه له جنازې سره پاتـه شي چې ورباندې لمونځ وشي او له دفن څخه يې فارغ شي، له دوو قيراط ثواب سره بيرته راځي. چې هر قيراط د احد له غونډۍ سره برابر دی. هرڅوک چې يوازې د جنازې لمونځ يې وکړي بيرته لاړ شي تر

دفن کولو ورسره پاته نشي ، ديو قيراط له ثواب سره بيرته ځي.(ترمذي ج ۱ ص ۲۰۱ – صحيح بخاري او مسلم باب الجنائز ج ۱ ص ۱۶۵ ص ۱۷۵)

مسئله : که هديره لري وي او په اوږو دجنازي وړل ګرانه وي ، ترڅو مره چي ګرانه نه وي په اوږو دي يوړل شي خو چې تکليف وي پر سوارلي دي کښيږدي.(امداد الفتاوی ج ۱ ص ۷۶۰)

له ابو هريره رضی الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ارشاد وکړ : جنازه به په ګړندي تګ وړئ که هغه نيک شخص وي قبر ورته خير دی ،يعني ښه ځای دی، ژر به ورته ورسيږي او که دغسي نه وي نو يو بدبار به ستاسو له اوږو لري شي.

په حديث شريف کې دي : څوک چې دجنازې څلور لوري په اوږو واخلي ،څلوېښت کبيره ګناهونه يې بخښل کيږي. (ترمذي ج ۱ ص ۱۶۷)

مسئله : مړی که ګاونډی ، دوست يا هم کوم نيک شخص وي ، له جنازې سره تلل يې ترنفل کولو غوره دي.

دترمذي شريف په حديث کې دي چي رسول الله صلی الله عليه وسلم له جنازي سره تللی دی او ترڅو چې به جنازه له اوږو څخه کښته نشوه ،نه کښيناست.

درسول الله صلی الله عليه وسلم لارښوونه ده:

"کله چې له جنازې سره لاړ شئ، ترڅو هغه اينښودل شوي نه وي ، مه کښينئ."

کله چې به رسول الله صلی الله عليه وسلم له جنازې سره

پیاده روان ؤ، ویل به یې، زه نه سپرېږم، فرشتې پیاده ځي. چې د جنازې له دفن څخه به فارغ شو، کله به پیاده او کله هم سپور بېرته راګرځیده.

د رسول الله صلی الله علیه وسلم معمول ؤ چې له جنازې سره به روان و، پټه خوله به ؤ، په زړه کې به یې د مړیني په هکله خبري کولي. (ترمذي ج ۱ ص ۱۹۸ – بخاري شریف ج ۱ ص ۱۷۵)

د جنازې تر اخستلو وړاندې فاتحه ویل

پوښتنه: دلته زموږ دستور دی چې د مړي په کور کې خلک راغونډیږي، د جنازې تر وړلو وړاندې، امام صاحب ودریږي الفاتحه ووایې او بیا په لوړ اواز دعا کوي. ایا دا له سنت سره برابر دی؟

ځواب: که هریو ځانته او بیله دعا کوي خو جواز یې شته، ټول راغونډیدل او دعا کول د رسول الله صلی الله علیه وسلم، صحابه وو او صالح سلفو د عمل او طریقې خلاف دي، نو په پوښتنه کې چې کومه طریقه یاده شوې ده، هغه مکروه ده.
(فتاوی محمودیه ج ۱ ص ۳۶۳ د عالمګیري ج ۵ ص ۳۱۹ په حواله)

مسئله: د کبیرې د ۵۴۸ مخ له عبارت څخه څرګندیږي: څوک چې له جنازې سره څلوېښت قدمه لاړ شي، څلوېښت کبیره ګناهونه یې بخښل کیږي. (فتاوی محمودیه ج ۳ ص ۴۲۰)

د جنازې د اخستلو په مهال حیله کول

پوښتنه: کله چې مړی د جنازې د لمانځه ځای ته وړي، قرآن کریم را اخلي، یو بل ته یې ورکوي، ګرځوي یې، بیا څه پیسي

ملاصاحب ته ورکوي. داکار ګناه دمعافۍ لپاره کیږي. آیا داصحیح ده؟

ځواب: دا اسقاط معاصي (دګناه دمعاف کیدلو) طریقه بي اصله ده. بدعت او ناروا ده. که ملاصاحب بي وزله او مستحق وي، هغه ته خیرات ورکول او مړه ته یې ثواب بخښل صحیح دي. دغسې نورو بې وزلو، دخوړلو، ښښلو څه شی یا پیسي، یا جامي یا بل څه دثواب په هیله ورکول ښه دي.

(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۳۱)

(په قرآن او حدیث کې چیري هم ددي ثبوت نشته او نه فقهاوو داسې لیکلي دي، درسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه وو چې کومه طریقه روایت شوي ده، دهغې خلاف ده او دقرآن کریم بي عزتي هم ده. ددې پرېښودل ضروري دي. محمدرفعت قاسمي)

له جنازې سره په لوړ اواز دکلمې ویل

پوښتنه: دلته رواج دی، کله چې جنازه واخستله شي ورسره په جهر سره کلمه ویل ضروري ګڼې، ایا دداسي کار اصل شته؟

ځواب: له جنازې سره په لوړ اواز کلمه ویل بدعت دی.

(احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۳۸ فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۰۱ عالمکیري ج ۱ ص ۱۰۴)

مسئله: له جنازې سره دخفي ذکر اجازه شته، په زوره ویل يې جواز نلري، مکروه ده. داسې که تر جنازې وړاندي څو کسه یو ځای په لوړ غږ سره څه وایې دا دسنت خلاف او

تحريمي مکروه ده. له جنازې سره په زړه کې ذکر کول جايز دي. جهر ذکر کول مکروه دي. ځکه د جنازې لمونځ په خپله دلوړې درجې دعا ده. تر هغه وروسته په ډله ايزه توګه دعا کول ثابت نه دي خو په تلو، تلو کې په انفرادي ذکر کې څه خبره نشته. (فتاوى رحيميه ج ٦ ص ١٩٤ شامي ج ١ ص ٨٣٨ بحر الرايق ج ٢ ص ١٩٢)

مسئله: په پټه خوله د جنازې د وړلو حکم دی. په حديث شريف کې دي چې د جنازې د وړلو په مهال په پټه خوله تلل خدای تعالى ته خوښ دي.

(فتاوى رحيميه ج ٨ ص ١٨٥ د جامع الصيغر ص ٧٥ په حواله)

جنازه په سواري وړل

پوښتنه: دلته زموږ هديره له ښار څخه دري ميله لري ده. خلک جنازه دومره لري پياده وړلای نشي، هغه په موټر کې ږدي او ورسره کښيني ايا دا جايز ده؟ که جايز وي نو جنازه به څلور کسان اخلي او که به يې کښته ږدي او څومره لوره به يې ږدي؟

ځواب: د جنازې په اخستلو کې سنت داده چې جنازه په څلورو کسانو واخلي او کټ به په اوږو ږدي. په درمختار کې دا طريقه د مړي د وړلو لپاره بيان شوې ده. او وايې جنازه په شا کول يا د کوم څاروي د پاسه ايښودل مکروه ده. دا حکم په موټر کې د وړلو هم دی. خو د مجبوريت او اړتيا په مهال داسې کول صحيح دي.

مسئله: کله چې کوم عذر نه وي نو سنت او مستحب دا دی

چې جنازه څلور کسه واخلي او یوېې سي، په سورلي یا په څه اېښودل مکروه ده. خو که ضرورت او عذر وُ، داسې چې په پوښتنه کې یاد و نه شوي ده چې هدیره خورا لرې ده او پیاده تلل او جنازه پیاده وړل ستونزمن کار دی، نو د مجبورې په حالت کې چې په سوال کې یاده شوي ده بیا صحیح ده. یعنې مړی دې د موټر په مختنی برخه کې کښېږدي او خلک دې شاته چیرې چې ځای وي کښېني، دا جایز دي او په موټر کې د اېښودلو لپاره د څلورو کسانو قید نشته، څومره چې یې پورته کوي او هلته یې ږدي صحیح ده. خو تر موټر پورې وړل یې په څلورو کسانو ښه دی، غوره ده چې څلور کسه یې په موټر کې کښېږدي او چې له موټره یې کښته کړي او هدیرې ته یې وړي هم څلور کسان یې په هغې طریقې سره واخلي. په موټر کې داقید نشته چې تر پښو دې جنازه لوړه کښېږدي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۳ – ۲۷۴، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۲ په حواله)

جنازه په لرې لاره او که په لنډه لاره وړل کیږي

مسئله: دابوهریره رضی الله عنه له خوا د روایت شوي حدیث، د "اسرعوا بالجنــازه" دعبارت غوښتنه داده چې له اړتیا او ضرورت پرته، په داسې اوږده لاره د جنازې وړل چې په خښولو کې یې ځنډ راځي ښه نه ده او د مستحب خلاف کار دی.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۰، مشکوة ج ۱ ص ۱۴۴ په حواله، ردالمحتار ج ۱ ص ۷۹۹)
مسئله: جنازه په لنډه لاره وړل غوره دي. له شرعي عذر څخه پرته لنډه لاره پرېښودل او لرې لاره نیول او جنازه په کلیو

کړخول بنه رواج نه دی، مړی له اضطراب څخه ساتل مشکل وي. (فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۲۸۳)

مسئله : له مړي سره قرآن کریم په چارپائې ایښودل او تر هدیري وړل، د سنت خلاف او ناروا دی. دا باید بالکل پرېښودل شي .(فتاوی دارالعلوم ج ٦ ص ۲۸۳)

له کتاب او سنت څخه چیري هم داثابته نه ده او نه فقهاوو لیکلي دي. بلکې کومه طریقه چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه وو څخه رانقل شوي ده، دهغې خلاف ده او د قرآن کریم بې عزتي ده، ددې پرېښودل ضروري دي. (محمد رفعت قاسمي)

مسئله : له جنازې سره دي لوخ سرنه ځي. دا دغیر مسلمانانو طریقه ده . (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۲۱)

دجنازې دوړلو لپاره مزدوري

مسئله :جنازه وړل عبادت دی، هر چاته ښائې چي ورته لومړی والي وکړي، ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم جنازه اخستي ده. دسعد ابن معاذرضی الله عنه دجنازې پورته کول ورڅخه ثابت دي. خو که هدیره دومره لري وه چې ملګرو ته یې هلته دجنازي وړل مشکل و، نو که په مزدوري دامي کسان وموندل شي، چې هدیري ته جنازه یوسي نو ښه ده چې په مزدورانو باندي جنازه یو وړل شي.

دجنازې لپاره مزدوري ورکول او اخستل جواز لري. په دې کي په متوارث سنت پاته کیدل دي . خو مزدور باید مسلمان

او صالح وي، په کافرانو او فاسقانو دجنازي وړل ښه نه دي.
دمسلمان جنازه په کافرانو باندي وړل جواز نلري او دا ځکه چې دجنازي وړل هم په مسلمانانو باندي کفايي فرض دي. که مسلمانان موجود وي او کافران يې وړي له يوه لحاظ دفرضو ترک دی.
مسئله : که يې فاسق مسلمانان وړي که څه هم جواز لري، حرام نه دی ، خو هغوی ورڅخه بيل کول ښه دي. ځکه دکبايرو په ارتکاب کې هم دالله تعالی عتاب دی.
مسئله : که يې تر هديري پوري وړلای نشي ،ډيره ستونزه وي او مسلمانان مزدوران هم نه پيدا کيږي نو جنازه په موټر کي وړل پرته له کراهته جايز دي. دهديري لري والی هم عذر دی او فقهاوو هغه ته اعتبار ورکړی دی. (کفايت المفتي ج ۴ ص ۳۰)
مسئله : هديره لري ده ، جنازه په اوږو وړل مشکل ده ، دلته غوښتنه داده چي څومره په اوږو وړل مشکل نه وي په اوږو دي يوړل شي او چي ورباندي شاقه شي په سوارلي (ځاروي – موټر) دي کښيږدي. (امداد الفتاوی ج ۱ ص ۷٦۰)
دجنازې دوړلو په مهال به دمړي سر کوم لورته وي ؟
پوښتنه : که هديره دختيز په لوروه نو دمړي دوړلو په مهال به يې سر کوم لورته وي او پښې به يې کوم لورته ؟
ځواب : هديره که هر لورته وي، مشرق، مغرب ، شمال يا جنوب ته وي. سر به يې دکټ مخته لورته وي ، دمړي سر به دمخي خواته وي (کوم لورته چې ميت وړل کيږي، هغه لورته

به یې سر وي.) (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۱ ،دعالمګیري مصري ج ۱ ص ۱۵۲ په حواله - غنیة ص ۵۳۴)

مسئله :دمړي سر وړاندي لورته کیږي، په دي کې کوم حرج نشته چي دوړلو په مهال دمړي پښې دقبلي لورته وي. یعنې ختیز لورته دجنازې وړل او پښې یې دقبلي لورته کیدل صحیح دي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۵ - عالمګیري مصري ج ۱ ص ۱۵۲ په حواله، فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳۷۴ فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۷۷)

جنازه به په څرنګه تګ وړل کیږي؟

مسئله : جنازه به په بشپړ رفتار وړل کیږي، منډي به نه ورسره وهي ، داسې لکه چي غیر مسلم ورسره ځي او نه به دومره ورو ځي لکه دلته چي عادت دی او ورو ،ورو ځي او که څوک بشپړ قدم واخلي نور یې منع کوي چي ورو ،وروځه، ګواکې جنازه ناروغ فرضوي او داسې روان وي لکه هغه چې روغتون ته وړي. په حدیث کې دجنازې دوړلو لپاره دګړندي تګ امر شوی دی ، داحکم دفقه په کتابونو کې موجود دی. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۰۰ - کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۵۷)

مسئله :جنازه په داسي تګ سره یوړل شي چي مړي ته په کټ کې اضطراب نه وي .یعنې مړي دي خوا هغې خوا ته په حرکت کې نه وي، مړي ونه غورځوي. (مشکوة ،ج ۲ ص ۱۴۴)

جنازه په بیړه وړي، که هغه نیک عمله وي نو ورته (هغه ځای خیر دی چي تاسي یي ورته وړي او که صالح نه وي نو له خپلو اوږو به مو شر ژر لري کړي وي.)

(فتاوی رحیمیه ج ٦ ص ۳۷٦ - بخاري شریف ج ۱ ص ۱۷۵)

له جنازې سره به خلک څرنګه ځي؟

پوښتنه :ترجنازې به وړاندي ځي که وروسته؟ دلته خو تر جنازې وړاندي اوږد کتار جوړوي.

ځواب :له براء بن عازب رضی الله عنه څخه روایت دی چي رسول الله صلی الله علیه وسلم موږ ته د جنازې داتباع یعنې وروسته تللو حکم کاوو.(بخاري شریف ج ۱ ص۱٦٦)

له دې څخه ثابتیږي چي جنازه متبوع ده او خلک تابع دي. متبوع تر تابع وړاندي وي. نو جنازه مخته کیدل او ترجنازې وروسته تلل افضل او مستحب دي.

جنازه نژدې او ترمخ کول ، عبرت او نصیحت هم دی او دمړي عزت هم دی.

تر جنازې وړاندي کیدل هم جایز دي خو غوره نه دي. په اوږو د جنازې داینبودلو لپاره مخته کیدل هم جایز دي خو له جنازې څخه به نه لري کیږي. دټولو ترمخ تلل او جنازه شاته پریښودل مکروه ده. دخلکو مخته کتار جوړول او جنازه شاته پریښودل یوه غلطه طریقه ده. دجنازې په اوږو ایښودلو لپاره چي څوتنه وړاندي وي او ډیرشاته وي، مخته خلک چي جنازه ورکړي، شاته لاړشي ترڅو، مخکنیو ته داخستلو موقع وموندله شي، همدا طریقه اختیارول ښه دي.

په هدیره کې له بوټونو سره یا لوڅي پښې ګرځیدل سخت مکروه او بد دي.(فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۱۰۴ د درمختار مع شامي ج ۱ ص ۸۳۴ په حواله،عالمګیري ج ۱ ص ۱۰۴ او بحر الرایق ج ۲ ص ۱۹۲)

دمړي ددرناوي لپاره دريدل

مسئله :کله چي جنازه نژدي تيريږي، کوم خلک چي ناست وي، دجنازې لپاره ولاړيدل ښه دي.(آپ کې مسائل ج ۲ ص ۱۰۵)

مسئله :دميت په ليدلو دريدل په حديث شريف کې راغلي دي ، په دي کي څه خبره نشته . (مشكوة شريف باب المشي بالجنازه ج ۱ ص ۱۴۷)

له دي سره نور احاديث هم په دي هکله راغلي دي او ورڅخه معلوميږي چي لومړي دولاړيدلو حکم ؤ، بيامنسوخ شو خوجوازيې اوس هم پاته دی.دريدل دخالق النفس او ملايکو داحترام لپاره وي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۷ -کتاب الفقه ج ۱ ص ۸٦۰)

په اوږو ايښودلو مسنونه طريقه

مسئله: دجنازې په اوږو ايښودلو مسنونه طريقه داده چي په ځينو احاديثو کي دجنازې دڅلورو لورو په اوږو ايښودلو فضيلت هم راغلی دی.

په مجمع الزوائد کې (ج ۳ ص ۲٦) کې له انس بن مالک رضى الله عنه څخه روايت شوی دی چي رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشاد کړی دی: " څوک چي دجنازې څلورو لورو ته اوږه ورکړي ، هغه ته دڅلوېښت کبيره ګناهونو کفاره ګرځي."

امام سيوطي رحمه الله په جامع صغير (ج ۲ ص ۱۷۰) کې دا حديث رانقل کړی دی. مسنون او مستحب دادی چې څوک د جنازې کټ څلوېښت قدمه يوسي.لومړي دي په ښي اوږه دجنازې مخ لوري لس قدمه يوسي بيا دي ددي خوا دشا پايه

په بنې اوږه کښېږدي . یا په کینه اوږه دمخ لوزي لس قدمه او وروسته په چپه اوږه دشالورى واخلي. که کوم مزاحمت نه وي په دي طریقي عمل کول غوره دى .
(آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۰۵ - فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۲۰)
مسئله :هرڅوک چي څلوېښت قدمه جنازه یوسي دهغه څلویښت ګناهونه ببښل کیږي. (مراقي الفلاح مع طحطاوي ج ۱ ص ۳۳۱)
مسئله : ترجنازې وروسته تلل غوره او مستحب دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۹ ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۴)

له جنازې سره دنعت ، طیبه کلمي او نور څه ویل

پوښتنه :ځینې کسان له جنازې سره وړې، ورې دلې جوړوي په لوړ اواز طیبه کلمه ، نعت او درود شریف وایې، ځیني یې بیا مخالفت کوي، کومه یوه صحیح ده؟
ځواب :له جنازې سره دتلونکو لپاره پټه خوله لازمه ده. په لوړ غږ ذکر کول یا قرآن کریم تلاوت کول مکروه دي. که څوک دالله تعالی ذکر کوي په زړه کي دي وکړي.
(شرح طحاوي ج ۱ ص ۱۶۲)
له دي روایت څخه څرګندیږي چي دا خلک ټولی جوړوي طیبه کلمه لولي، لکه دا رواج چي یاد شوی دی دامکروه او بدعت دی .څوک چي یي مخالف کوي هغه ښه وایي. کلمه او نور څه دي په پټه وایي.(آپ کي مسائل ج ۳ ص ۱۶۶)
مسئله :له جنازي سره اشعار ، نعت او نور څه ویل غیر مشروع او بدعت دي. پرېښودل یي لازم دي. داثابت نه دي. سره یوځای کیدل او په لوړ غږ ویل دصالح سلفو دعمل خلاف

دی. نو بايد پرېښودل شي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۱۵۰-۱۵۱ دعالمگیري مصري ج ۱ ص ۱۵۲ په حواله)

مسئله :دا طریقه دصالح سلفو ، صحابه وو ، تابعینو او امامانو څخه ثابته نه ده. نو بدعت او مکروه ده. دفقهې له تصریحاتو څخه یې ممانعت معلومیږي نو ترک کول یې لازم دي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۴ ،مشکوة باب الاعتصام ج ۱ ص ۲۷ په حواله)

داوږه ورکولو مسائل

مسئله : دجنازې په ملګرتيا ورسره پياده تلل افضل دي. خو په سواري تلل هم جايز دي . يوازې داولی (غوره والي) خلاف دي. دبيرته راتلو په مهال سپاره راتلل خلاف اولی هم نه دی. ځکه په بيرته راتګ کې سپاره راتلل له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابت دي .(کفایت المفتي ج ۴ ص ۳۱)

مسئله : له جنازې سره په خپله په سواري تللو کي څه خبره نشته .خو پياده تلل ښه دي. که په سواري ؤ ، له ضرورت پرته دي تر جنازه وړاندې نه ځي ځکه مکروه ده.

مسئله :غوره داده چې له جنازې سره تري شاته لاړ شي که څه هم وړاندې تلل جايز دي خو له جنازې څخه لرې او له خلکو دې بيل نه ځي. په داسي ډول مخته تري تلل مکروه دي. دجنازې ښي او کيڼ لوري ته تلل هم داولی خلاف دي. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۵۸)

(داحکم دهغو خلکو په هکله دی چې جنازې ته اوږه نه ورکوي.)

مسئله :له جنازې سره دمیرمنو تلل تحریمي مکروه دي. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۵۹)

مسئله : کـه لـه جنـازي سـره کـوم منـع شـوي کـارۇ لکـه موسيقي يـا مـاتم ، نو هغه دي منع کړل شي که يي منع کول ممکـن نـه ۇ نـو بيـا دي هـم (عـام خلـک) لـه جنـازي څخـه نـه راګرځي. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۵۹)

مسئله : کوم خلک چي له جنازي سره ځي ، وړاندي تر دي چي جنازه له اوږو کښته شي، کښيناستل ورته مکروه دي خو که ضرورت ۇ بيا کومه خبره نشته.

مسئله : کوم خلک چي له جنازي سره ځي نو تري شاته تلل مستحب دي، که څه هم وړاندي تلل هم جايز دي. که ټول خلک وړانـدي ځـي دامکـروه ده ، همداسـي سپاره ترجنـازه وړاندي تلل هم مکروه دي.

مسئله : له جنازي سره پياده تلل مستحب دي ، که څوک سپاره ځي تر جنازه دي وروسته ځي.

مسئله : څوک کـه لـه جنـازي سـره ځـي ، پـه زوره يې ذکر او دعا کول مکروه دي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۹)

مسئله : څوک چې جنازه په اوږو اخلي هغوی ته په ښې او کيڼ لوري تلل د جنازي د ضرورت له امله مباح دي. تر جنازه وړاندي د ډلي ذکر کول شرعي طريقه نه ده . هرڅوک دي په زړه کې ذکر يا دعا کوي ، دا جايز دي.

مسئله : دا هم صحيح نه دي چي وروسته بيرتـه د مړي کـور ته راشي، بلکې تر خښولو وروسته دي هر يو په خپل کار پسي ځي. (کفايت المفتي ج ۴ ص ۴۳)

مسئله :که مړی ماشوم یا ماشومه وي نو یو کس دي په لاسونو کې واخلي ، که لوي یا بالغ وي نو هغه دي په کټ (یا چهارپایي) کیږدي، څلور کسان دي واخلي. په دي اخستلو کې خو یو فقط سنت دی او بل بشپړه سنت. نفس سنت خو دادی چي پرته له ترتیبه یي څلور پښي ونیسي او لس لس قدمه یې یوسي . او کمال سنت دادی چې لو مړی د سر لوری، ښي پایه په ښي اوږه کیږدي لس قدمه لاړ شي، بیا وروستنۍ ښي پایه په ښې اوږه کښیږدي لس قدمه واخلي بیا د سرلوري کیڼه پایه په کیڼه اوږه کیږدي لس قدمه لاړ شي بیا وروستنۍ خوا کیڼه پایه په کیڼه اوږه واخلي اولس قدمه لاړ شي.د جنازې دوړلو په مهال د مړي سرمخته لورته وي ، جنازه لږ په ګړندي تګ یوړله شي خو منډې نه وي.

(امدادالفتاوی ج ۱ ص ۷۲۴ - عالمګیري ج ۱ ص ۲۲٦)

مسئله :د میرمنې جنازه د نامحرم لپاره په اوږو اینښودل مستحب دي،ثواب ده او څلور پایي یي اخستل ، له هري پایي سره لس قدمه تلل غوره دي خو که نه کیده هرډول چي وي صحیح ده . (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۲ ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۳ په حواله)

مسئله :میره د خپلې میرمنې تر مړینې وروسته هغه کتلای شي او بدن ته یې له جامو پرته لاس وروړل مکروه دي، جنازه یې اخستل او په اوږه اینبودل یي صحیح دي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۵ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰۳ په حواله)

مسئله :د میرمنې جنازه هرڅوک په اوږو اخستلای شي

خو قبر ته به يې يوازې محرم کسان کښته کوي (که محرم نه و
يا پوره نه وو بيا غير محرم هم ورسره شريک کيدلای شي) خو
په اوږو اخستلو يې ټولو ته اجازه ده.(آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۰۸)
مسئله : دنامحرمې ميرمنې جنازه ،نامحرم شخص وړل،
صحيح او ثواب ده .(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۲)
مسئله :ناپاکه سړي ته جنازه په اوږه اخستل صحيح دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ص ۲۰۷)
(جنازې اخستونکي ته پاکې شرط نه ده خو مناسب هم نه
ده چې له جنازې سره ناپاکه ځي. دلمانځه لپاره پاکې ضروري
ده. محمد رفعت قاسمي)
مسئله: داعمالو اغيز دمړي په وزن نه وي. که دچاغ
شخص جنازه سپکه او دکمزوري درنه وي، ددي درندوالي او
دسپک والي له امله کوم حکم کيدلای نشي، دا امر الله ته
مفوض دی چې دهغه په وړاندي کوم ښه او کوم بد دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۷)
مسئله :په پيدل کې جنازه په اوږو ايښودل مکروه دي،
سنت طريقه داده چې يو سړی دکټ پايه په لاسونو ونيسي
بيا يې په اوږو کښيږدي.
مسئله :جنازه ددوو عمودو (ستنو) په څير وړل مکروه
دي، داسې چې دوه کسه يې ، يو مخته بل وروسته (دغير
مسلمانانو په څير) واخلي، خو که مجبوري وه بيا دي دغسي
واخلي.

مسئله :شیدي رودونکې یا داچې شیدي نه روي ترڅه ډیرعمرپوري ماشوم مړي داسي اخستل کیږي چي په لاسونو کې یې واخلي او بیا یې نوریو په بل پسي په لاسونو کې اخلي ، که یي پر سواري دپاسه هم دغسي واخلي پروا نه لري. خو دلوي سړي مړي په سواري وړل مکروه دی اما که ضرورت وي بیا کراهت نلري. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۵٦ ،علم الفقه ج ۳ ص ۷۹۹)

دجنازې دلمانځه کولو وصیت

مسئله :که څوک داسې وکړي چي زما دجنازې لمونځ به فلانی شخص کوي ځکه هغه دیانت او تقوی لري، دا وصیت صحیح دی ،اعتبار لري او که نه ؟

ځواب :څوک معلومول چي زما دجنازې لمونځ به کوي ، داسې وصیت باطل دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۰ دشامي ج ۱ ص ٦۵۰ په حواله ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲۴)

مسئله :که څوک وصیت وکړي چې زما دجنازې لمونځ دي فلانی شخص وکړي ، که هغه سړی دالمونځ ونکړای شي او بل څوک یې وکړي صحیح دی، فرض اداء شول ځکه داسي وصیت کول باطل دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۰ دعالمگیري ج ۱ ص ۱۵۲ په حواله)

مسئله : داسي وصیت کول چې فلانی دي غسل راکړي، فلانی مي دي خښ کړي ،فلانی دې دجنازې لمونځ وکړي، فلانی ځای مي دي خښ کړي،داشرعاً اعتبار نلري.دا شیان دمړي په واک کې نه دي دا دوارثانو حق دی ځرنګه چي ښه پوهیږي هغسې دي وکړي.

(فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۱۰۳ دشامي ج ۱ ص ۸۲۴ په حواله ،کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۴)

په جنازه کې دنه ګډون وصیت کول

پوښتنه :ددوو وروڼو ترمنځ جګړه وشوه ،مشرورور دریم شخص ته وصیت وکړ چي زما کوچنی ورور دي زما په تجهیز او تکفین کي ګډون نکوي ، په داسې صـــورت کې کوچنی ورور ګډون کولای شي؟

ځواب :داسي وصیت کول باطل او ناجایز دی.په دي عمل کول نه ښایي. کوچني ورور دي که څه هم نورخلک ډیروي داسلام د حقوقو له امله ګډون وکړي. په مشکوة کې دباب عیادة المریض په ۱۳۳ مخ کې حدیث شریف دی: دیوه مسلمان پر بل مسلمان پنځه حقونه دي، له هغوی څخه یویې په جنازه کې ګډون کول دي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۲٦)

مسئله :دجنازې له لمانځه دي څوک نه منع کیږي، داکفایي فرض دی، له فرض څخه د مسلمان منع کول که څه هم فاسق وي جواز نلري. (فتاوي دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۲ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۱ په حواله)

مسئله :که څوک په سترو ګناهونو لکه غلا ،شراب څښل، زنا او نورو اخته وي، بیاهم له فرضو څخه یې منع کول جواز نلري. نو دجنازې له لمانځه او نورو عبادتونو څخه منع کول ناجایز دي.او که هغه ومري نو دهغه دجنازې لمونځ به هم مسلمانان کوي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۵)

دجنازې دلمانځه دنه کولو وصیت

پوښتنه :یو څوک داسې وایي : زما په جنازه دي یو هم لمونځ نه کوي ، کنه په آخرت کې یي لـن نیسم. ځینو سوګند

وکړ چي موږ به يې دجنازې لمونځ ونکړو ، دهغه په مړينه ډيرو له لمانځه څخه له دې امله انکار وکړ چې دا الفاظ دکفر دي. خو ما دمړه شوي دا خبري دناپوهۍ وبللي او دجنازې لمونځ مي وکړ او چاچي قسم کړی وو هغو ته مي وويل دقسم کفاره ورکړئ، ايا دا صحيح دی او که څرنګه ؟

ځواب :دهغه په جنازه لمونځ کيږي.دا خبره يې کفر نه ده. نو چاچې يې دجنازې لمونځ کړی هغه صحيح دی. هغو چې قسم اخستي او دجنازي لمونځ يې کړی، دقسم کفاره وربانديې واجب ده. تا صحيح ويلي دي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۱)

څوک چې وصيت وکړي چې ما وسوزئ ، دهغه دجنازې لمونځ؟

پوښتنه :يو هسي تش په نوم مسلمان مړ شو ، عقيده يي سمه نه وه ، کله به يې داسلامي قانون په خلاف بدشيان ويل، دمړينې په مهال يې وصيت وکړ چې ما مه خښنوئ بلکې جسد مي وسوزوئ ،ايا دجنازې لمونځ يې وشي کنه ؟

ځواب :دمړي خښول فرض کفايي دي ، په دي باندي اجماع ده، او دمسلمانانو شعار دی. نو هغه چي وصيت وکړي چې مادي نه خښنوي بلکي ومي دي سوزوي، له دي څخه دامعلوميږي چې دهغه په زړه کې داسلام له طريقي څخه کرکه ده ، دغير مسلمانانو دطريقي پکي درنښت دی او په دي سره داسلام دشعار سپکاوی دی، نو هغه مسلمان بلل، دسنت په طريقه غسل او کفن ورکول او دجنازې لمونځ وربانـدي کـول صحيح نه دي.کـه دهغـه پـه زړه کـې داسلام

عظمت و اى او رسول الله صلى الله عليه وسلم يې ريښتنى نبي بللاى ،داسې جرئت يې كولاى نشواى.(فتاوى رحيميه ج ٥ ص ١١١، شرح عقايد ص ١٢٠ په حواله ،بيضاوى تفسير ص ٢٣ دبقرې سورة)

دمسلمانانو او غير مسلمانانو دجنازې لمونځ

پوښتنه :څو تنه مسلمانان او هندوان په اور كې وسوزيدل او مړه شول، له اندامونو څخه يې دانه معلوميدله چې دامسلمان دى كه غير مسلمان ؤ، دجنازې دلمانځه يې څه صورت دى؟

ځواب :دواړه دي يوځاى سره كښيږدي دمسلمانانو په نيت يې دجنازي لمونځ وكړي.(فتاوى دارالعلوم ج ٥ ص ٣٠٧ ردالمحتار ج ١ ص ٨٠٥ په حواله ،احسن الفتاوى ج ٤ ص ٢٠٣)

مسئله : سوزيدلو ته دي غسل وركړل شي كه دغسل وركولو وړ وو، دواړه دي په كفن كړل شي .دجنازې لمونځ دي دمسلمانانو په نيت وزباندي وشي ،هغه چي مسلمان دي دجنازې لمونځ به يي وشي او دكافر نه كيږي.

(فتاوى دارالعلوم ج ٥ ص ٣٥٤ ،ردالمحتار ج ١ ص ٨٠٥ په حواله ،احسن الفتاوى ج ٤ ص ٢٢٦ ،امداد الاحكام ج ١ ص ٨٢٧)

مسئله :كه كوم سړى چيري وموندل شي، له كومي قرينې او نښې څخه نه معلوميده چې دامسلمان دى او كه غير مسلمان. كه داپيښه په دارالاسلام كې شوي وي نوغسل وركول كيږي او دجنازې لمونځ يې هم كيږي. دتفصيل لپاره وګورئ. (شامې ج ١ ص ٨٠٥ –عالمګيري ج ١ ص ١٥٩ ، علم الفقه ج ٢ ص ١٨٨)

که په سوزیدلو سکاره شي، دهغه دجنازې لمونځ

مسئله: که څوک وسوزي او بالکل سکاره شي، یایې دبدن ډیره برخه وسوزي او ایره شي، هغه ته غسل او کفن ورکول او لمونځ ورباندي کول څه شی واجب نه دي. په یوه جامه کې دي وپیچل شي او خښ دي شي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۵)

مسئله: که دبدن ډیره برخه له سوزیدلو خوندي وي، خو سریې نه وي یا یې له سر سره نیم بدن ساتلي وي یایې ټول بدن سوزیدلي وي خو معمولي وي، غوښه، پوست او هډوکي سالم وي نو دهغه سم غسل، کفن او لمونځ کیږي او بیا خښیږي. (احکام میت ص ۱۱۷، شامي ج ۱ ص ۸۰۹ په حواله، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۹۳)

ډېر لمانځه سړي دجنازې لمونځ ولي کیږي؟

پوښتنه: دنیک سړي، بد سړي او بې لمانځه سړي دجنازې لمونځ کیږي، موږ دا منو څکه په نه کولو یې ګنهکاره کیږو خو په دې صورت کې دلمونځ کوونکي او بې لمانځه سړي څه توپیر پاته کیږي؟

هغه خلک چې لمونځونه نه کوي، وایې: دلمونځ کوونکي او بې لمانځه سړي یوه درجه ده، موږ ستاسي نصحیت نه منو، اوس موږ څه وکړو؟

ځواب: په حدیث شریف کې راځي چې:

"صلوا علی کل برو فاجرا"

(دهر نیک او بد دجنازې لمونځ وکړئ.)

چې په حدیث شریف کې راځي او فقهاوو هم لیکلي دي

نو دتردد پکې کومه وجه نشته. همدا وجه ده، فاسق او فاجر چې مسلمان وي، دالله تعالی له رحمت څخه دي نه ناهیلي کیږي او ترمړینې وروسته دي دمغفرت دعا ورته کیږي. دجنازې لمونځ دمړي لپاره دعا ده او په حدیث شریف کې هم راغلي چې ترمړینې وروسته دچابد مه وایاست، ځکه څه چې یې په دنیا کې کړي دي دهغوی جزاء یا سزاء هلته ورته رسیږي. ژوندو خلکو ته دامناسب ده چې مسلمان مړي ته دعا وکړي، که الله تعالی هغه وبښې نو دچا پکې څه زیان دی؟

په قرآن کریم کې دي: {قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ لاَ تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا} (الزمر)

"ای زما بندګانو! چې تاسې په خپلو نفسونو زیاتوالی کړی یعنې ظلم او ګناه مو کړې ده، دالله تعالی له رحمت څخه مه ناهیلي کیږئ، بیشکه الله تعالی ټولې ګناوې ببښي."

نورپه دې کې فکر مکوئ هغه چې حکم دي هغه کول په کار دي، بې لمانځه سړي ته به لمونځ کوونکی نصیحت کوي او په ژوند کې به یې همداسې ډاروي خو چې ومري نو دهغه خیرغوښتل مناسب دي. الله تعالی ته یې په حق کې دعا وشي، دجنازې لمونځ یې وشي تر څو وي چې الله تعالی دهغه او زموږ له ګناهونو راتیر شي. (خدای جل جلاله دي وکړي.)
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۳)

مسئله: دلمانځه پریښودونکی فاسق دی، واجب التعزیر دی، کافر نه دی. نو ځکه دهغه دجنازې لمونځ کیږي، فاسق

دي توبه وکړي، لمونځ دي پیل کړي. د جنازې د لمانځه حکم وویل شو چې ودي شي .خو که زجراً خواص يې په جنازه کې ګډ نشي او نور يې وکړي، صحيح دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۷)

دبې لمانځه سړي جنازه که دعبرة لپاره ونشي

مسئله : هغه کسان چې لمونځ نه کوي، د هغوی د جنازې د لمانځه ممانعت تر سترګو شوي نه دی،له حدیث او دفقهاوو له وینا وو هم دا معلومیږي چې د جنازې لمونځ دي وشي.

مسئله : دعبرت لپاره که دبې لمانځه سړي د جنازې لمونځ ونشي او پرته له لمانځه خښ شي دا کار روا او ښه نه دی. حرام دی او دفرضو ترک دی. د مسلمان لمونځ نه کوونکی د جنازې لمونځ دلمونځ کوونکو دلمانځه په څير فرض دی. فقهاوو دهغو کسانو د جنازې لمونځ مستثنی کړی دی لکه باغیان او نور ، هغوی په فساقو او بې لمانځه کسانو کې نه شمیرل کیږي .نو دعبرت لپاره شرعي فرض ترک کول صحيح نه دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۱۳۴ ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۴ په حواله، فقه اکبر ص ۹۱ امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۳۱)

مسئله :دعبرت لپاره داسې کیدلای شي چې دبې لمانځه او فساقو د جنازې لمونځ خواص او لاربښود خلک ونکړي، عوامو ته ووایي چې تاسو يې د جنازې لمونځ وکړئ او خښ يې کړئ ترڅو بې لمانځه خلک وپوهیږي او ورته عبرت شي. (مشکوة ج ۱ ص ۲۵۲ په حواله ،فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۶۷ -کفایت المفتي ج ۴ ص ۷۱)

****

بې لمانځه مړی تر لمانځه وړاندي کش کول

مسئله : دا خبره مشهوره ده ، هغه څوک چې ټول عمري لمونځ کړي نه وي ، دهغه دجنازې لمونځ نه کیږي، څلورښت قدمه لري دي کش کړي، که يي لمونځ کیږي. دا قول په اصل کې غلط دی. دجنازې لمونځ دهرنیک او بد کیږي، لري ایښودل یې ښه نه دي. دهغه لپاره دمغفرت دعا وشي هغه ذلیل نشي، لږ تر لږه کلمه ویونکي مسلمان خو دی.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۲)

مسئله :په رسۍ تړل او دبې لمانځه کش کول دشریعت حکم نه دی ، داسې ورسره وړ نه دي، بلکې بايد لمونځ ورباندي وشي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۳۵)

مسئله : دچاچې لمونځ کول کله هم لیدل شوي نه وي دهغه دجنازې لمونځ کول جایز بلکې ضرور دي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۲ دمشکوة شریف ج ۱ ص ۱۰۰ په حواله)

مسئله :لمونځ نه کول کبیره ګناه ده ، په قرآن کریم او حدیث شریف کې دبې لمانځه په هکله سخت الفاظ راغلي دي ، خو که څوک له لمانځه څخه منکر نشي. نو دهغه دجسد بې احترامي کول جواز نلري ،دهغه دجنازې لمونځ هم کیږي. که یې لمونځ فرض نه باله ، هغه مرتد دی دهغه دجنازې لمونځ کول صحیح نه دي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۳۰- فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۴۴)

دکبیره ګناه کوونکی او مرتد دجنازې لمونځ

مسئله :دکبیره ګناه دمرتکب دجنازې لمونځ کیږي خو دکافر نه کیږي. په چاچي دکفر حکم شوي نه وي ، دحکم

درو ایت د نیشت والي له امله یې د جنازې لمونځ کیږي. که
د چا له لوري د کفر کلمه صادره شوي وي او بیا یې توبه کړې
او تجدید اسلام یې کړي وي که څه هم د چا په لاس نه وي، هغه
مسلمان دی د هغه د جنازې لمونځ کیږي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۹ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۴ په حواله)

د هغه د جنازې لمونځ چې دوه خویندې په نکاح کې ولري

مسئله : زید له هندې سره نکاح کړې ده ، د هغې په
موجودیت کې یې د هغې له خور سره هم نکاح وکړه ، دا نکاح
نه کیږي. زید باید د هندې حقیقي خور بیله کړي او توبه
وکړي. کنه سخت ګنه کار او فاسق دی . پر مسلمانانو باندې
له هغه سره متارکه او مقاطعه لازمه ده ، له هغه سره دې خوړل
څښل پریږدي ، ورور ګلوي دي ورسره غوڅه کړي، خو چې
توبه وکړي او هغه پریږدي بیا دي ورسره ګډون کوي. که زید
په همداسې حالت کې تر توبه وروسته او د هغې تر پرېښودلو
وروسته ومري نو یې د جنازې لمونځ کیږي، که له توبې پرته
ومري، عام مسلمانان دې د جنازې لمونځ وکړي او خښ دې
کړي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۰ د سورة النساء په حواله)

د عبادت منع کوونکي د جنازې لمونځ

پوښتنه :زید مدعی دی او د کامل صوفي او عارف دعوه
یې کړې ده. خپل مریدان له لمانځه ، روژې ، زکوة ، حج،
تلاوت او نورڅه منع کوي. د هغه د جنازې لمونځ وشي، کنه؟
ځواب : د زید دعوه د صریح او قطعي نصوصو مخالفه ده،

دهغه دخبرو څخه دشریعت انکار څرګند دی، لـه لمانځه، روژي، زکوة او نورو څخه انکار په خپله کفر دی. نو زید چي کفریه کلمې وایې او کفري عقاید لري، هغه عارف او صوفي نه دی بلکې ملحد او مضل دی، له حدیث شریف سره سم هغه مرشد بلل او ورسره بیعت کول حرام دي. که همدا شخص په همدي عقیده ومري نو دهغه دجنازي لمونځ نه کیږي او دمسلمانانو په هدیره کې دي نه خښیږي. (فتاوی دارالعلوم ج ٥ ص ٢٩٧ دمشکوة کتاب العلم ص ٣٣ په حواله، شرح فقه اکبر ص ٢٠٩)

دذلیل کسب دخاوندانو دجنازي لمونځ کول

پوښتنه: څوک چې ددایي په توګه کار کوي، چیري چي کوم څاروي ومري، دهغه پوست باسي، پاکوي یې او بیا یې پلوري، داخلک ډیر ذلیل ګڼل کیږي، دداسي خلکو دجنازي لمونځ کیږي، که نه کیږي، څوک چي یې دجنازي لمونځ کوي، خلک په هغوی بد وایې، ددي څه حکم دی؟

ځواب: هغه خلک چي دوی مسلمانان دي هغوی له جمعي او جماعت او مسجد ته له راتلو منع نسي، که یي څوک منع کوي هغه ددي وعید (ومن اظلم ممن منع مساجدالله.) (البقرء) مصداق ګرځي. دهغوی په مړي دجنازي لمونځ کول لازم دي. دامسلمانان، نه باغیان دي او نه لاري وهونکي دي. نو دهغوی دجنازي لمونځ دفقهاوو په قول فرض دی، کوم عالم چي دافرض اداء کړي هغه دثواب مستحق دی او دخدای جل جلاله په نزد اجر لري، داکسان بد بلل او ورته ښکنځل کول

ګناه ده. څوک چي طعنه ورکوي هغوی فاسقان دي، توبه دي وکړي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۳۲، فقه اکبر ص ٦١ په حواله، مشکوة ج ١ ص ٤١١)

مسئله: دمسلمان بنګي (جاروکش – خاکروب) دجنازې لمونځ هم کیږي او په اسلامي طریقه سره کفن ورکول کیږي او ښخیږي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۹۷)

دبازاري میرمنې (رنډۍ) دجنازې لمونځ

مسئله: دمسلماني بازاري میرمنې دجنازې لمونځ کول شرعاً ضروردي. ځکه په حدیث شریف کې راځي چي (دهرنیک او بد دجنازې لمونځ کوئ.) کومي پیسي چي دمسجد امام ته په لاس ورځي او هغه دحرام مدرک له امله وي، هغه په هیڅ ډول نه روا کیږي. دامام دا خبره چي وایي: که کومي پیسي چي په حرام مدرک ترلاسه کړئ هغه بنګې یا نورو ته ورکړئ، غلطه ده. که په خوړو کي ولګیږي، دحجام یا بنګې مزدوري تري ورکړي یا په بل څه کې مصرف شي، دا ټول برابر او ناروادي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۳۲، ردالمحتار ج ١ ص ١٨٠ په حواله)

دشیعه دجنازې لمونځ

مسئله: دا اهل تشیع هغه ډله چي شیخینو ته بد نه وایې یعني ښکنځل ورته نه کوي، اصحاب کرام رضی الله عنهم بد نه ګڼي، دعایشي رضی الله عنها په هکله په افک قایل نه دي (تهمت وربانديِ نه وایې) دکفر کومه عقیده و نلري، دهغه دجنازې لمونځ کیږي. که له اهل سنت والجماعت څخه یې هم ... دجنازې لمونځ وکړي نو کومه خبره نشته، کوم تعـزیر

وربانديي نشته، ناسته ولاړه ورسره منع نه ده.
(فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۳۶۳ - امدادالفتاوى ج ۱ ص ۷۱۲)

مسئله: کوم شيعه چې غالي وي، هغوى چې تکفير شوي دي، دهغوى د جنازې لمونځ ونکړل شي څوک چې تبرا وايې دهغوى د جنازې لمونځ نه کيږي.
(فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۳ - فتاوى رحيميه ج ۸ ص ۱۸۹)

مسئله: په روافضو او اهل تشيع کې مختلف العقيده فرقې دي، ځينې هغه دي چې علي رضى الله عنه دلومړي خليفه په توګه مستحق ګڼي، خو دنورو صحابه وو تبراء نکوي، دافاسق او مبتدع دي، له اسلام څخه وتلى نه دي. دهغوى د جنازې لمونځ کيدلاى او د مسلمانانو په هديره کې خښيدلاى شي. ځينې هغه دي چې علي رضى الله عنه معبود ګڼي (معاذ الله)، ځيني هغه دي چې عقيده يې ده چې جبرائيل عليه السلام دوحي په راوړلو کې غلطي وکړه، علي رضى الله عنه ته دراوړلو په ځاى يې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راوړه، ګواکې ددوي په نظر درسول کيدلو حقدار علي رضى الله عنه و، ځينې بيا هغه دي چې په عايشې رضى الله عنها باندې تورپوري کوي، ځيني بيا هغه دي چې صحابه کرام مسلمان نه ګڼي هغوى مرتد او کافر بوني. ددې فرقې دجنازې لمونځ صحيح نه دى او د مسلمانانو په هديره کې خښول يې هم جايز نه دي. ددې هرې فرقې پيژندل مشکل دي هرڅوک چې روافض او شيعه بلل کيږي، هغوى ته دي

دمسلمانانو په هديره کې دخښيدلو اجازه نه ورکوله کيږي، په دي کې احتياط دی.(فتاوی رحيميه ج ۵ ص ۹۲ دعالمګيري ج ۲ ص ۲۶۴ په حواله، شامي ج ۳ ص ۳۰۵، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۲۰)

دبوهره دفرقي دجنازې لمونځ

مسئله :دشيعه يا بوهره دفرقې دخلکو دجنازې لمونځ کول او يا هغوی ته دمغفرت دعا کول صحيح نه ده .له هغوی سره تر هديري پوري تلل او نه تلل يا يې تعزيت کول يا نه کول له خپلو مصالحو او ضرورت سره سم دي عمل وشي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۶۶ عالمګيري ج ۱ ص ۱۵۷)

دقاديانو دجنازې لمونځ کول

مسئله :څوک چې خپل کفري عقايد داسلام په بڼه وړاندي کوي. داسلام دصحيح او قطعي عقايدو خلاف په قرآن او سنت کې تاويل وکړي . داسې چاته زنديق ويل کيږي. زنديق دمرتد حکم لري ، په يوه اعتبار خو زنديق تر مرتد بد دی ، ځکه که مرتد توبه وکړي او بيرته په اسلام کې داخل شي په اتفاق سره يي توبه دقبليدو وړ ده . خو دزنديق دتوبي دقبول او نه قبول په هکله اختلاف دی.

دقاديانانو زنديقيت څرګند دی.ځکه دهغوی عقايد د اسلامي عقايدو بيخې خلاف دي.هغوی په قرآن او سنت کې غلط تاويل کوي، جاهلانو دانظر پيدا کړي چې دوی خو ريښتوني مسلمانان دي،له هغوی پرته نور امت کافر او بي ايمانه دي.له همدي امله قاديانان غير مسلم او زنديقان دي،

په هغوی دمرتد حکم جاري کیږي ،دغیر مسلم دجنازي لمونځ صحیح نه دی.

همداسې دمسلمانانو په هدیره کې دغیر مسلمانانو خښول هم جواز نلري. دهغوی په خښولو کې ګډون کول، هغوی ته دعاکول حرام دي. مسلمانان دي له هغوی سره خپلي اړیکې غوڅې کړي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۳۲ – فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۱)

دغیر مقلد دجنازې په لمانځه کې ګډون کول

مسئله : دیوه حنفي عالم دافعل دمواخذې وړ نه دی چې په یوه غیر مقلد پسې دیوه غیر مقلد په جنازه کې لمونځ وکړي. ځکه نبوي ارشاد دی : "په هر نیک او بد پسې لمونځ کوئ." او (دهرنیک او بد دجنازې لمونځ کوئ.) نو غیر مقلد کافر نه دی چې دومره ډیر تشدد ورسره وشي. خو داضروري ده چې غیر مقلد دعقایدو دفساد له امله یې په لمانځه کې مخته نکړي، که پیښه شوه چې غیر مقلد امام ؤ او چا په تیره دجنازې په لمانځه کې وریسې لمونځ وکړنو په حنفي مسلک کې په دې شخص باندې طعن او تورپوري کول جایز نه دی، دهغه تفسیق او تضلیل ناروا دی .

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۰ ،شرح فقه اکبر ص ۹۱ په حواله)

په اسقاط (ضایع شوي) دجنازې لمونځ

مسئله :که اسقاط دجمل وشي ، دهغه لاس ، پښې ،پزه او خوله یا نور څه نه معلومیږي، هغه ته غسل او کفن نه ورکول کیږي، دجنازې لمونځ یې نه کیږي او نه هم سم خښیږي. په

يوه جامه کې دي ونغاړي ځمکه دي وکندي پکې خښ دي کړي، نوم دي هم نه ورباندي ږدي.(شامي ج ۱ ص ۸۰۹)

مسئله: که حمل ضايع شي او دبدن څه غړي يې جوړ شوي وي خو جسم يې پوره نه وي، اوبه دي ورباندي تيري کړي، په يوه جامه کې دي وپيچي او خښ دي کړي، ځمکه دي ورباندي همواره کړي. په غسل، کفن او دفن کې دي مسنونه طريقه نه مراعاتوي. (دجنازې لمونځ دي ورباندي نه کوي او دغسي دي خښ کړي.)

مسئله: که دماشوم ټول جسم جوړ وي او حمل ضايع شو په غسل، کفن او دفن کې دي مسنونه طريقه مراعات شي، نوم دي هم ورباندي کښيږدي خو دجنازې لمونځ دي نه کوي. که تر پيدا کيدلو وروسته ومري بيادي دجنازې لمونځ هم وکړي او دسنت مطابق دي په هديره کې خښ کړای شي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰٦ فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۸۳۱)

په مړه ماشوم دجنازې لمونځ

مسئله: که حمل ضايع شي يا دولادت په مهال ومري او وزيږي، دزيږيدلو په مهال يې دژوند اثار ښکاره نشي، که څه هم اندامونه يې ټول ښکاره وي، نو داسي ماشوم ته دي غسل ورکړل شي، نوم دي ورباندي کښيښودل شي، خو نه دي مسنون کفن ورکول کيږي او نه دي دجنازې لمونځ ورکوي بلکې په يوه جامه کې دي ونغاړي خښ دي کړي.

(شامي ج ۱ ص ۳۰ فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۵، احکام ميت ص ۱۱۴)

دزیږیدلو په مهال ژوندي وي بیا ومري

مسئله: دزیږیدلو په مهال یې دسر له راوتلو سره ژوندی وي او بیا ومري، دهغه حکم دمړه ماشوم په څیر دی. یعنې غسل دي ورکړي، نوم دي ورباندې کښیږدي خو مسنون کفن دي ورته نه ورکوي، په یوه جامه کې دي ونغاړي او له لمانځه پرته دي خښ کړي. (شامي ج ۱ ص ۳۰، احکام میت ۱۱۴)

مسئله: دچاچې مور او پلار مسلمان وي او دې تر بلوغ وړاندې مجذوب یا لیونی شي، هغه مسلمان بلل کیږي، د جنازې لمونځ یې واجب دی، په ختنه (سنت) کیدلو یا نه کیدلو یې دکفر حکم نه کیږي. (امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۳۴)

که دبدن دډیرې برخې دراوتلو په مهال ژوندی ؤ

مسئله: دزیږیدلو په مهال یې دبدن د ډیرې برخې تر راوتلو ژوندی و بیا ومړ، دژوندي ماشوم حکم لري، غسل او کفن دې ورکړل شي، شه داده که ماشوم ؤ، دسړي او که ماشومه وه دمیرمنې په څیر کفن ورکړل شي. خو که ماشوم وي یوه جامه او که ماشومه وي دوې جامې کفن یې هم صحیح دی. نوم دې ورباندې کښیښودل شي، دجنازې لمونځ دې وکړای شي او سم دې خښ کړل شي.

مسئله: که د ډیرې برخې تر راوتلو وړاندې مړ ؤ، دمړه حکم لري. لکه مړ چې پیدا شوي وي. د ډیرې برخې دراوتلو معنی داده چې که دماشوم سر راوتلی و ترسینې راوتلی یې

ډیره برخه بلله کیږي او که سرچپه راووت نو تر نو (ناف) پورې یې زیاته برخه ګڼله کیږي. (شامي ج ۱ ص ۸۳۰، احکام میت ص ۱۱۵)

دهغه دجنازې لمونځ چې په غوږکې یې آذان شوی نه وي

مسئله : دکوم ماشوم چې دزیږیدلو په مهال دژوند کومه نښه ولیدله شي، دجنازې لمونځ یې ضروري دی، که څه هم تر دوو، دریو دقیقو وروسته مړ شوی وي، که یې له دې امله دجنازې لمونځ نه کوي چې په غوږ کې د عدم موقع له امله اذان شوی نه دی، دا ناپوهي ده. دجنازې لمونځ یې ضرور کیږي، که دناخبرې له امله تري پاته شوی وي نو توبه او استغفار دې ووایي، دا یې کفاره ده.(آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۵٦)

مسئله :کوم ماشوم چې تر زیږیدلو وروسته ومري، که یې خورا کمه ساه اخستې وي هم غسل ورکول کیږي، دجنازې لمونځ یې کیږي، که څو شیبې هم ژوندی وي.

که کوم ماشوم مړ زیږیدلی وي ،دهغه دجنازي لمونځ نشته. هغه ته دې غسل ورکړي په جامه کې دې ونغاړي او پرته دجنازې له لمانځه دې خښ کړي، خو نوم دې ورباندې کښیږدي. (آپ کي مسائل ج ۳ ص ۱۵۷)

دجوړه (غبرګولي) ماشومانو دجنازې لمونځ

پوښتنه : دیوې میرمنې دوه ماشومان غبرګونې وشول او دواړه یو ځای مړه شول ایا ددواړو دجنازې لمونځ به یو ځای کیږي او که بیل، بیل؟

ځواب: په پوښتل شوي صورت کې يې دجنازي لمونځ بيل، بيل کول غوره دي، يوځای هم کيدلای شي. خولمونځ به په دواړو کوي.

(فتاوی رحیمیه ج ٦ ص ٢٧١، درمختار ج ١ ص ٨٢١ په حواله)

دبدکارې ښځې دجنازې لمونځ

پوښتنه: يوه ښځه يوازې په نوم مسلمانه، ديوه هندو ميرمن شوه، څو کاله ورسره وه، په شراب او کباب، کفر او شرک کې له هندوانو سره اخته وه، په همدغسې وخت کې مړه شوه، دهغې دجنازې لمونځ کيږي او که نه؟

ځواب: زناکاري دمسلمان او کافر په هکله کبيره ګناه ده، شراب څښل قطعي حرام دي، ددي مرتکبين فاسقان دي کافران نه دي. که دبتانو يا غير الله عبادت ورڅخه ثابت وي نو دجنازې لمونځ يې نه کيږي، که بت لمانځنه له دي مسلماني ميرمنې څخه ثابت نه وي، هسي قياس او اټکل وي نو هم دجنازې لمونځ يې کيږي.

(فتاوی دارالعلوم ج ٥ ص ٣٤٨، ردالمحتار ج ١ ص ٨١٤ په حواله)

مسئله: په حديث شريف کې راځي چې دهرنيک او بد دجنازې لمونځ کوئ، نو که کومه ميرمن نوي مسلمانه شوي وي، فاسقه او فاجره وي، که يې څو تنو دجنازې لمونځ وکړ خو ښه، که نه ټول ګنهګاره دي، توبه دي وکړي.

(فتاوی دارالعلوم ج ٥ ص ٢٩٩)

دمخنث (خنثی) دجنازې لمونځ

مسئله : دهر مسلمان که هغه سړي وي او که میرمن دجنازې لمونځ یې ضروري دی، که څه هم هغه فاسق او بدکاره وي. نو مخنث چې دمسلمانانو له ټولې څخه دی دجنازې لمونځ یې کیږي ، که څه هم دبدکارې له امله هغه فاسق وي، دهغه دې لمونځ وشي ،دمسلمانانو په هدیره کې دې خښ کړای شي ،له دې پرته یې په مجلس کې کیناستل ، دعوت او خواړه یې بنه نه دي ،یوازې تجهیز او تکفین یې اسلامي حق دی. هغه دې وشي نور ورڅخه بیلتون ضرور دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲٦۸ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۴ په حواله، فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۹۴ ، فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۹۴ ،طحطاوي ص ۴۷۷ په حواله)

مسئله :که کوم ماشوم ژوندی وزیږي ، دبولو مخکنۍ او ورستنۍ لارې یې بالکل بندې وي، تر مړینې وروسته دې دماشومي احکام ورباندې جاري شي. له هغو مخصوصو احکامو پرته چې په اشباه ص ۲۴۴ کتاب کې یاد شوي دي. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۸۲)

مسئله :کوم ماشوم چې پیژند ګلوي یې نه کیږي چې ماشوم دی او که ماشومه ،تر مړینې وروسته یې اختیار چې دماشوم دعا ورته کیږي که دماشومې .(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۲)

مسئله :دمخنث مړي دجنازې لمونځ فرض دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۱۰)

مسئله : دهیجړې (بدکاره مخنث) دجنازې لمونځ کیږي

خو عالم او لاربنود خلک دي نه کوي ، عادي خلک دي وکړي او خښ دي کړي.

دزاني دجنازې لمونځ

مسئله : مسلمان که دزنا په مهال ومري ، هغه فاسق دی کافر نه دی ،ځکه یې دجنازې لمونځ کیږي.

(فتاوی دارالعلوم ج۵ ص۵۰۹ ،ردالمحتار ج۱ ص ۸۱۴په حواله)

مسئله :امام او علماء دي دزاني او زانیې دجنازې لمونځ نه کوي، عام مسلمانان دي دجنازې لمونځ وکړي، خښ دي کړي. ځکه پرته له لمانځه دمسلمان خښول منع دي، که یې څوک په جنازه کې ګډون ونکړي ، نه ګنه ګاره کیږي.

(کفایت المفتي ج ۴ ص ۸۴)

دولد الزنا دجنازې لمونځ

مسئله : ولدالزنا چې مور او پلار یا یې یو مسلمان وي، هغه مسلمان ماشوم دی. دهغه دجنازې لمونځ کیږي. ښکاره دی چې په دي سره دهغه هیڅ ګناه نشته. ګناه که یې دمور او پلار وه ، دهغې مواخذه په ده نشته. هغه بې ګناه معصوم دی. داچې ماشوم دی ، دا ولدالزنا کیدل یې اختیاري کار نه دی .نو دتعزیر، تنبیه او زجر نه محل دي او نه هم مستحق . تنبیه او زجر که دزاني او زانیې لپاره وي نو کومه خبره نشته، هغه هم داسې چې دزانې او زانیې دجنازې لمونځ دي ټول خلک او ښه خلک نه کوي ، بلکې یو یا دوه کسه دي وکړي

او خښ دي کړي. (کفایت المفتي ج ۴ ص ۸۰)

مسئله : که کوم مسلمان شخص ، کومه مسلمانه میرمن له نکاح پرته وتښتوي او دهغې میرمنې ماشوم وزیږي او ومري، د هغه د جنازې لمونځ کیږي، ځکه هغه ماشوم خو ملامت نه دی، هغه مسلمان ماشوم دی.

(کفایت المفتي ج ۴ ص ۹۷ – فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۵۲۹)

مسئله : که له بې نکاح غیر مسلمې ښځې څخه د چا ماشوم پیدا شو او مړ شو ، د هغه د جنازې لمونځ دي وشي او د مسلمانانو په هدیره کې دي خښ کړای شي.

(فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳۷۲ محمودیه ج ۲ ص ۳۹۶)

مسئله : که له غیر مسلم څخه کومې مسلمانې میرمنې ماشوم وزیږ او د جنازې لمونځ یې کیږي .

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۳۲ – ردالمحتار ج ۱ ص ۱۸۰)

مسئله : نابالغ ماشوم د کفر او اسلام په لحاظ د خپلو والدینو تابع دی، که په هغوی کې هریو مسلمان ؤ د هغه تابع بلل کیږي او د جنازې لمونځ یې کیږي، که د غیر مسلم زوی پوهیده یعنې او ه کلن ؤ ، د هغه اسلام منل صحیح دي، که د اووکلونوؤ او کلمه یې وویله او مړ شو هغه مسلمان بلل کیږي تکفین او تجهیز دي د مسلمان په څیر کیږي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۸)

که جسد خراب شوی وٌ

مسئله : که دچا جسد په اوبو کې د ډوبیدلو له امله یا دتجهیز او تکفین دځنډ له امله یا له بلې وجه دومره خراب شوی وي چې دلاس وروړلو نه وي، یعني دغسل لپاره د لاس په وروړلو دهغه دشړیدلو اندیښنه وي. په دې صورت کې یوازې اوبه ورباندې بهول کفایت کوي ، ځکه په غسل کې مښل او نورڅه ضروري نه دي. بیا دې سم کفن ورکړل شي ، دجنازې تر لمانځه وروسته دې خښ شي، که ترلمانځه ورباندې شړیدلی وٌ له لمانځه پرته دې خښ شي.(احکام میت ص۱۱۶)

مسئله :که دکوم جسد بدبوي ولاړیده خو شړیدلی نه وٌ دجنازې لمونځ یې کیږي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۳۵)

مسئله : که کوم جسد خراب شوی او شړیدلی و ، دجنازې لمونځ یې ساقط دی ، دجنازې لمونځ دې نه کوي.

مسئله :که دکوم جسد غوښه او یا نورڅه بیل شوي وو یوازې دهډوکو کالبد یې راووت ، دې کالبد ته دغسل ورکولو اړتیا نشته ، دجنازې لمونځ دې نه ورباندې کوي، هسې دې په پاکه جامه کې ونغښتل شي او خښ دې کړای شي.(امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۳۸)

مسئله :که څوک په اور یا برق وسوزیداو مړه شول، له سنت سره سم دې غسل ، کفن ورکړي ، دجنازې لمونځ دې ورباندې وشي، خو که یې جسد خراب شوی یا شړیدلی و نو

حکم یې پاس بیان شو. (امدادالاحکام ج ۱ ص ۷۳۸)

هغه چې خپله مسلماني نه ښکاره کوي د هغه د جنازې لمونځ؟

پوښتنه: یو شخص پټ مسلمان شو، لمونځ او نور شرعي احکام په پټه کوي خو په ښکاره هغه غیر مسلم دی او د هندوانو په خپل کور کې هستوګنه لري، خو د واده یا دشمني د ویش لپاره په ښکاره مسلمان نه دي. ایا هغه مسلمان بلل کیږي او جنازه به یې کیږي؟

ځواب: کله چې د توحید کلمه ووایې او د اسلام احکام ومني، مسلمان کیږي. د خدای جل جلاله په حضور کې هغه مسلمان دی، هغه مسلمان ګڼل کیږي د جنازې لمونځ یې کیږي. (فقه اکبر ص ۱۰۲، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۶۱)

تر خاورو خزلو لاندې د جنازې لمونځ

پوښتنه: که څوک تر خاورو خزلو لاندې ومري له هغو سره، سره راونه ایستل شي، د هغه د جنازې لمونځ به څرنګه کیږي؟ یو شخص وایې چې د هغې د خاورو د ډیرۍ د پاسه دې ورباندې د جنازې لمونځ وشي.

ځواب: په داسې چا باندې د لمونځ کولو په هکله اختلاف دی، داچې غسل ورکړل شوی نه دی، نو اتکل یې نه کول دي او استحسانًا یې د جوازوینا هم شوي ده، خو چې د جسد د نه خرابیدلو اتکل یې غالب وي، که پکې شک وي یا په اتفاق ورباندې لمونځ کول جواز نلري. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۱، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲۷ په حواله)

که څوک تر ودانۍ لاندې شو یا راولویده دهغه دجنازې لمونځ

مسئله : که څوک تر ماڼۍ یا دیوال لاندي مړ شو (جسد یې هم ومونډل شو) یا څوک له پاسه راولوید یا دالوتکي په رالویدو کې ومړ، دبدن یې ډیره برخه خوندي وه ، دهغه سم غسل ،کفن کیږي او دجنازې لمونځ هم ورباندي اداء کیږي.
(احکام میت ص ۱۱۷)

دپوروړي دجنازې لمونځ

پوښتنه : په حدیث شریف کې دي چي جنازه به راوړل شوه، رسول الله صلی الله علیه وسلم به پوښتنه کوله چي متروض خونه دی؟ که به کوم صحابي دهغه دپور داداء کولو ذمه ووهله نو رسول الله صلی الله علیه وسلم به یې دجنازې لمونځ کاوو، ایا زه هم دسنت په متابعت داپوښتنه کوم ؟زه امام یم.

ځواب : درسول الله صلی الله علیه وسلم په ویلو کې چي کوم حکمت ؤ هغه ستاسو په ویلو کې نشته، نو ځکه ستاسو داسې کړه دسنت متابعت کیدلای نشي.(امدادالفتاوی ج ۱ ص ۷۴۹ ترمذي شریف ج ۱ ص ۲۰۵)

مسئله : ترهغه چې وارثان یې پور اداء کولای شي، که په قبر کې عذاب و هغه دپور تر اداء کولو وروسته انشاء الله لري کیږي. تر ممکن حده دي دمړي دپور په اداء کولو کې بیړه کیږي. ځکه په حدیثونو کې دپور په اړه سخت وعید راغلی دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۸ دمشکوة ج ۱ ص ۳۳۷ په حواله)

مسئله : که څوک مړ شي او ورباندي پور وي.هغه دومره شتمني نه پریږدي چي هغه پور ورباندي ادا شي او نه یې پاته

کسان دپور دپري کولو لپاره چمتو وي، دا بده مرینه ده.

د اسلام په شروع کې به رسول الله صلی الله علیه وسلم د داسي شخص جنازه په خپله نه کوله، رسول الله صلی الله علیه وسلم به صحابه وو ته هدایت کاوو چي د جنازي لمونځ یي وکړي. په خپله به یې د هغه د جنازي لمونځ نه کاوو ترڅو خلک له اړتیا پرته له قرض اخستلو ځان وساتي.

مسئله: هغه څوک چې شاته دومره څه پریږدي چي پور یې وربانديي اداء کیدلای شي یا یې وارثان دپاته شوي پور په اداء کولو راضي وي، داسړي حکماً مقروض مړ نه دی. په خپله په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندي دوفات په مهال څه پورؤ، دکور داړتیا لپاره یي شل صاع اوربشي اخستي وي او زغره یي ورته ګرو ایښې وه. تر وفات وروسته یې وارثانو اداء کړ. همداسي عمر او زبیر بن العوام (رضی الله عنهما) هم پور پري ایښی و چي وارثانو یې اداء کړ.

مسئله: بده مړینه هغه ده چي هغه پوروړي ومري، نه څه پریږدي او نه یې وارثان دپور دابار په غاړه واخلي، دده روح په پور کې بنده پاته وي. (تحفة الالمعی ج ۳ ص ۴۸۲، شرح ترمذي، مولانا مفتي سعید احمد پالنپوري شیخ الحدیث د دار العلوم دیوبند)

دمړي دپور اهمیت

دتجهیز او تکفین تر مصارفو وروسته، تر ټولو مهم دخدای دمخلوق دقرضونو اداء کول دي، هغه چي دمړي په

غاړه پاته دي. که مړی دخپلې میرمنې مهر نه ؤ ورکړی، هغه هم پور دی، دهغه اداء کول هم دنورو قرضونو په څیر ضروري دي.

تر تجهیز او تکفین وروسته دمړي دټولو قرضونو ورکړه فرض ده. که مړي وصیت کړي وو او که یې کړی نه و، که د هغه ټوله ترکه په قرضونو کې یې ولګیږي، اداء کول یې لازم دي. که دپور ترادا کولو وروسته یې کومه شتمنې پاته شي، هغه به دمړي په وصیت کې له شرعي قاعدي سره سم لګیږي او وارثانو ته به هم پاته کیږي، که څه هم پاته نشي نو نه یې په وصیت عمل کیږي او نه یې وارثانو ته څه رسیږي. ځکه په شریعت کې دقرضونو ورکړه تر میراث او وصیت دواړو لومړی ده. (مفید الوارثین ص ٣٦)

رسول الله صلی الله علیه وسلم دپور په هکله خورا تاکید کړی دی. دابوهریره رضی الله عنه بیان دی: رسول الله صلی الله علیه وسلم ته چې به داسې مړی دجنازي دلمانځه لپاره راوړل شو چې هغه به قرضداره ؤ. پوښتنه به یې کوله چې دې سړي دپور داداء کولو لپاره مال پري ایښی دی؟ که به ورته وویل شول چې دومره څه ورڅخه پاته دي چې قرض یې ورباندي پري کیږي نو به یې دجنازي لمونځ ورباندي کاوو، کنه صحابه وو ته به یې ویل چې لمونځ ورباندي وکړئ.
(صحیح مسلم شریف ج ٢ ص ٣٥)

دا په داسې حال کې چې دهغو خلکو قرض به هم ډیر نه و

او دضرورت لپاره به یې پوراخست، بیا هم رسول الله صلی الله علیه وسلم دومره سختې کوله.

نن زمانه خو خلک دعبث مصارفو لپاره ډیر قرض غواړي، بیا یې تر اداء کولو وړاندې مړه شي او وارث یې هم کوم فکر نه کوي. په حدیث شریف کې دي: دمؤمن چې تر څو پور اداء نکړای شي روح یې (له ثواب یا جنت ته تللو) حصاره وي. لنډه دا چې، د بندګانو دپورونو او دخدای تعالی دحقوقو ترمنځ دري توپیره شته:

۱- دبنده دقرضونو اداء کول دمړي په وصیت کولو پورې اړه نلري او دالله تعالی دحقوقو اداء کول دمړي په وصیت پورې تړلي دي. که یې وصیت ونکړ په وارثانو یې دا لازمه نده.

۲- دبندګانو دقرض په اداء کولو کې کوم حد نشته، تر تجهیز او تکفین وروسته ټوله شتمنې یې په پورونو کې ورکوله کیدلای شي او اداء کول یې فرض دي. خو دالله تعالی حقوق وروسته تر هغه چې دخلکو پورونه ورکړل شي او ترکه څه شي پاته شي، دهغې په دریمه برخه کې یې اداء کول لازم دي. تر دریمې برخې زیات لګول یې په وارثانو لازم نه دي.

۳- دالله تعالی حقوق هغه وخت اداء کیږي چې دبندګانو قرضونه اداء کړای شي. تفصیل یې په مفید الوارثین، د میاصاحب په تالیف کې وګورئ.

يو شخص رسول الله صلى الله عليه وسلم ته عرض وکړ: زما ورور مړ شوی دی، واړه، واړه ماشومان ورڅخه پاتې دي، ايا زه وريانـدي مال مصرف کړم. رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته لارښوونه وکړه: ورور دي دپور له امله قيد دی، قرض يې اداء کړه.(مفيد الوارثين ص ۴۰ ،دمشکوة شريف په حواله)

دمور او ماشوم يوځای دجنازې لمونځ

پوښتنه: دحمل دوضع په مهال مور او ماشوم دواړه مړه شول، دجنازې لمونځونه به يې يوځای که بيل، بيل کيږي؟

ځواب: ددواړو جنازې بيلې، بيلې کول غوره دي، خو که يوځای کيږي نو دامام مخته دي لومړی ماشوم او بيا دهغه دمور جنازه کښيښودل شي يا دي دماشوم پښو ته دمور جنازه کښيښودله شي، دا هم جايزه ده.

ددواړو که جنازه يوځای کيږي لومړي دي دبالغ دعا او بيا دنابالغ دعا وويله شي. (فتاوی رحيميه ج ۱ ص ۳٦۰ دطحطاوي ص ۳۴۵)

مسئله: که کومه ميرمن دحمل دوضع په مهال ومري او ماشوم يې زيږيدلی نه وي، ددواړو دي يوځای دجنازې لمونځ وشي، چې ماشوم دمور په ګېډه کې مړ وي، دماشوم لپاره بيله جنازه نه کيږي.(آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۵۷)

مسئله: که کومه ميرمن دحمل دوضع په حالت کې ومري خو په ګېډه کې يې ماشوم ژوندی وي، دميرمنې ګېډه دي غوڅه او ماشوم دي ترې راوباسي. که ژوندی را وايستل

شي او وروسته ومري، دنورو ماشومانو په څير دي وربانديٰ نوم کښيښودل شي ،غسل او کفن دي ورکړل شي ،دجنازې لمونځ دي وشي او خښن دي شي. که مړۀ يا ترړا ايستلو وراندي مړ شو ،نو دمور ګيډه دي نه څيري او ماشوم دي نه را ايستـــــــل کيږي ،خو که را وايستل شي دنورو مړه شويو ماشومانو حکم لري. (احکام میت ص ۱۱۵ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۰ په حواله)

(نن سبا دنويو اختراع شويو لوازمو په سبب دمړينې او ژوند حال يې معلومولای شي.)

مسئله : که چا دبل چا څه مال (قيمتي شی) تيرکړ او مړ شو ، ګيډه دي وڅيري او هغه دي تري را وايستل شي.
(علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۷)

مسئله :که حامله ميرمن ومري او ماشوم يې په ګيډه کې حرکت کوي ،ګيډه دي وڅيري او ماشوم دي تري را وباسي. دا حکم هغه وخت دی چې ماشو م ددومره مودي وي چي حرکت کوي او دمور تر مړينې وروسته يې هم حرکت پاته وي. دمودي کوم قيد نشته بلکې که د ۹ مياشتو هم وي خو دمور تر مړينې وروسته يې په ګيډه کي حرکت معلوم نشي نو دمور ګيډه دي نه څيري. دماشوم ژونديتوب په حرکت کې دی نه په موده سره .(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۷٦ درمختار ج ۱ ص ۸۴۰)

نن [illegible] يولوازمو په مرسته دمړينې او

ي.

مسئله: که په ماشوم کې ساه نه وي یا وي خو معلومېږي چې مړشوی دی کوم حرکت نلري، نو دا مړه شوي میرمن دې له هغه ماشوم سره خښه شي.(فتاوی دارالعلوم ۵ ص۱۹۱ رد المحتار ج۱ ص۸۴۰ په حواله)

مسئله: د میرمنې له ګیډې که د ماشوم څه برخه راووتله او مړه شوه نو ماشوم (که مړ وي) له مـــوره دي نه بیلیږي بلکې میرمنـې تـه غسـل ورکـول، کفـن ورکـول او لمـونځ ورباندې کول کافي دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۶۹)

دياغي، لاروهونکي او دوالدينو دوژونکي د جنازې لمونځ

پوښتنه: کـه قاتـل د سزا پـه ډول ووژل شـي او یـا پـه دار ځوړنـد شـي، د هغـه د جنـازې حکـم څـه دی؟ او د والـدینو دوژونکي د جنازې د لمانځه حکم څه دی؟

ځواب: د جنـازې لمـونځ د هر ګنهګـار مسلمان کیږي خو باغي او لاروهونکی که د مقابلې په مهال ووژل شي، د هغه د جنـازې لمـونځ نـه کیـږي، نـه دي غسـل ورکـول کیـږي. همداسي که څوک له مور او پلار څخه کوم یو ووژني او دی په قصاص کې ووژل شي، د هغه د جنـازې لمونځ دې هم نه ورکوي، که په خپل مرګ ومري د هغه جنازه کیږي خو مخور خلک دې په جنازه کې ګډون نکوي.(آپ کي مسائل ج ۳ ص ۱۳۲)

مسئله: د لاروهونکي او باغي جنازه له دې امله نه کیږي چې ترڅو د نورو لپاره عبرت او خبرتیا شي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۰۸، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۳ په حواله)

پوښتنه: چا ځان په خپله وواژه. د جنازې د لمانځه په مهال يي اختلاف راولاړ شو، چايې د جنازي لمونځ وکړ، هغوی دا بلي ډلي ته وويل تاسو له ثواب څخه بې برخي شوئ. خو دوهمې ډلي لوبړني ته وويل: تاسو د ځان وژونکي په جنازه کې ګډون وکړ ګناه کار شوی، شرعي حکم يي څه دی؟

ځواب: ځان وژنه يو خورا ستر جرم دی. له همدي امله فقها ليکي چي نوموتي کسان دي د جنازې لمونځ نه کوي ترڅو له دي کار څخه د خلکو کرکه پيدا شي، عوام دي وکړي. په کوونکو يې ګناه نشته او نه يې د تاريکينو ګناه شته، ددې دواړو ډلو په يوه او بل باندي تور ويل غلط دی.
(آپ کي مسائل ج ۳ ص ۱۲۱)

مسئله: ځان وژونکی فاسق دی کافر نه دی. نو د مغفرت دعا او ثواب ورته ببښل جايز دي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۶، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۸، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۵ فتاوی رحيميه ج ۱ ص ۳۶۷)

مسئله: که يو مسلمان بل مسلمان قصداً ووژنې، حکومت دي اعدام کړي، هغه ګناه کار دی خو د جنازې لمونځ دي ضرور ورباندي وشي.
(فتاوی محموديه ج ۲ ص ۳۹۷ د شامي ج ۱ ص ۵۸۴ په حواله)

(دلته دي هم نوموتي خلک پکې ګډون نه کوي. رفعت قاسمي.)

مسئله: ځان وژنه که څه هم ستره ګناه ده، خو مرتکب يې کافر نه دی، نو ځکه يې د جنازي لمونځ فرض دی. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۶)

په ترافيکي پيښه کې که ومري دهغه دجنازې لمونځ

مسئله : که له ريل يا موټر يا هم له بل څه ولوېږي او ومري ياله څه شي سره په ټکر کې ومري، دا صغرى شهادت دى. د شهيد ددنيا احکام نه وربانديعملي کيږي خو په اخرت کې اميد دى چې په شهداو وکې وګڼل شي. انشاء الله (احسن الفتاوى ج ۴ ص ۲۴۴)

مسئله : دشهادت لپاره لومړنى شرط اسلام دى، له همدي امله شيغه مسلمان نه دى، نو دهغه مړينه نه کبرى شهادت دى او نه هم صغرى. (احسن الفتاوى ج ۴ ص ۲۴۴)

يادونه : اهل تشيع يوه فرقه نه ده، هغوى ډيري فرقې دي دټولو حکم يو نه دى او دا خبره دهمدي کتاب دجنازې دلمانځه په برخه کې څرګنده شوي ده. ريان.

په بمباري کې دشهيد شويو حکم

مسئله : په جګړه کې که په ښارونو کې دهوايي بمباري له امله څوک شهيدان شي، په هغوى باندي دشهادت دنيايې احکام نه جاري کيږي، غسل ورکول کيږي.

(احسن الفتاوى ج ۴ ص ۲۴۴ مراقي الفلاح ص ۳۱۳-۳۳۶)

مسئله : که څوک په اوبو کې ډوب او ومري يا دهيضې او طاعون په ناورغيو ومري، هغه حکماً شهيد دى، غسل او کفن ورته ورکول کيږي. (فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۴۷۳)

مسئله : که کوم مسلمان دکفارو له لوري ووهل شي او مړ شي، هغه شهيد دى. حريق (سوزيدلى) غريق (ډوب شوى)

یا هغه چې دیوال وربانـدي راولـویږي او مړشي دا هول دآخرت شهیدان دي ، هغوی ته غسل ورکول لازم دي. که یې امکان نه ؤ، تیمم دي ورووهل شي. که پرته له غسل ځخه خښ شي، حکم یې دادی چې تر خښولو وروسته دي یا دجنازي لمونځ له قبرسره وشي، ځکه کوم لمونځ چې له غسل پرته شوي دي هغه اعتبار نلري.

تر خښولو وروسته یې غسل کیدلای نشي، متعذر دی، نو ساقطیږي او لمونځ یا لـه قبره سره وربانـدي کیږي، خو دا حکم دمړي دبدن تر تغیر وړاندي دی.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۷۴ و ۴۷۶ ، ردالمحتار باب الشهید ج ۱ ص ۸۵۲)

مسئله : کامل شهید یوازي هغه وژل شوی دی چې په جنګ کې ووژل شي، هغه ددنیا او اخرت شهید دی او نور یوازي داخرت شهیدان دي، ددنیا په احکامو کې شهیدان نه دي. (امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۴۱)

مسئله : حقیقي شهید تـه غسل نه ورکول کیږي، خو د جنازې لمونځ یې واجب دی. یو شرط یې دادی چې دبدن داسې برخه به یې موجوده وي چې غسل ورکول کیږي.

(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۲)

دشهید ډولونه

مسئله : داحنافو په نزد شهید هغه دی چې هغه په ظلم سره وژل شوي وي، که هغه په جنګ کې وژل شوي وي یا

دباغي، دښمن يا لاروهونکي له خوا مړشوي وي، که څه هم دغه يې دمړينې مستقيم سبب نه وي.
مسئله: شهيد دري ډوله دی:
۱- کامل شهيد: هغه دی چي ددنيا اوآخرت شهيد دی او دکامل شهيد لپاره شپږ شرطونه دي:
۱- عقل. ۲- بلوغ. ۳- اسلام. ۴- له حدث اکبر(لويې بې اودسي) حيض او نفاس څخه پاکوالی. او داچې ذهلاکت تر سبب وروسته به پرته له خوړلو، څښلو او خوب کولو مړ شوي وي، نه به يې درملنه شوي وي او نه به له هغه ځايه کومي خيمې يا کورته په ژوند نقل شوي وي. نه به د لمانځه بشپړ وخت وربانـدي پـه ژونـد تير شـوي وي اوبـه وژونکي به يي قصاص واجب شوي وي، که څه هم په کوم سبب مثلاً روغه جوړه يا بله وجه دقصاص حکم مرتفع شوی وي. خو که دا وژل داسي وي چي مالي بدل پکې واجبيږي، لکه غير قصدي وژنه، په هغه صورت کې دکامل شهادت درجه ورته نه پيدا کيږي. خو په کامل شهادت کې داصورت هم شامل دی چې کـوم مسـلمان دخپـل مـال يـا ځـان يـا دمسلمانانو او ذميانو دحفاظت له امله وژل شوي وي.
دداسې شهيدانو پـه هکلـه مسئله داده چې غسـل بـه نـه ورکول کيږي خو که له وينې پرته نوره کومه ناولتيا وربانـدي لګيدلي وي هغه به يې پريمنځي.

شهید په خپل لباس کې خښیږي خو داسي څه چې دکفن حیثیت نلري هغه به تري لري کوي، لکه پخته لرونکي جامه، خولۍ، جرابي، وسله او زغره خو دپرتوګ په خلاف چي هغه به نه تري لري کیږي.

مسئله: دشهید دجنازي لمونځ کیږي او دهغه په وینو له لړلی لباس سره خښیږي. دشهیدانو دوهم ډول دادی چې یوازي داخرت شهید دی. لکه داچې په یادشویو شرایطو کې یې کوم یو پوره کړي نه وي. مثلاً په ظلم وژل شوي وي خو دناپاکي یا حیض او نفاس په حالت کې وي. یا تر ویشتلو وروسته سمدستي مړ نشي یا نابالغ یا مجنون وي یا په ناپوهې سره ووژلای شي چې په وژنه یې تاوان واجبیږي. داسې شهیدان کامل شهیدان نه دي خو داخرت شهیدان دي، په قیامت کې ورته هغه څه شته کوم چي دشهیدانو لپاره وعده شوي ده.

داسي شهیدانو ته کفن او غسل ورکول کیږي، دنورو مړه شویو په څیر دجنازې لمونځ ورباندي کیږي. داخرت دشهیدانو په ډله کې هغه کسان هم دي چې ډوب شي یا وسوزي، په جلا وطنې کې مړ شي، په وبایې ناورغیو، استسقاء، پیچ، ساه بندي، سل، محرقه، چیچلو یا همداسي بل سبب ومري.

دطالب العلمي په حال کې او دجمعې په شپه مړ شوي هم دغسي دي. دي شهيدانو ته غسل ورکول کيږي، کفن ورکول کيږي، دجنازې لمونځ ورباندي کيږي که څه هم په آخرت کې دشهيدانو ثواب ورکول کيږي.

دريم ډول شهيد ، دنياوې شهيد دی. له دي څخه مطلب منافق دی چې دمسلمانانو په صف کې ووژل شي، هغه ته غسل نه ورکول کيږي، په خپلو جامو کې يې خښيږي او دهغه له ظاهري حال سره ورباندي دجنازې لمونځ کيږي.
(کتاب الفقه ج۱ ص۸۵۱، علم الفقه ج۲ ص۲۰۵)

مسئله: که شهيد کامل وي کومې جامې چې يې اغوستي وي، هغه نه تري ايستل کيږي که يې جامې تر مسنون کفن کمي وي، نو دمسنون کفن شمير دي ورته پوره کړي دا زياتول جواز لري. که يې تر مسنون کفن جامې ډيري وي لري کول يې هم جواز لري. (علم الفقه ج۲ ص۲۰۵)

په داسې حال کې چې شهيد ژوندی وي، لمونځ يې ولي کيږي؟

پوښتنه: په قرآن کريم کې دالله تعالى ارشاد دی:

"مؤمن چې دالله تعالى په لاره کې ومري، هغه ته مړ مه واياست هغه ژوندی دی."

له دې حقيقت څخه داپوښتنه راپورته کيږي چې شهيد ژوندی دی، نو دشهيد دجنازې لمونځ ولي کيږي، دجنازې لمونځ خو په مړه شويو باندي کيږي؟

ځواب: ستاسو دسوال ځواب په وړپسې ايت کې شته، (هغه ژوندي دي خو تاسې نه پوهيږئ) له دې ايت څخه معلوميږي چې قرآن کريم دشهيدانو کوم ژوند ياد کړی دی، هغه يې دنيايې ژوند نه دی، بلکې يو بل دول ژوند دی چې ورته برزخي ژوند ويل کيږي او زموږ له شعور او پوهې څخه لوړ دی، ددنيا ژوند ورڅخه مقصد نه دی.

داچې دې مبارکو خلکو ژوند بشپړ کړی او تللي دي نوموږ يې دجنازې په لمانځه او ښخولو مکلف يو، دهغه وراثت ويشل کيږي او ميرمن يې تر عدت وروسته دوهمه نکاح کولای شي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۳۲)

دطبي معاينې دمړي دجنازې لمونځ

مسئله: نن سبا دهغه چاچې په ترافيکي پيښو کې مړ شوي وي يا وژل شوي وي، طبي معاينه کيږي، څيروي يې او دننه يې ګوري، ډير خو داسې وي چې له شرعي ضرورت څخه پرته داکار کيږي او داجواز نلري.

خو که په شرعي اړتيا سره کار کيږي، دبل شخص ژوند ورباندې ژغورل کيږي يا دبل دحال دنه ضايع کيدلو له امله طبي معاينې کيږي، هلته هم بايد شرعي احکام لکه ستراو د مړي احترام او نورو لحاظ وساتل شي. تر فراغت وروسته يې ټول اندامونه ښخ کړای شي. (امداد الفتاوی ج۱ ص۵۰۸، کفایت المفتی ج۴ ص۱۸۸ - احکام میت ص۱۳۲)

(که دطبي معاينې په صورت کې دمړه په وجود باندې پټی یابل څه تړل شوي وي، که یې په پرانستلو کې مړه ته زیان رسیده ،نه دي پرانیزي ،په هغه حالت کې دي غسل او کفن ورکړي. محمد رفعت قاسمي)

مسئله : ترخښولو وروسته قبر سپړل او مړي دطبي معاينې لپاره را ایستل جواز نلري . په غیر مسلم حکومت کې دي مسلمانان هڅه وکړي چې دا قانون منسوخ کړي، که یې کولای نشوای ،حکومت دا کار جبراً کاوو نو مسلمانان معذور دي .(کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۸۹)

که دجسد څه برخه وموندل شي ، دهغه دجنازې لمونځ

که دچا پوره جسد ونه موندل شو، څه برخې یې پیدا شوي، ددې څو صورتونه دي :

– یوازې لاس یا لینګې یا سر یا ملا یا کوم بل اندام یې وموندل شو، دهغه غسل ، کفن ،دجنازې لمونځ هیڅ نشته ، په یوه جامه کې دي ونغښتل شي او خښ دي شي.

مسئله :دوجود څو متفرق اندامونه مثلاً دوه لینګې یا دوه لاسونه ، یایو لاس او یوه پښه یا دغسي نور غړي وموندل شول، دغه سره یو ځای شي او تر نیم بدن ورڅخه کم ښکاره شي، دمړي ډیره برخه غایبه وي ، ددې غړو غسل، کفن او لمونځ شته ، په جامه کې دي پټ او خښ شي.

مسئله :که دجسم نیمه برخه له سر سره وسپړل شي نو غسل او کفن نه ورکول کیږي، دجنازې لمونځ یې کیږي په .

ځواب: ستاسو دسوال ځواب په وړښې ایت کې شته، (هغه ژوندي دي خو تاسي نه پوهيږي) له دي ايت څخه معلوميږي چې قرآن کريم د شهيدانو کوم ژوند ياد کړی دی، هغه يې دنيايي ژوند نه دی، بلکې يو بل ډول ژوند دی چې ورته برزخي ژوند ويل کيږي او زموږ له شعور او پوهې څخه لوړ دی، ددنيا ژوند ورڅخه مقصد نه دی.

داچې دي مبارکو خلکو ژوند بشپړ کړی او تللي دي نو موږ يې دجنازې په لمانځه او خښولو مکلف يو، دهغه وراثت ويشل کيږي او ميرمن يې تر عدت وروسته دوهمه نکاح کولای شي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۳۲)

دطبي معاينې دمړي دجنازې لمونځ

مسئله: نن سبا دهغه چاچې په ترافيکي پيښو کې مړ شوي وي يا وژل شوي وي، طبي معاينه کيږي، څيروي يې او دننه يې ګوري، ډير خو داسي وي چې له شرعي ضرورت څخه پرته داکار کيږي او داجواز نلري.

خو که په شرعي اړتيا سره کار کيږي، دبل شخص ژوند ورباندي ژغورل کيږي يا دبل دحال دنه ضايع کيدلو له امله طبي معاينې کيږي، هلته هم بايد شرعي احکام لکه ستراو د مړي احترام او نورو لحاظ وساتل شي. تر فراغت وروسته يې ټول اندامونه خښ کړای شي. (امداد الفتاوی ج ۱ ص ۵۰۸، کفایت المفتی ج ۴ ص ۱۸۸- احکام میت ص ۱۳۷)

(که دطبې معاینې په صورت کې دمړه په وجود باندې پټۍ یابل څه تړل شوي وي، که یې په پرانستلو کې مړه ته زیان رسیده، نه دې پرانیزي ،په هغه حالت کې دې غسل او کفن ورکړي. محمدرفعت قاسمي)

مسئله : ترخښولو وروسته قبرسپړل او مړي دطبې معاینې لپاره را ایستل جواز نلري. په غیر مسلم حکومت کې دې مسلمانان هڅه وکړي چې دا قانون منسوخ کړي، که یې کولای نشوای ،حکومت داکار جبراً کاوو نو مسلمانان معذور دي .(کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۸۹)

که دجسد څه برخه وموندل شي ، دهغه دجنازې لمونځ

که دچا پوره جسد ونه موندل شو، څه برخې یې پیدا شوي، ددې څو صورتونه دي :

– یوازې لاس یا لینګې یا سر یا ملا یا کوم بل اندام یې وموندل شو، دهغه غسل ، کفن ،دجنازې لمونځ هیڅ نشته ، په یوه جامه کې دې ونغښتل شي اوخښ دې شي.

مسئله :دوجود څو متفرق اندامونه مثلاً دوه لینګې یا دوه لاسونه، یایو لاس او یوه پښه یا دغسې نور غړي وموندل شول، دغه سره یو ځای شي اوتر نیم بدن ورڅخه کم بڅوړ شي، دمړي ډیره برخه غایبه وي ، ددې غړو غسل، کفن او لمونځ شته ، په جامه کې دې پټ او خښ شي.

مسئله :که دجسم نیمه برخه له سر سره وسپړل شي نو غسل او کفن نه ورکول کیږي، دجنازې لمونځ یې کیږي په .

جامه کې پټ او خښيږي.
مسئله : که د جسم ډېره برخه و موندله شي، که څه هم سر يې نه وي غسل، کفن او لمونځ هرڅه دې وشي او خښ دې شي.
(هغه جسد چې د مسلمانې نښه په کې نه وي نو له مسنونې طريقې پرته دې غسل ورکړل شي، خښ دې کړل شي، که کومه داسې قرينه وه چې زړه وربانديې د مسلمانې شاهدي ويله، نو لمونځ دې ورباندې وشي او د مسلمانانو په هديره کې دې خښ شي. رفعت قاسمي)
مسئله : که د مړي جسد خراب او شړيدلی ؤ سبب يې په اوبو کې ډوبيدل يا بل څه و نو د جنازې لمونځ ورڅخه ساقطيږي. (امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۳۰ – بحر ج ۲ ص ۱۸۲)

که کوم اندام په ژوند کې تري بيل شي

که په ژوند له چا څخه کوم غړی غوڅ شي يا د عملياتو په واسطه تري بيل شي، د هغه غسل کفن او د جنازې لمونځ هيڅ نشته، خو په جامه کې دې پټ او خښ کړي. (احکام ميت ص ۱۲۳)
مسئله : که کوم اندام له ژوندي انسان څخه بيل شي، په هغه باندې د جنازې لمونځ نه کيږي. که د مړي له سر پرته نور وجود موجود و. د جنازې لمونځ يې کيږي خو که يې يوازې سر وموندل شو، د جنازې لمونځ يې نه کيږي. لنډه دا قاعده داده : که تر نيم زيات جسد وموندل شو، د جنازې لمونځ يې کيږي او کنه ؤ، بيا نه کيږي.
(فتاوی دار العلوم ج ۵ ص ۳۱۵، رد المحتار ج ۱ ص ۸۰۴ په حواله)

په نیم جسد باندې دجنازې لمونځ

که دچا یوازې سر وموندل شو ، غسل نه ورکول کیږي، هسې خښیږي. که دچا دبدن تر نیم ډیر وموندل شو ، غسل ورکول یې ضروري دي ، که سر ورسره وا و که نه و. خو که تر نیم زیات نه و بلکې نیم و، که سر ورسره وُ غسل ورکول کیږي او که نه و، نه ورکول کیږي. که تر نیم کم وُ غسل نه ورکول کیږي، که سر ورسره وُ او که نه و. (علم الفقه ج۲ص ۱۸۸)

مسئله : که دمړي نیم جسد او سر ورسره وُ، هغه دپوره جسم حکم لري. په مسنونه طریقه دي تجهیز ،تکفین او تدفین وشي او دجنازې لمونځ دي ورباندې وکړل شي. که جسم نیم وُ سر ورسره نه و نو دداسې مړي نه په مسنونه طریقه غسل شته، نه کفن او نه خښول او نه هم لمونځ ورباندې کیږي. ودې مینځي په یوه جامه کې دې پټ او خښ کړي او خاوره دې ورباندې واچوي. که تر نیم جسد کم وهم دغه یې حکم دی. (فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۹۴ دشامي ج ۱ ص ۸۰۹ په حواله)

مسئله : که دمړي دجسد ډیره برخه پاته وه ، یعنې تر نیم زیاته وه ، که څه هم سر ورسره نه و نو غسل ورکول کیږي او لمونځ ورباندې کیږي .خو که یې ډیره برخه سوزیدلې او ایره شوې وه او لږه برخه یې پاته وه نو غسل او لمونځ یې لازم نه دي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۵ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰۴ ،باب صلوة الجنائز په حواله)

****

که تر خښولو وروسته ځینې اندامونه وموندل شي؟

مسئله: که دکوم مړي بدن ډیره برخه وموندله شوه او نوره ونه موندله شوه، په دي ډیره برخه یې دجنازې لمونځ وکړاو خښ یې کړ، وروسته هغه پاته برخه وموندله شوه، په پاته برخه دجنازې لمونځ نه کیږي، په یوه جامه کې دي وپیچي او خښ دي کړي. (احکام میت-۱۲۳ دعالمګیري او شامي په حواله)

مسئله: په ځنګل یا بل ځای کې دمړي ټول جسد ونه موندل شو یوازې سر او ځینې هډوکي یې پیدا شول، په دي صورت کې دهډوکو غسل او کفن ته ضرورت نشته، هغه دي په جامه کې پټ او خښ کړي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۴، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰۴ په حواله)

مسئله: څوک په سیند کې ډوب شو، جسد داسي وموندل شو چې هسي هډونه پاته وو. دهغه دجنازې لمونځ نه کیږي، هغه هډونه دي په پاکه جامه کې په خاورو کې خښ کړل شي. (امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۳۰)

مسئله: څوک که دطاعون له ځایه وتښتي او هغه هلته ومري دهغه دجنازې لمونځ کیږي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۶)

مسئله: دبدعتې دجنازې لمونځ هم کیږي ځکه هغه کلمه وایي، کافر نه دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۳)

مسئله: دغیرمسلم زوی که کوم مسلمان واخلي دجنازې لمونځ یې نه کیږي خو که یې پلار یا مور کوم یو مسلمان وي

نو دجنازې لمونځ يې واجب دی.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۲، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۱ په حواله)

مسئله: دګنهکار مسلمان دجنازې لمونځ هم کيږي، که څه هم هغه زاني، شرابي، بې لمانځه او فاسق وي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۹)

مسئله: دنشه اي موادو خوړل، څښل حرام دي، له شرابي سړي سره خوړل څښل وړ نه دي، خو که ومري دجنازې لمونځ وربانديې کيږي، دسود خوړونکي هم دغه حکم دی، يعنې دجنازې لمونځ دي وشي او دسود راکړه، ورکړه حرامه ده، له داسي کس څخه بيل او سيدل ضرور دي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۱۳۴)

مسئله: خاوند ته دخپلې ميرمنې دجنازې لمونځ صحيح دی، ضرور دي وکړي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۵)

مسئله: څوک چې دروزې په حال کې ومري، روزه ماته نه کړي، دهغه دجنازې لمونځ صحيح دی، هغه دروزې دنه ماتولو له امله ګنه کار نه دی، په دې صورت کې ورته اجر ورکول کيږي. (دارالعلوم ج ۵ ص ۳۳۶)

مسئله: که دزيږيدلو په مهال په ماشوم کې دژوند کومه نښه وليدله شي، دجنازې لمونځ دي وشي او که نه وه، نه دي کيږي. (فتاوی دارالعلوم ص ۳۵۹)

مسئله: که ماشوم مړ وزيږي، دجنازې لمونځ يې نشته، خو کفن ورکول کيږي او خښيږي. (که يې پزه، غوږونه، لاس

او پښې او نور ټول جسم وو کفن ورکول کیږي او خښیږي)
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ٣۵٩ ،ردالمحتار ج ١ ص ٨٢٨ په حواله)

مسئله : دبې واده دجنازې لمونځ داسې ضروردی لکه دواده والا ، خو نکاح عفت خوندي ساتي.

مسئله : داغلطه ده چې که چا واده کړی نه وا او مړ شو د جنازې لمونځ یې نه کیږي، ځکه دجنازې دلمانځه لپاره دمړي مسلمان والی شرط دی ، واده کول شرط نه دي.
(آپ کې مسائل ج ٣ ص ١٣٠)

که غیر مسلم د مسلمان په جنازه کې ګډون وکړي

مسئله :دمسلمانانو په ذمه چې فرض دی هغه دمړي غسل، دجنازې لمونځ او نور دي،چې دا پوره شي بیا که کوم غیر مسلم شخص له مړي سره لاس لګاوو، مخ یې کوت یا یې استغفار وایه یایې په خپل ډول لمونځ کاوو نو له دي ځخه نه ورته زیان شته او نه هم ګټه ، که وس و منع دي کړي او که نه و، پټه خوله دې وي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ٢۵٣)

مسئله : که کوم پیر او مرشد تر جنازې وړاندي هندوانو دخپلې عقیدي او ورته ددرناوې له امله ساز او سروز کاوو، کورنۍ یې هغه منع کول ، بیا هم نه منع کیدل نو دمنکراتو له امله دي جنازه نه پریښودله کیږي، بلکې له منکراتو دي هغوی منع کړي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ٣٠٢ ، ردالمحتار ج ١ ص ٨١٣ په حواله)

****

دغير مسلم په جنازه کې ګډون کول

سوال : دلته يو غير مسلم ماشوم مړشو، يو مسلمان شخص يې په جنازه کې ګډون وکړاو دهغه ماشوم مړی يې په خپلو لاسونو کې واخيست او يوېې ووړ. ددې شخص په هکله حکم څه دی؟ ايا داکار يې په ايمان اونکاح اغيز کوي؟

ځواب : دکوم مصلحت يا اړتيا له امله، له غير مسلمانانو سره ناسته ولاړه، دهغه په درد او دوک کې ګډون کول او دانسانيت په چوکات کې ورسره مرسته کول. تيره يا چې ګاونډي هم وي، شرعاً جايز دي. نيت به يې سم او دهغه داصلاح وي. د مداهنت (چاپلوسي – تملق) به نه وي. خو دهغوی په مذهبي معاملو او رواجونو کې ګډون کول جواز نلري، نو که کوم غير مسلم ناروغ وي يا مړ شي، دهغه پوښتنه او تعزيت خو جوازلري اما له جنازې سره يې تلل او په نورو مذهبي رواجونو کې يې ګډون کول ناجايز دي.

کومه پوښتنه چې شوې ده که هغه دخپل مروت يا په بل لحاظ سره يې ګډون کړي وي نو هغه دې له دې کار (دمړي اخستلو او وړلو) له زړه توبه وکاږي. دخلکو په وړاندې دې خپله توبه ښکاره کړي، بيا دې داسې حرکت نه کوي او دغسې هوډ دې وکړي، دهغه ايمان اونکاح باقي پاته دي، په دې کې شک نه کيږي. (فتاوی رحيميه ج ۸ ص ۱۸۰، ردالمحتار ج ۵ ص ۵۴۱ کتاب الحظر په حواله، امداد الفتاوی ج ۱ ص ۵۳۱)

مسئله : ځینې خلک وایې، کله چې دغیرمسلم جنازه وليدله شي ،نو داسې دې وایې:

في نارجهنم خالدين فيها. په شريعت کې ددې هيڅ اصل نشته. (اغلاط العوام ص ۲۱۸)

دجنازې دلمانځه لپاره په هديره کې چوتره جوړول

مسئله : چوتره په داسې ځای جوړول چې هغه دهديرې لپاره وقف وي اوهغه دلمانځه لپاره ځانګړې کول جواز نلري. هغه چوتره دې رنګه شي او دمړو دخښولو لپاره دې ځمکه خالي شي. خو که دغه ځمکه دمړو دخښولو لپاره وقف شوې نه وي، بلکې هغه يې دجنازې دلمانځه لپاره وقف کړې وي، نو بيا دجنازې لمونځ وربانديې صحيح دی. که له پنځګونو لمونځونو څخه کوم لمونځ کله په دې چوتره وکړل شي، پروا نلري. خو ددې پنځګونو لمونځونو لپاره هغه ځانګړې کول جواز نلري. (کفايت المفتي ج ۷ ص ۱۴۰)

که چوترې ديوال نه درلود او مخته ستره ودروي لمونځ کيږي.

مسئله : که دجنازې دلمانځه لپاره يادېخ او ګرمې په مهال، دکښيناستلو لپاره کومه خونه يا بل څه دهديرې په خالي ځای کې جوړ شي، پروا نلري. په هغې کې څه تشبه (يو رنګوالي) منع نه ده. خو په هديره کې دجنازې دلمانځه لپاره داضروري ده چې نږدې ورته قبر نه وي، غوره داده چې د جنازې لمونځ بل ځای وشي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۰)

مسئله : چیرې چې څلورولوروته قبرونه وي، دجنازې لمونځ او نورفرض لمونځونه هلته کول مکروه دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳٦۷)
مسئله : دجماعت په مسجدکې دجنازې لمونځ کول مکروه دی ، که په هدیره کې مسجد وُ او هلته پنځه وخته لمونځونه نه کیدل او هغه دجنازې دلمانځه لپاره جوړشوی و، هغه په حقیقت کې دمسجد حکم نلري، هلته پکې دجنازې لمونځ صحیح دی.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۵۴۴ ،ردالمحتارج ۱ ص ٦۱۵ په حواله)
مسئله :که په هدیره کې خالي ځای و ، نږدې ورسره قبرونه نه وو یا خو دومره لرې و چې دلمونځ کوونکي سترګې ورباندې ونه لګیږي یا یې ترمنځ کوم حایل ونو دجنازې لمونځ پرته له کراهت څخه صحیح دی. خود قبرونو په منځ کې دجنازې لمونځ کول منع دی.
(فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳٦۳ د صغرې ص ۱۸۱ په حواله)

جنازه دمسجد په انګړ کې ایښودل

پوښتنه :زموږ په مسجد کې یې یوه لورته دجنازې دلمانځه لپاره یو ځای جوړکړی دی ، دجنازې لمونځ هلته کیږي خو که جنازه دفرض لمانځه په وخت راشي نو هغه د مسجد په انګړ کې دفرض لمانځه تر کیدلو بدي، په دې کې څه خبره نشته؟
ځواب:له عذراو اړتیا پرته جنازه دجماعت ځای یاانګړ

او مسجد ته داخلول منع او مکروه دي، ځکه د مسجد د ناولتيا ويره ده. (له مړي څخه د وينې يا نوري ناولتيا د تلو خطره ده.)
(فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۱۰۵ د شامي ج ۱ ص ۸۲۷ په حواله، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۸٦٦ په حواله)

په مسجد کې داسې د جنازې لمونځ کول چې مړي بهر وي

پوښتنه: ځينې ځايونه رواج دی چې د مسجد د قبلې لور ته تر محراب بهر، د جنازې دا ايښودلو لپاره يو ځای جوړ وي، په محراب کې داسې دروازه يا کړکين پرېږدي چې امام د ننه ولاړ وي او د جنازې لمونځ وکړي. ايا په داسې ډول سره خو کراهت نشته چې جنازه بهر او امام دننه ولاړ وي.

ځواب: په مسجد کې خو په هر حال د جنازې لمونځ مکروه دی. که جنازه په مسجد کې وي او که بهر، خو که د باران يا بل څه عذر وي او بل ځای هم نه وي بيا په مسجد کې د جنازې لمونځ جايز دی، په دې صورت کې که جنازه بهر وي نو غوره داده چې امام او څو تنه مقتديان هم تر مسجد بهر په چوتره کې ودريږي. ځکه جنازه من وجه (له يوه امله) د امام په حکم کې ده، که امام يوازې بيل ودريږي، تنزيهي مکروه ده.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۳۴، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۲ په حواله، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹٦)

مسئله: په عامه لاره کې د جنازې لمونځ کول مکروه ده خو که عذر و، بلا کراهته جواز لري. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۱۷۸)

مسئله: له عذره پرته په کوم بازار يا لاره کې د جنازې لمونځ کول مکروه دي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۵۹)

مسئله: که کوم عذر نه وي او هسې د جنازې لمونځ په مسجد کې وشي، د جنازې لمونځ اداء کیږي، کفایې فرض هم ساقطیږي، خو ثواب نه ترلاسه کیږي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۶۷، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲۷ په حواله)

مسئله: مسجد ته د لمانځه پرته هم د مړي راوړل مکروه دي او په مړي باندې په مسجد کې د جنازې لمونځ مکروه دی، که څه هم بهر کښیښودل شي. (خو دا کراهت هلته دی چې کوم عذر نه وي.) (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۴)

که په مسجد کې زیاتوالی راولي هلته د جنازې لمونځ

مسئله: کومه برخه چې پخوا مسجد وه، هلته دوهم جماعت او د جنازې لمونځ کول (تنزیهي) مکروه دی. هغه حصه چې په مسجد کې وروسته زیاته شي، که یې دا زیاته برخه د مسجد په نیت جوړه کړه، نو هم وریاندې د مسجد احکام جاري کیږي، یعنې هلته د ناپاکه شخص ورتګ منع ده او دوهم ځلې جماعت مکروه کیږي.

که د مسجد په نیت اضافه شوې نه وي، په دې غرض یې اضافه کړې وي چې دا ړتیا په مهال به ماشومان هلته کښیني او درس به وایي یا که لمونځ کوونکي ډیر شي، هلته به دریږي خو د مسجد حصه نه وي، نو په د غسې ځای کې د مسجد حکم نه جاري کیږي، ناپاک شخص ورتلای شي، دوهم جماعت او د جنازې لمونځ پکې کیدلای شي.

داتحقيق او پلټنه ،له وقف کوونکي او د مسجد له باني څخه کيږي چې دازیاتوالی یې د مسجد په نيت کړی او کنه.
(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۷۱ ،کبیري ج ۱ ص ۵۴۵ په حواله ،ترمذي شریف ج ۱ ص ۲۰۰)

مسئله :په غصب شوي ځمکه د جنازې لمونځ کول مکروه دی.
(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۷۵ ،مراقي ج ۱ ص ۳۲۷ په حواله)

مسئله :د جنازې لمونځ که په ټاکلی ځای د خلکو ګنجايش نه درلود، د جماعت له ځای څخه پرته بل ځای نه و، په دي صورت کې پرته له کراهته د جماعت په ځای کې د جنازې لمونځ کيدلای شي .(فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۱۷۹)

په مسجد کي د جنازې لمونځ کول

مسئله : له عذر څخه پرته په مسجد کې د جنازې لمونځ کول مکروه دي، نبوي ارشاد دی :

من صلی جنازة في المسجد فلا شئ له.(ابوداود شریف ج ۲ ص ۱۵۲)

په بخاري ،مسلم او نورو کې راځي ، کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم، دنجاشي د مړينې خبر واوریده ، له اصحابو سره بهر ووت ، نژدې ورته چې کوم ځای د جنازې لپاره ځانګړی شوی وو ، هلته یې صف وتاړه او د جنازې لمونځ یې پکې وکړ.(صحیح بخاري ج ۱ ص ۱۶۷ - مسلم ج ۱ ص ۳۰۹)

دا په دې پيښې پوري ځانګړې نه ده بلکې د رسول الله صلی الله علیه وسلم معمول داوو چې د جنازې لمونځ به یې په مسجد کې نه کاوو.په مسلم (ج ۱ ص ۳۱۳) کې دي چې درسول الله صلی الله علیه وسلم په زمانه کې به یې جنازه

مسجد ته نه راوړه، بلکې رسول الله صلی الله علیه وسلم به بهر د جنازې لمونځ کاوو. رسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه وو په مسجد کې د جنازې لمونځ نه کاوو، ترمسجد بهر يې ځانته ځای جوړ کړی و، دا ځای له مسجد سره نژدې ختيځ لور ته و. له دې څرګندونو ځخه ښکارې چې مسجد د پنځګونو لمونځونو لپاره جوړ وي، هلته له عذره پرته د جنازې لمونځ کول له کراهته خالي نه دي.

که په مسجد کې د جنازې لمونځ له کراهته پرته جایز وای، رسول الله صلی الله علیه وسلم به یو مستقل ځای ورته نه جوړاوو، بلکې مسجد ورته کافي و، خو داسې نه وو، رسول الله صلی الله علیه وسلم یو ځای د مسجد دودانۍ له ختم سره جوړ کړی و چې د جنازې لمونځ به يې پکښې کاوو. دابن سعد په طبقات کې دا څرګندونه شته، نور دلیل ته اړتیا نشته. (التعلیق الصبیح ج ۲ ص ۲۳۹، فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۸۷)

مسئله: په حرمینو شریفینو کې د جنازې په کولو استدلال ځکه کیدلای نشي چې دا دهغوی مسلک دی. (پر موږ حجت نه دی.) (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۸۳ - فتاوی دار العلوم ج ۵ ص ۲۹۴)

په مسجد کې د جنازې دلمانځه درې صورته او دهغوی احکام

مسئله: په مسجد کې د جنازې دلمانځه د کولو درې صورتونه دي، داحنافو په وړاندې په ترتیب سره درې واړه مکروه دي. یو دا چې جنازه، امام او مقتدیان ټول د ننه په

مسجد کې وي. دوهم یې دادی چې جنازه بهر، خو امام او مقتدیان دمسجد په دننه کې وي. دریم داچې جنازه، امام او څو تنه مقتدیان بهر او نور دننه په مسجد کې وي.

خو که دصحیح عذر له امله په مسجد کې دننه دجنازې لمونځ وکړي جواز لري.(اپ کې مسائل ج ۳ ص ۵۸)

مسئله :دمسجد په دننه کې دجنازې لمونځ کول مکروه ده بهر دي کیږي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۷)

په ناپاکه ځمکه دجنازې لمونځ

پوښتنه: چیري چې ناولتیا وي، پاک نه وي هلته دجنازې لمونځ کول صحیح دي که نه ؟

ځواب :ځمکه په وچیدلو پاکیږي، لکه په مشکوة شریف کې چي حدیث شریف دی ، کله چې ځمکه وچه وي اوښکاره وربانديي نجاست نه وي ، هلته دجنازې لمونځ صحیح دی. که په وچه ځمکه کوم وچ نجاست وي، هغه دي لري کړل شي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳،۲۳ دمشکوة ج۱ ص۱۰۲په حواله)

مسئله :که میت او جنازه پاک وي، چیري چي جنازه کښېښودله شي که هغه ناپاک وي دازیان نلري، لمونځ صحیح دی ، دراګرځولو اړتیا یې نشته.
(فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳٦۰ ،احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۷ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۲په حواله)

مسئله :له بان یا بل څه څخه په اوبدل شوې چارپایي چې لمونځ وربانديي جایز نه وي ، هلته دمړي ایښودل او یا

دجنازې لمونځ کول جایز دي. په هغه جنازه ښودل او هغه ترمخ ایښودل هم صحیح دي. که چارپایي ناپاکه وي، په هغه دي پاکه جامه ولویږي او مړي دي ورباندي کښېښودل شي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۸)

{پالنګ، کټ یا بل څه چې ورباندي جنازه وي او هغه په ځمکه ایښې وي، دجنازې لمونځ یې صحیح دی. داطریقه داسې نه ده لکه په سواري چې جنازه ایښې وي یا چا اخستي وي، داڅوندۍ شی نه دی. په چارپایي ایښودل حکماً په ځمکه ایښودل دي.

درسول الله صلی الله علیه وسلم دجنازې لمونځ چې کیده هغه مهال یې مبارک جسد په سریر (کټ) باندي ایښی و.
(محمدرفعت قاسمي)}

په پایزار باندي پښې ایښودل او دجنازې لمونځ کول

پوښتنه: که دپښو (بوټونو) تلی ناولی او منځ یې پاک وي، هغه ایستل، سربیره ورباندي پښې ایښودل او دجنازې لمونځ کول څرنګه دي؟

ځواب: روا دي، دڅه شي که په یوه لوري ناولتیا وي او بل لوري ته یې سرایت کړی نه وي، دهغه په پاک لوري دجنازې لمونځ کول جایز دي. خو داسې بوټونه چې لاندي لوري یې ناولی وي، په پښو کول او عام لمونځونه ورسره کول صحیح نه دي. ځکه دلمونځ کوونکي په خوځېدلو دهغه ناولی لوري

هم حرکت کوي او دادلمانځه مانع دی، خوکه یې لاندي تلي هم پاک وي، بیا یې پښنو کول اولمونځ ورسره کول جایز دي.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۲ دعالمګیري ج ۱ ص ۳۲ په حواله)

مسئله: پښې که پاکي وي، هغه په پښنو کول او دجنازې لمونځ کول صحیح دي، خو که هغه پاکې نه وي، نو نه هغه پښنو کول او لمونځ کول صحیح دي او نه پرهغو پښې ایښودل او لمونځ کول صحیح دي. خو که یې سرپیرنه برخه پاکه وه خو لاندې تلی یې ناپاک وي، په هغه پښنه ایښودل او لمونځ کول صحیح دي. ځمکه که وچه یعني پاکه وي نولوځې پښې ورباندي دریدل صحیح دي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱٦۰ – علم الفقه ج ۱ ص ۱۹۲)

مسئله: که پښې وباسي او پرځمکه ودریږي دځمکې پاکې شرط ده. ځمکه چي وچه شي پاکه ده، چې دناپاکې اثرورباندي نه وي. (امدادالاحکام ج ۱ ص ۸۳۳)

پښې پښنو کول او دجنازې لمونځ کول

مسئله: ځینې خلک په هغه بوټونو چې پښنو کوي یې پښې ږدي او دجنازې لمونځ کوي، دانه ګوري چې هغه پاک دي او که ناپاکه. خوکه بوټونه پښنو وي لمونځ کوي نو ضروري ده چې ځمکه او دبوټونو دننه او لاندې او دواړه اړخونه پاک وي، کنه لمونځ نه کیږي. که له بوټونو پښې کاږي او بیا پښې ورباندي ږدي اولمونځ کوي، نو داضروري ده چې دبوټونو پاسنۍ برخه، کومه چې له پښنو سره لګیږي

پاکه وي، که څه هم لاندې لوري یې ناپاکه وي او که یې پاسنۍ برخه ناپاکه وي له هغه سره لمونځ نه صحیح کیږي.
(امداد الاحکام ج ۱ ص ۷۴۰)

په عیدګاه کې دجنازې لمونځ کول

مسئله: راجح او صحیح قول دا دی چې عیدګاه یوازې د اقتداء دجواز چې صفوف پکې اتصال ولري، دمسجد حکم لري. نو په عیدګاه کې دجنازې لمونځ دمسجد په څېر منع نه دی.
که له عیدګاه سره بل ځای وي او که نه وي جواز لري. که یې خوا کې عامه لاره وي نو هلته دجنازې لمونځ مکروه ده. همداسې که کومه ځمکه دچا ملکیت وي، هلته له اجازې پرته مکروه دی. که کوم ځای دجنازې لپاره ځانګړی وي نو هلته دجنازې لمونځ کول په اتفاق سره غوره دی. دبل په ځمکه کې یې په اجازه دجنازې لمونځ مکروه نه دی.(فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۲۲)
مسئله: په عیدګاه کې دجنازې لمونځ جایز دی.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۱، فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۷۵، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۶)

دقبر ځمکه په مسجد کې داخلول

پوښتنه: دمسجد دقبلې لورته نژدې څو پخوانې قبرونه دي، ایا دا ځای دجماعت لپاره کیدلای شي؟ دقبر ځمکه په مسجد کې داخلول، په دې صورت کې څو دقبر سپکاوی نه دی؟ په لمونځ کولو کې څو خرابي نه راځي؟
ځواب: دقبر ځمکه که دمسجد ملک وي یا چا مسجد ته ورکړې وي او دا بې علامې قبرونه دومره زاړه وي چې دا

یقین وي چې مړي ینخي خاوري شوي وي ، نو دا ځای دمسجد لپاره کیدلای شي ، هلته په لمونځ کولو کې څه خبره نشته ، دلته دمړو سپکاوی هم نه دئ . خو که کومه هدیره وقف وي، دهغې هیڅ برخه هم په مسجد کې شاملیدلای نشي. ځینې فقهاوو دداسي هدیري چې بي کاره وي نه اوس پکې مړي خښیږي او نه په راتلونکې کې ورته داتوقع وي ، د دي اجازه ورکړي ده چې په مسجد کې ورګډه شي . نو دسختۍ ارتیا په مهال په دې باندي عمل کول صحت لري.

(فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳٦٨ دشامي او عمدة القاري په حواله)

دجنازې لمونځ تر جمعې ځنډول

پوښتنه : دجمعې په ورځ مړ شوي ،وارث یې دجمعې تر لمانځه وروسته خښوي، وایې دجمعې په ورځ ثواب ډیر وي، ایا داصحیح دی؟

ځواب : یوازې ددي لپاره دمړي ځنډول مکروه دي، مستحب اوغوره داده چې دهغه په خښولو کې بیړه وشي؛ که داسې مهال ومري چې په خښولو یې دجمعې لمونځ پاتې کیږي دجمعې تر لمانځه دي وځنډول شي.

(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۷۳ ،دطحطاوي ص ۳۲۲ په حواله ،فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲٦۵)

مسئله : دا رواج دشریعت خلاف دی، ددې لپاره جنازه ځنډول چې ډیر خلک پکې ګډون وکړي دامکروه ده. په جنازه کې په بیړه کولو دومره تاکید دی چې په مکروه وختونو کې لا اجازه ورکړل شوي ده. یعنې که مکروه وخت جنازه تیاره وه هم دي انتظار نکوي. تلوار دي کوي چې دا مستحب ده .(فتاوی دارالعلوم ۲۱۹/۵

داختر دلمانځه په مهال دجنازې لمونځ

مسئله : په درمختار (ج ۱ ص ۷۷۵) کې ليکي : داختر لمونځ دي ترجنازې وړاندي وسي. خو که خطبه وروسته ويله شي بيا هم لمونځ کيږي، لمونځ وشو. وهم مکوئ. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۶۹)

مسئله : دجنازې لمونځ دي ترخطبې هم وروسته وکړي، دا اسانه ده ، کنه خلک دجنازې ترلمانځه وروسته خطبه نه اوري. (امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۳۳)

مسئله : څرنګه چې ضرورت وي ،هغسي دي وشي. څه خبره نشته. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۹)

دجنازې لمونځ ترسنتو وروسته که وړاندي

مسئله : په دې کې اختلاف دی چې دجنازې لمونځ ترسنتو وروسته وشي که وړاندي ؟

په دې زمانه کې يې ترسنتو وروسته کول مناسب دي ، ځکه له دين سره دغفلت غلبه ده ترفرضو وروسته که خلک جنازې ته راووزي دسنت دپرېښودلو ويره وي.

(احسن الفتاوی ج ۲ ص ۴۱۸ – فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۶ – آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۵۹)

مسئله : لومړی دماسپښين لمونځ له سنتو سره وشي او بيا دي دجنازې دلمونځ وکړي، داحکم دولي اوغيرولي ټولو لپاره دی. خوکه دڅه ضرورت له امله دجنازې لمونځ وړاندي وکړل شي هم څه خبره نشته . خو غوره دا ده چې لومړی دماسپښين لمونځ له سنتو سره وشي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۷۰ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۷۷۵ په حواله)

دجنازې دلمانځه لپاره نفل پرېښودل

پوښتنه: دنفل لمونځ یې کاوو، دجنازې لمونځ پیل شو، د جنازې دلمانځه لپاره نفل پرېښودل کیدلای شي؟

ځواب: که دجنازې لمونځ نه نیول کیده نو نفل دي پرېږدي اما قضایې لازمه ده. (فتاوی رحیمیه ج۱ ص ۳۶۱، ردمختار ج۱ ص۶۶۶ مع شامي)

مسئله: که مړی ګاونډی یا خپلوان او یا هم صالح شخص وي، تر هدیري پورې یې له جنازې سره تلل تر نفلو غوره ده. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۴ مردالمحتار ج۱ ص ۸۴۰ په حواله)

ایا دجنازې لمونځ په ټولو حاضرینو ضروري دی؟

مسئله: داصحیح ده چې دجنازې لمونځ به ټول حاضرین کوي، ځکه دالمونځ هم فرض دی، یعنې کفایې فرض؛ چې دځینو په کولو دنورو له ذمې ساقطیږي. خو فرض په ټولو دی. نو ټول حاضرین دي کوي. د بدن او جامو پاکوالی پکې شرط دی. که دچا جامې ناپاکه وي اویا یې اودس نه وي هغه دي نه کوي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۶، دغنیة ج ۱ ص ۵۲۹ په حواله)

مسئله: دجنازې لمونځ کفایې فرض دی. که یې ځینې خلک وکړي، چاچې پکې ګډون کړی نه وي هغه ګنهکار نه دی، خو هغه له ثوابه بې برخې پاته کیږي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۹، فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۳۵)

مسئله: که نورو خلکو دجنازې لمونځ وکړاو چا ونکړ په هغه مواخذه نشته. خو داضروري نه ده چې یوازې دموزو (بوټونو) دساتلو لپاره چې په ختینه ځـــــــمکه کولویې

خرابیږي، ځان تري ساتي. بیا دې له دي سره احتیاط وشي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۹)

که په جنازه کې ګډون کوونکی لمونځ ونکړي

مسئله: که څو کسان دجنازې لمونځ وکړي نو د کفایې والي له امله د ټولو له ذمې ساقطیږي. خو ثواب یوازې هغو ته رسیږي چې لمونځ یې کړي دی. دلمانځه په مهال چې نور کسان دسیل کوونکو په ډول ولاړ وي او په لمانځه کې ګډون نه کوي، دیره بیغیرتې ده او دمړي دحقوقو او دلمانځه د احترام خلاف کار دی.
(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۷۲)

مسافر او دجنازې لمونځ

مسئله: دجنازې لمونځ کفایې فرض دی. که په مړي باندې دجنازې لمونځ وشي، نو مسافر ته دلمانځه سوال نه پیدا کیږي. که لمونځ شوی نه وي نو ښه داده چې مسافر یې هم وکړي. که څه ستونزه وي یا یې بیړه وي او نه یې وکړي بیا هم ګنهکار نه دی، همدا سې دښځو لو حال هم دی، یعنې که ورته موقع وه، نو په ښځو لو کې دې ګډون وکړي او کنه هم ګناه نشته. (فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۱۹)

دقرآن کریم دزده کړې په مهال دجنازې لمونځ

پوښتنه: که کوم ښوونکی دقرآن کریم ښوونه کوله او دجنازې لمونځ تیار شو، نور ښوونکې په جنازه کې حاضر وو، دې ښوونکې ته دا ښه ده چې جنازې ته لاړ شي او که ښوونه وکړي؟

ځواب: که کوم عذر نه وي، نو په جنازه کې دې ګډون وکړي او که کوم عذر وي او په ښوونه کې لګیا پاتـه شي هم کومه خبره نشته. (فتاوی محمودیه ج ۷ ص: ۲۴۰)

په مکروه وخت کې دجنازې لمونځ

مسئله: که جنازه چې د جنازې د لمانځه سبب دی په دریو (مکروه) وختونو کې حاضره وه، نو داحنافو په نزد به دجنازې لمونځ نه ځنډوي، غوره داده چې دجنازې لمونځ وکړل شي، که دجنازې لمونځ تر مکروه وختونو وړاندې کیدلای شي بیا یې په دغو دریو (مکروه) وختونو کې اداء کول مکروه دي.

دتوپیر لامل یې دادی چې په لومړي صورت کې وجوب نیمګړی دی، اداء هم نیمګړې ده.

او په دوهم صورت کې یې وجوب بشپړ دی او اداء یې نیمګړې ده، له دې امله تحریمي مکروه ده، دځینو فقهاوو په نزد خو بیخي نه صحیح کیږي. نو اصل په جنازه کې داده چې ونه ځنډیږي. لکه له حدیث شریف څخه چې معلومیږي. خو که چیري مانع او خنډ موجود وي، ځنډیدلای شي. لکه په دوهم صورت کې چې مو یادونه وکړه. یعنې په هغه صورت کې چې جنازه تر مکروه وخت وړاندې حاضره شوې وي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۴، دمشکوة ص ٦۱ او ۹۴ په حواله)

مسئله: په حرمینو شریفینو کې د سهار او مازدیګر تر لمانځه وروسته سمدستې دجنازې لمونځ کیږي، په هغه کې

باید ګډون وشي ، ځکه ترسهار او مازدیګر وروسته نوافل او د طواف دوه رکعته کول مکروه دي خو د جنازې لمونځ جایز دی. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۵۹)

مسئله : د جنازې لمونځ د مازدیګر او ماښام ترمنځ صحیح دی، کراهت نلري. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۳۵ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲۶ په حواله)

مسئله : کوم وختونه چې لمونځونه مطلقاً منع دي، په هغوو وختونو کې د جنازې لمونځ هم منع دی او هغه ممنوع وختونه دري دي: لمرختل،لمرلویدل او استواء ،یعنې د زوال مهال، که جنازه تیاره شي او دغه وخت راورل شي دا وختونه منع نه ده. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۶۸ ، شامي ج ۱ ص ۲۵۰ په حواله)

مسئله : که د عین استواء په مهال جنازه تیاره شوه ، د جنازې لمونځ یې مکروه نه دی، خو که تر زوال وړاندې حاضره شوه بیا د استواء په مهال تحریمي مکروه ده.

(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۴۷ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۳۸۸ په حواله)

مسئله : دا وخت (زوال ،طلوع یا د لمرلویدل) جنازه راغله نو لمونځ یې کیږي، مکروه نه ده خو که وړاندې راشي او بیا یې وځنډوي ، نو دغه وخت یې کول جایز نه دي، منع دی.

(فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۳۷۱ ،شامي ج ۱ ص ۳۴۷)

مسئله : د شپې مهال د جنازې لمونځ کول صحیح دي، کراهت نلري. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۳)

مسئله : د شپې د مړي خښول بیشکه صحیح دي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۲۲)

دجنازې دلمانځه امامت حق دچا دی؟

پوښتنه :ديوه مسجد امام وايې :دجنازې لمونځ له ماپرته بل څوک کولای نشي ، ايا دی دمړي ترولي هم وړاندي دی؟ او دده دادعوه څرنګه ده؟

ځواب :دحنفي مذهب په کتابونو کې دجنازې دلمانځه امامت په دي ترتيب ليکل شوی دی،دجنازې دلمانځه دامامت لپاره تر ټولو لومړی (مسلمان) پاچا دی. خو که موجود ؤ. يا دهغه نائب، بيا قاضي او بيادمسجد امام او داهم په درمختارکې دي چې دکلي دامام وړاندي والی تر ولي استحبابا دی.يعنې که يې دکلي دمسجد دامام په موجوديت کې ولي وکړي هم صحيح ده.

داهم په درمختار او شامي کې دي چې که ولي غوره اوافضل و، نو دکلي تر امام دولي امامت غوره دی.په هر حال دامام دادعوه بالکل غلطه ده.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۰ ، الدرالمختار ج ۱ ص ۸۲۳ ،باب صلوة الجنائز ج ۱ ص ۵۳۲ په حواله)

مسئله :دکلي امام هغه مهال ډير حقداره دی چې دميت په اولياوو کې تر ده افضل نه وي.که دمينت په اولياوو کې هغه چې دولايت حق لري ترامام افضل وي نو ډيرحق دهغه دی او يا به دامامت اجازه ورکوي.

مسئله :که دامام انتخاب دکليوالو دمسجد داهل له لوري په ټولو کې دعالم شخص شوی وي، نو دهغه شرعي اصولو په اساس چې فضيلت دی، تر ټولو دمسجد امام

... حقدار دی چې تر ده بل افضل څوک نه وي، خوکه د امام انتخاب په قوميت، عصبيت يا د کمې تنخواه له امله شوی وي او د مړي خپلوان ترې غوره وي، بيا هغه د جنازې د لمانځه حقداره دي.

(فتاوی رحيميه ج ۱ ص ۳۸۲، بحر الرائق ج ۲ ص ۱۸۰، او مراقي الفلاح ج ۱ ص ۳۴۳ په حواله)

مسئله: که د کلي امام د ولي له اجازې پرته د جنازې لمونځ وکړي، نو که امام تر هغه افضل وي، ولي يې بيا کولای نشي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۷ او کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۴)

مسئله: د ميرمنې د جنازې د امامت ډير حقدار يې پلار دی چې يا يې وکړي او يا چا ته اجازه ورکړي. (فتاوی دار العلوم ج ۵ ص ۳۰۲)

مسئله: دا آټکل بالکل غلط دی چې که سيد موجود وُ بل څوک د جنازې لمونځ کولای نشي، بلکې د سيد په موجوديت کې بل د جنازې لمونځ کولای شي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۶۱)

که په کوم امام پسې څوک عادي لمونځونه نه کوي، په جنازه کې يې امامت

پوښتنه: که څوک سان په کوم امام پسې وختي لمونځونه نه کوي، په همدې امام پسې د دې کسانو د جنازې لمونځ کيږي که نه؟

ځواب: په هغه پسې يې د جنازې لمونځ کيږي، خو که د شرعي نيمګړتياوو او عيبونو له امله په هغه پسې لمونځونه نه کوي، داسې وجه وي چې هغه فاسق وي، نو بيا د هغه امامت په ټولو لمونځونو کې مکروه دی چې د جنازې لمونځ هم پکې راځي. (فتاوی دار العلوم ج ۵ ص ۳۰۲، رد المحتار ج ۱ ص ۵۲۳ په حواله)

دجنازې لمونځ په مزدوري اخستلو جواز لري او كه نه؟

پوښتنه : يو چا په ټول عمر كې لمونځ كړي نه وي او روژه يې نيولي نه وي، تر مړينې وروسته يې يوه عالم پيسې واخستلې او د جنازې لمونځ يې وكړ ،ايا دا جواز لري كه نه؟

ځواب :ددا سې چا چې لمونځ نه كوي د جنازې لمونځ كول فرض دي. ځكه رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشا د كوي:

"صلوا على كل بر وفاجر" (شرح فقه اكبر ص ۹۱)

(يعنې په هر نيک او بد باندې لمونځ وكړئ.)

او د جنازې په لمانځه بدل او فديه اخستل حرام دى، داد اخستونكي ناپوهي ده او ددنيا طمع هغه ړوند كړى دى چې دمسلمانانو د جنازې پر لمانځه باندې اجرت اخلي ،الله تعالى دې ورته هدايت وكړي.

(فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲، ردالمحتار ج ۵ ص ۴٦ كتاب الاجاره په حواله)

مسئله :دمسجد امام يا موذن چې معاش له مسجد څخه اخلي،په هغه كې د جنازې لمونځ كول هم شامل دي كه نه دى؟ كه وي او له كوم وقف څخه چې دا معاش اخلي په هغه كې هم ددا سې شرط ځاى وي نو دا مزدوري صحيح ده. بيا كه دا شخص په ناځاپې ډول دچا د جنازې لمونځ ونكړي نو دهغه اغيز په معاش باندې نسته ، خو كه دا عادت وي چې كه د جنازې لمونځ ونكړي نو د معاش مستحق نه كيږي.

(كفايت المفتي ج ۷ ص ۱۴۷)

په اجرت باندي دلمانځه حکم

پوښتنه: که څوک په اجوره باندي د جنازي لمونځ وکړي، د جنازې لمونځ يې کيږي که نه؟ کفايې فرض ساقطيږي او که نه؟
ځواب: د جنازې لمونځ اداء کيږي او فرضيت هم له غاړي ساقطيږي خو د جنازې په لمانځه اجرت اخستل معصيت او حرام دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۶۵، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۰۲)

مسئله: د جنازې په لمانځه داسې اجرت ورکول او اخستل چي لمونځ وکړي او اجرت واخلي دا ناجايز دی. خو که څوک د جنازي د لمانځه لپاره مزور ونيسي او معاش ورته مقرر کړي بيا کومه خبره نشته. (کفايت المفتي ج ۷ ص ۱۴۷)

ميرمن د جنازې لمونځ کولای شي؟

مسئله: دا ښکاره ده چې ميرمن د سړي امام کيدلای نشي، خو د جنازې د لمانځه په هکله ليکي: که ميرمن د جنازې په لمانځه کې د سړيو امامت وکړي، که څه هم امامت يې صحي نه دی او د سړيو لمونځ په هغې پسي نه کيږي خو دا چې د هغې خپل لمونځ کيږي نو فرضيت ساقطيږي، ځکه د جنازې لمونځ که يوې ميرمنې وکړ هم فرض کفايې اداء کيږي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۲۹، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۲)

مسئله: په شامې کې له فتح القدير څخه نقل شوی دی چي د جنازې په لمانځه کې يوازې د ميرمنو جماعت مکروه نه دی او د جنازې لمونځ اداء کيږي، آن که يوه ميرمن هم د

جنازې لمونځ وکړي ،فرض اداء کيږي او د سړيو په جماعت کې د ميرمنو حضور مطلقاً مکروه ده.

(فتاوی دارالعلوم ج ٥ ص ٥٧١ ،ردالمحتار ج ١ ص ٨٣٧ په حواله)

مسئله :که د جنازې په لمانځه کې د چا تر څنګ کومه ميرمن ودريدله نو د سړي لمونځ صحيح کيږي، ځکه د جنازې په لمانځه کې د ميرمنې خواته دريدل مفسد نه دي.(احسن الفتاوئ ج ۴ ص ۲۱٦)

مسئله :د جنازې لمونځ به سړي کوي ،ميرمنې به يې نه کوي خو که د جماعت شاته ودريږي د دوی لمونځ هم کيږي.

(آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱٦۸)

که سړي نه وو ،ايا ميرمنې دي جنازه وکړي؟

پوښتنه :که چيري کوم سړی نه وُ، ايا ميـــرمنې د جنازې لمونځ کولای شي؟ کـه يـې لمـونځ صـحيح وي نـو ميرمنې بـه جماعت څرنګه کوي؟

ځواب:ميرمنې دي يوازې د جنازې لمونځ وکړي،د جنازې په لمانځه کې جماعت واجب نه دی، نو ځکه ښه داده چې ميرمنې جماعت ونکړي، بلکې بيل ،بيل لمونځ وکړي خو ټولې دې په يو وخت کې وکړي، ديوې تر فراغت وروسته دي بلـه نه پيـل کوي اوجماعت يې هم له کراهت څخه پرته جايز دی. په دي صورت کې دي امـام ميرمن دصف پـه مـنځ کـې ودريـږي ،دسړو پـه څيرد دې دصف مخته نه کوي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۳۸ ،ردالمحتار ج ١ ص ۷۲ په حواله)

درسول الله (صلی الله عليه وسلم) د جنازې لمونځ چا وکړ؟

مسئله :په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندي د جنازې لمونځ صحابه کرامو بيل ،بيل وکړ، يوه ډله به حجري ته

...ننوتله او بيل، بيل به يې لمونځونه وکړل چې هغه به فارغ شول او رابهر به شول بيا به بله ډله ورغله او په انفرادي توګه به يې لمونځ وکړ. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۷، زرقاني ج ۸ ص ۲۹۲ په حواله)

مسئله: د رسول الله صلی الله علیه وسلم د جنازې د لمانځه امامت چاکړی نه دی، خلکو بيل، بيل لمونځونه وکړل او دا طريقه ورته ابوبکر (رضی الله عنه) وښودله. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۴)

{له عبد الله بن سعد (رضی الله عنه) څخه په مستدرک د حاکم (ج ۳ ص ۶۰) کې يو روايت راغلی دی چې يو ځل د مرض الوفات په مهال رسول الله صلی الله علیه وسلم د کورنۍ غړي د عايشې رضی الله عنها حجرې ته راوغوښتل او څو نصيحتونه يې ورته وکړل. په پای کې هغوی ورته عرض وکړ: يا رسول الله صلی الله علیه وسلم! ستاسو تر وفات وروسته به ستاسو د جنازې لمونځ څوک کوي؟ او څرنګه به يې کوي؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد وکړ:

"کله چې تاسو راته غسل راکړ، کفن مو راکړ تاسو ټول د عايشې (رض) له حجرې څخه د څو شيبو لپاره بهر ووزئ، لومړی به جبرائيل علیه السلام زما د جنازې لمونځ وکړي، بيا ميکائيل علیه السلام، بيا اسرافيل علیه السلام او بيا به عزرائيل علیه السلام د جنازې لمونځ وکړي (درود او سلام به ووايي) بيا نورې ملايکې. وروسته تاسو لومړی سړي او بيا ميرمنې ډله، ډله د ننه راشئ او په ما صلوة او سلام

وواياست ،يا عام مسلمانان سړي او ميرمنې ."

دغسې لومړی اهل بيت (نبوي كورنۍ) صلوة اوسلام ورباندي ووايه يا مهاجرينو ،له دي خلكو سره ابوبكر او عمر(رضی الله عنهما) هم ولاړ وو ، درود اوسلام يې ورباندي ووايه}

(البدايه والنهايه ج ٥ ، حاشيه سنن ابن ماجه- محمد نعمت قاسمي.)

په شافعي مذهبه امام پسې دجنازې لمونځ

پوښتنه :زيد حنفي مذهبه دی، دجنازې په لمانځه كې يې په شافعي مذهبه امام پسې اقتداء وكړه ، دشوافعو په نزد دجنازې په لمانځه كې پنځه تكبيرونه دي، ايا دحنفي مذهبه اقتداء به دپنځم تكبير هم وي؟

ځواب : دحنفي په شافعي مذهبه پسې اقتداء صحيح ده خو په پنځم تكبير كې دي متابعت نه كوي ،پټه خوله دي ودريږي او له امام سره دي سلام وګرځوي.(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۳۲، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۸ په حواله، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۱ ،فتاوی رحيميه ج ۵ ص ۱۰۲)

مسئله :كه دجنازې په لمانځه كې امام دڅلور تكبيرونو په ځای پنځه تكبيرونه ووايې نولمونځ كيږي.(البته حنفي مذهبه امام) (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۸ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۷ په حواله)

مسئله :دشافعي مذهبه كسانو دجنازې په لمانځه كې له تكبيرسره لاسونه پورته كوئ، دحنفي مذهبه لپاره دجنازې په تكبيراتو كې متابعت كول مستحب كار دی.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۳۳۳ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱٦ په حواله)

مسئله :په شافعي مذهبه پسې دحنفي مذهبه شخص اقتداء صحيح ده،خو په شيعه امام پسې صحيح نه ده.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ٣٦٤)

که دشوافعو په مسجد کې دجنازې لمونځ وُ حنفي به متابعت کوي؟

پوښتنه :دمړي خپلوان شافعي مذهبه دي امام هم دهغه مذهب دی. په مسجد کې پرته له کوم عذرڅخه دجنازي لمونځ کوي، احناف به يې متابعت کوي او که نه ؟ که حنفي مذهبه دجنازې لمونځ ونکړي ايا ګنهګاره کيږي؟

ځواب :داچې په جماعت کې حنفي مذهبه هم ګډون کوي. شوافع دي مراعات وکړي او دجنازې لمونځ دي تر مسجد بهر وکړي، خو که داسې ونکړي نوحنفي مذهبه دي مجبوراً پکې ګډون وکړي. هيــــله ده مواخذه ورباندي نه وي او که څوک احتياطاًپکې ګډون ونکړي، داهم پروانلري.(امداد الاحکام ج ا ص ٨٣٥)

که دجنازې دلمانځه څوک ونه موندل شي نو بيا؟

پوښتنه :په ځينې کليو کې دجنازې دلمانځه څوک نه وي، له انتظارسره ،سره څوک نه پيدا کيږي، دخرابيدلو له امله مړي له لمانځه پرته دفن کوي، ددي په هکله څه حکم دی؟

ځواب :دجنازې لمونځ کفايې فرض دی، که يې څو تنه وکړي، دټولوغاړي خلاصي دي. خو که يې هيڅوک ونکړي ، ټول دفرضو تـاركين ګڼـل كيږي او مـړی پـه زيـان کـې پاتـه کيږي. نو دجنازې لمونځ زده کول او کول خورا ضروري دی. که هيڅوک هم دجنازې دلمانځه دکولو ونه موندل شي، يو سړی يا ميرمن دې اودس وکړي،له جنازې سره دې ودريږي، تکبير دي وو ايې او لاسونه دي وتړي ،بيا دي نور دري تکبيرونه وو ايې .(ټول به څلور تکبيره شي) نو دجنازې لمونځ

کيږي او خلک له ګناه څخه خلاصيږي. (فتاوی رحيميه ج ۵ ص ۹۷)

مسئله: که چيري څوک د جنازې د لمانځه په سم اداء کولو نه پوهيدل ،هلته موجود مسلمانان دي د جماعت په شکل ودريږي ،څلور تکبيرونه دي يو په بل پسې ووايې، تر هر تکبير وروسته دي د مغفرت دعا کوي. تر لومړي تکبيرو روسته دي ثناء (سبحانک اللهم) تر دوهم وروسته درود او تر دريم وروسته دي هغه دعا ولولي کومه چې يې زده وي او تر څلورم تکبير وروسته دي سلام واړوي. (کفايت المفتي ج ۱ ص ۵۵)

په ناسته د جنازې لمونځ کول

پوښتنه :که د مړي ولي ناروغ او کمزوری وي او په ناستو لمونځ وکړي حکم يې څه دی؟

ځواب :په دې صورت کې د جنازې لمونځ صحيح کيږي،دا حکم يوازې د ولي لپاره نه دی، هرچاته چې د جنازې د لمانځه حق وي د هغه لپاره هم دا حکم دی. (په ناستو دې ناروغ او کمزوری د جنازې لمونځ ورکړي يا دي وکړي.)

(فتاوی رحيميه ج ۵ ص ۱۱۷)

مسئله: د جنازې د لمانځه په مهال که کوم عذر نه وي نو په ناسته او پر سپارلې جايز نه دی. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۶)

د جنازې د لمانځه تر مخ تيريدل

مسئله: د لمانځه تر مخ د تيريدلو ممانعت په عام لمونځونو کې دی ،د جنازې په لمانځه کې جواز لري،او د امام په وړاندې جنازه ستره ده او د امام ستره د مقتديانو لپاره کافي ده.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۲۹)

دجنازې په لمانځه کې به چيري کوري

مسئله :په دي هکله کوم څرګنده جزيه تر سترګو شوې نه ده، دقاعدې غوښتنه داده چې دنورو لمونځونو په څير به د جنازې په لمانځه کې هم دسجدې ځاى ته ګوري. دلمانځه په مختلفو ارکانو کې له مختلفو ځايونو ته له کتلو مقصد خشوع او خضوع ده. که يو ځاى ته وکتل شي .توجه يوه لوري ته کيږي. هغه خشوع او خضوع ته معين شوې وي. په قيام ،رکوع او سجده کې چې په کومو ځايونو نظرلګوي طبعاً هغه اسانه دى اوله طبعې حالت سره برابر دى .له همدې امله تعين شوى هم دى.(احسن الفتاوى ج ۴ ص ۲۳۰)

په غياب کې دجنازې لمونځ

پوښتنه :په غياب کې دجنازې لمونځ جوازلري او که نه؟ داچې زيد وايې رسول الله صلى الله عليه وسلم د حبشې دپاچا نجاشي دجنازې لمونځ په غياب کې وکړ. ايا دزيد داوينا صحيح ده؟

ځواب : داعلاء السنن(ج ۸ ص ۱۷۴)له حديثونو څخه ثابتيږي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم دنجاشي او معاويه ابن معاويه مزني(رضى الله عنه) دجنازې لمونځونه له لري څخه داسې وکړل چې دمعجزې په توګه د هغوى جنازې رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ته وړاندې شوې، نوځکه له دې دواړو پيښو څخه دغايبانه جنازې دکولو استدلال باطل دى.

که فرضاً دامعجزه له حديث څخه ثابته شوي نه وي ، بيا هم دا پيشي بايد په معجزه يا درسول الله صلى الله عليه وسلم په ځانګړتياوو حمل شي، ځکه له :

"وصل عليهم ان صلوتک سکن لهم" سره برابر، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) دهر صحابي د جنازې په لمانځه حريص ؤ. تر دې چې که به درسول الله صلى الله عليه وسلم له لمانځه پرته کوم صحابي دفن کړای شو، رسول الله صلى الله عليه وسلم به خلک تنبيه کول او پر قبر به يې د جنازې لمونځ کاوو. رسول الله صلى الله عليه وسلم له لري څخه دځينو صحابه وو او قراؤ د جنازې لمونځ کړي نه دي. دا ښکاره کوي چې په غياب کې د جنازې لمونځ صحيح نه دی.

دنجاشي ، معاويه يا نورو لمونځ ،رسول الله صلى الله عليه وسلم دمعجزې يا دخپلې ځانګړتيا له کبله کړي دي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۱ ، کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۱ ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۶ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۳ په حواله)

ايا له نجاشي پرته دبل چا لمونځ هم په غياب کې شوي دي؟

د جنازې دلمانځه لپاره د مړي حاضريدل ضروري دي ، په غايب باندي لمونځ صحيح نه دي. خو که مړی له لمانځه پرته خښ کړای شي نو په قبر يې تر يوي مودې لمونځ کيدلای شي. رسول الله صلى الله عليه وسلم دنجاشي د جنازې لمونځ په غياب کې کړي دی. دا روايت معتبر دی. د حديث په شرح

کې راغلي دي چې د نجاشي جنازه ورته حاضره کړل شوه او په غياب کې نه وه. کوم صحابه چې د جنازې په لمانځه کې شريک وو، هغوی د رسول الله صلی الله عليه وسلم تابع وو.

علامه ابن تيميه (رح) ليکي: که مړی په کوم ښار کې د جنازې له لمانځه پرته ښخ شي، لکه د نجاشي حال چې ؤ، نو په بل ښار کې دي خلک د جنازې لمونځ په غياب کې وکړي. که د چا د جنازې لمونځ وشي او ښخ کړل شي بيا دي د جنازې لمونځ ورباندي نه کوي ځکه فرض د لو مړي لمانځه په کولو اداء شو.

ډير صحابه په لري ،لري ځايونو کې وفات شوي دي ، لکه د بير معونه په پيښه کې چې رسول الله صلی الله عليه وسلم دوحي له امله خبر شو او ورته غم هم ډير پيښ شو ،خو دهغوی د جنازې لمونځ يې ونکړ.

تر رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وروسته، د صحابه وو هم په چا باندي په غياب کې د جنازې د لمانځه کولو خبره ثابته نه ده. که داعمل يو متوارث سنت وای، نو صـــــحابه کراموبه هم ضرور داکار کړی وای. (فتاوی محموديه ج ۲ ص ۲۹۵ ،د کبری ص ۵۴۱ په حواله رحيميه ج ۶ ص ۳۷۲)

مسئله :د حرمينو شريفينو امامان د احمد حنبل (رح) پيروان دي، د هغوی له مسلک سره سم د جنازې لمونځ په غياب کې کول جايز دي. د امام ابو حنيفه او مالک (رحمهما) په نزد بيا جواز نلري.
(آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۶۷)

مسئله :د جنازې حضور د جنازې د لمانځه يو شرط دی، که څه هم يوازې له امام سره نژدې وي. (شامي ج ۱ ص ۸۱۳)

دجنازې دلمانځه دامامت ضروري مسائل

مسئله :دسنې مسلمان د جنازې لمونځ قادياني امام کولای نشي ،ځکه هغه خلک مسلمان نه دي. غیر مسلم ، د مسلمان جنازه کولای نشي،که کوم غیرمسلم د مسلمان د جنازې لمونځ وکړي بيايې د جنازې لمونځ کول فرض دي. که يې له لمانځه پرته خښ کړي ټول مسلمانان ګنهکار دي (جواهر مسائل ج ۲ ص ۱۶۱)

مسئله :چيري چې د جنازې دلمانځه دکولو څوک نه وي، که دچا د جنازې پوره لمونځ زده نه و، يوازې يو شخص دي اودس وکړي،جنازه دي مخته کښېږدي او څلور ځله دي الله اکبر ووايې،فرض اداء کيږي او بيا دي خښ کړي.

(امداد الفتاوی ج ۱ ص ۷۳۶)

مسئله : رافضي که غالي وي چې رفض يې د کفرحدته رسيدلی وي، نو که هغه دچا د جنازې لمونځ يوازې وکړي، کفايې فرض يې نه اداء کيږي، په هغه پسي اقتداء هم سمه نه ده.په ماشوم پسي هم اقتداءصحيح نه ده.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۱ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۵۲۴ ، باب الامامة په حواله)

مسئله :د جنازې په لمانځه کې د ميرمنې، خنثی اونابالغ ماشوم امامت صحيح نه دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۱)

مسئله :هلته چې د طاعون ناروغي وي، که بل څوک نه وي چې د جنازې لمونځ ورکړي، ورتګ ضروري دی، خوچې دي پوهيږي ، که ورنشم نولمونځ نه کيږي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۲)

مسئله :که هيڅوک هم د جنازې دلمانځه د کـــولو نه وُ نو

ټول ګنهګار دي. ځکه د جنازې لمونځ ضروري دی او لې تر لېږه خو چې يو کس د جنازې لمونځ وکړي هم فرضيت اداء کيږي. او کنه بيا ټول ګنه ګار دي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۲ ، بحواله رد المحتار ج ۱ ص ۸۲۳ باب الجنائز)

مسئله: که د مړي ولي غير عالم شخص امام کړ، نو غوره او احتياطي خبره داده چې لمونځ را ونه ګرځوي، داچې د جنازې لمونځ بيا کول د امام ابو حنيفه(رح) په نزد مشروع نه دی، نو نه دې امله ډير احتياط په دې کي دی چې لمونځ را ونه ګرځول شي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۰ ، بحواله رد المحتار ج ۱ ص ۸۲۶ باب الجنائز)

مسئله: که لو مړنی لمونځ ولي وکړيا د هغه په اجازه بل چا وکړ او ولي پکې وُ، نو د بل چا لپاره په دې مړي يا يې په قبر بيا لمونځ کول صحيح نه دي. خو که ولي يې د جنازې لمونځ کړی نه وُ، د هغه د بيا کولو حق شته، خو چا چې لو مړی ځل لمونځ کړی وي، هغوی دې بيا ګډون نه کوي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۵۸ بحواله رد المحتار ج ۱ ص ۸۲۶ باب الجنائز)

مسئله: د ميرمني ولي د هغې پلار يا ورور او نور عصبه دي، ميړه يې ولي نه دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۷۸)

مسئله: د جنازې د لمانځه لپاره د ولي اجازه اخستله کيږي، تر پلار وورسته تر ټولو هلک مقدم دی، په هغوی کې بيا مشر وړاندې دی چې اجازه ور ځخه واخستله شي، هغسي له اجازې پرته هم د جنازې لمونځ اداء کيږي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۶۱)

****

دجنازې دلمانځه فرايض او سنتونه

مسئله : دجنازې په لمانځه کې دوه شيان فرض دی :

۱- څلور ځلي الله اکبر ويل ، دلته هر تکبير ديوه رکعت په ځای دی.

۲- قيام ، يعنې په ولاړه دجنازې لمونځ کول. داسې لکه دفرض او واجب لمونځونو لپاره چې قيام فرض دی او پرته له عذره په ناستو لمونځ کول جايز نه دي. دلته هم دغسې قيام فرض دی اوله عذره پرته يې پريښودل جايز نه دي. رکوع، سجده ،قعده او نور په دې لمانځه کې نشته . (علم الفقه ج ۲ ص ۲۹۲)

دجنازې په لمانځه کې دري شيان سنت دي:

۱- دالله تعالی حمد . ۲- په رسول الله (صلى الله عليه وسلم) درود ويل .

۳- مړي ته دعا کول . (علم الفقه ج ۲ ص ۲۹۳ ، کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۰)

جماعت په دې لمانځه کې شرط نه دی . که يو شخص هم دجنازې لمونځ وکړي فرض اداء کيږي. که څه هم دالمونځ کوونکی سړی، ميرمن، بالغ او نابالغ وي صحيح دی .خو که يې هيڅوک هم ونکړي ، ټول ګنهکار دي .خو په جنازه کې چې څومره ډير کسان وي هغومره ښه دي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۵)

دجنازې دلمانځه لپاره شرايط

مسئله :دجنازې لمونځ فرض کفايي دی، له هغه څخه منکر کافردی، دجنازې لمونځ په حقيقت کې له ارحم الراحمين ذات څخه دمړي لپاره دعاده .

مسئله : د جنازې د لمانځه د وجوب لپاره هغه شرایط دي کوم چې د نورو لمونځونو لپاره دي. د لته یو بل شرط هم ضروري دی. هغه دا چې دې شخص ته به یې د مړینې علم وي ،که ورته داخبر نه وي، بیا هغه معذور دی ، د جنازې لمونځ ورباندي ضروري نه دی. (ردالمحتار)

د جنازې د لمانځه د صحت لپاره دوه ډوله شرطونه دي: یو هغه چې له لمونځ کوونکو سره اړه لري، هغه دا دی چې د نورو لمونځونو لپاره دي، لکه :

۱- طهارت . ۲- سترعورت . (له نو ترزنګونونوپټوالی)
۳- استقبال قبله . ۴- نیت . وخت د دې لپاره شرط نه دی.
دوهم ډول هغه شرایط دي چې له مړي سره اړه لري:
۱- د مړي اسلام ، د کافر او مرتد د جنازې لمونځ صحیح نه دی. مسلمان که څه هم فاسق یا بدعتي وي ، د جنازې لمونځ یې صحیح دی.
۲- د مړي بدن او کفن به له حقیقي او حکمي نجاست څخه پاک وي. که حقیقي نجاست یې له بدن څخه ووزې او له همدې امله یې بدن نجس شي، پروا نلري، لمونځ صحیح دی. (ردالمحتار)

مسئله : که کوم مړی له حکمې نجاست څخه پاک نه وي، یعنې ورته غسل نه وي ورکړل شوی یا د غسل د نه امکان په صورت کې ورته تیمم و هل شوی نه وي، په هغه د جنازې لمونځ کول صحیح نه دی. خو که د هغه پاک کول ممکن نه ؤ

له غسل او تيمم پرته خښ کړای شو او په قبر يې خاوري هم ولويدلي ييا يې په هغه حالت کې لمونځ جوازلري.

مسئله : که کوم مړي ته غسل نه وو ورکړل شوی يا يې تيمم نه وو وهل شوی او لمونځ يې وشو او تر ښښولو وروسته يې ورته پام شو چې غسل نه و ورکړل شوی ،بيا دې په قبر باندې دجنازې لمونځ وکړل شي، ځکه لومړنی لمونځ صحيح نه و ، اوس چې غسل يې ممکن نه دی نو لمونځ يې کيږي.

۳- دمړي بدن به پټ وي، که مړی بالکل لوڅ وي ،نو دجنازې لمونځ يې صحيح نه دی.

۴- مړی به دلمونځ کوونکو تر مخ وي ، که مړی شاته وي لمونځ ورباندې صحيح نه دی.

۵- مړی يا هغه شی چې مړي ورباندې ايښودل شوی وي هغه به په ځمکه وي. که مړی خلکو په لاسونو کې اخستی وي يا په کوم موټرکې يا په کوم حيوان دپاسه وي اولمونځ يې وشي ،دانه صحيح کيږي.

٦- مړی به هلته موجود وي، که هلته موجود نه وي، لمونځ نه صحيح کيږي.

۷- مړی چې چيري ايښودل کيږي دهغه ځای پاکوالی شرط نه دی.(علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۳ ، کتاب الفقه ج ۱ ص۸۱۰)

۸- دجنازې په لمانځه کې جماعت شرط نه دی، که يو کس هم دجنازې لمونځ وکړي ، فرض اداء کيږي. که هغه سړی وي

که میرمن، که بالغ وي او یا هم نابالغ وي. خو دلته ډلي او جماعت ته اړتیا ده ځکه دامړي لره دعاده، که څوکسان سره راغونډ شي، دڅه شي لپاره دعا وکړي، هغه یو عجیب خاصیت لري چې د رحمت دنزول او د قبول سبب ګرځي.
(علم الفقه ج ۱ ص ۲۹۴ .کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۰)

دجنازې په لمانځه کې دصفونو طریقه

مسئله: دجنازې په صفونو کې د ډیرواټن پرېښودلو ته اړتیا نشته، نژدې، نژدې صفونه دریدل دي. (په دې کې سجده نشته چې ډیرواټن وغواړي). (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۶)
او په مابین کې فاصله پرېښودل مکروه دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۹۹، ردالمحتار ج ۱ ص ۵۳۱ په حواله)

مسئله: داسې مشهوره ده چې دجنازې په لمانځه کې دصفونو ترمنځ دیوې سجدې په اندازه فاصله پاته کیږي، داغلطه ده، څه اصل نلري. دې ته څه ضرورت نشته. (داچې سجده پکې نشته نو ځای پرېښودلو ته یې څه اړتیا ده.)
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۹)

مسئله: دجنازې په لمانځه کې دامستحب دي چې حاضر کسان (که کم وو) په دریو صفونو کې ودریږي، آن که یوازې اوه کسان وي، یو دې امام شي، په لومړي صف کې دې دري کسان ودریږي، په دوهم کې دوه او په دریم کې دې یو تن ودریږي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۵، ردالمحتار ج ۱ او کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۲ په حواله)
ددې مستحب والي وجه داده چې په یوه صحیح حدیث کې

له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) څخه رانقل شوي دي چې په کوم مړي دري صفونه دجنازې لمونځ وشي، هغه بخښل کيږي. (ابوداود)

داچې په جنازه کې څومره زيات افراد وي هغومره ښه ده ځکه دادمړي لپاره دعا ده اوچې څو مسلمانان سره راغونډ شي دالله تعالى په دربارکې دعا وکړي، درحمت دنزول او دقبول لپاره عجيبه ځانګړتيا لري. خو دجنازې په لمانځه کې ددي لپاره ځنډ کول چې خلک ډير شي مکروه ده.

(محمدرفعت قاسمي)

له عايشه رضى الله عنها څخه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشاد وکړ: په کوم مړي چې دمسلمانانو يوه ستره ډله چې شمير يې سلو تنو ته ورسيږي دجنازې لمونځ وکړي، ټول دالله تعالى حضور ته دهغه سپارښتنه وکړي يعنې دمغفرت او رحمت دعا ورته وکړي، دهغوى دعا ضرور قبليږي. (معارف الحديث ج ۳ ص ۴۸۰)

دمالک بن هبيره رضى الله عنه داعادت و چې کله به يې دلمونځ کوونکو شمير کم وليد، دهمدي حديث له وجه به يې هغه کسان دري صفه کول. (احکام ميت ص ۸۲)

دجنازې دلمانځه نيت

پوښتنه: دجنازې په لمانځه کې به امام دمقتدي نيت کوي، که نه؟ نيت کول په ژبه ويل ضروري دي، که نه؟ که چانه

معلوم نه و چې مړی سړی دی که ميرمن نو په دې صورت کې
په نيت څرنګه کوي؟
ځواب: امام ته دمقتدي دنيت کولو ضرورت نشته، نه نيت
ويل په ژبه ضروري دي، بلکې په نيت کې دزړه قصد تـه
اعتبار دی او په ژبه ويل يې مستحب دی. که مړی معلوم نه و
چې سړی دی او که ښځه، داسې نيت دې کوي چې په کوم
مړي امام دجنازې لمونځ کوي زه هم له امام سره په هغه مړي
لمونځ کوم. که يې تعين ونکړي هسې دجنازې دلمانځه نيت
وکړي هم صحيح دی.
(فتاوی محموديه ج ۲ ص ۸۹، دتنوير ص ۴۳۱ په حواله او کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۲۴)

که څوک وروسته په لمانځه کې شريک شو، څرنګه نيت به کوي؟

پوښتنه: دجنازې لمونځ ودريد، يو سړی وروسته راورسيد
او دجنازې په لمانځه کې شريک شو، داورته نه معلوميږي
چې جنازه دچا ده، ايا مړی سړي دی، ښځه ده او که ماشوم،
په دې صورت کې به هغه څرنګه نيت کوي او څه به وايې؟
ځواب: دسړي او ښځې لپاره دجنازې په لمانځه کې دعاء يو
ډول ده، دماشوم او ماشومې ددعا لپاره الفاظ سره بيل دي،
که دماشوم دجنازې په لمانځه کې هم دبالغ دعا وويله شي،
صحيح ده. نو که څوک وروسته پکې ګډون کوي او ورتـه
معلومـات نـه و فقـط دجنـازې دلمانځـه نيـت دې کـوي او
دبالغانو دعا دې وايې. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۶۳)

مسئله : دماشوم په جنازه کې که څوک وروسته شریک شي ورته معلومات نه وي چې داماشوم هلک دی که نجلۍ ، نو اللهم اجلعه لنا فرطا دمذکر په ضمیر دعا دي ووايې ځکه دشخص به تاویل دمؤنث لورته هم راجع کیږي او که یې دمؤنث په ضمیر ووايې هم صحیح دی ځکه هغه دنفس په تاویل صحیح ده . (یعني دواړه ډوله یې ویلای شي)

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۰ ، دهدایه ج ۱ ص ۱۶۳ په حواله)

که څوک وروسته ګډون وکړي ، لموځ به څرنګه بشپړ کوي؟

پوښتنه : که څوک وروسته جنازې ته ورسید ، تیر شوي تکبیرونه به څرنګه پوره کوي؟

ځواب : مقتدي چې هر وخت راورسیږي تکبیر دي وايې او له امام سره دي ګډون کوي ، که څه هم امام څلورم تکبیر ویلی وي ، خو سلام یې ګرځولی نه وي ، نور تکبیرونه دي دامام تر فراغت وروسته ووايې . که دګډون په مهال پوه شو چې کوم تکبیر دی ، نو بیا دي دهغه دعا ووايې کومه چې امام یې وايې او پاته شویو تکبیرونو کې دي پاته شوي دعا وي په ترتیب سره ووايې .

که پوه نه شو چې امام په کوم تکبیر کې دی ، نو دلومړي تکبیر دعا یعنې ثناء دي ووايې ، بیا دي په ترتیب سره نوري ووايې . په پاته شویو تکبیرونو کې که دجنازې دپورته کیدلو ویره وي ، دعا دي نه وايي . فقط تکبیرونه دي ووايې .

که جنازه پورته شوه نو لا ځمکې ته نژدې وه نو تکبیرونه دې ووایي او که د خلکو اوږو ته نژدې وه، بیا دې تکبیرونه نه وایي، لمونځ نه صحیح کیږي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۱، آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱۶۵)

مسئله: څوک چې د جنازې په لمانځه کې وروسته ګډون وکړي، هغه دې د امام تر فراغت وروسته تکبیرونه ووایي. که د جنازې د اخستلو ویره وه چې ډیر دغسې کیږي دعا دې نه وایي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۷۰، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲۰ په حواله، علم الفقه ج ۲ ص ۱۱۷)

د جنازې په لمانځه کې د کمو یا زیاتو تکبیرونو حکم

مسئله: د جنازې په لمانځه کې که امام تر څلورو تکبیرونو زیات ووایي، مقتدي دې په زیاتو تکبیرونو کې متابعت نه کوي، د سلام ګرځولو انتظار دې وباسي، په دې صورت کې د ټولو لمونځونه صحیح کیږي. که تر څلور تکبیرونو کم ووایي نو د ټولو لمونځونه باطل دي، خو دا په هغه شرط چې په قصدي توګه یې کم ووایي، که تکبیر سهواً پاته شي نو د دې حکم دادی لکه پوره یو رکعت چې پاته شي، خو دلته سجده سهو نشته. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۲۲۳، علم الفقه ج ۱ ص ۲۰۷)

مسئله: که د چا د جنازې په لمانځه کې څلورم تکبیر هیر شو، یوه لوري ته یې سلام واړاوه او ورته یاد شول نو څلورم تکبیر دې ووایي او بیا دې سلام وګرځوي.

(فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۲۳، فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳۶۱)

مسئله: په دریو تکبیرونو د جنازې لمونځ ختمول، لمونځ فاسدیږي خو په پنځو تکبیرونو ختمولو نه فاسدیږي.

(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۶۷، د طحطاوي ص ۳۲۲ په حواله)

دجنازې دلمانځه لپاره تيمم کول

مسئله: که دجنازې دلمانځه دتيريدلو ويره وه بيا د تيمم وهلو جواز شته، مثلاً لمونځ ولاړ دی او په اودس کولو دلمانځه دتيريدلو ويره وه نو تيمم دې وکړي او لمونځ دې ونيسي. که څه هم اوبه وي، دادنورو لمونځونو په خلاف ده چې وخت هم تيريږي خو په اوبو باندې قدرت وي، تيمم جواز نلري. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۲)

له اودس پرته دجنازې لمونځ

مسئله: داغلطه خبره ده چې دجنازې لمونځ له اودس پرته جايز دی، له اوداسه يا تيمم پرته دجنازې لمونځ کول کبيره ګناه ده. خوکه امام ولاړ و او يو څوک راغی او داودس په کولو لمونځ تري تيريده او تيمم وکړي په لمانځه ورسره ودريږي، جواز لري. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۳۷، ردالمحتار ج ۱ ص ۲۲۳ باب التيمم په حواله)

مسئله: که داويره وه چې داودس په کولو دجنازې لمونځ تيريږي، تيمم دې ووهي په لمانځه دې ودريږي. خو داتيمم يوازې دجنازې لپاره دی، نور لمونځونه په دې تيمم باندې جواز نلري، بلکې اودس کول ورته ضروري دي.
(آپ کې مسائل ج ۲ ص ۲۷۱)

مسئله: که دجنازې دلمانځه لپاره اودس وکړي، نور لمونځونه ورباندې صحيح دي.

(فتاوی محموديه ج ۲ ص ۳۷۴، فتاوی رحيميه ج ۱ ص ۳۷۱)

د ډيرو جنازو يوځای لمونځ کول

مسئله: د څو جنازو لمونځ يوځای کول هم جواز لري، په دي دريو صورتونو کې که هريو غوره کوي:

لومړی صورت دادی چې جسدونه داسې کښېږدي چې ديوه له پښو سره دبل سروي.

دوهم صورت يې دادی چې جسدونه ديوه او بل ترڅنګ داسې کښېږدي چې ديوه له اوږي سره دبل سروي او دغسې ديوې زينې شکل تري جوړسي.

دريم صورت يې دادی چې وړاندي وروسته يې سره کښېږدي او دټولو سينې دامام په مقابل کې وي.

په ورستنيو دوو صورتونو کې به امام ته نژدي سړي وي بيا وربسې نابالغ ماشوم، وربسې خنثی بيا ميرمن او بيا نابالغه ماشومه.

په لومړي صورت کې چې دصف په صورت وي، امام دي له افضل او غوره سره نژدي ودريږي.(امداد الفتاوی ج ۱ ص۸۲۶، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲ په حواله، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۸، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۸، کفايت المفتي ج ۴ ص ۷۵۰)

مسئله: که (خدای مکړه) څو جنازې يوځای وي، دهغو يوځای لمونځ کيدلای شي او په دي کې څه خبره نشته. دټولو دجنازې لمونځ اداء کيږي او دجنازې په لمانځه کې اللهم اغفرلي لحينا ... ترپايه دسړو، ښځو او ماشومانو لپاره ويله کيږي. په دي صورت کې غوره او افضل دادی چې دهر يوه دجنازې لمونځ بيل، بيل وشي، کوم مړی چې غوره او

ښه دي اول او بیا په ترتیب سره څوک چې افضل دی ، وشي.
مسئله : که دټولو دجنازې لمونځ یوځای کیږي، دټولو نیت دي وکړي او غوره طریقه داده چې دامام مخته ټول داسې کېښښودل شي چې امام دهغو دسینو په برابر ودریږي. لومړی دسړي بیادنابالغ ماشوم بیا دمیرمنې بیا دنابالغې ماشومې جنازې کېښښودلې شي. که په دې جنازوکې د خنثی جنازه هم وي نو دمیرمنې تر جنازې دي وړاندي کېښښودله شي،بیادي دمیرمنې جنازه وي. امام دې تر ټولو له غوره سره ودریږي. (فتاوی رحیمیه ج ۵ ص۹۸، نورالایضاح ص۱۲۷ په حواله)
مسئله : دمړو په زیاتوالي کې چې عامه وبا وي په جواز عمل کیږي یعنې یوځل دټولو دجنازو دلمانځه په کولو کې کومه خبره نشته . (امداد الاحکام ج ۱ ص۸۲۸، فتاوی رحیمیه ج ۵ ص۱۰۰، علم الفقه ج ۲ ص۱۹٦ – فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص۳۲۸)

دجنازې په ډله ایز لمانځه کې کومه دعا ویله کیږي؟

پوښتنه : په حرمینو شریفینو کې دلویو او وړو جنازه یوځای کیږي، په دې صورت کې کومه دعا ویله کیږي ؟
ځواب: په ډله ایزلمانځه کې هغه دعا ویله کیږي کومه چې د لویانو دجنازې په لمانځه کې ویله کیږي. په دې کې ماشوم هم راځي. (آپ کې مسائل ج ۳ ص ۱٦۳)

مسئله : دبالغ سړي اوښځې په دعا کې توپیر نشته ،یو ډول ده.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۲ ،غنیة ج ۱ ص۵۲۹)

دسړي څو ځلې دجنازې لمونځ

پوښتنه : ديوه مړي دجنازې لمونځ دوه ،دري ځلې كول څرنګه دي؟

ځواب :كه دجنازې لمونځ داسې څوك وكړي چې دهغه حق وي بيا يې نور بيرته كولاى نشي.

(فتاوى دارالعلوم ج ٥ ص ٣١٣ ، ردالمحتارج ١ ص ٨٢٦ په حواله)

مسئله :كه دمړي ولي دجنازې لمونځ وكړي، نو دجنازې لمونځ بيا نه كيږي، خو كه هغه ونكړ بيا كيږي او په دوهم ځلي كې هغه كسان ګډون كولاى شي چې لومړى يې كړى نه وي.

(آپ كې مسئله ج ٣ ص ١٩٧)

مسئله :كه لومړى ځل ولي دجنازې لمونځ ونكړ او نه دهغه په اجازه شوى و، داسې چا كړى وي چې دتقدم حق يې نه درلود. نو ولي يې بيا كولاى شواى. خو كه ولي لومړى لمونځ كړي او يا وركړي و، بيا نورو ته اجازه نشته چې مكرر (دوهم ځل) يې لمونځ وكړي.(فتاوى دارالعلوم ج ٥ ص ٨٢٩)

مسئله :كه دولي له اجازې پرته لمونځ شوى وي نو ولي ته د اعادې (راګرځولو) حق شته خو په دې صورت كې هغه چاته چې لومړى يې دجنازې لمونځ كړي وي دبيا لمانځه حق نشته.

په حمزه رضى الله عنه باندې په تكرار سره لمونځ كول دهغه ځانګړتيا وه ، هرځل له نورو شهيدانو سره يې ايښودلو كې يې دده لمونځ مقصود نه و، بلكې دلمانځه د ځـــاى او نورو

صالحانو د جوار د برکت لپاره ایښودل کیده.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۳، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲۶ په حواله، اعلاء السنن ج ۸ ص ۲۱۸)

مسئله: په حمزه رضی الله عنه باندي لمونځ په تکرار سره سوی نه دی، یو ځل یې د جنازې لمونځ وسو، بیا د نورو شهیدانو ؤ، خو د حمزه (رضی الله عنه) جنازه به ورسره ایښودله کیدله، همدا ورسره ایښودل یې راوي په اویا ولمونځونو تعبیر کړی دی او له لمانځه څخه مطلب تکبیر دی.

د رسول الله صلی الله علیه وسلم د جنازې د لمانځه تکرار، د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ځانګړتیا وه. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۶۱)

ایا د جنازې دوهم ځلي لمونځ کول ګناه ده؟

پوښتنه: په یوه کلي کې د جنازې لمونځ وسو، کله چې بل کلي ته یې یووړه چیري د مړي د خپلوانو هستوګنه وه، هلته مسلمانانو د خواخوږي لپاره بیا د جنازې لمونځ ورباندي وکړ، لومړی جنازه یې ولي وکړه، نو د بیا جنازه کوونکو ګناه شته کنه؟ که ګناه وي بیا به صغیره وي او که کبیره؟

ځواب: د جنازې لمونځ بیا کول غیر مشروع او ناجایز دی. ځرګنده ده چې د غیر مشروع او حرام مرتکب ګنهکار دی. د ثواب مستحق نه دی او حرام فعل کبیره ګناه ده.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۹ د عالمګیري مصري ج ۱ ص ۱۵۳ په حواله)

مسئله: که د جنازې لمونځ د ولي په اجازه په جماعت سره وشو، بیا نکیږي. خو لومړی ځل که پرته له جماعته شوی وي نو تر خښولو وړاندي یې بیا کول مستحب دي. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۹)

دجنازې لمونځ څه وخت مشروع شو؟

مسئله :له طحطاوې علي مراقي الفلاح (ص ۳۳۸) څخه معلو میږي چې دجنازې دلمانځه دمشروعیت په هکله دوه قوله دي: لومړی دا چې دجنازې لمونځ ددې امت ځانګړتیا ده او دخدیجې (رضی الله عنها) تروفات وروسته مشروع شوی دی.
دوهم قول دادی چې په آدم علیه السلام باندې ملایکو دجنازې لمونځ وکړ او نورو ته هم دغسي مقرر شو.
(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۳۲)

دجنازې په لمانځه کې امام چیري دریږي؟

مسئله :سنت داده چې دامام تر مخ جنازه داسي کښېښودله شي چې سر یې دامام ښي او پښې یې چپ لورته وي. ددې په خلاف بد ده. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۴۶)

مسئله :مستحب دي چې امام دمړي سینې ته مخامخ ودریږي، مړی که سړی وې او که میرمن، که بالغ وي او که نابالغ، فرق نکوي. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۲)

مسئله : دزیلعي د ۲۴۲ مخ له عبارت څخه معلومیږې چې امام دي دمړي دسر یا پښو لوري ته نه دریږي،سینې ته دي برابر ودریږي. په روایت کې چي راغلي دي چې مړی یې وړاندې کښېښود او رسول الله صلی الله علیه وسلم ودرید لمونځ یې وکړ ، ددې مطلب همدادی .ځکه سر او لاسونه ترسینه لوړ دي، ګېډه او پښې ترې لاندي دي نو سینه په وسط (منځ) کې ده او بله خبره داده چې سینه دایمان ،حکمت

او علم ځای دی، له دې امله سينه فوقيت لري او داسې کول مستحب دي.

که د ځنګونو يا اوږو برابر هم ورته ودريږي، لمونځ صحيح کيږي، خو د مړي له يوې برخې سره برابر دريدل د جنازې د صحت لپاره شرط دی. که د مړي کومه برخه د امام په وړاندې نه وي، بيا د جنازې لمونځ صحيح نه دی.

(فتاوی محموديه ج ۲ ص ۴۳٦ – علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۴)

د جنازې د لمانځه طريقه

د جنازې د لمانځه مسنون او مستحب طريقه داده چې مړي مخته کښيږدي، امام يې د سينې په برابر ودريږي او خلک د امام ترشا ودريږي، داسې نيت وکړي:

نَوَيْتُ اَن اُصَلِّيَ صلوٰة الجنازة لله تعالى ودُعَاء للميت.

(ما نيت کړی چې د جنازې لمونځ وکړم چې د الله تعالی لمونځ دی او مړي ته دعا ده.)

دا نيت په عربې يا خپله مورنۍ ژبه وي او دواړه لاسونه د تحريمې د تکبير په څير تر غوږونو لوړ کړي، يو ځل الله اکبر ووايې. دواړه لاسونه د لمانځه په څير وتړي او تر همدې لومړی تکبير وروسته، سبحانک اللهم، تر اخره ووايې. بيا دوهم ځل الله اکبر ووايې، خو دا ځل لاسونه، او چت نکړي، په لمانځه کښې چې درود ويل کيږي هغه درود شريف ووايې. دريم تکبير وويل شي، لاس او چت نشي او مړي ته دعا وشي.

که مړی بالغ سړی يا ښځه وي، دادعا دې ووايي :

اللهم اغفر لحينا وميتنا وشاهدنا وغائبنا وصغيرنا وكبيرنا وذكرنا وانثانا.اللهم من احييته منا فاحيه على الاسلام و من توفيته منا فتوفه على الايمان .

په ځينو حديثونو کې نوري دعاوې هم راغلي دي او فقهاوو رانقل کړي دي ، که دواړه دعاوي ووايي هم ښه ده . کومه دعا چې غواړي هغه دې ووايي . که مړی نابالغ ماشوم وي نو دادعا دې ووايي :

اللهم اجعله لنا فرطا وجعله لنااجراوذخرا وجعله لنا شافعا ومشفعا.

او که مړی نابالغه ماشومه وي، هم دادعا ويله کيږي خو د "اجعله" په ځای "اجعلها" او د "شافعا" او "مشفعا" په ځای "شافعة" و "مشفعة" ووايي .

کله چې دادعا ووايي نو څلورم تکبير وويل شي ، لاسونه او چت نسي او سلام واړول شي . داسې لکه چې په لمانځه کې اړول کيږي. په دې لمانځه کې التحيات او د قرآن کريم قرائت او نور څه نشته ،مقتدي هم هغه څه وايي کوم چې امام يې وايي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۸ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱٦ په حواله ، احکام ميت ص ۷۲ ، آپ کي مسائل ج ۳ ص ۱٦۲ ، کتاب الفقه ج ۱ ص ۷۳۷ ، ترمذي ج ۱ ص ۱۹۸)

مسئله :د جنازې د لمانځه له هر تکبير سره، سر د آسمان لورته نه پورته کيږي. (آپ کي مسائل ج ۳ ص ۱٦۴ –علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۴)

دجنازې دلمانځه سلام ورو او که په زوره ؟

مسئله : دجنازې دلمانځه دسلام په هکله دري قولونه دي :
۱- دواړه لورو ته سلام ورو ويل کيږي.
۲- يو لورته په زوره او بل لورته ورو ويل کيږي .
۳- دواړه په لوړغږ.
په اصل کې لومړی صورت يعنې دواړو لوروته ورو ويل غوره دي. دريم صورت يعني امام دواړولوروته سلام په زوره وايې ، دعام تعامل له امله په هغه فضيلت لري . که لومړنی صورت غوره شي ، په عوامو کې فتنه او ګډوډي پيدا کوي نو هغه دي نه غوره کوي.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۸۵ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۷ په حواله)

مسئله : دجنازې په لمانځه کې دواړو لوروته سلام اړول واجب دی ، نو يوه لورته سلام جايز نه دی.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۸ ، طحطاوي ۳۲۰ په حواله)

مسئله :دجنازې په لمانځه کې تر څلورم تکبير وروسته او ترسلام وړاندي کومه دعا نشته .
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۷۰ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۷ په حواله)

له سلام سره لاسونه خلاص وي او که بند ؟

مسئله : دجنازې په لمانځه کې تر څلورم تکبير وروسته به لاسونه بند وي او سلا م به اړوي . دادي هم څرګنده وي چې تر هر تکبير وروسته ذکر مسنون دی. تر لومړي تکبير وروسته ثناء تر دوهم وروسته درود شريف، تر دريم وروسته دعا او ترڅلورم وروسته سلام دی . داهر يو مسنون ذکر دی.

تر څلورم تکبیر وروسته دذکر په مشروعیت کې خبره نشته که خلاف وي، هغه ددعا په مشروعیت کې ده . ذکرعام دی چې سلام هم پکې شامل دی. فقها دجنازې په لمانځه کې وضع یعني لاس نه خلاصول دمسنون بللو لپاره کافي دي ، له تصریح پرته دهغه خلاف کول صحیح نه ښکاري.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۴ ، شامي ج ۱ ص ۴۵۵ په حواله، امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۲۸ په حواله)

مسئله :دجنازې دلمانځه دڅلورم تکبیر ویل او سلام ګرځول دواړه ډوله صحیح دي . که لاس خلاص کړي او سلام واړوي او که سلام وګرځوي او لاس خلاص کړي.
(کفایت المفتي ج ۴ ص ۹۶– احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۲۷ ، فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۶۸)

مسئله : دجنازې په لمانځه کې بسلام اړول دسلفو او خلفو معمول پاته شوی دی او دسلام اړولو دثبوت په اړه په کنز العمال کې دري روایتونه راغلي دي.(کفایت المفتي ج ۴ ص ۹۹)

مسئله :دجنازې لمونځ دامام او مقتدي په هکله یو ډول دي ، یوازې دومره توپیر لري چې امام تکبیر او سلام په زوره وایې او مقتدیان یې ورو وایې .نور شیان یعني ثناء ، درود اودعا مقتدي هم ورو وایې او امام هم.(علم الفقه ج ۱ ص ۱۹۵)

مسئله :دجنازې په لمانځه کې دوه ځله سلام ویل کیږي ، لومړی ښې اوبیا کیڼ لوري ته .

په ښې لورکې دښې خوا دخلکو نیت کیږي اوکیڼ لوري ته دکیڼې خوا دخلکو نیت کیږي خو دمړي نیت په یوه کې هم نه کیږي.(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۲۳)

که دجنازې په لمانځه کې سلام هیر سو؟

پوښتنه :دجنازې په لمانځه کې تر څلورم تکبیر وروسته امام سلام اړول هیر سول ، نو ایا لمونځ کیږي که نه ؟

ځواب : دجنازې په لمانځه کې سلام فرض نه دی، واجب دی، په عامو لمونځونو کې دواجب په پرېښودلو سره دسهوه سجده کیږي. خو دجنازې په لمانځه کې دسهو سجده نشته نو ځکه لمونځ صحیح کیږي، راګرځول یې واجب نه دي.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۲۹ ، طحطاوي ج ۱ ص ۳۲۱ په حواله)

مسئله :دجنازې په لمانځه کې سلام واجب دی، لکه په نورو لمونځونو کې چې واجب دی ، نو که سلام پاته سي لمونځ نه باطلیږي.(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۰)

مسئله :دجنازې په لمانځه کې که له تر څلورم تکبیر څخه پرته سلام وګرځوي خو وروسته ورته یاد شي او څلورم تکبیر ووایې او امام بیا سلام وګرځوي په دې صورت کې لمونځ وسو .(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۶۵ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۳ په حواله ، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۳۰ ، مراقي الفلاح ص ۳۲۱ په حواله)

مسئله :که دجنازې په لمانځه کې امام تر دریو تکبیرونو وروسته سلام واړوي ،بیا دفتح په ورکولو سره څلورم تکبیر ووایې ،لمونځ پوره کړي صحیح دی او دلمانځه دراګرځولو ضرورت نشته . که دري تکبیرونه څلور وګڼي او سلام واړوي ،داسهو بلل کیږي او که پوه وي او په دې باور تر دریو تکبیرونو وروسته سلام واړوي چې دجنازې په لمانځه کې

دري تکبيرونه دي، داسلام قصدي بلل کيږي او لمونځ فاسديږي. (فتاوی رحيميه ج ۲ ص ۴۳۱، درمختار مع شامي ج ۱ ص ۷۰۵، کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۶)

دجنازې تر لمانځه وروسته دعا کول

پوښتنه: دجنازې تر لمانځه وروسته په ولاړه، مستقل دمړي لپاره دمغفرت دعا کول څرنګه دي؟

ځواب: دجنازې لمونځ په خپله دعا ده او مړي ته دمغفرت دعا يکې اصل دي، تر لمانځه وروسته دريدل او دعا کول ثابت نه دي، بلکې دفقه په کتابونو کې ورڅخه منع شوې ده. **لايقوم بالدعاء بعد الصلوة الجنازه.**

(خلاصة الفتاوی ج ۱ ص ۵۲۵، فتاوی محموديه ج ۲ ص ۴۰۷)

مسئله: دجنازې تر لمانځه وروسته لاسونه پورته کول او دعا کول په شريعت کې کوم ثبوت نلري. لمونځ په خپله دعا ده، هو که په زړه کې له لاس پورته کولو پرته دعا کوي، جواز لري. ډله ايزه دعا کول، لاس پورته کول بدعت دی.

(کفايت المفتي ج ۴ ص ۸۵)

مسئله: له رسول الله (صلی الله عليه وسلم) او صحابه وو (رضی الله عنهم) څخه ثابته نه ده، ځکه يې فقها ناجايزه او مکروه ګڼي.

(احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۳۶، رحيميه ج ۱ ص ۳۵۷)

مسئله: فقهاوو دجنازې تر لمانځه وروسته بيا دعا کول مکروه او ممنوع ليکلي ده ځکه دجنازې لمونځ پخپله دمړي لپاره دعا ده. يکې دزياتوالي اړتيا نشته. تر لمانځه وروسته دا التزام چې دري، دري ځله داخلاص سورة ولولي او ثواب يې مړي ته وبښي، ښه نه دي. بل وخت په خپل زړه کې پرته له

اعلان او التزام څخه که کوم سورت وويل شي، کوم خبره
پکې نشته.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۴۲، مرقات المفاتيح ج ۱ ص ۳۶۹، فتح الباري ج ۱ ص ۱۲۲)

تر لمانځه وروسته دامام په جامه څه نښه وليدله شوه

پوښتنه : يو څوک امام وُ او دجنازې لمونځ يې ورکړ وروسته يې په جامه څه نښه وليدله شوه چې غسل ته يې اړتيا وه، دجنازې لمونځ صحيح شو او که به بيا په قبر کيږي؟
ځواب :په دې صورت کې لمونځ نه دی شوی، بيا به يې کوي، که خښ شوي وي په قبر باندې به يې کوي. يعنې دمړي تر خرابيدلو وړاندې، ځينو تر دريو ورځو پورې حکم ورکړی دی. په دې معنی چې تر دريو ورځو پورې په قبر لمونځ کيدلای شي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۸)
مسئله :امام دجنازې لمونځ ورکړ، بيا څو قدمه ولاړ، معلومه شوه چې په ذکر يې دبولو څاڅکې راغلل، په دې اشتباه لمونځ نه خرابيږي، شوي لمونځ صحيح دی.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۰۳)

په هيره يې بې اودسه لمونځ وکړ؟

پوښتنه :امام په سهوه سره بې اودسه لمونځ وکړ، دجنازې تر وړلو وروسته ورته ياد شول چې اودس يې نه وُ، په داسې حال کې څه حکم دی؟
ځواب :په دې صورت کې دجنازې لمونځ شوی نه دی، په درمختار کې راځي چې که امام بې اودسه او قوم اودس درلود لمونځ به راګرځي. نو دا دجنازې لمونځ به بيا کوي او

که مړی دفن شوی وي تر هغه لمونځ ورباندي لازم دی تر څو مړي خراب شوي او شړيدلی نه وي. يعني ورباندي دغسي ګمان نه وي، ځينو فقهاوو دامو ده دري ورځي ښودلي ده. که دامو ده تيره شوه بيا هيڅ کيدلای نشي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۷، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲٦، باب الجنايز په حواله)

که دجنازې په لمانځه کې ددعا په ځای سورت وويل شي

پوښتنه : يوه سړي دجنازې لمونځ ورکړ، ددعا په ځای يې: "قل هو الله" او "انا اعطينا" دجنازې په لمانځه کې وويل، ددې حکم څه دی؟ ايا لمونځ وشو او که ونه شو؟
ځواب: په دې صورت کې لمونځ وشو، خو ده بد وکړل ځکه دجنازې په لمانځه کې دقرآن کريم اياتونه يا سورتونه ويل مکروه دي، له فاتحي پرته چې اختلاف پکې دی، په بيا کې دي داشخص نه امام کيږي، ورته لازمه ده چې ثنا او دعا ياد کړي، که څه هم کومه سزا ورته نشته.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۸، دعالمګيري مصري ج ۱ ص ۱۵۴ په حواله
مسئله : فقهاوو داليکلي دي چې که ددعا په نيت فاتحه جنازې په لمانځه کې وويله شي صحيح ده او دامطلب عالمګيري دروايت دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۵۲٦، کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۴۰)

که يې جنازه سرچپه ايښې وه؟

پوښتنه :په غلطي سره يې دجنازې دلمانځه په مهال جنـ سرچپه ايښې وه، کوم لورته چې يې سر ايښودل کيږي ﻫ لورته يې پښې کړي وي، دجنازې ترلمانځه وروسته معل

شوه. ايا دجنازې لمونځ وشو؟ لمونځ بيرته راوګرځول شي؟
ځواب: که پوهيږي او جنازه چپه پردي دامکروه ده. که په هيره داسي وشي څه خبره نشته دلمانځه دراګرځولو يې اړتيا نشته. (فتاوی رحيمه ج ۱ ص ۳٦۰، درمختار او طحطاوي ص ۵۹۳، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۲۹، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۳ په حواله)

دجنازې دلمانځه په اړه مسائل

مسئله: دجنازې په لمانځه کې به مقتدي دامام په پيروي ثناء او نور څه برابر وايي او تر لمانځه وروسته لاس پورته کول او دعا کول ثابت نه دي، فقهاوو دامنع کړي دي، ځکه لمونځ په خپله دمړي لپاره دعا ده.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۲۰، اپ کې مسائل ج ۳ ص ۱٦۵)

مسئله: دکومو خلکو چې دجنازې دلمانځه دعا زده نه وي، يوازې په اقتداء او تکبيرونو يې لمونځ کيږي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۳، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۴ په حواله)

مسئله: چاته چې ماثوره دعاوې يادي نه وي، تر دريو تکبيرونو وروسته، د"اللهم اغفرلنا" په ويلو سره يې دجنازې لمونځ کيږي خو سنت دعا ونه ويله سوه.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۴۷، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱٦ په حواله)

مسئله: څوک چې دجنازې دلمانځه په جوړښت نه پوهيږي، هغوی دې هم په لمانځه کې ګډون کوي، له امام سره دې تکبيرونه وايي، که يې ماثوره دعا ياده نه وي "اللهم اغفرلنا" دې په ځای وايي او دا کافي دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳٦۹)

مسئله: څوک چې دجنازې دلمانځه په دعا نه پوهيږي، نيت

دي وکړي، دامام ترشا ودرېږي يوازې په تکبيرونو او سلام اکتفا وکړي، لمونځ کېږي او مړي ته يې ثواب رسيږي.
دجنازې په لمانځه کې ددعا رکنيت مختلف فيها مسئله ده. علامه شامي يې رکنيت ته ترجيح ورکړې ده، خو دعذر په مهال دارکنيت په اتفاق سره ساقطيږي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱٦)
مسئله: يوازې دڅلور تکبيرونو په ويلو سره دجنازې لمونځ ادا کېږي. څوک چې دتکبيرونو په ويلو پوهيږي دهغه دجنازې لمونځ کول صحيح دي.
(فتاوی محموديه ج ۲ ص ۳۷۴، مراقي الفلاح ص ۳۲۰ په حواله، علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۷)
دجنازې دلمانځه لپاره هغه شرايط دي کوم چې دنورو لمونځونو لپاره دي، پرته له رکوع او سجدې او نور. کوم شيان چې نور لمونځونه فاسدوي هغه دجنازې لمونځ هم فاسدوي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴٦۴)
مسئله: دجنازې لمونځ هم په هغو شيانو فاسديږي کوم چې نور لمونځونه ورباندې فاسديږي، يوازې دومره توپير شته چې دجنازې په لمانځه کې قهقهه خندا اودس نه ماتوي اوله ميرمنې سره په خواکې دريدل، فساد نه راولي.
(علم الفقه ج ۲ ص ۱۹۵)

دجنازې له لمانځه پرته که مړی خښ کړای شي؟

مسئله: کوم ماشوم که ژوندی وزيږي دجنازې لمونځ يې فرض دی، که پرته له جنازې خښ شي، هغه خلک چې ورباندې خبر دي هغوی ګنهګار دي، دداسې جنازې حکم

چې پرته له لمانځه خښ شوي وي ، دادی چې په قبرېې د
جنازې لمونځ کيږي، داتر هغه چې په خرابيدلو يې ګمان نه
وي .ددي تحديد ځيني علماوو په دريو ورځو کړی دی. خو
صحيح داده چې څه وخت ورته تاکل شوی نه دی ترڅو يې
دخرابيدلو اټکل نه وي ترهغه لمونځ کول ورباندي فرض
دی. خو چې هغه وخت تير شي او لمونځ ورباندي ونکړي
خلک ګنهګار پاته شول .کفاره يې داده چې توبه او استغفار
وکړي او بيا داسي کار ونکړي.بس همدومره کافي دي نور د
سختي له همدې خلکو سره ونشي ځکه داکاريې په ناپوهۍ
سره کړی دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص۲۸۸ ، ردالمحتار ج ۱ ص۸۲۶ په حواله)

مسئله :دمړي دجسد ترخرابيدلو او شړيدلو وړاندي يې په
قبر دجنازې لمونځ کيدلای شي اودجسد دخرابې موده يې
معلومه نه ده. بلکي ددي مدار دمړي په جثه ، موسم او
دځمکې په حالت او خاصيت پوري اړه لري. ځينې ځايونه
دري ورځي ، ځينې لس ورځي او ځينې ځايونه مړی تر يوې
. مياشتې نه خرابيږي. دځمکې دتاثير اونورو په هکله له
ماهرو مسلمانانو. څخه پوښتنه وشي اوپه هغې خبره عمل
وشي. دجسد تر خرابيدلو وروسته يې په قبر دجنازې
لمانځه جواز نشته.(فتاوی رحيميه ج ۸ ص۱۸۹ ، درمختار مع شامي ج ۱ ص۲۷
په حواله، بحر ج ۲۱ ص ۱۸۲)

دبيرته تللو لپاره به اجازه اخلي ؟

مسئله : دجنازې تر لمانځه وروسته ترخښولو وړاندي که

ځوک بيرته ځي دمړي له خپلوانو اجازه اخستل مستحب ده .
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۴ ، دخانیه ج ۱ ص ۹۱ په حواله)

مسئله : داجازې اخستلو ضرورت نشته ، خو ترخښولو وړاندي تلل ترهغه کم ثواب لري چې که ترخښولو وروسته لاړ شي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۶ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۸ باب الجنایز)

مسئله : دجنازې تر لمانځه وړاندي بيرته تلل مطلقاً مکروه دي. تر لمانځه وروسته که دمړي خپلوان اجازه ورکړي نو بيرته تګ مکروه نه ده.(کتاب النفقه ج ۱ ص ۸۶۹)

دهديرې آداب

- يوه عامه غلطي داده چې هديري ته په رسيدلو خلک ددنيا خبري نه پريږدي ،حال داچې هديره دعبرت ځای دی. دقبر او اخرت او دهغوی دويرونکو مرحلو اوپه خپل انجام دفکر کولو ځای دی.

قبرستان ته په ورتلو چې دسلام ويلو کوم کلمات رانقل شوي دي ، اکثر خلک ورڅخه غافل دي . ډير کسان هديري ته دننوتلو مشهوره او معلومه لاره پريږدي، په قبرونو دپاسه تيريږي او دمړي قبر ته درسيدلو هڅه کوي ، کله خو دقبرونو دپاسه خيژي ،خو ياد ولرئ چې داسې کول منع دي.معلومه او تاکلې لاره که څه هم اوږده وي خو په هغې تلل ضرور دي.

ځيني کسان چې هديري ته ورسيږي، دمړي خواوشا کيني، دمړي دخښولو کارګوري خو ددوی له ناسې څخه دمړي خپلوان او قبرکندونکي په تکليف کيږي، دډيروالي له امله

يو ه او بل ته ضرر رسوي ، خوا او شا نور قبرونه هم ترپښو لاندي خرابوي. داپه ياد ولرئ چې دخښولو كار ليدل فرض او واجب نه دي ، خو نورو ته په دي كارسره تكليف رسول حرام دی. دقبرونو خرابول هم جواز نلري نو له دي ګناهونو ځخه ځان ساتئ. له قبر سره يوازې دقبر جوړوونكی پريږدئ، تر څو په اسانې سره خپل كار وكړي ، دخاورو د وركړي وخت چې راشي هغه ورته وركړئ.

ځينې كسان دخاورو خښتو دوركولو په مهال خورا بيړه كوي، يو له بل سره په ځنګ وهي او تكليف سره رسوي، دا هم ناجايز دی.(احكام ميت ج ١ ص ٢٣٥)

په پيل كې چې توحيد لا دخلكو په زړونو كې پسم ځای نيولی نه و ، له شرك او جاهليت څخه ذوتلو لا ډيره موده تيره شوي نه وه ، رسول الله صلى الله عليه وسلم خلك قبرونو ته له تللو څخه منع كول، ځكه دشرك او قبر لمانځنې له ككړتيا څخه ويره وه. خو كله چې دامت توحيدي مزاج پوخ او كلك شو او له هرډول جلي او خفي شرك څخه يې په زړونو كې كركه پيدا شوه او قبرونو ته له تللو څخه دشرك دجراثيمو دپيدا كيدلو انديښنه وركه شوه. رسول الله صلى الله عليه وسلم قبرونو ته دورتلو اجازه وكړه او دايې هم څرګنده كړه چې دا اجازه ځكه وشوه چې دقبرونو په زيارت كولو سره له دنيا سره مينه كميږي او په زړونو كې دآخرت ياد پيدا كيږي.
(معارف الحديث ،ج ٣ ص ٤٨٨)

په هدیره کې په پټو پښو ګرځیدل

پوښتنه : ځینې ځایونه عادت دی چې په هدیره کې په تیریدلو بوټ یا څپلۍ کاږي، ځکه په پټو پښو په هدیره کې ګرځیدل د مړو بې عزتي ګڼي. د دې شرعي حکم څه دی؟

ځواب : په قبر دپاسه ګرځیدل بې احترامي ده، که هغه په پټو پښو وي او که په لوڅو ، خو په ټوله هدیره کې په پټو پښو ګرځیدل بې احترامي نه ده. (فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۳۴)

مسئله : په قبرونو دپاسه لاره جوړول منع دي، که هغه په پټو پښو تګ وي او که په لوڅو پښو ، خو که دقبرونو دپاسه نه وي بیا په پټو پښو تګ راتګ هم صحیح دی.

په خپل ژوند ځان ته قبر جوړول

مسئله : که هدیره عامه وقف وي. چا پکې ځان ته قبر وکنده اوخوندي يې وساته ، کوم بل شخص خپل مړی پکې خښ کړ، په دې صورت کې دې دمړي خپلوان یوازې دقبر کندلو اجوره دقبر څښتن ته ورکړي. صاحب القبر د جسد دایستلو اجازه نلري. که قبر ونه باسي یوازې په زړه کې داولري چې زه به دلته خښیږم ، په دې صورت کې که هلته بل مړی خښ کړای شي، دی دهیڅ شي حق نلري. دجسد دایستلو حق یوازې په هغه صورت کې شته چې ځمکه دچا په ملکیت کې وي او دده له اجازې پرته څوک پکې خښ کړل شي.

(کفیت المفتي ج ۷ ص ۱۲۵ ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۰۶)

مسئله : ترمړینې وړاندې په ژوند دځان لپاره په کفن او قبر

(چې ځمکه وقف نه وي) چمتولوکې کومه خبره نشته.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۰۶)

دقبر ځمکه به په کوم مال (پیسو) اخستله کیږي؟

پوښتنه: مړی خویې ځینې وارثان په عامه هدیره کې خښوي، خوځینې بیا دقبر لپاره ورته ځمکه اخلي اوهلته یې خښوي. ایا دځمکې بیه دمړي له مال او ملکیت څخه ورکوي او که دوارثانو؟

ځواب: دالګښت په تجهیز او تکفین کې شامل دی، نو دمړي له شتمنې څخه ورکول کیږي. وارثانو ته داضروري نه ده چې هغه مړی په عامه هدیره کې خښ کړي، بلکې ک غواړي نو د قبر په اندازه دي ځمکه ورته واخلي او هلته دې خښ کړي، وارث او یا پوروالا یې مانع کیدلای نشي. هوک یې هغه په خپله خوښه په عامه هدیره کې خښوي هم جوا لري. خوکه مړي میرمن وي او میړه هم ولري، هغه یې دتجهیز او تکفین ذمه وار دی، نو دمیرمنې دترکې له ما څخه دي دالګښت نه کیږي. میړه دي دخپل حیثیت او خوښ برابر دتجهیز او تکفین کار وکړي. که یې میړه نه وي او انکار وکړي نو بیا دي دمیرمنې له ترکه مال څخه دتجهیز تکفین لګښت پوره کړي. (فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۲۶۰)

مسئله: دمړي په خښولو او نورو کاورنو کې یې مسنو طریقه خپله شي تر څو نه پکې اسراف وشي او نه ه پوروړیو وارثانو حق ته زیان ورسیږي، مثلاً قبر هم خام د

شي ، که مړی شتمن وي او که بې وزله ، که غسل ورکول او قبر کندل په اجوره وي، هغه لګښت هم له حیثیت سره سم او په متوسطه درجه کې وي . که په عامه هدیره کې ورته ځای ونه موندل شي ، د قبر لپاره دي ورته ځمکه واخستله شي دهغې بیه دي هم دتجهیز او تکفین دسامان په ډول دترکې له شتمنې څخه ورکړل شي. (مفید الوارثین ص ۳۲)

دمملوکې هدیرې حکم

مسئله :هدیره که وقف وي، نو دکومو کورنیو لپاره چې وقف ده ،هغه خپل مړي هلته پکې خښولای شي او متولي یې دمنع کولو حق نلري، متولي داهل استحقاق حق باطلولای نشي. (کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۱۷)

مسئله :که دپاچا له لوري چاته ځمکه دتملیک په ډول ورکړل شوي وي . هغه یې ملیکت ده . که یې په هغې ځمکه کې یوه ټوټه دخپل اولاد دخښولو لپاره وقف کړه، داخاص وقف دی. تر څو هغه کسان چې ورته وقف شوي وي پاته وي نورو ته دخښولو اختیار پکې نشته . خو که یې وقف نکړي او په خپله مملوکه ځکه کې یې خښ کړي نو په هیڅ حالت کې نورته دخښولو حق نشته.خو په دې ټولو حالاتو کې دملکیت ثبوت ورکول دمدعي په ذمه دي. (کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۱۷)

مسئله :دقبرونو ځمکه که دقبرونو لپاره وقف نه وي، دچا ملکیت او یا دبل څه لپاره وقف شوي وي.کله چې دمړي

دبدن داجزاوو دنه پاته کيدلو ګمان غالب شي، نو په قبرونو ودانۍ جوړول يا کښت کول او يا هغه کارکول چې ورته وقف شوي ده، جواز لري. (کفايت المفتي ج ۴ ص ۱۱۸)

مسئله: دهديري ځمکه که دخښولو لپاره وقف شوي وي، هغه دهستوګنځای په توګه استعمالول جواز نلري، همداسي له هغه ځای څخه دقبرونو نښې لري کول هم جواز نلري.

خو که ځمکه وقف نه وه بلکې دچا په ملکيت کې وه او هلته يې دښښتن له اجازې پرته څوک ښخ کړل شول يا يې اجازه ورکړه خو ځمکه يې وقف نکړه نو په دې صورت کې که داګمان غالب شي چې نور نو مړی خاوري شوی دی، مالک ته يې په هغې ځمکه ودانۍ جوړول جواز لري.
(کفايت المفتي ج ۴ ص ۱۲۲)

مسئله :دعامې هديري لپاره دوقف شوي ځمکې خرڅول جواز نلري، په کرايه ورکول پيرل او پلورل يې جواز نلري. دقبرستان لپاره په وقف شوې ځمکه دهستوګنې ځای جوړول ناجايز دي. هو !که دهديري دساتلو په مقصد دمحافظ لپاره څاله يا بل ځای جوړيږي دامباح دي.
(کفايت المفتي ج ۴ ص۱۳۶)

دعامې هديري حکم

مسئله: هغه هديره چې دعامو مسلمانانو لپاره وقف شوې وي. که هغه دکلي له مسجد سره وي يا بل ځای وي هلته له خښولو څخه ممانعت دمتولي په اختـــيار کې نه ده، که هغه

کوم مړی له خښولو څخه منع کړي ، ظالم دی. متولي ته په خپله هدیره کې چې د مسلمانانو لپاره وقف وي له چا څخه د قبر بیه یاد نور څه پیسي اخستل جواز نلري . همداسې هلته قفل اچول او له خښولو څخه ممانعت کول ظلم دی.
(کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۴۷)

مسئله : که هدیره دعامو مسلمانانو لپاره وقف نه وه ، کومې ځانګړې ډلي یا کورنۍ ته وقف وه نو چې چاته وقف وي ، هغوی ته ځانګړي ده او هغه حقوق پکې ورته حاصل دي چي عامو مسلمانانو ته په عام وقف کي حاصل دي، خو هغوی له موقوف علیه څخه پرته نورو ته هم د مړي د خښولو اجازه ورکولای شي ، ځکه هدیره یې ملکیت نه ده بلکي د هغه موقف علیه حق دی. هغه څوک چې دا هدیره ورته وقف ده ، نورو مړو ته د خښولو اجازه ورکولای شي خو د ځمکې دبیې اخستل ورته جایز نه دي. (کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۴۷)

له اجازې پرته دفن کول

پوښتنه : که د ځمکې د مالک له اجازې پرته څوک د هغه په ځمکه کې مړی خښ کړي ، ایا د ځمکي مالک یې بیرته ایستلو ته مجبورولای شي ؟

ځواب : د مړي وارث ته دي وواېې چې مړی وکاږي، که یې ونه کاږي د ځمکي مالک حق لري چې قبر وسپړي او مړی وکاږي یا د قبر ځمکه هموار ه کړي .
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۳ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۰ په حواله)

مسئله: کـه مړی راوباسي عـام مسلمانان دي دمملوکـه ځمکې اجازه واخلي يا دي په عام موقوفه ځمکه کې خښ کړي. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۱۲، دمجمع الانهر ج ۱ ص ۱۸۵ په حواله، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۷۵)

(دمړي د را ايستلو يا يې دقبر په هموارولو مړي ته هيڅ عـذاب نشته، داغلطي دڅړونـدو ده چې ولـي يـې اجازه نـه اخستله، که مالک ورته اجازه ورکوي په دي کې يې ثواب ده. محمد رفعت قاسمي)

په مسجد کې قبر جوړول

پوښتنه: يوه خونه وقف على المسجد ده، متولي په هغې کي خپل پلار خښ کړ. ايا داکار شرعاً جواز لري او متولي لره څه حکم دی؟

ځواب: داخيانت دی، له همدې امله متولي واجب العزل دی. په حاکم يا عامو مسلمانانو لازم دي چې داقبر وسپړي، مړی راوباسي ياقبر له ځمکې سره برابر کړي، ځکه دقبر په پاته کيدلو دمسجد وقف معطل پاته کيږي او اشغال بالغير ورته لازميږي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۳، ردالمحتار ج ۵ ص ۱۷۴ په حواله)

مسئله: دمسجد غرب لور ته چې کومه ځمکه دمسجد له وقف ځمکې څخه بهر وي قبرېکې جوړول منع نه دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۰۵)

مسئله: دقبر دځمکي په بام (مسقف قبر) باندي لمونځ کيدلای شي. (فتاوی رحيميه ج ۸ ص ۱۰۹)

مسئله : که مسجدته نژدې د مړو د خښولو لپاره کوم ځای ځانګړی وي ، هلته یې خښول کومه خبره نه ده ، داسي ځای دي خښوي چي ورته خاص وي .(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۰۹ ، د ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۵ ، باب صلوۃ الجنایز په حواله)

له هدیرې څخه بیل د مړي خښول

پوښتنه : دعام مسلمانانو له هدیرې څخه بیل د مړي خښول جواز لري کنه ؟

ځواب : مسلمانان په عامه هدیره کې خښول مسنون کار دی. ددې خلاف یو خاص ځای خښول یې مکروه دي. دکوم عالم یا بل مشر خښول د مدرسې یا مسجد ترڅنګ یا بل خاص ځای یې مکروه ده. دکوم عالم یا بل مشر خښول د مدرسي یا مسجد تر څنګ یا بل خاص ځای اوس یو عام کار شوی دی، فقهاوو دا کار ښه بللی نه دی . نو په لاربنود جنابانو داوصیت کول واجب دي چې تر مړینې وروسته دي په عامه هدیره کې خښ کړي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۴۰۶ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۷ په حواله)

مسئله : ګنبده جوړول یا یې په تعمیر کې خښول له انبیاوو پرته چاته جایز نه دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۹۵ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۶ ، دمشکوۃ باب دفن المیت ج ۱ ص ۱۴۸ په حواله)

په ګډه هدیره کې د مړي خښول

مسئله : مسلمان مړی په داسې هدیره کې خښول چې هلته غیرمسلمانان ، هندوان ، سیکان او عیسایان هم خښ وي،

بنه نه ده، مکروه ده. خو چې بل ځای د خښولو لپاره وموندل شي. اما که مجبوري وه او له دغه شریک قبرستان پرته بل ځای نه و، د مسلمانانو بیله هدیره نه وه، نو بیا دي هلته خښ کړي. دغسې ځای د جنازې لمونځ هم کول مکروه دي، خو که هلته کوم ځای پاک و چې د قبرونو ننښې پکې نه وي او د قبلې لور ته کوم قبر نه وي، نو د جنازې لمونځ او نور څه هلته صحیح دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۹۹، ردالمحتار ج ۱ ص ۳۵۳، باب تکره صلوة في الکیفیة په حواله)

په ناپاکه ځمکه قبر جوړول

سوال: که په کوم ځای کې له ډیره وخته نجاست پروت وي، خاوره پرواچوله شي بیا مړی پکې خښول صحیح دي او کنه؟

ځواب: په حدیث شریف کې راځي: ځمکه په وچیدلو سره پاکیږي. نو چې په دې کنډي کې خاوره واچوي او هغه ځمکه وچه شي، هغه پاکه ده، مړی پکې خښول صحیح دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۲)

که په ودانۍ کې قبر راوخوت

مسئله: په یوه ودانۍ کې د تادا و کندلو په مهال جسد راووت، هغه به هلته ږدي ځکه جسد چې چیري وي له هغه ځایه یې بې ضرورته نقل کول جایز نه دي. خو که یې هلته ایښودل ستونزمن وي او د بې عزتي ویره یې وي. مثلاً په دې تاداب کې جسد وي او یا بله مجبوري وي نو بیا جواز لري چې بل ځای په کومه هدیره کې یې پرته د جنازې له لمانځه

دفن کړي. ترڅو د مړي احترام وساتل شي. (فتاوى دارالعلوم ج ٥ ص ٤٠٩ ، ردالمحتار ج ١ ص ٨٤٠ په حواله غنية ص ٥٦٣ ، امداد الاحکام ج ١ ص ٨١٩)

روافض څيري ښخ کړاى شي؟

مسئله : که له روافضو څخه څوک ومري، که يې خپل خلک موجود وي هغه به يې تجهيز او تکفين وکړي خو که هغوى څوک نه وو ، نو نورو مسلمانانو ته لازمه ده ترڅويي تجهيز او تکفين وکړي. که هغه رافضي داسي څوک وي چي د کفر حکم وربانـدي جـاري شـوي نـه وي ، نـو تجهيز او تکفـين دي د مسلمانانو پـه څير وشي ، د جنازې لمونځ دي اداء کړي او ښخ دي کـړي .خو کـه وربانـدي د کفـر حکـم جـاري کيـدلاى شواى ،نو په تجهيز او تکفين کي دي د سنت مراعات نه کيږي او د جنازې لمونځ دي هم نه کوي ، هسي دي دفن کړي .
(کفايت المفتي ج ٤ ص ١٩٤)

مسئله :هغه څوک چې شيخينو (ابوبکر او عمر (رضى الله عنهما)) ته بد رد وايې ډير فقهـايې کـافر ګڼي او هغـه روافـض چـي د عايشې (رضى الله عنها) په افـک قـايـل دي يـا د ابـوبکر (رضى الله عنه) لـه صحابي والـي منکر وي يا علي (رضى الله عنه) ته د الوهيت قـايـل وي ، هغـه پـه اتفـاق سره کـافر دي او پـه مختـار شـامي کـي دي چي د داسي روافضو په تکفين او تجهيز کې مرسته کول ، د هغـوى د جنازې لمونځ کول ، د مسلمانانو په هديره کې يې ښخـول صحيح نـه دي او لـه هغـوى سـره متارکـه او مقاطعـه بايـد وسـي ترڅـو وپوهيږي او اهل سنت و مني. (فتاوى دارالعلوم ج ٥ ص ٤٠٣ ، ردالمحتار ج ١ ص ٣٩٨ ، فصل المحرمات په حواله ، فقه اکبر ص ١٨٨)

دجذامي تدفين

مسئله :دمسلمان جذامي جسد دمسلمانانو په هديره کې دفن کړای شي. په هغه مالګه اچول خاوري کول يا سوځول شرعي کار نه دی ،بلکې لکه نورمسلمانان مړي داسي دې دفن کړای شي. (فتاوی دارالعلوم ج۵ص ۴۰۴ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۷ په حواله، مشکوة ج ۱ ص ۱۴۹)

(دمسلمان جسد سوځول جواز نلري، دا يو مشرکانه تو هم لمانځنه ده نوځکه يي خښول په کار دي.) (محمدرفعت قاسمي)

مسئله :که څوک په بحري بيړه کې ومري او ساحل ته تر رسيدلو دمړي دخرابيدلو ويره نه وه ،نو په وچه کې دې خښ کړای شي او کنه په اوبو کې دې وغورځول شي او داچولو په مهال که دروند وزن ورپوري وتړل شي ښه ده ،ترڅو داوبو تل ته لاړ شي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۴۰ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳٦ ، په حواله مشکوة ج ۱ ص ۸۱۱)

دلادرکه خښول

مسئله : که څوک په کوهي يا بل ځای کې ولويږي يا تر ودانۍ لاندي شي او ومري ، دهغه دجسد را ايستل شونی نه وي،نو دمجبورۍ له امله يې غسل او کفن معاف دي.چيري چي جسد دی هغه ځای يې قبروبلل شي او دجنازې لمونځ يې وشي.داترهغه چې جسد خراب شوی نه وي. (شامي ج ۱ ص ۸۲۷)

مسئله :که څوک په سمندر کې لاهو شي او ومري او دجسد ... معلوم نه وي . يا په بل ډول مړ شي او جسد يې ورک

شي ، په داسي حال کې يې غسل ، کفن د جنازې لمونځ او خښول هرڅه معاف دي، د جنازې لمونځ دي په غياب کې نه کوي، ځکه د جنازې د لمانځه لپاره يو شرط دادی چې مړی به حاضر وي . (شامي ج۱ ص ۸۲۷)

په زاړه قبرکې نوی مړی ايښودل

مسئله :که قبر دومره زوړ وي چې مړی بالکل پکې خاوري شوی وي ، په داسي قبرکې دوهم مړی خښول صحيح دي او له ضرورت پرته داسي کول منع دي خو د ضرورت په مهال جواز لري .که په قبرکې زاړه هډوکي موجود وي، هغه دي يـو پـه قبرکې کښېښږدي.خو که مړی په قبرکې بالکل سالم موجود وي هم د ضرورت په مهال په داسي قبرکې بل مړی ورسره ايښودل جواز لري، خو د زاړه او نوي مړي ترمنځ دي د خاوري حائل جوړ شي.

مسئله :کـه کـلـه پـه يـوه وخت کې پـه يـوه قبر کې دڅو مړو دايښودلو اړتيا پيدا شي ، که ټول سړي وي او يا ټولي ښځي وي نو تر ټولو لومړی دي افضل په لحد کې کښېږدي او بيا نور . کـه مړي ګډ وو ، نـو لـومړی دي سړي بيـا هلکـان ، بيا خنثی او وروسته ښځې کښېښـودلي شي او ددوی ترمنځ دي خاوري واچوله شي.(فتاوی محموديه ج ۲ ص ۴۱۱ ، دالتبيين هنديه ج ۱ ص ۱۰۷ په حواله ، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۴۰ ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۷۸ ، درمختار ج ۱ ص ۸۳۵)

مسئله :په يوه قبر کې تر يوه زيات مړي خښول که ضرورت نه وي، مکروه دي . خو که ضرورت وي بيا کيدلای شي په يوه

قبر کې تر یوه زیات مړي خښ کړای شي.
(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸٦٧ - علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۸)

دقبر خاوره دتبرک لپاره وړل

پوښتنه: که څوک دښو خلکو له قبر څخه دتبرک لپاره خاوره یوسي او له ځان سره یې کښېږدي ایا جواز لري؟ که جواز نلري نو هغه خاوره چیرې واچوي؟

ځواب: له وقف شوي هدیرې څخه خاوره وړل ناجایزه ده، ځکه هغه وقف ده. له خپل مملوکې هدیرې څخه خاوره وړل جواز لري، ځکه دی یې مالک دی. خو دتبرک لپاره دکوم ښه سړي دقبر خاوره وړل او له ځان سره ایښودل یو محدث (نوي پیدا شوی) کار دی.

مړی چې کله خاورې شو دقبر ځای که یې خپل ملکیت وي کرل یې صحیح دی، نو له دې څخه معلومیږي چې دقبر د خاورې کوم ځانګړی درناوی په شریعت کې نشته، مړی احترام لري نو ددې خاورې اچول په عامه لاره کې هم صحیح دي. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۵۳)

مسئله: عهدنامه لیکل یا قرآن کریم یا بل څه په قبر کې ایښودل جواز نلري، دافقهاوو منع کړې دي، ځکه ویره ده چې په نجاست ناپاک شي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۲۷ او ج ۵ ص ۴۴۱ تفصیل یې په شامي کې ده، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۹)

په قبر کې دننه پخې خښتې، ډبره یا بل شي لګول

مسئله: په قبر کې دننه دمړي خوا و شا له ضـــرورت پرته د

دلرګي تختي، ډبري، سيمنټ او پنبه په بټۍ کې پخې شوې خښتې لګول تحريمي مکروه دي.
مسئله: که ځمکه ډيره نرمه وه، رطوبت پکې وا و دقبر دلويدلو ويره وه، نو دارتيا په اندازه داشيان پکې لګول جواز لري. که په لرګيو، ډبرو يا سمټو دا ارتيا پوره کيدله يا دي په بټۍ کې له پخو خښتو او اوسپنې څخه ډډه وشي، ځکه هلته پکې داوراثر دی خو په ډبره او سمټې خښتوکې دا بدوالی نشته.
دداسې ضرورت په مهال دلرګيو او اوسپنې په تابوت کې مړي خښول جواز لري خو دا وسپنې له تابوت څخه دي تر ممکن حده ډډه وشي، په هر ډول تابوت کې غوره داده چې دلاندي پکې خاوره وا چول شي او دمړي دوا ړو لورو ته خامي خښتې کښيښودلې شي. دننه لوري يې په خټه وپوښل شي.
۳- دمړي پاسنې لور ته پرته له ضرورته لرګي، ډبره يا دسمټ ګل (اخېړ) يا اوسپنه لګول جايز دي.
۴- له پاسه قبر ته دخټو اخيړ ورکول صحيح دي خو ډډه ورڅخه کول غوره دي.
۵- په قبر دپاسه دسمټو پلستر يا کوم ډول خښتې لګول جواز نلري. پلستر او ودانۍ وربانديې جوړول په صراحت سره په لحديث کې منع شوي دي. خښته لګول هم په ودانۍ کې

شامل دي، دادزینت په نیت حرام دي او داستحکام لپاره تحریمي مکروه دي چې په ګناه کې له حرام سره برابر دي. خو د درندګانو له ویرې خامې خښتې لګول پروا نلري.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۸۹، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۹ په حواله، فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۹۲)
مسئله: دقبر لحد خام پرېښودل او خو اوشا پخول هم صحیح نه دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۴)

له زاړه قبر څخه خښتي را ایستل

مسئله: په دې کې شک نشته چې له اړتیا پرته په قبر کې دننه پخې خښتې او ډبرې لګول صحیح نه دي. په پاسنۍ برخه کې یې هم اجازه نشته. خو د خښتو او ډبرو د را ایستلو لپاره قبر پرانستل هم صحیح نه دي. لکه دا چې کوم مړی خښ شي او بیا معلومه شي چې غسل نه دی ورکړل شوی. نو تر خاورو اچولو وروسته د مړي د غسل لپاره قبر پرانستل صحیح نه دي. خو که په قبر د پاسه ډبرې یا خښتې لګیدلي وي نو هغه لرې کولای شي. په دې شرط چې وارثان یې راضي وي، دفتنې کومه ویره نه وي او خلک خبر وي چې پوخ قبر جوړول صحیح نه دي. نو بیا پاسنۍ برخه چې ډبرې او خښتې پکې لګیدلي وي هغه لرې او قبر له خاورو سره سم شي. که وارثان خوښ وو داسې کیدلای شي. (فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۱۱۴)
مسئله: هدیره د مسلمانانو لپاره وقف ده. د هدیرې د ګټې لپاره هلته دکانونه جوړول شرعاً جواز نلري. په هدیره کې د مړي خښول اصل مقصود دي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۱۸۰)

قبر څرنګه جوړ شي ؟

مسئله : قبرونه په دوه ډوله دي : بغلي او صندوقي . بغلي قبر سنت دی . ددي شکل اوصورت دادی چې دپوره قبرتر کندلو وروسته دقبلي لورته تر ديوال لاندي يي وکندي او دومره ځای جوړ کړي چي ميت په اسانۍ پکې کښيښودل شي. بيا يې مخته خامي خښتې داسي کيږدي چي هغه ځای بند شي کوم چاک او چوله پاته نشي . که خامي خښتې نه وي نو بانسونه دي کښيږدي که هغه هم نه وي بيا دي دلرګي تختې کښيږدي . بيا دونو پاڼي او خزلي يا دخرماوو څانګي دخوني دچت په څير ورباندي واچوي ترڅو خاوري تري تيري نشي. خو دابغلي قبر په کلکه ځمکه کې جوړيدلای شي . که په نرمه ځمکه کې جوړ کړای شي نو ژر لويږي . په دغسي ځمکه کې صندوقي قبرونه جوړوي . دهغه صورت دادی چې دقبر تر کندلووروسته ، دهغه په تل کې په اوږدوالي دويالي په څير دومره ځمکه وکاږي اوپاکه يې کړي چې مړی پکې ځملولای شي .په هغه دپاسه خامي خښتي ،بانس، دلرګې تختي که داشيان نه وو، ډبري ورباندي کښيږدي چې قبر مسقف دصندوق په څير جوړ شي اودلاندي خاوري ورته تويې نشي . بيا دپاسه خاوري ورباندي واچوي اوقبرډک کړي.

مسئله : که مړی په قبرکې کښيښودل شي او له پوښ (چت) پرته ورباندي خاوره ولويږي دادسنت خلاف دی . دادمړي بې

عزتـي هـم ده. (يعنـي اول دي تختـي او نورخـه پـه لحـد كښيښودل شي او بيا دي وربانديي خاوري ولويږي، ترڅو په مړي باندي راساً خاوره ونه لويږي). (فتاوى رحيميه ج ۱ص ۲۸۳ ،عالمگيري ج ۱ ص ۱۶۵ په حواله ،و فتاوى رحيميه ج ۸ ص ۱۷۲)

مسئله: كه دځمكې دنرموالي له امله دقبر دلويدلو ويره وه نو صندوق (ميانه گور) قبر جوړول جايز دي. دقبر دخولې دپټولو لپاره كه خامي خښتې، تختې يا نورڅه نه وو يا ضرورتاً د ډبري هم استعماليدلای شي. ترڅو ځناوران قبر ونه سپړي او مړي ته ونه رسيږي. خو ښه داده چې د ډبري لاندي لوری هغه چې دمړي خواته وي په ختهٔ گل (اخيړ) شي ترڅو دمړي څلورو لورو ته خاوري معلومې شي.
(فتاوى رحيميه ج ۲ ص ۲۸۴، شامي ج ۱ ص ۸۳۶)

مسئله: په نرمه او شگلنه ځمكه كې چي قبر دريدلای نشي په خامو خښتو دلحد سمول جواز لري. كه دضرورت له امله دلحد هر لوري ته خښتې كښيښودلي شي، جواز لري، آن مستحب دي. (فتاوى دارالعلوم ج ۱ ص ۳۷۲)

مسئله: كه دخپلې كورنۍ او خپلوانو قبرونه سره نژدي وي، كومه خبره پكې نشته. كه ممكن وي نو داكار غوره او افضل دی. كه بيل، بيل وي پيژندل يې ستونزمن وي، يو ځاى سره ښه دي. (فتاوى رحيميه ج ۵ ص ۹۵)

مسئله: قبر مربع جوړول مكروه دي، مستحب دادی چې قبر ولاړ وي، داوښ دكومې په څير وي، لوړوالی يې يوه لويشت

(۱۹ انچه =۲۲ سانتې) يا تر دې څه زيات وي.
مسئله : تر يوه لويشت زيات قبر لوړول مکروه دي.
(علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۱)
(له قبر څخه په راکښلو شويو خاورو يې لوړول پروا نلري. خو وروسته نوره خاوره اچول او لوړول مقصد دي چې پرې لوړ نشي.)
دقبر (لحد) کډې والې به څومره وي؟
پوښتنه : داسې مشهور ده چې لحد به دومره لوړ وي چې کله ملايکې دسوال لپاره ورته راشي او مړی کښينوي ، سرېې پورته ونه لګيږي، دا خبره کوم اصل هم لري ؟
ځواب : دقبرپاسنۍ برخه دسينې يا ټول بدن په اندازه لوړه وي، چيرې چې مړی ږدې، هغه (لحد) دومره لوړ وي چې مړی پکې کښېږدي ،نو پاسنۍ تخته ورسره ونه لګيږي، که نژدې دوې لويشتې وي نو له مړي سره نه لګيږي. دمړي دخښولو په مهال نه دملايکو دراتلو لپاره دځای دپرېښودلو ضرورت شته او نه دمړي دراکښينستلو ، که ملايکې ورته راځي هغه دناستې لپاره خپل ځای لري، دقبر خاوره دمړي لپاره داوبو په څير نرمه وي.
مسئله : دقبر اوږدوالی اوسور دومره وي چې هلته دمړي او دورکښته کوونکي ځای پکې وي.
(فتاوی محموديه ج ۲ ص ۴۰۵ ، طحطاوي ص ۳۳۳ په حواله ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۷ ،کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۶۱)
مسئله :داهسې ناپوهي ده ،ملايکې مړي په قبر کې نه بلکې دبرزخ په عالم کې راکښينوي . دلحد او شق کډی دومره لازم دی چې مړی پکې دسنت مطابق ستوني ستغ څملولای شي.

پورتنۍ برخه له جسم څخه بيله، خو ډيره ورته نږدې وي، تر څو له ځيرونکو حيواناتو څخه خوندي وي.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۴۲، امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۳۹)

مسئله: دفقهاوو مطلب له نيم قامت څخه دټول قبر کډ والی دی چې دايې لږه اندازه ده. تر دې زياته تر يو قد پورې ښه ده او ګټه يې دا ده چې بدبوی يې پورته نشي او له ځيرونکو حيواناتو ساتلی وي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۴۳ او امداد الاحکام ج ۱ ص ۳۳۸)

دقبر دلحد لوری

مسئله: مستحب دادي چې لحد په قبر کې دقبلې لور ته وي، خو که مړی دغفلت يا کوم عذر له امله دابل طرف ته کښېښودل شي او خاوري ورباندې ولويږي نو بيا دقبر سپړلو او دمړي سمولو ته اړتيا نشته.
(فتاوی محموديه ج ۱ ص ۴۲۷، عالمګيري ج ۱ ص ۱۶۴ په حواله)

مسئله: په قبر کې لحد کندل سنت دي، که دلحد دکندلو په هکله کوم عذر و، بيايې (ميانه ګور) شق کول لازم دي. له لحد يا شق پرته دمړي په جسم باندې دغسې خاوره اچول دسنت خلاف دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۹)

که دقبر دکندلو په مهال هډوکي راوخيژي؟

مسئله: که وړاندې لا پوهيږي چې دلته به هډوکي راخيژي هلته دې قبر نه کاږي. خو که وړاندې نه پوهيږي او دقبر د کندلو په مهال هډوکي راووزي. هغه دې يوه لور ته کښيږدي دهغوی او مړي ترمنځ دې خاوره واچوي. (فتاوی محموديه ج ۷ ص ۲۳۷)

مسئله : که قبر کندل وخت غواړي او یا ځای کم وي نو په یوه قبره کې دځو مړو ایښودل جواز لري خو لومړی دي داسي شخص کښېښودي چې بستر عالم یا باتقوی شخص وي ، وروسي دکمي درجي اشخاص کښېښودل شي.

(الجواب المتین ص ۳۲ -میان صاحب)

که دخښولو په مهال قبر ولوېږي

پوښتنه : که مړی په قبرکې کېږدي ،تختې او نورڅه ورکړي، دخاوري اچولو په مهال تختي کښته ولوېږي، هغه را ایستل او سمول او یا بل قبر ته دمړی وړل جواز لري او که نه؟

ځواب : که تختې په خاوره کې پټې شوي وي نو بیایې راکښل جواز نلري. هغسي دي خاوره وربادي واچوله شي. خو که دتختو ترېتېدلو وړاندي وي بیایې راپورته کول جایز دي ، که داقبر دېرته سمولو وړ نه وي نو داړتیا له مخې دي بل قبر جوړکړل شي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۲ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۷ په حواله ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۲۸۷)

که زوړ قبر کښېني

پوښتنه : که زوړ قبرکښېني، ایا دهغه تختې را وایستلي شي او سمي شي او که بل قبر ته نقل شي؟

ځواب : په قبردپاسه دي خاوره واچوله شي اوسم کړای شي، قبر سپړل ،دلاندي تختي سمول یا مړی را ایستل او بل قبر ته وړل جواز نلري . (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۲ ، ردالمحتار په حواله ج ۱ ص ۱۳۹ ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۶)

مسئله: قبرونه چې ونړېږي خاوره ورباندې اچول جايز دي.
خو دعاشورا يا بله ورځ ددې کار لپاره ځانګړې کول کوم اصل او دليل نلري. (کفايت المفتي ج ۴ ص ۳۸)

(که اړتيا وه خاوره دې ورباندې واچوي. کومه ورځ دې ورته ځانګړې کوي.)

مسئله: په قبرباندې خاوره اچول صحيح دي قبر که په مملوکه ځمکه کې وي او که په وقف ځمکه کې، جواز شته.
(فتاوى محموديه ج ۲ ص ۲۹۶)

که په قبر کې کوم سامان پاتې سي؟

مسئله: که دچا کوم سامان دمړي دخښولو په مهال په قبر کې پاتې شي، بيا کندل او بېسې يا بل څه را ايستل جواز لري.
(احسن الفتاوى ج ۴ ص ۲۱۴، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۷ په حواله، امداد الفتاوى ج ۱ ص ۷۲۴)

په زاړه قبر خاوره اچول

مسئله: دقبر سپکاوى شرعاً منع دى نو ځکه په هغه کښېناستل، ګرځېدل او نجاست ورباندې اچول هرڅه ناجايز دي.
کوم قبرچې خراب شوي وي نو په دې نيت چې له سپکوالي څخه ساتلى وي، په هغه خاوره اچول صحيح دي.
(فتاوى محموديه ج ۷ ص ۳۲۳، دمجمع الانهر ج ۱ ص ۱۸۷ په حواله، فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۴، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۲۷، دفن الميت)

پوخ قبر جوړول

دقبر پوخ جوړول شرعاً اجازه نشته، منع دى. په حديث شريف کې دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم دپاخه قبر جوړولو، ورباندې ودانۍ جوړولو او ورباندې کښېناستلو

ممانعت کړې دی.

له همدې امله فقهاوو په قبر کې دپخو خښتو له ایښودلو او څلورو خواوو ته پخې چوترې له جوړولو، په قبر دپاسه له اور او په هغه له پاخه شوي څه څخه ممانعت کړې دی.

(ردالمحتار ج۱ ص۸۳۷)

نو له ضرورت پرته، دقبر لپاره دديوالونو اړتيا نشته. په خام قبر کې دمړي ګټه ده، په خام او غیر مشهور حالت کې قبر د الهي انوارو او رحمت ډیر مستحق دی. دا دزایرینو په زړونو اغیز کوي او مړينه يې يادېږي او دنړۍ دزوال نقشه يې سترګو ته درېږي. دزيارت القبور چې کوم مقصد دی، هغه تر لاسه کيږي. له مړي سره دمينې له امله دا ضروري نه ده چې په هغه شکلې او پوخ قبر جوړ شي. صحابه رضی الله عنهم درسول الله صلی الله علیه وسلم ريښتوني مينه وال وو، دهغه داوداسه اوبه به يې ځمکې ته نه پريښودلې، په لاسونو او مخ اوسترګو به يې وهلې. له داسې مينې سره، سره يې دخپل خورا ګران بادار قبر پوخ جوړ نکړ، خام يې پريښود. موږ ته هم دهغوی په لاره تلل لازم دي.

مسئله: که اړتيا محسوسه شوه چې دقبر نښان پاته شي، کله، کله دې ورباندې خاوره اچوله کیږي. دقبر دنښې دپاته کیدلو او دا فکر چې له بې عزتي څخه ساتلي وي او دخلکو تر پښو لاندې نشي نو په هغه باندې يې نوم او دمړينې تاریخ

ليکل کيدلای شي (خو چې ځمکه وقف نه وي) په هرحال
دضرورت په صورت کې که فقهاو و استثنا يکې راوستلي ده
خو بيا هم غوره داده چې څه ورباندي ونه ليکل شي.
په شرعي حکم کې ډير مصلحتونه او حکمتونه وي. که پوخ
قبر منع نه وای، نن به هر لورته قبرونه وو دودانيو اوکښت
کروندې لپاره به هم ځمکه نه موندله کيدله. (فتاوی رحيميه ج۱ص
۳۸۵ دشامي ج۱ص۸۲۹ په حواله، مشکوة شريف ج۱ ص۱۴۸، نور الايضاح ص۱۴۰ دتفصيل
لپاره وګورئ فتاوی رحيميه ج۸ ص۱۹۸، فتاوی دار العلوم ج۵ ص۲۷۷، کتاب الفقه ج۱ ص۸۶۴)
مسئله: کوم ديني مشر هم دقبر پخول خوښ کړي نه دي. که کوم
بل شخص دکوم ديني مشر قبر پوخ کړ، نو په هم هغه ديني مشر يې
مواخذه نشته. (فتاوی دار العلوم ج ۵ ص ۴۵۵)
(که دکوم ديني مشر داباور وي چې زما تر مړينې وروسته، زما
بې فکره خير غوښتونکي زما قبر ته غير شرعي بڼه ورکوي، نو په
مړه کيدونکي باندي له غيرشرعي امورو څخه دده ممانعت وصيت
لازم دی. که په ژوند کې وصيت ونکړي نو مواخذه به شي. والله اعلم.
محمد رفعت قاسمي.)

په قبر باندي ديوال راګرځول

پوښتنه: په قبر باندي خواوشا څلور پنځه فوټه لوړ ديوال له
چت څخه پرته دخوندې ساتلو لپاره جواز لري او که نه؟
چوتره جوړول او ورباندي قبر جوړول چې دباران دسيلاب له
اوبو څخه خوندي وي او دزايرينو دناستې لپاره ځای پاک
وي جواز لري؟
ځواب: دښــکلا په نيت دقبر دپاسه هر ډول ودانۍ جوړول

حرام دي. داستحکام په نيت تحريمي مکروه ده. په ګناه کې تحريمي مکروه له حرامو سره برابر دي.
خواوشا ديوال که څه هم يوه خښته وي، دهغه دودانۍ شکل څرګندوي او چوتره بلکې تر اصل خاورو نوره زياته خاوره اچول هم په ودانۍ کې راځي. دهديري دخونديتوب لپاره يې خواوشا ديوال جايز دی. له دې سره په قبر باندي ديوال راګرځول دګنبدې دجوړولو د رواج سبب دی او په داسې ديوال په وقف ځمکه باندي دنورو حق دضايع کيدلو ګناه هم ده. احاطه که هرڅومره وړه هم وي، بيخونه يې لاندي ځمکه له ضرورت پرته نيسي چې دنورو حق تلفي پکې ښکاره ده.
دزايرينو لپاره دپاک ځای په غرض چوتره جوړول کوم شرعي مقصد نه دی. که دسيل(اوبو) خطره وي نو دقبر دننه داسې سمتي خښتې چې په اوربخې شوي نه وي لګول، چاک او چولې يې په سمتو پوښل کيدلای شي. په دې ډول قبر له کنبيناستلو څخه هم ساتلي وي او دنښې دپاته کيدلو لپاره يې دسرلورته کومه ډبره ايښودل کافي دي.(خو چې ځمکه خپل ملکيت وي.)
که دسيلاب له امله يې خاوره لرې شي نو په ځای يې نوره خاوره اچول او قبر سمول صحيح دي، که بيا هم قبر ته دخاورې اچولو اړتيا وه دچوترې په ځای دي دقبر څلورو لورو ته ددالان په ډول خاوره واچوله شي او هغه ځای دي داړتيا په

انداژه لوړشي. دقبر ساتل تر هغه مهاله ضرور دي ترڅو دمړي جسد خاوري کيږي، تر هغه وروسته يې دحفاظت ضرورت نشته .دقبر دکلکتيا ډير اهتمام کول صحيح نه دي.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۰ ،بحرالرائق ج ۲ ص ۱۹۴ په حواله ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۸، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۹۵)

مسئله :دهديرې داحاطې په جوړولو کې دسود او زکوة دپيسو استعمال جايز نه دی. داځای دحلالې ګټې پيسي غواړي . دزکات دپيسو په مصرف يې زکات نه اداء کيږي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۱۰۸)

په قبر دنوم ډبره ايښودل

مسئله :خام قبرجوړول سنت دی.پوخ قبر جوړول دشرعي خلاف او ګناه ده. (فتاوی محموديه ج ۲ ص ۳۷٦ ، طحطاوي ص ۳۳۵)

مسئله :په قبر باندي دمرحوم په نوم ډبره ايښودل مرحوم ته هيڅ ګټه نه لري. مرحوم ته اجر او ثواب په دي رسيږي چې له خپل حيثيت سره سم له بې وزلو او مسکينانو سره مرسته وشي. يادکوم صدقه جاريه کار لپاره لګښت وکړي، دا دمرحوم په هکله غوره ده.(فتاوی رحيميه ج ٦ ص ۳۰۸)

مسئله :دقبر پخول ياورباندې ودانۍ جوړول منع دي، جواز نلري .ليکنه همورباندي مکروه ده (چې هديره وقف وي). جابر رضی الله عنه وايي :دقبر له پخولو ، په قبر له ليکلو او دقبر تر پښو لاندي کولو څخه رسول الله صلی الله عليه وسلم منع کړي ده .(ترمذي شريف، جواب المتين مياصاحب ص ۵۳ ، امدادالاحکام ج ۱ ص ۸۱۳ .احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۹ ،کتاب الفقه ج ۱ ص ۸٦۲)

ددفن مسئلې

مسئله :دشپې له خوابې شکه اوشپې د مړي خښول جايز دي.
(احسن الفتاوى ج ۴ ص ۲۲۲ ، ترمذي ج ۱ ص ۱۷۱ په حواله ، ابن ماجه ص ۱۰۹)

مسئله :قبرته د مړي د کښته کولو دعاء :بسم الله وعلى ملة رسول الله .(ترمذي شريف ج ۱ ص ۲۰۲)

مسئله : د مړي د خښولو په مهال د کيوړه ځانګې (يوه خوشبويه ونه ده) يا دبتۍ لګول پر قبر يا تري ييل ناروا او بدعت دی. په شريعت کې يې کوم ثبوت نشته .(فتاوى محموديه ج ۲ ص ۴۹۸، طحطاوي ص ۳۳۳ په حواله ، احسن الفتاوى ص ۳۷۱)

مسئله : له جنازې سره نامحرم هم ځي نو له همدې امله د خښولو په مهال د قبر د پاسه پرده کيږي. په قبر کې د ايښودلو په مهال دي د ميرمنې جسد نامحرم ونه ويني.(فتاوى محموديه ج ۲ ص ۴۴۷)

مسئله :د ميرمنې د خښولو په مهال د پردې حکم د ټولو ښځو لپاره دی ،يوازې د پرده کوونکي لپاره نه دی. (د ټولو لپاره يو ډول دی).
(فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۴۱۲ ،ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳ په حواله ،علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۰)

مسئله :د ميرمنې د جنازې د لمانځه په مهال پرده جوړول نه ثابت دی او نه هم ضروري. (کفايت المفتي ج ۴ ص ۷۷)

مسئله :د ميرمنې په جنازه يعنې کټ باندې څه شی اچول ضرور دي او د خښولو په مهال هم ورباندې پرده کول ضرور دي ان تر دې چې په لحد کې کښيښودل شي ځکه ښځه له سره تر پښو د پردې شي دي ،د خښولو په مهال خو يې کوم ځای لوڅيږي، نو که کوم ځای لوڅيږي پرده کول ورته واجب دي.
(دلته د ديوبند په هديره کې پرده کيږي چې قبرته يې محرم کښته

کوي هم دمحرم سترګي يې په کوم ځای ونه لګيږي او غيرمحرم قبر ته دکښته کولو په مهال بيليږي. محمد رفعت قاسمي)

مسئله: دسړي ددفن په وخت کې په قبر پرده کول نه ده لازمه خو که عذر وي مثلاً باران وي يا واوره وي يا ډيره تودوخه وي بيا جايز دی. (علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۰)

په قبرکې دمړي په ښي اړخ ايښودل

سوال: په قبرکې مړی ستوني ستغ کښيښود شي يوازې مخ يې قبلي ته وي. يا يې په ښې اړخ کښيږدي چې ټول مخ يې قبلي ته شي. کوم صورت يې غوره دی؟

ځواب: په اړخ دي شي او مخ دي قبلي ته شي يوازې دمخ په اړولو دي کفايت نه کوي. (فتاوی محموديه ج۲ص۴۲۲، احسن الفتاوی ج۴ص۲۳۵، هنديه ج۱ ص۱۶۶، غنية المستملي ج۱ص۵۵۳، مراقي الفلاح ص۳۳۴، فتح القدير ج۱ص۴۷۱ بحر الرائق ص۱۹۴، فتاوی البدايع ج۱ ص۳۱۹)

(سنت طريقه داده چې مړی په ښې اړخ مخ په قبله کښيښودل شي، دشا لورته ورته خاوره واچوله شي ترڅو مړی نه واوړي يعني پوره مخ يې قبلي ته وي، داغوره او له پورته يادوو شويو حوالو څخه ثابت دي– محمد رفعت قاسمي)

مسئله: په قبرکې په قصد سره دمړي مخ له قبلي ګرځول د معصيت سبب دی خو که سهواً وشي پروا نلري، تر خاورو اچولو وړاندې که معلومه شوه چې مخ يې دقبلي لوري ته نه دی، نوقبر دي وسپړي. يعني خښتې، بانس، تختې او نور څه دي لرې کړي، مخ دي دقبلي لور ته کړي. ترخاوره اچولو

وروسته د قبر ځیرل ګناه ده. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۸۵، شامي ج ۱ ص ۸۳۷، دفن المیت په حواله – علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۸)

مسئله : مړی شمالاً او جنوباً خښول چي مخ یې قبلي ته وي یو مسنون عمل دی. ځکه په حدیث شریف کې دي چې کعبه معظمه په ژوند کې هم قبله ده او په مړینه هم. دا تفاولا (نیک فالي) ده ترڅو داګمان ورباندي وشي چي په ایمان او اسلام سره وفات شوی دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۱۴، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۷ په حواله او ابوداود)

مسئله : په قبر کې مړی ستوني ستغ څملول او مخ یې قبلي ته کول هم جایز دي او په اړخ اینبودل، شاته یې خاوره اچول هم جایز دي. دا صورت یې ترستوني ستغ غوره او افضل دی.
(کفایت المفتي ج ۴ ص ۳۷)

مسئله : د مسلمان مړي مخ به په قبر کې د قبلي لورته وي، په کوموهیوادونو کې چي قبله ختیځ لورته وي د مړي سرد جنوب او پښې د شمال لورته مخ په قبله خښیږي.
(کفایت المفتي ج ۴ ص ۵۱)

په قبر کې د مړي دایښودلو مسنونه طریقه

مسئله : په قبر کې د مړي اینبودل د قبلي په لور مسنون دي. په ښي اړخ یې اینبودل مخ یې د قبلي لورته کول سنت دی، د قبلي لورته یې پښې کول ناجایز دي. د ځینو فقهاوو په نظر په قبر کې د مړي مخ قبلي ته کول واجب دي. (فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳۷۰، شامي ج ۱ ص ۸۳۷ په حواله، هدایه ج ۱ ص ۱۶۲)

مسئله : کله چې قبر تیار شي مړی د قبلي له لوري قبر ته

کښته شي ، د دې صورت داد ی چې جنازه له قبر سره قبلې لور ته کښېږدي ، کښته کوونکی د قبلې لورته مخ کړي او مړی راپورته کړي ،قبرته یې کښته کړي. قبرته د کښته کوونکو شمیر طاق یا جفت مسنون نه دی. رسول الله صلی الله علیه وسلم قبرته څلورو کسانو کښته کړ.

مسئله :په قبرکې دا یښودلو په مهال بسم الله وعلی ملة رسول الله ویل، مستحب دي.

مسئله :په قبرکې ترا یښودلو وروسته د کفن هغه غوټې پرانستلي کیږي ،کومي چې د کفن د خلاصیدلو له ویرې ورکړل شوي وي.(علم الفقه ج ۲ ص ۲۲۰)

تر ښخولو وروسته به هر څوک څومره خاوره اچوي ؟

مسئله :چې مړی په قبرکې کښېښودل شي، په تختو او نور څه بوریا اچول او خاوره تویول جایز دي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۰۴ ، شامي ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۷)

مسئله : د مړي تر ښخولو وروسته، په قبر باندې هر څوک څومره خاوره واچوي ؟ په دې کې کوم حد او اندازه نشته. غوره داده چې دري ، دري موټه خاوره قبرته واچوي دا کار ټولو حاضرینو ته مستحب دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۸ ، ج ۵ ص ۴۱۴ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۸ په حواله)

هر سړی دی د دواړو لاسو ډک موټ خاوره (یوه لپه) دري ځله په قبر اچوي.

مسئله : دعالمګیري په باب الصلوة الجنایز ج ۱ ص ۱۶۳

کي دي چي مستحب داده ترڅو هرڅوک چي په خښولو کي حاضر دي، دري لپي خاوره په قبر واچوي، په اول ځل ووايي: مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ.

له دوهم ځل اچولو سره ووايي: وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ.

له دريم موټ (لپي) سره ووايې: وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۱۴)

مسئله: دقبرتر بشپړولو وروسته، که څوک راشي خاوري اچولو ته يې اړتيا نشته. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۴، امداد الاحکام ج ۱ ص ۸۳۷)

تر خښولو وروسته دبقرة دسورت پيل او پای لوستل

مسئله: دمړي ترخښولو وروسته، يو سړی دبقرة دسورة پيل له الم څخه تر مفلحـون پوري دسرلورته او بل سړی دبقري د سورة پای له امن الرسول ترختم پوري دپښولورته په ټيټ غږ ووايې، داله حديث څخه ثابت دي. په قبربانـدي اذان کول ثابت نه دي. (فتاوی محموديه ج ۷ ص ۲۳۱)

مسئله: تر خښولو وروسته، دسورة بقره پيل او پای لوستل له حديث څخه ثابت دي، دشهادت ګوته په قبرکې خاوره اېښودل ثابت نه دي، خو دمشايخو معمول دی. نو په دواړو صورتونو کي کومه خبره نشته.

دمړي تر خښولو وروسته، يوه لحظه ځنډ کول، په ذکراو تسبيح مشغوليدل، دمغفرت دعا کول، کومه خبره نه ده، بلکي لاغوره دي ترڅو يې په سوال او جواب کې سهولت راشي، ځينو

صحابه وو خو به لا ددي كار وصيت كاوو. (فتاوى محموديه ج ۲ ص ۲۷۹، ابوداود ج ۲ ص ۴۵۹ په حواله، شامي ج ۱ ص ٦٠١، كفايت المفتي ج ۴ ص ۵۲، علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۱)

مسئله: تر خښولو وروسته څو قدمه تلل او دعا كول، د مړي په كوركې راټوليدل او دعا كول د سنت خلاف يو عادت دى.
(فتاوى رحيميه ج ۲ ص ۱۹۴، شامي ج ۱ ص ۸۴۲)

تر خښولو وروسته لاسونه اوچتول او دعا كول

مسئله: دثواب غوښتلو لپاره په قبر لاسونه پورته كول ضروري نه دي، دلاسونو له پورته كولو پرته هم ثواب رسيږي. له دي څخه چاته دا اشتباه هم پيدا كيږي چې ګواكې د قبر له مړي څخه څه شي غواړي. نو ښه دا ده تر څو لاسونه هسک نشي. كه پورته كيږي نو مخ پر قبله دي ودريږي، دا اشتباه به هم ختمه شي.
(فتاوى محموديه ج ۷ ص ۲۲۱ – امداد الاحكام ج ۱ ص ۸۳۷)

مسئله: دجنازي تر لمانځه وروسته دي مړي ته دعا نه كيږي ځكه، دجنازي په لمانځه كې دزياتوالي اشتباه پيدا كيږي.
له صحيح او معتمد طريقي څخه ثابت دي چې د مړي تر خښولو وروسته چې په څومره وخت كې يو اوښ حلاليږي او غوښه يي ويشله كيږي، هغومره وخت له قبر سره په تلاوت او استغفار مشغوليدل مستحب دي، له دي څخه مړي ته اُنس او ګټه پيدا كيږي. دا صحيح او ثابته طريقه پريښودل د مغفرت ارزښناک وخت په دنيايي خبرو تيرول، هسي دنوم لپاره دعا كول او تلل د سنت خلاف او وقت ضايع كول دي.
(فتاوى رحيميه ج ۱ ص ۳۵۹، مرقاة المفاتيح ج ۲ ص ۳۱۹ په حواله)

رسول الله صلی الله علیه وسلم چي به د چا له خښولو فارغ شو، هلته به دریده او ویل به یې: خپل ورور ته له الله تعالی څخه مغفرت وغواړئ، هغه ته د ثابت قدمي دعا وکړئ، اوس ور څخه پوښتنه کیږي. (فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۱۲۶، ابوداود شریف ج ۱ ص ۹۵، مشکوة شریف ج ۱ ص ۱۴۹، فتاوی دارالعلم ج ۵ ص ۴۰۱ مشکوة ج ۱ ص ۲۶)

مسئله: مړی خښول او یا قدمونه وروسته اخستل او دعا کول بد عادت او مذموم او ناجایز دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۸۱)

(پورته یاده شوي سنت طریقه دي نه پرېښود له کیږي.)

مسئله: له عبدالله بن عمر رضی الله عنهما څخه روایت دی چې د قبر د سر لورته د بقره پیل تر مفلحون پوري او د پښو لورته ئې د بقري وروستني ایاتونه لوستل مستحب دي. په قبر د کوتي اېښودو یا ورته اشاره کول کوم ثبوت نلري، که یې څوک ونه کړي نو د عتاب ور نه ده او تارک یې ګنهګار نه دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۹۱، درد المحتار ج ۱ ص ۸۳۸، او ج ۱ ص ۸۴۲ په حواله)

مسئله: د مړي تر خښولو وروسته د بقري د سورة پیل او پای پټ لوستل کیږي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۰۵ او امداد الفتاوی ج ۱ ص ۸۲۵)

په قبر باندي اوبه پاشل

پوښتنه: کله چې مړی خښ شي بیا په قبر اوبه پاشي یا چې کله څوک فاتحه لولي نو ضرور اوبه پاشي، ایا دا صحیح ده؟

ځواب: د قبر خاوري د کلکولو لپاره ورباندي اوبه پاشل یو مندوب عمل دی، هغه ضروري ګڼل یا یې د ثواب مستقل کار بلل بدعت او ګناه ده. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۲۴)

مسئله :په دي فکرچي دقبر خاوره کلکه اوقبر ساتلي وي تر خښولووروسته اوبه وراندي پاشل جایز بلکي مستحب دي. له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابت دي.دسرله لوري يي وپاشي ،ترپښو يې ورسوي اوختم يي کړي. که دقبر خاوره تويږي، قبرسمول او بيا اوبه اچول پروا نلري، خو هره پنجشنبه يا جمعه داوبو پاشلو اهتمام کول کوم ثبوت نلري.

(فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۱۷۷)

له قبر سره په اجوره قرآن کریم لوستل

پوښتنه :ځينې ځايونه دادستور دی چي دمړي ترخښولو وروسته څو ورځي په ځانګړي اهتمام ، مړي ته په اجرت قرآن ويل کيږي ،داشرعاً څنګه دي؟

ځواب : ناوارا ده ، لوستونکي او چي څوک يې مزودري ورکوي دواړه ګنهګار دي . دا اجوره حرامه ده ،بيرته ورکول يي ضرور دي.(فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۴۶ ، علم الفقه ج ۲ ص ۲۱۴)

مسئله :په راجح قول دامنع نه ده چي له اجوري پرته له قبر سره قرآن کريم تلاوت کيږي بلکي صحيح ده . دناظري او حفظ پکي تفصيل نشته .خو ځيني ځايونه يي ضروري ګڼي داجوازنلري اودتارک ملامتول يي سخت منع دي .

(فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۴۵ ، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۳۷۵)

مسئله : مړي ته دعاکول صحيح دی، دعا دي داسي کيږي چي که يي څوک ويني داسي ګمان ونکړي چي ګواکې له قبر څخه څه شي غواړي.(فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۳۴ ،احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۸۶)

سنږ

په قبر لاس پورته کول او دعا کول

مسئله: دمړي لپاره استغفار ویل، لاس پورته کول او دعا کول په هدیره کي جایز دي، له لاس پورته کولو پرته هم دعا کول صحیح دي. خو دا چي خلک قبرونو ته ځي او له هغوی څخه خپل مرادونه غواړي چي دا حرام او شرک دي، نو له همدي امله دي لاس نه پورته کیږي. دا اشتباه او دهغه عمل تائید به نه کیږي. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۳۹۴، فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۱۰۸)

مسئله: دعا دلاس له پورته کولو پرته کیدلای شي او په لاس پورته کولو هم کیږي. رسول الله صلی الله علیه وسلم به دمړي ترخښولو وروسته مخ په قبله ودرید او په پورته شویو لاسونو به یي دعا کوله.

که لاسونه پورته شي او دعا وکړي، د رسول الله صلی الله علیه وسلم، پیروي به شوي وي، خو مخ دي د قبر لورته نه کوي بلکي د قبلي لورته دي ګرځوي. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۰۶. فتح الباري ج ۱۱ ص ۱۲۲ په حواله، احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۵۲)

پر قبر اذان کول

پوښتنه: تر تدفین وروسته په قبر باندي اذان کول څرنګه دي؟ دا عقیده ده چي اذان مړي له شیطاني شرارت څخه ساتي؟

مسئله: رسول الله صلی الله علیه وسلم مړي ته دمغفرت، دقبرله عذاب او شیطاني شرارت څخه دساتلو لپاره دجنازي لمونځ کاوو او په قبر کي دمړي دایښودلو په مهال به یي ویل:

بسم الله وعلى ملة رسول الله . دخاوري اچولو په مهال به يي دري لپي خاوري ورباندي واچولي. په لومړی ځل به يي ويل: مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ. په دوهم ځل : وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ او په دريم وار به يي ويل : وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ.

دهمدي ويلو لاربنوونه به يي کوله . ترخښولو وروسته به يې دسر لورته دبقري دسورة پيل او دپښو لورته دبقري وروستني اياتونه لوستل او ترډيرو دتلاوت او نورڅه ويلو او دالله په دربار کې په عاجزي سره مړي ته ددعا کولو ثبوت هم شته .(مشکوة شريف ج۱ ص۱۴۸)

که داسي وخت داذان اړتيا وای، نو رسول الله صلی الله عليه وسلم به امر کړی وای او ترڅان تيرو صحابه وو به ضرور هغه عملي کاوو.

درسول الله صلی الله عليه وسلم په مبارکه زمانه کي او دهغه تر وفات وروسته، دراشدينو خلفاوو په دوره کې، په زرګونو صحابه او تابعين وفات شول خو دچا په قبر اذان شوي نه دی، نه يي په دي عمل کړی دی. په مسنونه طريقه عمل کولو کي زموږ نجات او ژغورنه ده . له هغې څخه خلاف کول دلاري دورکولو سبب دی

نو هغه څه -

په دين ک

له همدي کبله داخترونو دلمانځه او خطبي لپاره اذان او دجماعت لپاره اقامت نشته . ځکه درسول الله صلی الله علیه وسلم په زمانه کې په دين کي نه وو. همداسي په قبر باندي اذان کول په دين کې شامل نه دي، بالکل بدعت دي. ځکه له سنت څخه ثابت نه دي. (فتح القدير ج۲ ص۱۰۲، بحرالرائق ج۲ ص۱۹۶ ، عالمگيري ص۱٦٦ ، تفصيل په فتاوی رحيميه ج ۱ ص ۳٦۵ کي وګورئ.)

مړی بل ځای ته نقل کول

پوښتنه : مړی چي چيري ومري دوهم ښارته په منتقل کولو کې يي څه تحقيق دی ؟

ځواب : بل ښار ته دمړي وړل تحريمي مکروه ده، بل ځای ته يې په وړلو کې دخښولو ځنډ او دمړي دخرابيدلو ويره وي، نور دامفاسد هم ورسره موندل کيږي:

۱- هغه لازمي بلل کيدل . ۲- د ډير لګښت او دزياتو ستونزو زغمل .

۳- دا لازم بلل چي په پلرنۍ هديره کي دفن شي او په دي باندي ټينګار داعقيده ثابتوي چي مړي له يوه او بل سره ملاقات کوي . حال داچي دا غلطه خبره ده.

۴- دجنازي په انتقال کي دجنازي دلمانځه دتکرار احتمال يږي او دا ناجايز ده .

(احسن الفتاوی ج ۴ ص۲۰۹ ، طحطاوي ص ۳۳۷ په حواله ، بحر ج ۲ ص ۱۹۵)

مسئله : مستحب داده چي ميت داسي ځای خښ کړای شي چي هلته مړشوي وي. تر خښولو وړاندي که له يوه ښار څخه

بل ښارته وړل کیږي څه خبره پکې نشته، خو چي د جسد خرابیدلو ویره نه وي.

مسئله: ترخښولو وروسته د مړي ایستل ناروا دي، پرته له هغه صورته چي په داسي ځمکه کې ښخ شوی وي چي په ناروا توګه هغه ځمکه غصب شوي وي یا ترخښولو وروسته چا په شفعه خپله کړي وي. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۸٦۵، کفایت المفتي ج ۴ ص ۵۰، علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۸)

په امانت ډول ښخول او بیا نقل کول

ځیني ځایونه چي چیري څوک مړ شي په تابوت یا بل څخه کي یي امانت ښخوي، بیا یې وروسته تابوت راباسي، خپلي سیمي ته یي وړي او هلته یي ښخوي، خو ترخښولو وروسته که امانت ښخ وي یا د غسي دوباره یې را ایستل جواز نلري. امانت ښخول هم شرعي اصول ندي. (عزیز الفتاوی ج ۱ ص ۲۴۲)

مسئله: په امانت ښخولو کې دا خیال وي چي څو مره وخت ځمکي ته سپارل شوي دي تر هغه وخته مړي نه خرابیږي. په شریعت کې د دي کوم اصل نشته او داسي کول جواز نلري. څوک چي په داسي عقیدې سره دا کار کوي، ګنهګاریږي. ځکه ترخښولو وروسته شرعاً د مړي را ایستل ناروا دي او بل ځای یي ښخول سم نه دي، دا حکم عام دی.

داسي چي امانت ښخیږي یا امانت نه وي، خو امانت ښخول له شریعت څخه ثابت نه دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۰۳، و ج ۵ ص ۴۰۸، ردالمحتار باب صلوة الجنایز ج ۱ ص ۸۳۷ په حواله)

قبر سپړل او مړی را ایستل

مسئله :ترڅوپوري چي داګمان وي چي دمړي کوم اندام له خرابیدلو او اوبوی کولو څخه خوندي نه دي، نو دقبر سپړل حرام دي. خو داڅو خبري وتلي دي : یو داچي که مړی په نیول شوي ځمکه کي کښیښودل شي او مالک یې دقیمت له اخستلو څخه انکار وکړي یا په غصب شوي ځمکه کښ خښ شي او مالک یي پکې خښول نه غواړي.یا داچي له مړي سره څه مال په قصدیا هیره سره خښ کړای شي.که هغه مال دمړي وي یا د بل چا،که مال ډیروي یالږ،یعني که فقط یو درهم هم وي،په دي صورت کې قبرسپړل او مال را اخستل جوازلري،که جسد خراب شوي وي او که نه وي.(کتاب الفقه ج۱ ص۲٦٦ علم الفقه ج ۲ ص۲۰۷)

دمړي تر خښولو وروسته یې بیا بل ځای ته وړل

پوښتنه :که دمړي ترخښولو وروسته یې دانتقال داصورت چي دقبر او لحد دسپړلو په ځای ټول قبر یوړل شي، څلور خواوي یې دوه ، دوه نیم ګزه وخیزي دیوې ستري ونې په څیر قبر او لحد ټول پورته کړای سي.

پوښتنه داده چې په دي صورت کې به هم هغه حکم وي کوم چي دقبر دسپړلو او دمړي درا ایستلو دی .

ځواب : حامداً او مصلیاً : اصل خبره داده، انسان چي په کوم کلي او ښارکي ومري ،په هغه ښاریا کلي کې دي خښ کړل شي: که هغه وصیت کړي وي چي ما فـــلانی ځای خښ

کړئ، داسي کول ضروري نه ده. شرعاً داوصيت باطل دي.
(شامي ج ۱ ص ۶۰۲)

پاته شوه دا خبره چي دهغه په قبر تيريږي وايې که زما وس واى دلته مي نه خښولي بلکي چيري چي مړ شوي واى هلته به مي خښ کړاى واى. په دي مسئله کې دومره تنګي هم نشته. امام محمد رحمه الله تريو دوه ميله لري دخښولو دا امکان خبره کړي ده. (شامي ج ۱ ص ۶۰۲)

خو تر خښولو وروسته يې ديا وړلو اجازه ورکړي نه ده. طحطاوي تر خښولو وروسته دا انتقال دري صورتونه ليکلي دي: يو دا چې که مړى په پردى ځمکه کې له اجازي پرته دفن کړل شوى وي، دا ځمکه غصب ده او مالک په هيڅ ډول د مړي په دلته پاته کيدلو خوښ نه وي، بلکې دهغه په ايستلو ټينګار کوي نو په داسي حالت کې دي بل قبر ته نقل کړاى شي. دا صورت په اتفاق سره جوازلري.

دوهم صورت يې دا دى چې هسي دوهمي هديري ته وړل يې موخه وي، که دا د مړي دعظمت يا محبت له امله وي يا د مړي غوښتنه او وصيت په خاطر، دا صورت په اتفاق سره ناروا دى.

دريم صورت دا دى چې : د مړي په قبر داوبو راتلل زيات شي او مړي ورڅخه خوندي نه وي، په دي صورت کې ځيني علماء وايې چې دا انتقال اجازه يې شته، خو ځيني يې منع وايي. د تاويل چې دوه، دوه نيم ګزه ځمکه وخيزي او يوړل شي، دا کار نه ورکوي، ځکه اصل مقصد خو د جسد انتقال

دی، څه شي چي ورسره وړل کیږي، هغه دمړي تابع دی، اصل مقصود نه دی،دي ته هم دمړي انتقال وايې اودخاوري انتقال نه بلل کیږي.(فتاوی محمودیه ج ۲ص ۲۰۴ ،فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۷۴ او ص ۲۸۰ ،غنیة ص ۵۶۳ ، ردالمحتار ص ۸۴۰)

که مړی یووړل شي لګښت یې دچا په غاړه دی

مسئله :دمړي دانتقال لګښت ددفن په مصارفو کې نه راځي په ترکه کې نه راځي که دبالغ وارثانو په خوښه مړی منتقل شي یا وروسته وریاندي راضي شي دهغوی له برخي دي مصرف ورکړل شي ، دوړو ارثانوله برخي دي نه ورکول کیږي. (فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳٦۴)

په ټریکټوریا بل څه هدیره پاکول

پوښتنه :دلته یوه پخوانی وقف شوي هدیره ده ، له څو کلونو راپه دي خوا پکې مړي نه خښیږي ، ځای ، ځای پکي کږي دي. دځمکي دهموارولو او پاکولو لپاره تر دریو فوټو دځمکي کندل شرعاً څرنګه دي؟ ایا داکار په ټرکټوریا بلدوزریا بل شي کیدلای شي کنه؟

ځواب : دځمکي دسمولولپاره دي داسي لاره غوره شي چي د مړو احترام وساتل شي ،دقبرونوبي احترامي کول ،وریاندي ګرځیدل اوکښیناستل جواز نلري، داخبره له حدیث څخه ثابته ده . په اسلام کې چي دمړو او قبرونو څومره درناوی دی هغه له احادیثو څخه معلومیدلای شي. په بلدوزریاترکتور دځمکي سمول دمړو ډیرسپکاوی اوتوهین دی. په قبرونو له

تیریدلو او کښیناستلو څخه ممانعت شوی دی نو دترکتور دکرځولو به څرنګه اجازه وي ؟

داچي هدیره پخوانۍ ده نو د ډیرو قبرونو نښې به پاته نه وي داخیال کول چي قبرونه به نه وي، کیدلای شي هلته قبرونه وي نو دترکتور اراده مه کوئ. دوړو ماشومانو قبرونه ډیرکډي نه وي، دقبرونو دسپړلو امکان ډیر دی ، دا اراده دي پریښودله شي او دهدیري دپاکولو دي بله لاره غوره شي .
(فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۱۸۲ ، دمشکوة شریف ج ۱ ص ۱۴۸ په حواله)

په هدیره کې دکښیناستلو لپاره چوکۍ جوړول

پوښتنه : دلته دزړو کسانو لپاره په هدیره کې چوکۍ ږدي ترڅو ورباندي کښیني ، په هدیره کې چوکۍ ایښودل کیدلای شي کنه ؟

ځواب : که سپین ږیرو ته تکلیف وي، دامقصد ترسره کیدلای شي، خو ورو ، ورو له دي څخه غلطه پایله راوزي ، بي خبره خلک له هدیري څخه دتفریح ځای جوړوي هلته به ناست وي او په بي کاره خبرو اترو به مشغول وي، ستاسو چي کوم نیک مقصد وي هغه به پاته وي نو په هدیره کې دي په زړه او ساده طریقه کښیني چوکي یا بل څه دي نه ږدي .که سپین ږیري په تکلیف وي په ځمکه کښیناستلای

- ۸ ص ۱۷۱)

ی دی دتفریح ځای او باغ نه دی
ې وشي، که خلکو ته دزیارت لپاره

په تلو ، راتلو کې ستونزه وه ، قبرونه دي پرېږدي خواوشا دي خالي ځايونو ته ځي هغه دي پاکوي اوهلته په ځمکه کښيناستلای شي . محمدرفعت قاسمي)
مسئله : په هديره کې دجارواوصفاکولو لپاره دښځو مقررول صحيح نه دي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۵۷۹)
(ځکه دفتنې ويره ده نو ښځې دي دزيارتونو دصفايې او ځارنې لپاره نه مقررېږي. محمدرفعت قاسمي)
مسئله : دهديري په خدمت کې دي داسي کسان لګيا وي چي دقبرونو په ادب او احترام باندي پوهيږي ،ددي لپاره تر څو شوني وي مسلمان شخص ورته دچوپړ لپاره درول لازم دي. که مسلمان شخص ونه موندل شي، بيا خومجبوري ده .
(کفايت المفتي ج ۷ ص ۱۳۷)
دهديري دګټې لپاره وني ايښودل
پوښتنه : دهديري دعايد دزياتوالي لپاره په هديره کې ميوه لرونکي ونې ږدي، څه حکم يې دی ؟ او په دي باندي ډير لګښت هم کيږي ،څه موده وروسته عايد ترې ترلاسه کيږي؟
ځواب : په هديره کې داسي ځای چي فارغ وي اواصل مقصد ته چې دمړو خښول دي زيان ونه رسيږي، وني ايښودل جواز لري، ددي ونو خرڅول هم جايز دی اودميوې بيه دي دهديري په کار لګيږي، دجواز لپاره يې داشرط هم دی چې دونو ساتلو ، دميوو ټوپولو او دټولولو په مهال په قبرونو ګرځيدل او هغه تر پښو لاندي کول نه وي. دونو په ايښودلو کي

یي که دګتې تمه وي دهدیري پیسې لګول جایز دي.
(کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۲۱)
مسئله :دهدیرې دونو دمیوې خوړل په دې وجه چې هغه دقبرونو ده ، پروا نلري خو که هدیره وقف وي، نو دهغې په اړه چې څرنګه شرط یاتعامل دی هغسې دې وشي. که دخرخولو شرط و، بې بیې دې نه خوري، که بې وزلو ته وقف و ،شتمن خلک دې نه خوري. (فتاوی دارالعلوم ج۵ ص ۴۱۲، فتاوی عالمګیري ج ۱ ص ۱۵٦)
دهدیرې دونو حکم
مسئله :دهدیرې ونې که تر هدیرې وړاندې پکې وې او ځمکه دچا مملوکه وه او بیا یې هدیرې ته وقف کړه ، ونې دده دې چې هرڅه ورباندې کوي. که ځمکه دچا ملکیت نه وی ونې دې هغسې پکې پاتـه شي، لکـه دهـدیرې ترجوړولـو وړاندې چې وې.(کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۱٦)
مسئله :دهدیرې ځمکه که دچا په ملکیت کې وه، دا ونې که یې ایښې وې او که پخوا په خپله شنې شوې وي، دمالک دي که یې هدیرې ته زیان رسیده مالک ته یې وهل جوازلري.
خو که په ملکیت کې نه وې،وقف وي او ونې دځمکې دوقف په حالت کې راشنې شوې وي ، نو دمقبرې اهل یې په تصرف کې اجازه لري. ځکه هغه ونې هم دوقف په حکم کې دي، اختیار یې له قاضي یا متولي سره ده .که چیرې قاضي نه وي نو هلته دهدیرې اهل یې په تصرف کې واک لري.(کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۱۵ ،هندیه ج ۲ ص ۴۵۵)
(که وغواړي ودې پلورې ،دمقبرې په کار کې یې لګولای شي)

په قبر دپاسه کرونده جوړول

پوښتنه :دزيد په باغ کې دچا قبرؤ. هغه يې په يوی کولو وران ويجاړ او بې نښې کړ. هلته يې دانې وکرلې، دلته له دانو څخه دراټوکيدلو او دقبرو دورک کولو حکم څه دی؟

ځواب : که قبر دومره زوړ وي چې مړی پکې خاوري شوی وي ،هلته دقلبه(يوي) کولو څه خبره نشته ، بلکې هغه کښت او کرونده صحيح ده.(خو چې ځمکه يې خپله وي) ياکه چا دزيد له اجازي پرته خپل مړی پکې خښ کړی وي، بيا هم زيد ته جايز ده چې هغه داځای وکري . که دزيد خپل مړی وي او يا دزيد په اجازه پکې خښ شوي وي، نو دزيد لپاره تر هغه چې دامړی خاوري شوي نه وي دکرلو جواز نشته ، ترڅو هلته په غله دانو کې خرابې رانشي.له دي څخه دقبربې نښانه کولو حکم هم معلوم شو. (فتاوی محموديه ج ۷ ص ۲۲۱)

مسئله : په موقوفه هديره کې کرونده کول، قبرونه هوارول، ځمکه يې په کرايه ورکول او نور څه جايز نه دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۷۹ ، ردالمحتار ص ۸۴۰)

مسئله : داچې هديرې ته داورړلو ممانعت دی نو په قبرونو دپاسه به دچو وښو دسوزولو څرنګه اجازه وي. دپاکولو لپاره دې بله طريقه وکارول شي.(فتاوی رحيميه ج ۵ ص ۱۰۳)

دهديرې دونو دمصرف ځای کوم دی؟

پوښتنه :په يوه احاطه هديره کې چې په مابين کې يې يو وړوکی مسجد هم دی ، هديره خورا زړه ده ، ځلورو خواوو ته

چې کوم تملیکي ځمکې راځي، هغه يې هم خرڅي کړي دي.
که: هديري ونې څوک ووهي او خپله ګټه ترې واخلي، د مسجد مصارف په مرسته او چنده پوره کړي حکم يې څه دی؟
ځواب: که هغه هديره وقف وي، لکه څرنګه چې عادت او عرف دی، نو هيڅاته دونو دوهلو او په خپله ښه کولو جواز نشته. بلکې دوقف په ځايونو يې لګول واجب دي او له هديري څخه شنه ونه له ضرورت پرته وهل جواز نلري. خو وچې ونې دي ووهي او دوقف په ځايونو کې دي مصرف کړي. که وقف کوونکی په مسجد کې دلګولو اجازه ورکړي هم صحيح ده، که چا خپل ملکيت خرڅ کړی وي، په دغسي حال کې هم هغه وهل او خپل کار ورباندي کول جواز نلري. که هديره وقف نه وي بلکې دچا ملک وي نو بيا وچي ونې وهل او په خپل کار کول ورته جايز دی.
(فتاوی محموديه ج ۷ ص ۲۳۹، دعالمګيري ج ۱ ص ۲۴۴ په حواله)
مسئله: دهديري دوښو دغوڅولو ممانعت له دې امله دی چې دهغو له تسبيح څخه چې کومه ګټه مړو ته رسيږي له هغو څخه بې برخي کيږي. خوله قبرونو خواوشا که دلاري د جوړولو يا پاکولو لپاره ريبل کيږي، پروا نلري. دوښو دسمولو لپاره که کله دقبر دپاسه واخستل شي هم کومه خبره پکې نشته اماله تسبيح څخه چې يې کومه ګټه مړو ته رسيږي په ريبلويې هغه بې برخي کيږي، ښه داده چې غوڅ نشي، تر وچيدلو وروسته يې غوڅول صحيح دي. (فتاوی رحيميه ج ۲ ص ۱۸۹)

په هدیره کې څاروي څرول

مسئله :په هدیره کې څاروي دوبنو دخوړلو لپاره څرول منع دي. نجاست او ناپاکي یې په قبرونو پاتـه کیږي چې دادمړي بې عزتې ده . (فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۴۰۹ ، بحر الرائق ج ۵ ص ۲۵۴ ، کتاب الفقه ج ۱ ص ۱۲۵)

مسئله : دیوه وقف شتمني دبل وقف په هکله استعمالول شرعاً جواز نلري . نودهدیرې لپاره وقف به دمشاعرې او نورو لپاره مصرف کول څرنګه جواز ولري ؟ یعني اجازه یې نشته . (فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۱۸۹)

دقبرونو زیارت کول

مسئله :دقبرونو زیارت کول یعني هلته تلل او هغه لیدل مستحب دی چې په هره اونۍ کې لږ تر لږه یو ځل ورشي . ښه داده چې دا ورځ د جمعې وي ، دمیرمنو لپاره هم دقبرونو زیارت جواز لري، خو په دې شرط چې ځواني نه وي او دغم دتازه کولو لپاره زیارت ونکړي. بلکې دعبرت او برکت د ترلاسه کولو لپاره وي.(علم الفقه ج ۲ ص ۲۱۴ ، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۸۶ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۳ ، فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۴۴)

مسئله :دقبرونو زیارت کول دعبرت حاصلولو او دآخرت دیادولو په غرض مستحب دی. په تیره د جمعې په ورځ او تر هغې یوه ورځ وړاندې یا وروسته .زیارت کوونکي ته ښایي چې دعا او زارۍ وکړي ، عبرت واخلي او د قرآن کریم تلاوت وکړي چې له دې څخه مړي ته ګټه رسیږي.

(کفایت المفتي ج ۱ ص ۸۷۰)

چې کوم تملیکي ځمکې راځي ، هغه یي هم خرڅي کړي دي.
که دهدیري ونې ځوک ووهي او خپله کته ترې واخلي ، د
مسجد مصارف په مرسته او چنده پوره کړي حکم یې څه دی؟
ځواب : که هغه هدیره وقف وي، لکه څرنګه چې عادت او
عرف دی ، نو هیچاته دونو دوهلو او په خپله ښه کولو جواز
نشته. بلکې دوقف په ځایونو یې لګول واجب دي او له
هدیري څخه شنه ونه له ضرورت پرته وهل جواز نلري. خو
وچې ونې دي ووهي او دوقف په ځایونو کې دي مصرف
کړي. که وقف کوونکی په مسجد کې دلګولو اجازه ورکړي
هم صحیح دہ، که چا خپل ملکیت خرڅ کړی وي، په دغسې
حال کې هم هغه وهل او خپل کار وربانديِ کول جواز نلري. که
هدیره وقف نه وي بلکې دچا ملک وي نو بیا وچې ونې وهل
او په خپل کار کول ورته جایز دی.
(فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۳۹ ، دعالمګیري ج ۱ ص ۲۴۴ په حواله)
مسئله : دهدیري دوښو دغوځولو ممانعت له دې امله دی
چې دهغو له تسبیح څخه چې کوم ګټه مړو ته رسیږي له هغو
څخه بې برخي کیږي. خوله قبرونو خواوشا که دلاري د
جوړولو یا پاکولو لپاره ریبل کیږي ، پروا نلري. دوښو
دسمولو لپاره که کله دقبر دپاسه واخستل شي هم کومه خبره
پکې نشته اما له تسبیح څخه چې یې کومه ګټه مړو ته رسیږي
په ریبلویې هغه بې برخي کیږي، ښه داده چې غوځ نشي ،تر
وچیدلو وروسته یې غوځول صحیح دي. (فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۱۸۹)

په هديره کې څاروي څرول

مسئله :په هديره کې څاروي دوښو دخوړلو لپاره څرول منع دي. نجاست او ناپاکي يې په قبرونو پاتـه کيږي چې دادمړي بې عزتي ده . (فتاوی رحيميه ج ۲ ص ۴۰۹ ، بحر الرايق ج ۵ ص ۲۵۴ ، كتاب الفقه ج ۱ ص ۱۲۵)

مسئله : ديـوه وقف شتمني دبل وقف په هکله استعمالول شرعاً جـواز نلري . نودهديرې لپـاره وقف بـه دمشـاعري او نورو لپاره مصرف کول څرنګه جواز ولري ؟ يعني اجازه يې نشته . (فتاوی رحيميه ج ۱ ص ۱۸۹)

دقبرونو زيارت كول

مسئله :دقبرونـو زيـارت كـول يعني هلتـه تلل او هغـه ليدل مستحب دی چې په هره اونۍ کې لږ تر لږه يو ځل ورشي . ښـه داده چې دا ورځ دجمعـې وي ، دميرمنـو لپـاره هـم دقبرونـو زيارت جواز لري، خو پـه دې شرط چې ځوانې نـه وي او دغم دتازه كولـو لپـاره زيـارت ونكړي. بلكې دعبرت او بركت د ترلاسه كولو لپاره وي.(علم الفقه ج ۲ ص ۲۱۴ ، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۸٦ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۳ ، فتاوی محموديه ج ۲ ص ۴۴۴)

مسئله :دقبرونـو زيـارت كـول دعبرت حاصلولو اودآخرت دیادولو په غرض مستحب دی. په تيره دجمعې په ورځ او تر هغې يوه ورځ وړاندې يا وروسته .زيـارت كوونكي تـه ښـايي چې دعا او زاری وکړي ، عبرت واخلي او دقرآن کريم تلاوت وکړي چې له دې څخه مړي ته ګټه رسيږي.

(كفايت المفتي ج ۱ ص ۸۷۰)

هدیرې ته دتللو مسنونه طریقه

مسئله :کله چې د قبر دزیارت کولو لپاره ځوک ځي ، قبرته په رسیدلو ووایې : السلام علیکم دارقوم مؤمنین وانا ان شاء الله بکم للاحقون ونسال الله لنا ولکم العافیة .

مسئله : دزیارت کولو په مهال ودریږي او په ولاړه ، ولاړه څه لوستل اوثواب یې مړي ته ببښل ، هغه اوځان ته دعاکول مستحب دي. (علم الفقه ج ۲ ص ۲۱۵ –ترمذي ج ۱ ص ۲۰۳)

مسئله :په ولاړه دي فاتحه ولولي، که څوک ډیر پاته کیږي یا په ولاړه ستړی کیږي، کښیناستل هم صحیح دي. که په ژوندکې له مړي سره بې تکلفه اړیکې وي نو دواړه دوله صحیح دي . (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۰۵ ، دشامي ج ۱ ص ۵۴۳ په حواله، احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۲)

مسئله : داخلاص سورت یا نور څه ویل اوثواب یې ورته ببښل هم ښه دي.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۱)

په قبر باندي دسلام ویلو څه ګټه ده؟

پوښتنه :دانسان تر مړینې وروسته دانسان روح جنت یا دوزخ ته ځي نو په هدیره کې دسلام جواب له چا څخه پیدا کیږي؟

ځواب : دمړي دروح اړیکې له قبر سره پاته وي ، ددي لپاره چې السلام علیکم ویل کیږي تفصیل یې په کتاب الروح دابن قیم کې وګورئ. دمړي له لوري دسلام جواب ویل دحدیثو له

صحاح کتابونو څخه ثابت نه دي خو په نورو کې شته.
دصحاح کتابونو له روایتونو څخه ښکاري چې فقط دالسلام
علیکم ویلو حکم دی.ددي وجه داده چې که څه هم مړی یې نه
اوري او نه ځواب ورکولای شي. خو زیارت کوونکي ته
دعبرت لپاره دا الفاظ مشروع شوي دي، لکه چې انتم لنا
سلف ونحن لکم خلف، څرګند دي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۱۹۴)

دقبر دزیارت کولو لوری

مسئله: که دمړی دسر لورته ودریږي نو مړي ته دستونزو
سبب دی، دپښو لورته دي ودریږي او فاتحه دي دثواب
دبښلو لپاره ووایې. (فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۲۷، دشامي ج ۱ ص ۹۴۲ په حواله)

دناپاکي په حالت کې دقبرونو زیارت کول

مسئله: قبرته دپاکي په حالت کې ورتلل ښه دي، ځکه هلته
دقرآن کریم تلاوت هم مسنون دی. دقرآن تلاوت دناپاکي په
حالت کې هم جواز لري. که قرآن کریم نه تلاوت کوي نو
دجنابت په حالت کې هم ورتګ ګناه نه ده، خو خلاف یې
افضل او غوره دي. (یعني په پاکي کې ورتلل ښه دي.)
(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۶۴ دشامي بحث زیارت القبور ج ۱ ص ۹۴۲ په حواله)

داختر په ورځ کې دقبرونو زیارت

مسئله: داختر ورځ دخوشحالۍ ورځ ده. ډیر وخت په
خوشحالۍ کې له آخرت څخه غفلت کیږي او دقبرونو په
زیارت کولو آخرت یادیږي. که څوک داختر په ورځو کې د

قبرونوزيارت وکړي ښه دی کومه خبره پکې نشته .خو التزام که څه هم عملي وي چې نورد افکر وکړي چې لازمي دی يیا صحیح نه دی.

که څوک داخترپه ورځ دقبرونو زیارت ونکړي په هغه ملامتي ويل صحیح نه ده ، په دي کې احتیاط لازم دی.
(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۷۷)

مسئله :دشپې زيارت کيږي يا مړو ته څه ويل او ثواب يې ورته بخښل صحیح دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۳ - مشکوة ج ۱ ص ۱۵۴)

مسئله : دمور او پلار زيارت ته تلل که په خپل ملک کې وي او که په بل ملک کي، دورځي له تعین پرته څه خبره نه ده ، ورتلای شي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۸)

دمزاراتو دنذر حکم

پوښتنه :کومه ځمکه چې پاچهانو دپیرانو په نوم وقف کړي وي ، که دهغه عاید يې دلنګر لپاره جاري کړی وي نو خوړل يې څرنګه دي؟ هغه چې پيرانو ته نذر شوي وي ،دهغه خوړل څرنګه دي؟ ايا میراث پکې جاري کيدلای شي؟

ځواب : که وقف کوونکی دوقف عاید لنګرته دجاري کولو اجازه ورکړي وي نو مستحق ته يې خوړل جایز دي.که نذر دپیرانو اومزارونو په نوم وي نو خوړل اونظر يې جایزنه دي اوکه دبوزلو لپاره وي، نو هغوی ته يې خوړل جواز لري.که هغه په شرعي ډول وقف شوي وي په میراث کې نه وړل کيږي،

بلکې واقف چې یې برخه څرنګه معلومه کړي ده هغسي دي په مستحقینو ویشل کیږي. که منظم وقف نه وي بلکې دکوم خاص شخص ملکیت وي نو په شرعي ډول میراث پکې جاري کیږي.(فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۴۵۴ دطحطاوي ص ۴۰۳ په حواله)

مسئله :له زیارت سره نژدې که مسجد وي یا کومه کوټه، څه خبره پکې نشته، که قبر دلمونځ کوونکي مخته نه وي نو په هدیره کې لمونځ کول پروا نلري. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۵)

مزارته پیسې ورکول څرنګه دي؟

پوښتنه : زه چې په کومه لاره موټر ګرځوم، په هغې لاره یو مزار دی، خلک پیسې راکوي چې زیارت ته یې ورکړم، زیارت (مزار) ته دپیسو ورکړه څرنګه ده؟

ځواب : مزارته پیسي په دې نیت ورکول چې په بې وزلو به یې صدقه کړي جواز لري.که دمزار نذرانه مقصد وي، بیا ناجایزه اوحرامه ده. داخو داصولو خبره ده . خو نن سبا د خلکو دحالاتو په لیدلو ویل کیږي چې دعوامو مقصدوهم دی نو ځکه ممنوع بلل کیږي. (آپ کې مسائل ج ۸ ص ۲۶۵)

مسئله :درسول الله صلی الله علیه وسلم دقبر دزیارت کولو لپاره کومه ورځ مغلومه نه ده. دکال په جریان کې مینه وال ورته په هره نیته راځي. داچې درسول الله صلی الله علیه وسلم په مبارکه روضه عرس او غونډه نه کیږي نو دنورو دیني مشرانو په مزارونو به څرنګه جایز وي ؟ له همدې امله دیني

مشرانو ، محدثینو او فقهاوو په څرګندوو الفاظو دا رواجي عرسونه ناجایز بللي دي .(فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۳۱۹)

په قبر دڅادر غوړول

پوښتنه :په قبر څادرغوړول څرنګه دي؟ چاويل چې په کعبه پوښ غوړيدلي دی نوپرقبرباندي يې اچول څه خبره ده؟

ځواب : دعايشې رضی الله عنها له روايت سوي حديث څخه په ديوالونو باندي دڅادر دځوړند کولو ممانعت راغلی دی ، داله دي سره چې په ښکاره کومه بدي پکې نه وه ، دشرک شبه يا بل څه پکې نه وه، نو په قبرونو باندي څادر غوړول دشرک د وهم او دغير الله دتعظيم له امله په لوړې درجه ناجايز دي.

کعبې مبارکې ته خو په خپله رسول الله صلی الله عليه وسلم پوښ ورکړی و ، دهغې تعظيم کفر ته مفضي نه دی. ځکه يې هم په لمانځه کې استقبال ضروري دی خو قبرونو ته په مخ کرځولو لمونځ مکروه ده.(احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۷۶)

مسئله : په قبر باندي دښکلا لپاره ګلان اچول ښه نه دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۵۷ ، دعالمګيري ج ۱ ص ۳۶۳ باب السادس په حواله) ٥

که دګلانو بيه مړي ته دثواب په نيت صدقه شي مړي ته يې ګټه رسيږي. رفعت قاسمي.

په قبر باندي دڅراغ حکم

ښتنه : په قبر باندې د څراغ ، ګربتې ، لوبان يا نورو ...ا حکم څه دی؟

ځواب : بدعت او منع دی. د مړي لپاره خوشبويي په دري وختونو کې ثابت دي : يو د روح ختلو په مهال، دوهم د غسل ورکولو او دريم د کفن ورکولو په مهال.

د رسول الله صلی الله علیه وسلم د قول او فعل د پوهيدلو لپاره د صحابه وو تعامل کتل ضروري دي، د هغو کړه وړه د رسول الله صلی الله علیه وسلم د قول او فعل تفسير دی.

نن سبا چي د دي دومره اهتمام کيږي، هغه لازم بلل کيږي، نو په بدعت کې يې څه شک او شبهه نشته ځکه هم ناجايز دي په شريعت کې کوم ثبوت نلري.

(احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۷۴ ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۱۵)

مسئله : دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مبارک لاس برکت دی ،بيا دا چې د سترو ، سترو مشايخو او اولياوو په مزارونو ګلان اچوي ، د هغوی په هکله دا عقيده هم مشکله ده چې د هغوی د عذاب تخفيف ته اړتيا ده . که کوم شتمن ومري او ډير حقوق يې په ذمه پاته وي ،د نصوصو په حکم د قبر د عذاب وړ دی نو د هغه په قبر دي ګلان نه ږدي .

(علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۸ ، فتاوی محموديه ج ۲ ص ۳۸۲)

د اولياوو له مزارونو څخه غوښتنه

سوال : د ديني مشرانو په دربار کې حاضريدل او داويل چي تاسي مستجاب الدعوات ياست، ماته دعا وکړئ چې الله تعالی مو فلانی وړانديز پوره کړي ، په شريعت کې د دي څه اصل دی؟

ځواب : په دي هکله مشروع خبره داده چې د زيارت کولو په مهال، له سنت سره سم سلام ورباندي ووايې او قبرونو ته د مغفرت دعا وکړي. که څه ووايې ثواب يې دهغه روح ته وبښې . دا خورا ښه دي . که کومه غوښتنه کوي، له الله تعالی څخه دي کوي ، مثلاً داسي : ای الله ! د دي په برکت زما حاجت پوره کړي . مشرانو ته داسي ونه وايې چې تاسي دعا وکړئ ، يا ووايې زما فلاني کار وکړئ ، دا ثابت نه دي او قرآني اياتونه په دي دلالت کوي . نو داسي هغه مخاطب کول چې تاسي دعا وکړئ ، نه ويل کيږي. بلکې له الله تعالی څخه هغوی ته د مغفرت دعا کيږي او د درجو دلوړتيا غوښتنه يې کيږي او که دهغوی په ذريعه دخپلو حاجتونو دپوره کيدلو دعا وشي هم څه خبره نه ده . په حصن حصين کې راغلي دي چې دصالحانو په واسطه دعا کول مستحب دي. چې الله تعالی دهغوی په برکت دعا قبوله کړي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۴۲ – ۴۴۳ . حصن حصين ص ۱۸)

مسئله :له مړي څخه په دي عقيده غوښتل چې ګواکې هغه متصرف في الامور دی (واک لري) لکه دعوامو عقيده چې ده ، دا صيحح نه ده بلکې په دې سره د کفر ويره ده.

که له الله تعالی څخه دهغه په واسطه ، دعا او غوښتنه وشي مثلاً وويل شي :يا الله ! زما دا کار د فلاني ديني مشر په برکت ترسره کړي . جواز لري. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۲۴ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۱۷۵ باب الاعتکاف په حواله)

مسئله : قبرته سجده کول حرام دي عام او خاصو يو ه ته هم صحيح نه د ه. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۲)

ایاتر مړینې وروسته داولیاوو فیوضات باقي پاته وي؟

پوښتنه : داولياوو تصرف دهغوی فيوض او برکات تر مړينې وروسته يې هم پاته کيږي او که تر دي ظاهري مړينې وروسته ختميږي؟

ځواب : فيوض او برکات يې تر مړينې وروسته پاته وي. مثلاً داچې له زيارت او نژديوالي څخه يې زايرينو ته برکات حاصليږي او په دوی هم درود او رحمت وي، ترهغه چې اولياء دالهي رحمت مورد وي څوک چې يې زيارت کوي هغوی هم له خپلو مرتبو سره برابر له برکتونو څخه ګټه اخلي.
پاته شوه دا خبره چې هغوی تصرف کوي او کنه؟ هغوی ته څه اختيار ورکړل شوی دی، کنه؟ په دي هکله سمه عقيده درلودل لازم دي.

په عالم کې له الله تعالی پرته څوک متصرف نشته، دهغه وحده لاشريک، ذات له حکم او ارادې پرته يو ذره هم حرکت کولای نشي. دهغه په خدايي کې هيڅوک شريک نشته او هيچا ته د څه شي اختيار نشته. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۷۸)

ایا دمړي روح کورته راځي ؟

پوښتنه : دمړي روح کورته راځي او که نه؟ که نه راځي نو په خوب کې ولي ليدله کيږي؟

ځواب :په خوب کې دچا روح ليدل دا معنی نلري چې دهغه روح کورته راځي. په خوب کې ليدل دروحاني تعلق په سبب ده. له کور سره دهغې هيڅ اړيکې نشته . ډير ژوندي خلک چې لري ، لري هستوګنه لري په خوب کې ليدل کيږي. دخوب کيسه بيله ده ، دشيانو ځرګند تړون ورسره ضرور نه دی. :اروا حو نړۍ بيله ده.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۶۰ ، امدادالاحكام ج ۱ ص ۸۱۸)

مسئله:روح کورته نه راځي ،ددي کوم ثبوت نشته، داسي خيال او عقيده مه لرئ.(فتاوی دارالعلوم ج۵ ص ۴۳۳)

مسئله : داعقيده غلطه ده چې دپنجشنبې په ورځ روح د خپلو قريبانو کره راځي اودثواب په هيله وي،دجمعي د لمانځه ترکولو وروسته ځي. ددي هيڅ حقيقت نشته.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۶۹)

دروح سرګرداني

دځينو کسانو داعقيده ده چې کله څوک ځان وژنه وکړي، دهغه ورح ګمراه او لالهانده کيږي، په روحګانو کې ځای نشي موندلای .داخبره بالکل غلطه ده ، بي اصله ده ، په شريعت کې هيڅ اصل نلري خو ځان وژنه يوه ستره ګناه ده.

مسئله :دنيا ته دمړو دروح دتلو راتلو فکر غلط دی. ځکه هغه چې نيک دي دنيا ته راتلل نه غواړي ، هغه چې بد دي هغوی اجازه نلري .

مسئله :ځينې ناپوهان دافکر کوي چي کله کومه ميرمن د ماشوم دزيږولو په مهال ومري ناپاکه ده. داخبره بيخې غلطه ده بلکې په حديث کې راځي چې داميرمن شهيده ده.

مسئله :ځينې خلک دا باورلري چې دبرات په شپــــه دمړو روح کورته راځي اوګوري چې زموږ لپاره څوک څه پخوي کنه ، داسي عقيده باطله ده.

مسـئله :دځينو عوامـو داعقيـده ده چـي دهـري پنجشـنبې مابنام دمړي روح خپل کورته راځي اوګوري چې څوک ورتـه ثـواب ببنـي.که څـه ثـواب ومونـدل شـي خوښـه،کنه نـاهيلي بيرته ګرځي.داخيـال غلط دی، بده عقيـده ده په شريعت کې کوم اصل نلري.(اغلاط العوام ص ۲۰ ، دزيات تفصيل لپاره زما کتاب مسايل شرک او بدعت وګورئ)

ايا مړی ، خپلوان پيژني ؟

مسئله : تر مړينې وروسته دروح ملاقات ثابت دی، په يوه روايت کې دي ، هغه خپلوان چې پخوا مړه شوي وي داسي ورته خوشحاله وي ، لکه څوک چې له سفر څخه بيرته راشي. خپلوان ورڅخه دنورو ژوندو خپلوانو دحال احوال پوښتنه کوي. دهغوی په ښو حالاتو خوشحاله کيږي او دمور او پلار په هکله، دوړو ماشومانو سعي اوهڅه له حديث څخه ثابته ده چي دهغوی دښښنې لپاره يې کوي. (فتاوی محموديه ج ۷ ص ۲۴۰)

مسئله: مړ پيدا شوی ماشوم هم دوالدينو شفاعت کوي.
(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۵)

دمړي دکور غړو ته خواړه استول

مسئله :په کوم کورکې چي څوک مړشوي وي، دهغه کورتـه خواړه استول سنت دي. څوک چي دمړينې يا په بل مصيب کې

اخته وي، هغوی ته دې خپلوان یا همسایه خلک څه پاخه کړي او ورته ودې لیږي. نور تکلیفونه او دنوم لپاره کارونه یا په بدل کې کارونه لکه اوس چې رواج دي، معیوب او منع دي. دمړستې په نیت دثواب لپاره خواړه ورته استول مناسب دي.
دا خواړه یوازې دهغو خلکو لپاره وي چې دمړي په کار یا غم کې لګیا وي. داسې نه چې ټول خپلوان یې خوري. دا هم دناپوهۍ خبره ده چې وایې دمړي په کور کې تردریو ورځو څه پخول جایز نه دي، یا بد دي او یا هم دوبال سبب دي.
درسول الله صلی الله علیه وسلم سکنی دکاکا زوی، جعفر رضی الله عنه په شام کې بیت المقدس ته نژدې شهید شو. دهغه دشهادت خبر مدینې منورې ته دحي په ذریعه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راورسیده اورسول الله صلی الله علیه وسلم خلکو ته خبر ورکړ چې دجعفر رضی الله عنه کورنی ته خواړه چمتو کړئ، ځکه هغوی ته چې خبر ورسیږي هغوی به مصروف کړي. (چې دجعفر رضی الله عنه دمرګ خبر راغله هغوی به په غم او تکلیف کې وي دخوړلو څښلو انتظام به ونکړي).
(بخاري ج ۱ ص ۱۷۱، ابوداود او ترمذي، الجواب المتین ص ۵۴، کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۷۰)
مسئله: څوک چې ومړي، دهغه خپلوانو او ګاونډیانو ته مستحب ده چې هغوی یې په دغې ورځ دخوړلو څښلو انتظام وکړي، دوی ورسره کښیني او ټینګار وکړي تر څو یې وخوري. دغم، تجهیز او تکفین له امله دخوړلو پخولو موقع ورته نه موندله کیږي. رسول الله صلی الله علیه وسلم هم ددې

امر کړی دی.(مشکوة ص ۱۵۱ – مرقات ج ۴ ص ۹٦)
نو په حدیث د عمل کولو په نیت، د مړي خپلوانو ته مستحب ده تر څویې د کور لپاره د خوړو بندوبست وکړي. داد اجر او ثواب کار او د مړي له کورنۍ سره د همدردي څرګندونه ده. خو دا کار یوازې د الله تعالی د رضا او په حدیث باندې د عمل په نیت وي. یوازې د رسم، نوم او ریا لپاره نه وي. د محققینو په نزد د دې موده یوه ورځ او یوه شپه ده.(فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۱۹۵، دشامي ج ۱ ص ۸۴۱ په حواله، غایة الاوطار ج ۱ ص ۴۲۲، احسن الفتاوی ج ۴، ص ۲۰۴، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۱)
مسئله: په شریعت کې یوازې دومره ثابت دي چې تر هغه وخت د مړي د کور د خوړو بندوبست وکړای شي چې د غم او تکلیف زیاتوالی دی. د هغوی تسلا وشي، هغوی ته خوړل ښېښل برابر شي، هغوی راوبولي یا یې هلته وروړي. خورا غوره داده چې دا خواړه برابرونکي په خپله هم ورسره په دې نیت شریک شي چې د هغوی تسلا وشي. تر دې زیات څه ثابت نه دي. بلکې د مړي خپلوانو ته د خوشحالي دورځې په څیر میلمستیا ورکول مکروه دي. په شامي کې راځي چې که د دفن لپاره له لرې څوک راغلي وي یا د تسلا لپاره وي، هغوی ته په دې خوړو کې د ګډون ځای شته، لاکن خپلوان چې له لرې، لرې راځي او د لته یې اړولي وي او څو ورځې پاتې کیږي لکه څرنګه چې رواج دی او د خوشحالي د میلمستیا په ډول تېولیږي دا هر څه مکروه او بدعت دي. (نظام الفتاوی ج ۱ ص ۱۴۷)

دمړي كورنۍ ته تر څو ورځو پوري خواړه واستول شي؟

پوښتنه :ايا دمړي كورنۍ ته تر دريو ورځو پوري خواړه استول مستحب دي كه يوه دوه ورځي ؟

ځواب : دمړي كورنۍ ته داقاربو اوګاونډيانو لپاره يوه ورځ او شپه خواړه استول مستحب دي. تر يوې ورځې وروسته دخوړلو څښلو شيان ورته استول مكروه دي، په دي رسم كې غيرعادي تكليف اوغلو سره ،دابدوالى هم شته چې عوام يې شرعي حكم بولي او دا په شرعي حكم كې زياتوالي او بدعت دى. (احسن الفتاوى ج ۴ ص ۲۰۴ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۱ په حواله ،احسن الفتاوى ج ۱ ص ۳۵۸)

مسئله :دمړي كورنۍ ته چې كوم خواړه يې خپلوان استوي دمړي خپلوانو ته يې خوړل صحيح دي. (فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۴۴۸، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۴ په حواله)

دمړي خواړه څوك خوړلاى شي؟

مسئله :كوم كسان چې دمړي په تجهيزاو تكفين كې لګيا وي هغوى هم داخواړه خوړلاى شي. (معارج النبوة ج ۱ ص ۷۱۰)

مسئله :دمړي كورنۍ ته چې دميلمستيا كوم رواج را پيدا شوي دى داواجب الترک دى. يوازې دمړي دكورنۍ هغه خپلوان چې له لري ځخه راغلي دي، بيرته تللاى نشي يا هغه كسان چې دمړي دكورنۍ دتسلا لپاره يې اوسيدل ضرور دي. هغوى كه دمړي دكور خواړه خوري خو خير، نورتهول تعزيه وركونكي دي خپلو، خپلو كورنو ته لاړ شي، نه دي

ميلمستيا خوري او نه دي دمړي په کورکې اوسيږي.

مسئله : دمړي نژدي خپلوان دمړي کورني ته که ورسره ورخواړه وراستوي مستحب دي.(کفايت المفتي ج ۴ ص ۱۰۹)

مسئله :مړي خښوونکوته دمړي دکورنۍ ميلمستيا ورکول جايز نه دي.(کفايت المفتي ج ۴ ص ۱۰۷ ،عالمګيري ج ۱ ص ۱۷۸ ،مراقي الفلاح ج ۱ ص ۳۲۹)

مسئله :داهم صحيح نه دي چي مړی خښ شي او ټول خلک دمړي کورته راشي. کله چې له دفن څخه فارغ شي عام وګړي دي خپلو ، خپلو کارونو ته لاړ شي. (کفايت المفتي ج ۴ ص ۳۳)

دمړي خواړه ضروري ګڼل

پوښتنه : دمړي ترخښولو وروسته خپلوان دمړي دوارثانو کورته ورسره دخوړلو لپاره راځي، دا خبره ښه ده خو نورهم ډيرخلک په دي خوړو کې ګډون کوي، له دي امله هغه خواړه کميږي، ايا دتسلا لپاره په خوړو کې شريک شي؟

ځواب :دا رواج ربښتيا هم ناجايز دی ، ډيره بي غيرتي ده .په دې ګناه کې خوړونکي او خواړه ورکوونکي دواړه ګډ دي. نژدي خپلوان که دا رواج لازمي وګڼي او نه ګډون کوونکي بد وګڼي يا دا خواړه دمړي دکورنۍ له لوري وي، نوهغوی ته دا فعل هم ناجايز دی.(احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۸۱ ، درالمختار ج ۱ ص ۸۴۲ په حواله)

دمړي دخپلوانو له لوري ميلمستيا

مسئله : يو رواج دادی چې ترخښولو وروسته دمړي د کورنۍ غړي دټولنې خلکو ته دعوت ورکوي چې فلانۍ ورځ راشي او راسره ميلمستيا وخوري.

دایاد ولرئ چې دادعوت او دهغه منل دواړه منع دي.
هیڅکله هم جواز نلري له دي بد رواج څخه ځان ساتل لازم دي. علامه شامي ددې دعوت په اړه لیکي :ددي په حراموالي کې هیڅ شک نشته، دشوافعو او نورو هم ددي په ناوړاوالي کې اتفاق دی .(امداد الاحکام ج ۱ ص ۱۱۵)

(ځینې ځایونه تر څښنولو سمدستي وروسته په هدیره کې دمړي خپلوان اعلان کوي چې ټول خلک دي زما کورته راشي اوله موږ سره له ډوډۍ خوړلو پرته دي نه ځي. داطریقه هم دشرعي خلافه ده، دعقل خلاف هم ده . ځکه په کوم کورکې چي مړی شوی وي، هغوی په غم کې ډوب وي. له لوږې سره، سره یې خوړلو ته رغبت نه وي او دی په منظم ډول دخوړلو ددعوت اعلان کوي.

الله تعالی دي موږ ټولو ته په ژوندا و مړینه کې دشریعت موافق عمل کولو توفیق راکړي. -محمد رفعت قاسمي)

دخوړو داستولو غلط رواج

مسئله :ځینې ځایونه دمړي دخپلوانو له لوري ورته خواړه راځي، دابنه خبره ده .بلکې مسنونه طریقه ده، خو په دې کې ځینې خلک په ډول، ډول خرابیو کې اخته دي چي اصلاح یې ضروري ده. مثلاً بعضې ځایونه دادل بدل په خیال وي. خواړه داسي ورکول کیږي لکه ددوی په مړي چي هغوی ورکړي وي. یا هم تر هغه په کمه اندازه .

که دنژدې خپلوانو په موجودیت کې لري خپلوان خواړه واستوي داعیب ګڼي. نژدې خپلوان که لاس تنګې هم وي دنوم بدي له ویرې، له تکلیف سره لوړبیه خواړه استول ضروري ګڼي که څه هم ددې کار لپاره پور اخلي.

داسې رسمونه دشریعت خلاف دي، په خوړو استولو کې له بې تکلیفي اوسادګي څخه کاراخستل مناسب دي. ځینې خلک لري خپلوانو ته استول نه کوي. داټول اموردا صلاح وړ دي. (اصلاح الرسوم ص۱۷۷، مولاناتهانوي رحمه الله)

دمړي په کورکې خواړه خوړل

پوښتنه: اوریدل کیږي چې دمړي په کورکې ترڅه مهاله مخله او دکور خلک دخوړو خوړل سم نه ګڼي، ددې شرعي حکم څه دی؟

ځواب: ددې کوم ثبوت نشته، بلکې دمړو خپلوانو یعنې دهغه کور چې مړی پکې شوی له خوړو څخه شرعي پرهیز نشته، داچې دغم له امله یې نه خوري بیله خبرده.

نن سبا دا رواج جوړ شوی دی او اهتمام یې هم کیږي ترڅو دمړي په کورکې وي له لوږې سره، سره دخوړو خوړل ګناه ګڼي.

ددې رسم پرېښودل واجب دي، په تکلیف سره دې څه خوري. په عزیزانو، خپلوانو او ګاونډیانو دالازم دي چې دمړي په خپلوانو په ترغیب او تشویق سره څه وخوري.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۱۴)

دمړي په کورکي دميرمنو غونډيدل

دمړي په کورکې کله ميرمنې هم راغونډيږي. حال دا چې تر يوه وار تعزيې (فاتحې) وروسته بيا تعزيه مکروه ده. (دا دعوامو لپاره، خو اصو ته نه ده).

په ښکاره خو دميرمنو راتلل دصبر او تسلا لپاره وي خو هلته دتسلا يوه خبره هم نه کوي، بلکې غم يې زياتوي او په ژړلو پيل کوي يا هلته کښيني، ددنيا خبرې پيل کړي او دمړي خپلوان تر نور بار او دباو لاندي کړي، ډيري ميرمنې خو لا داسي جامې اغوندي لکه په خوشحالې کې چې ګډون کوي. نور هم مفاسد او منکرات پکې ليدل کيږي چې ځان ساتل ور څخه ضروري دي. (اصلاح الرسوم، ص ۱۷۴)

ډير ځايونه خو ميرمنې دژړلو په حال کې بې پردې کيږي دپردې هيڅ خيال نکوي. ځيني ځايونه خو ميرمنې دغم له زياتوالي له نامحرمو خپلوانو لکه ليور، دکاکا زوی، دماما او خاله زوی او نورو سره په نږدې نږدې کې ژاړي. دا هم حرام دی. ځکه دغم او درد په حالاتو کې خو د شريعت احکام نه ختميږي. ځينې ځايونه خو دکور او خپلوانو ميرمنې له کور څخه دجنازې دايستلو په منهال ژاړي او تر کور بهر وزي. دغير محرمو خلکو په وړاندې بې حجابه کيږي، دا ټولې ناروا دي. ځينې ځايونه راغلې ميرمنې په قصدي ډول داسې خبرې کوي چې دکوروالو ژړا راسي او ځينې ميرمنې خو هسې په تکليف

ژاړي داټول غلط او منع دي، يعني د شريعت خلاف دي.
(اصلاح الرسوم)

ځينې ځايونه خو د نزع په مهال د دي په ځاى چې كلمه او ياسين ولولي او مړى ته د نزع د سهولت او خاتمي د خير دعا وكړي ميرمنې ژړا پيل كړي، كه ناروغ څه پوهيږي هغه ډير پريشانه كيږي، د دي په ځاى چې د نزع تكليف يې كم شي هغه زياتيږي: يادو لړئ چې په زوره ژړل، غم كول او كريبان څيرل ټول حرام او ګناه دي. كه ژړا راتلله او از ايستلو پرته داوښكو په راتلو څه پروا نلري. (اصلاح انقلاب امت ج ۱ ص ۲۳۳)

(د رسول الله صلى الله عليه وسلم زړه به له غم او تكليف څخه غمجن كيده او په دغسي حالت كې به يې له سترګو څخه اوښكې هم راتلي، دا د انسانيت كمال دى چې له خوشحالۍ او د خوشحالۍ له خبرو ورته خوشحالي پيدا كيږي او د زحمت او غم له اسبابو څخه ورته غم او تكليف پيدا كيږي، كه د چا دغسي احساس او خيال نه وي دا نميګړتيا ده، كمال نه دى.)

په مړي باندي ژړا كول

مسئله: په مړي باندي په لوړ غږ ژړل او چيغې وهل حرام دي. له غږ پرته داوښكو په بهيدلو ژړل په اتفاق سره مباح دي.

نوحه جواز نلري يعني داسي چې د مړي نيكي بيانيږي او ژاړي، مخ توروي، مخ وهي، ګريبان څيري او نور ناروا دي. ځكه د رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشاد دى: (څوك چې ځان په چاپيره وهي او ګريبان څيري هغه له موږ څخه نه دى.)

څرګنده ده چې دمړي دپاتـه کسانو لـه ژړا څخه چي يو حرام کار دی، مړی په عذاب کيږي. هو ! که مړي دژړلو وصيت کړي وي(عذاب شته) .که مړي ته معلوميده چې دده خپلوان دده تر مړينې وروسته په غير شرعي طريقه ژاړي او داګمان ولري چې که له منع کولو يې وصيت وکړي نو خلک منع کيږي او په وصيت يې عمل کوي، نو ورباندي واجب دی چې (له غير شرعي) ژړلو څخه دمنع کولو وصيت وکړي، که همداسي وصيت ونکړي نو ددوی په ژړا مړي ته تکليف رسيږي.
(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸٦۰)
(ترغسل ورکولو وروسته ،دميني له امله مړی ښکلول جواز لري. لکه رسول الله صلی الله عليه وسلم چې عثمان ابن مظعون رضی الله عنه ښکل کړ او ابوبکر رضی الله عنه درسول الله صلی الله عليه وسلم مبارک تندی ترمړينې وروسته ښکل کړ. محمد رفعت قاسمي)
مسئله : غم او درد بې اختياره کار دی. شرعا يکې کوم حداو اندازه نشته. مخ نيوی يې هم نه کيږي .دامنع ده چې دغم لباس واغوندي ،داخبره ثابته نه ده. (بيان يا نور څه کول او ژړل دامنع دي.) (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۱۷)
(رسول الله صلی الله عليه وسلم تر ټولو راضي بقضاء الهي او حمد ويونکی و ، له دې سره ، سره يې دخپل زوی ابراهيم په مړينه دمينې او شفقت دزياتوالي له امله وژړل خو په دغه حالت کې يې هم زړه دالله تعالی له رضا او شکر څخه ډک ؤ او ژبه يې په ذکر

او حمد مشغوله وه . درسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد دی : الله دسترګو په اوښکو او دزړه په غم سزا نه ورکوي ځکه دادبنده په واک کې نه دي ، دخپلې ژبې لورته يې اشاره وکړه ، ارشاد يې وکړ :خو ددي په غلطي ، يعني په ژبه نوحه او غم کول سزا ورکوي. محمد رفعت قاسمي)

دغم موده او کار بندول

مسئله :دکوم خپلوان په مړينه تر دريو شپو پورې غم کول مباح دي، ددې ثبوت له صحيح حديث څخه شته ، درسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد دی:په الله او اخرت باندي د مومني ميرمنې لپاره دا روانه ده چې تر دريو ورځو ډېر غم وکړي. خو دميړه په مړينې تر څلورو مياشتو او لس ورځو غم کوي.(شامي ج ۲ ص ۸۵۱)

مسئله :په عالمګيري کې دي چې دمصيبت په مهال تر دريو ورځو په کورکې کښيناستل جايز دی خو پريښودل يې ښه دي. خو نوحه کول ناجايز دي.

مسئله : دورځو او تاريخ له تعين او درسم او رواج له پابندۍ پرته ،دقرآن تلاوت کول او ثواب يې بخښل ځای لري.

مسئله :دچا دخپلوانو دمړينې له امله يې خپلوانوته تر دريو ورځو کار بندول جايزدي، خو دادي ضروري نه ګڼي او څوک چې کار نه بندوي هغه دي نه ملامتوي.

(فتاوی رحيميه ج ۸ ص ۱۹۰- ۱۹۳، مجموعه فتاوی ج ۳۱ ص ۹۸ عيني ج ۳ ص ۳۰٦)

ثواب بخښل څه شی دی؟

تر مړینې وروسته یې خدمت او یا ورسره ښه کول خو یو دادی چې له الله تعالی څخه ورته مغفرت او رحمت وغواړي. لکه چې وویل شول: د جنازې د لمانځه هم اصلي مقصد همدا ده. د زیارت قبور په لړکې چې کوم حدیثونه راغلي دي، په هغوی کې هم د قبر ښښتنانو ته له سلام سره، سره مغفرت هم وغوښتل شي. د خیر د غوښتلو له دي طریقي سره، سره رسول الله صلی الله علیه وسلم د مړو د خدمت او هغوی ته د ګټې رسولو یوه بله طریقه هم ښوولي ده چې د هغه له لوري صدقه ورکړي او یا بل د خیر کار وکړي او ثواب یې ورته وبخښي. ثواب بخښل د دي نوم دی چې ور څخه د ژوند وغم سپک شي او مړو ته اسانتیا هم پیدا شي. (معارف حدیث ج ۳ ص ۴۹۰)

د ثواب د بخښلو طریقه خورا ساده او اسانه ده. خو هغه طریقي چې دا اوس غوره شوي دي؛ دا نه الله تعالی، نه رسول الله صلی الله علیه وسلم ښوولي دي، نه صحابه وو غوره کړي دي او نه هم د دین امامانو خوښي کړي دي. د دي طریقو عاملین وایې: که موږ د ثواب د رسیدلو دا رواج ونکړو وروڼه (خلک) ناراضه کیږي نو څکه به یې موږ کوو.

دا یوازې بدعت نه دی بلکې شرک هم دی. ځکه کوونکی یې دا د الله جل جلاله لپاره نه کوي، بلکې له ټولنې څخه دومره ډاریږي چې هغه یې خدای بللی دی، دا شرک دی چې د غیر الله

درضايت لپاره يې كوي.

هرنفلي عبادت چې انسان يې دځان لپاره كوي، هغه دي نورو ته دثواب درسيدلو په نيت وكړي، دهغه ثواب ورته رسيږي، مړه او ژوندي دواړو ته ثواب رسيږي، فقط دانيت وشي چې ددې ثواب فلاني ته بخښم، نو ثواب ورته رسيږي.

(اصلاح الرسوم مولانا تهانوي رحمه الله)

دثواب دبخښلو لپاره غونډه

مسئله: دنافله صدقاتو، تلاوت، تسبيح او تهليل يانور څه بيل، بيل ثواب مړي ته بخښل له حديث څخه ثابت دي، خو دثواب بخښلو او رسيدلو لپاره دغونډې اهتمام، په هغه کې دقيد او رسم پابندي يا دمړي دخپلوانو له لوري ميلمستيا كول، داټول بدعت اوناروا دي.

(احسن الفتاوى ج۱ص ٣٦٦، درد المحتار ج۱ص ۸۴۲ په حواله)

مسئله: څوک چې څه شی ولولي ثواب يې رسيږي. که يې نوي ولولي يا يې وړاندي لوستلي وي.

مسئله: دثواب لپاره دټول قرآن لوستل ضروري نه دي څومره چې ولولي دهغوی ثواب بخښل صحيح دي.

مسئله: بل چاته دتلاوت كولو ويل صحيح دي، په دي شرط چې ورباندې درنه تمامه نشي، کنه بيا صحيح نه ده.

(آپ كي مسائل ج ۸ ص ۴۵۷)

ايا ثواب ويشل او بيا بخښل كيږي؟

پوښتنه: که څو مړو ته ثواب وبخښل شي ايا وربانديٍ تقسيم او بيا رسيږي؟

ځواب : په دې مسئله کې د علماوو اختلاف دی. د ځینو نظر دی چې د برخې په اندازه رسیږي .لکه څوک چې یوه روپۍ په څو بیوزله کسانو وویشي، ټولو ته یوه ، یوه نه رسیږي، بلکې ورباندې ویشل کیږي او برخه ورته رسیږي.
ځینې علماء وایې :هر یوه ته پوره ،پوره رسیږي. ځکه دالله تعالی رحمت ډیر پراخ دی، که هر یوه ته دیوې،یوې روپۍ پوره ثواب ورکړي، کوم کمښت نه راځي، بلکې د رحمت دپراخي غوښتنه داده چې هر یوه ته پوره ،پوره ورسیږي.
دثواب ډیر او کم رسیدلو دارومدار په خلوص پوري دی .که له اخلاص سره لږ څه دثواب لپاره ورکړي، هغه به زیات وي ترهغه چې د ډیرشي ثواب پرته له اخلاص څخه ورته وبخشي.
نو ډیره اړتیا خلوص ته ده او که له دې سره څه شی هم زیات وي، بیا خو نو غوړ په غوړو دي.
(فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۲۳۴ ، درد المحتار ج ۵ ص ۶۰۵ په حواله)
مسئله :که یو مهال څو مړو ته ثواب وبخښل شي، ټولو ته رسیږي .خو که لو مړی یوه مړي ته وبخښل شي، بل وخت ددې صدقې یا نور څه ثواب نورو مړو ته نشي رسیدلای. ځکه هغه ثواب لومړني مړي ته رسیدلی دی.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۱۹ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۴)
مسئله :که څوک دیوه عبادت ثواب څو مړو ته وبخښي،هغه ثواب په ویش سره دهغوی روحګانو ته نه رسیږي، بلکې هر یوه ته پوره ، پوره څومره چې دهغه دعبادت لپاره مقـرر دی

رسیږي. (علم الفقه ج ۲ ص ۲۱۰، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۱۹)

له علي رضی الله عنه، څخه روایت دی چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد دي: څوک چې په هدیره تیریږي او یوولس ځله داخلاص سورة (قل هو الله) ولولي او د مړو روحګانو ته یې وبخښي. دغو مړو ته چې څومره ثواب ورکوي هغه یوازي دالله فضل دی، دهغه په خزانه کې دڅه شي کمښت نشته. (فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳۸۸)

ایا دثواب په بخښلو ټول ګناهونه معاف کیږي؟

پوښتنه: که څوک وفات شي په ژوند کې یې دوړو او سترو ګناهونو ارتکاب کړی وي، اوس که یې اولاد ډیر قرآن کریم او ډیره صدقه خیرات کړي نو وړې اوغټې ګناوي یې ټولې معاف کیږي او که یوازې وړې؟

ځواب: په دې باندې اتفاق دی چې طاعات او حسنات د وړو ګناهونو کفاره کیږي او دسترو ګناهونو نه کیږي. لکه په قرآن کریم کې چې له " إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ" څخه مطلب وړې ګناوې دي نه غټې. له حدیث څخه هم داثابت دي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۳۶)

مسئله: مړو ته دصدقو او قرآن کریم ثواب رسیږي، مړو ته دژوندو له دعاء او استغفار څخه ګټه رسیږي. داله قرآني نصوصو او حدیثونو څخه ثابت دي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۴۷، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۴، باب صلوة الجنایز په حواله)

****

ديولک پنځه ويشت زره ځله کلمه ويلو ثواب بخښل

پوښتنه : يولک پنځه ويشت زره ځله کلمه ويل اوبيا مړي ته يې دبخښلو اميد دی. دا روايت په کوم کتـاب کې دی او لا اله الا الله ويل کيږي که محمدرسول الله هم ورسره يوځای شي ؟

ځواب : دا روايت دحديث په کتابونوکې ترنظر تير شوی نه دی. ځينو مشـايخو رانقـل کړی دی ، نـو عمـل ورباندي صحيح دی. معمولاً ، لااله الا الله دی .کله ، کله محمدرسـول الله هم ورسره ويـل کيـږي . دترمذي او ابـن ماجـه پـه حديث کې راځي چې(افضل الذکر لا اله الا الله).

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۴۲ ، مشکوة باب ثواب التسبيح ص ۲۰۱ په حواله)

په اجرت(مزدوري) دثواب بخښل

مسئله : په معلوم يا مشروط اجرت که قرآن کريم دمړي لپاره وويل شي، په دې هکله محققين ليکي چې مړي ته يې ثواب نه رسيږي. چې ويونکي ته يې ثواب نه وي ځکه دا اجرت نيت لري، نو مړي ته به له څه شي ورسيږي.خو که څوک يوازې دالله تعالی لپاره قرآن کريم تلاوت کړي او ثواب يې مړي ته وبخښي، انشاء الله ثواب به يې مړي ته ورسيږي. که يې کور ووايې او که په قبر او ثواب ورته وبخښي ، فرق نلري.

(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۳۵)

مسئله :درجب په مياشت کې مړي ته ثواب بخښي، ددې کوم اصل نشته. دکومې ورځې له قيد څخه پرته چې کومه

ورځ غواړي په بې وزله خلکوخواړه وخوري یانغدي پیسې ورکړي ، ثواب دي مړي ته وبخښي .

مسئله : که څوک په ژوند کلمه اوقرآن کریم ووایې اوخپل ځان ته یې ثواب پریږدي، تر مړني وروسته ورته رسیږي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۱ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۴ په حواله)

دثواب بخښلو طریقه

مسئله: دثواب بخښلوپه طریقوکې نن سبا ډیري نامشروع خبري او رواجونه ګډ شوي دي. ان تردې چې ډیر خلک هغه شیان مسنون اومشروع فکرکوي چې بالکل ناروا دي او همداسې خرابي پکې پیښیږي.

مسئله :دثواب دبخښلو اواستولو طریقه داده چې دکوم عبادت چې ثواب لیږل مقصدوي، دهغه عبادت له فراغت څخه وروسته ،الله تعالی ته دعا وکړي چې یا الله ددي (نفلي) عبادت ثواب دفلانې شخص روح ته ورسوي.مثلاً ،دقرآن کریم کوم سورت تلاوت کړي یا بل ذکر وکړي یا نفل لمونځ وکړي یا کوم بې وزله ته خواړه و رکړي یا نفلي روژه ونیسي یانفلي حج وکړي. بیا له الله تعالی وغواړي یا په زړه کې دثواب رسیدلو نیت وکړي،نوالله تعالی یې په خپل فضل سره دهغه دعبادت ثواب ورته رسوي.(علم الفقه ج۲ص۲۴۰ ،فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۱۲۴ ، شامي ج ۱ ص ۸۴۴ ، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۱)

مسئله :کله چې عبادت کوئ ورسره سمدستې هم هغه وخت نورو ته دثواب په نیت کوم شرط نه دی. تر دې چې له

هغه څخه فارغ شئ او دثواب درسيدلو نيت وکړئ هم جايز دی او ثواب يې نورو ته رسيږي. (علم الفقه ج ۲ ص ۱۲۰، فتاوی محموديه ج ۲ ص ۴۰۸، شامي ج ۱ ص ۶۰۵ په حواله)

مسئله :نابالغ ته هم دخپلو حسناتو (نيکيو) ثواب رسيږي. له دې څخه دا هم معلوميږي چې بل ته هم ثواب بخښلای شي. په جنازه کې يې هم دعا کول کټوردي، له دي څخه هم دثواب بخښلو افاده ثابتيږي.(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۰۵، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۱۹، مشکوة ج ۱ ص ۸۲، عالمگيري ج ۵ ص ۹۴)

ثواب بخښونکي ته هم ثواب پيدا کيږي؟

مسئله : که څوک دخپل نفلي عبادت ثواب بل چاته وبخښي، داسي نه کيږي چې دهغه عبادت ثواب ده ته بيخي پاتـه نشي، بلکې ده ته هم رسيږي او هغه ته هم رسيږي چې ورتـه بخښلي يې دی. دا يو الهي فضل دی. له همدې امله علماء ليکي: څوک که نفلي عبادت کوي هغوی دي دهغه ثواب دمؤمنانو روح ته بخښي ترڅو يې ده ته هم ثواب ورسيږي او هغو خلکو تـه هم، بلکې مؤمنانو تـه دګټه رسولو پـه سبب اميد دی ده تـه دوه برابره ثواب ورسيږي.(علم الفقه ج ۲ ص ۲۱۰، فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۴۱)

دثواب بخښلو مسائل

پوښتنه :مړي ته دصدقي، خيرات، تلاوت اويا نورڅه ثواب رسيږي . اهل سنت اوجماعت دثواب رسيدلو په هکله متفق دی. امام ابو حنيفه(رح) دبدني نفلي عباداتو دثواب په رسيدلو هم قايل دی. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۳۰)

ځواب: يعني ميت ته دنفلو ثواب رسيږي.

مسئله : مړي ته دثواب رسيدلو لپاره لومړی، دريمي ،لسمي اوڅلوېښتمي ورځو قيد ختمول ضرور دي. شرعاً دا ځانګړتياوي دثواب رسيدلو لپاره روا نه دي، بدعت او حرام دي. دتاريخ له قيد څخه پرته کله چې وغواړي ثواب بخښنه دي کوي. څلورمه ،پنځمه يا اوومه يا دکومې بلې ورځې له تخصيص پرته بې وزلو ته خواړه ورکړل شي، دارسوم او رواجونه چې عوامو معلوم کړي دي، څه اصل نلري .هره ورځ دثواب بخښلو اواستولو لپاره برابر ده.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۳۴ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۲ په حواله)

مسئله :په دريمه ورځ تلاوت اودقرآن کريم ختم له خير القرون څخه ثابت نه دي، اوس يې التزام دومره کيږي چې عوام هغه ضروري ګڼي، له همدي امله بايدهغه ترک شي. دارسم ماتول ضرور دي، که بياهم کومه ورځ داسې لازمه وبلله شي او رواج شي هغه هم بندول ضرور دي.کومه طريقه چې له سلفو ثابته نه وي، هغه لازمول که څه دعقيدي په لحاظ نه وي،هسې په عمل کې وي واجب الترک ده.

فاتحه او وړاندي خواړه ايښودل جايز نه دي. همداسې يوولسمه ورځ هم جوازنلري. ټول هغه رسوم چې شارع عليه السلام ،صحابه وو او ددين امامانو کړي نه دي يا يې حکم کړی نه دی، هغه ټول ناروا اوبدعت دي،خو کفراوشرک نه دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۳۷ ، درد المحتار ج ۱ ص ۸۴۲ په حواله)

مسئله: څوک چې مسلمان ومري ثواب ورته بخښل کيږي.بې لمانځه مسلمان ته هم کيدلای سي .
(فتاوای دارالعلوم ج ۵ ص ۴۳۷)
مسئله :که دچا ټول قرآن کريم ياد نه ؤ اويوازې لس جزء يې يادؤ ، که هغه لس سيپارې درې ځله تلاوت کړي،دټول قرآن کريم ثواب ورته نه حاصليږي. خو دلسو سيپارو درې ګونه ثواب ورته تر لاسه کيږي. که پوره قرآن کريم نه کيږي دا غوره ده چې دهمدې لسو سيپارو تلاوت څو ،څو ځله وکړي، ثواب يې وبخښي ،مړي ته رسيږي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۳۲)
مسئله :که دهندوانو په کومه هديره کې، کوم ماشوم خښ وي، هلته ورتلل او څه لوستل ضرور نه دي .
مسئله : داهل هنود (هندوانو) ماشوم چې ومري هغه جنتي دی.(خو ثواب بخښل يوازې دمسلمانانو په هديره کې حکم لري. يعنې يوازې دمسلمانانو په هديره کې يې د لوستلو او ويلو حکم شوی دی.) (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۳ ، شرح فقه اکبر ص ۱۲۱ ، مشکوة باب زيارت القبور ج ۱ ص ۱۵۴)
مسئله : که دغير مسلم ماشوم، کوم مسلمان په زوی والي نيولي وي،دفقه له قاعدې سره سم هغه ماشوم کافر يلل کيږي ځکه دماشوم لپاره دمور او پلار ديوه اسلام شرط دی او يا به هغه ماشوم دشعور او تميز په حالت کې اسلام منلی وي او که له دې وجوهاتو کومه يوه نه وي نو دفقه دقواعدو په حساب هغه مسلمان نه ګڼل کيږي. (فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۴۷۰ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۸۳۱)

ایا په میړه صدقه کول ضروري دي؟

مسئله: مړه شوي ته د خیرات کولو په هکله حکم دادی چې که مړي وصیت کړی وي نو دهغه دپاته مال په دریمه کې عملي کول ضروري دي او ترهغه زیات دوارثانو په اجازه پوري اړه لري. که وارثان بالغ وي او اجازه ورکړي نو په زیات مال کې هم وصیت جاري کیږي او که نه، نو بیا نه کیږي. که مړي وصیت کړي نه وي او ومري، تر مړینې وروسته یې ټول مال له ملکیت څخه وزي او دوارثانو په ملکیت کې ورځي. بیا دوارثانو اختیاردی چې څومره غواړي هغومره دي خیرات کړي او مړي ته دي ثواب وبخښي. که کوم وارث نابالغ وي، دهغه په برخه کې صدقه کول جواز نلري.

په میړه باندي کومه صدقه او خیرات کول لازم نه دي، که یې په خپله خوښه صدقه وکړه نو ثواب یې رسیږي.

(فتاوی دارالعلوم ج۲ ص ۴۲۴ کتاب الجنایز)

ناراضه والدینو ته دثواب بخښل

مسئله: که والدین له چا څخه ناراضه وو او وفات شول، د هغه لپاره دقرآن کریم تلاوت، صدقې او خیرات ثواب وبخښل شي، ورته استغفار وشي، دهغه پورونه اداکړل شي، که یې وس ؤ، دهغه له لوري حج وکړل شي. انشاء الله هغوی به راضي شي او اولاد به مطیع وګڼل شي. په حدیث شریف کې راځي: څوک چې دمور یا پلار له لوري حج وکړي، هغه دهغه له لوري اداء کیږي او دهغه روح ته زیري ورکول کیږي او اولاد

دخدای جل جلاله په نزد مطیع او امر منونکی بلل کیږي.

مسئله : دنفلو په واسطه هم ثواب ورته استول کیږي.

(فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۳۸۷) دتفصیل لپاره وګورئ :(مشکوة شریف ص ۳۲ کتاب العلم، ترمذي ج ۱ ص ۸۵ او شامي ج ۴ ص ۸۴۴)

دمړي له خوا حج بدل کول

مسئله : دمړي له لوري حج بدل کیدلای شي، که هغه وصت کړي وي دهغه دشتمنۍ په دریمه برخه حج بدل (دهغه لپاره حج) کیدلای شي. که په دریمه برخه حج ناشونی و، بیا که وارثان بالغ او حاضر وو او په ټول مال یې دحج بدل اجازه وکړه نو په ټول مال هم اداء کیدلای شي. که مړي وصیت کړي نه و، بیا دوارثانو خوښه ده. دالري نه ده چې الله تعالی یې په دي صورت کې هم حج قبول کړي او ګناهونه یې وبخښي.

(آپ کې مسائل ج ۴ ص ۴۰)

یادونه : دمړي له لوري دحج بدل کولو په هکله تفصیل زما په "مکمل ومدلل حج وعمره کتاب" کې وګورئ.

دمړي له خوا قرباني کول

دمړي له خوا اودمړي لپاره قرباني کیدلای شي. ددې لپاره څو صورتونه دي :

۱- چې مړي وصیت کړی وي چې زما له شتمنۍ زما لپاره قرباني وکړئ، دهغه له وصیت سره سم چې دهغه له مال څخه قرباني وشي، جواز لري. خو ددې قربانۍ ټوله غوښه او نور څه مستحقو کسانو (هغوی چې دزکات مستحق دي) ته صدقه

کول واجب دي.

۲- که مړي وصیت کړی وي یایې کړی نه وي، خپلوان او دوستان یې په خپلو پیسو ورته نفلي قرباني کوي، دا صحیح دي او د دې قرباني غوښه شتمن او بې وزله ټول خوړلای شي.

۳- څوک له خپل مال څخه او په خپل نوم قرباني وکړي، ثواب یې یوه یا ډیرو مړو ته وبخښي، داسي هم صحیح ده. د دې غوښه هم ټول شتمن او بې وزله خوړلای شي.

(فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۸٦، شامي ج ۵ ص ۲۹۳)

د مړي لپاره قرباني ښه ده او که صدقه؟

پوښتنه: مړي ته د ثواب لپاره پیسي صدقه کول ښه دي او که په هغو پیسو قرباني وشي او ثواب یې ورته وبخښل شي کوم یو غوره دی؟

ځواب: د قرباني په ورځو کې د پیسو او نورڅه تر صدقي قرباني کول او ثواب یې بخښل غوره دي، ځکه په صدقه او خیرات کې فقط د مال ورکړه ده او په قرباني کې د مال ورکړه ده او فدا کول یې هم دي. یعني دوه مقصده ترلاسه کیږي.

(فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۸۷)

د ثواب د بخښلو غوره طریقه

مسئله: د ثواب لپاره دا طریقې غوره او ښې دي چي د دینې مدرسو له بې وزلو زده کوونکو سره څه نغدي یا د جامو مرسته وشي یا د تفسیر، حدیث او فقه کتابونه او نورڅه واخستل شي مدرسې ته وقف شي، ترڅو طالبان ورڅخه ګټه واخلي او مړي

ته هم تل ثواب رسيږي. دتاريخ اوورځې له تعين پرته بيوزلو
ته خواړه ورکول شي اوثواب يې وبخښل شي، داهم ښه دي.
(فتاوى دارالعلوم ج ۵ ص ۴۵۶، دردالمحتار ج ۱ ص ۸۴۴ په حواله)

تعزيتي جلسه جوړول

مسئله :دکوم مسلمان په مړينه دمړي دخپلوانو تعزيت
کول، يعني دصبر تلقين کول له سنت څخه ثابت دي. که هلته د
ورتللو موقع نه وه، دليک په واسطه هم تعزيه له سلفو ثابته ده.
که له مړينې څخه ډيرو کسانو ته صدمه ورسيږي، دډيرو
کسانو تعزيې ته ضرورت احساسيږي او دټولو هلته تلل او
رسيدل ستونزمن وي، نو ددي لپاره اسانه لاره داده چې يوه
تعزيتي جلسه وکړي او ډيرکسان دسفر له ستونزو ژغورلي
وي. دمړي په خپلوانو هم دډيرو ميلمنو بار نه وي او په ستره
غونډه کې يو ځای دعا کول هم دقبول وړ وي. په ښکاره خو په
داسي تعزيتي جلسه کې کومه بدي نشته، خو ډير ځايونه دي
کار هسي ديوه رسم او رواج بڼه خپله کړې ده. مقصد يې دا
وي چې په اخبارونو کې يې نوم راشي، شهرت يې وشي، يا
وايي که تعزيتي جلسه جوړه نکړو خلک به مو ملامت کړي او
داسي نور، که داسي وي ترک يې ښه دی. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۲۴)
مسئله: دچاپه مړينه دري څلور دقيقې پټه خوله کښيناستل
اودغم ښکاره کول، رواطريقه نه ده. په دې سره له نصارا او
نورو سره مشابهت راځي نو ځکه دارواج پريښودل ضروري دي.

دتعزيې (فاتحې) مسنونه طريقه

مسئله :تعزيه تر دريو ورځو ډيره جواز نلري،خوکه غايب تر دريو ورځو وروسته راشي، بياهم کيدلای شي، دډلي په ځير يې راتلل صحيح نه دي ،که په ناڅاپې توګه سره يوځای شي پروا نلري. دهر يوه بيل، بيل تعزيه کول مسنون دي. خو که دکومې کورنی څوک مشر وي اوله هغه سره کشران هم وي، نو بيا دمشر تعزيه کافي ده ،دتعزيې دعا ده :

اعظم الله اجرک واحسن عزائک وغفر لميتک.

تر دي زيات داسي مضمون بيانيدلای شي چې ورسره غم سپکيږي، تسلااوداخرت فکر پيدا کيږي، دتعزيې په دعاکې لاس پورته کول بدعت دي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۳۵ کتاب الجنایز)

مسئله :دتعزيې سنت طريقه داده چې ترخښولو وړاندي (که موقع نه وه) وروسته، دمړي کورته ورشي، تسلا ورکړل شي، دصبر تلقين او ترغيب ورکړل شي، دمړي په هکله دعايه جملي وويلي شي. دتعزيت الفاظ اومضمون تعين شوي نه دی.بيل،بيل دي.دصبر اوتسلالپاره چې کومې جملې برابري وي هغه وويلي شي.دتعزيې په هکله په حديث شريف کې ډير فضيلت ښودل شوی دی. په يوه حديث کې راځي څوک چې دمصيبت او پريشانی په مهال خپل ورور ته تسلاورکړي اوتعزيه يې وکړي،الله تعالی به دقيامت په ورځ هغه ته دعزت جامه ورواغوندي. (ابن ماجه شريف ص ۱۱٦)

همداسې په حديث شريف کې دي: څوک چې د غم رسيدلي تعزيه وکړي، الله تعالى به هغه ته دومره ثواب ورکړي څومره چې هغه مصيبت رسيدلي ته يې (د هغه په صبر کولو) ورکوي.
(ترمذي ج ۱ ص ۱۲۷)

مسئله: که څه مجبوري يا لريوالى وي او په خپله حاضريدلای نشي، دليک په واسطه هم تعزيه کيدلای شي، داسې هم سنت دي. رسول الله صلى الله عليه وسلم معاذ ابن جبل (رضی الله عنه) ته، د هغه د زوي د مړينې له امله ليک وليک.
(فتاوى رحيميه ج ٦ ص ۳۴۲ د حصن حصين پنځم منزل ص ۱۸۰ په حواله)

د تعزيې موده

مسئله: په کوم کورکې چې څوک مري، د هغه د غم په هکله پوښتل مستحب دي. د غم د پوښتلو يعني تعزيې وخت له وفات کيدلو وروسته تر دريو ورځو پورې دی. تر هغه وروسته مکروه دی. له هغو پرته چې يا پوښتونکی او يا د کور څښتن موجود نه وي چې په داسې صورت کې تر دريو ورځو وروسته هم مکروه نه ده. ددې لپاره کوم خاص الفاظ مشخص نه دي، بلکې د حال له مقتضا سره سم د غم پوښتل او تسلا کيږي.
(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸٦۸)

مسئله: په تعزيت کې به د تسلا الفاظ ويل کيږي لکه دا: صبر کوئ الله تعالى به درته د صبر کولو اجر درکړي او نور. د تعزيې لپاره په مسجد کې (ددې کار لپاره منظم) کښيناستل مکروه دي، په کورکې به وي. (فتاوى دار العلوم ج ۵ ص ۴۱۷، علم الفقه ج ۲ ص ۲۰۷)

دمړینې یا دغسې دبلې سختې پیښې له امله تسلا ورکول او ورسره دهمدردې اظهارکول، دهغه دغم دسپکولوڅخه کول په مکارم اخلاق (ښو اخلاقو) کې دي. رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپله ددې اهتمام کړی دی. نورو ته یې هم ددې لارښوونه کړې اوترغیب کړی یې دي. لکه له عبدالله ابن مسعود رضی الله عنه څخه چې روایت دی: رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد وکړ:چاچې دمصیبت دځپلي تسلا وکړه هغه ته دمصیبت دځپلي په برابر اجر دی.

(معارف الحدیث ج ۳ ص ۴۶۳ دجامع ترمذي او ابن ماجه په حواله)

درسول الله صلی الله علیه وسلم تعزیتي لیک

له معاذ بن جبل رضی الله عنه څخه روایت دی چې دهغه زوی وفات شو، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د تعزیت لیک ولیک.دهغه ژباړه داده :

بسم الله الرحمن الرحیم

دالله درسول ،محمد صلی الله علیه وسلم له لوري ،معاذ بن جبل ته ، تاسي دي سلامت یاست . زه لومړی دالله حمد وایم ، هغه چې له هغه پرته بل معبود نشته . تر حمد او ثنا وروسته ، دعا کوم چې الله تعالی درته ستر اجر درکړي.دصبر توفیق درکړي او موږ او تاسو ته دشکر کولو برخه راکړي. ددې لپاره چې زموږ ځانونه ، مالونه ، اهل او عیال ټول ، لوی الله جل جلاله دښې تحفې په توګه راته سپارلي دي،امانت دي(له دې سره سم ستازوی له تاسره دالله جل جلاله امانت ؤ.)

الله هغه تاته له خوشحالۍ سره درکړی ؤ ، له هغه څخه دکتې اخستلو موقع يې درکړي وه. اوس يې درڅخه دلوی اجر په بدل کې واخيست، تاسو ته دالله تعالی له لوري د رحمت او لارښووني زيرې دی، که ته دثواب په نيت صبر وکړي نو ته له صبر(اوشکر)سره اوسه.(ګوره)ستاژړاستا اجرضايع نکړي، بيابه ورته پښيمانه يې.په ياد ولره چې دچا ژړل مړی بيرته نه راګرځوي او نه داغم او درد لري کوي، هغه چې د کولو دی، هغه، هغه کوي. هغه چې شوي دي ، هغه شوي دي. والسلام.

درسول الله صلی الله عليه وسلم په دې تعزيت ليک کې هر مؤمن ته دتعزيې ، نصيحت او تسلی پوره سامان دی. چاته چې کومه صدمه ورسيږي، کاشکي په خپلو مصيبتونو کې درسول الله صلی الله عليه وسلم له دې ايمان روښانوونکي ، ارام کوونکي تعزيې څخه ارامي حاصله کړو صبراوشکر خپل شعارکړو اوپه اخرت کې دالله تعالی له رحمت او هدايت څخه برخمن شو. (معارف الحديث ج ۳ ص ۴٦۸)

په مړينه باندې دصبر اجر او ثواب

له ابوهريره رضی الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ارشاد وکړ : دالله تعالی لارښوونه ده چې کله زه ديوه مؤمن يو خپلوان ترې واخلم بيا هغه دثواب په هيله صبر وکړي.له ماسره دهغه بدله له جنت څخه پرته بل څه نه دی.(ترمذي ج ۱ ص ۱۹۸ ، بخاري ج ۱ ص ۱۷۵ باب الجنايز ،معارف الحديث ج ۳ ص ۴٦۴)

دميړه مړې (کونډې) عدت

مسئله : که دچا ميړه دمياشتې په لومړۍ نېټه وفات شو، ميرمن حمل نه درلود نو دسپوږمۍ په حساب يې عدت تر څلورو مياشتو او لسو ورځو پورې دی. که پرته له لومړۍ نېټې په کومه بله نېټه ومري، هره مياشت ديرش شپې وشميرلې شي ، څلور مياشتې او لس ورځې پوره کړي.يعني ټولې يوسل او ديرش ورځې، تروفات وروسته چې دومره وخت تير شي نو عدت ختم شو.

مسئله :که ميرمنې حمل درلود او ميړه يې مړشونو د ماشوم تر پيدا کيدلو پورې يې عدت دی. په دې صورت کې مياشتو ته اعتبار نشته. که دميړه تر مړينې څه موده وروسته ماشوم وزيږيد نو هم عدت ختميږي.

(عالمګيري-امداد الفتاوى، احکام ميت ص۱۲٦)

مسئلۀ :دحاملې عدت دماشوم په زيږيدلو ختميږي، خو که ماشوم نقصان شي نو تفصيل يې دادی چې که دماشوم کوم اندام مثلاً ، پزه ،ګوته يا بل څه جوړ شوي ؤ، نو عدت يې ختميږي او که کوم اندام جوړ شوی نه و،فقط دغوښې يوه ټوټه وه ، په هغه سره عدت نه ختميږي ، داسې اټکل کيږي چې داميرمن حمل نلري،عدت به يې تر څلورو مياشتو او لسو ورځو پورې وي.(شامي ج ۲ ص ۸۳۱ ،احکام ميت ص ۱۲۸)

مسئله : که تر نکاح وروسته، تر واده وړاندې يې ميړه مړشو ، بياهم په ميرمنې باندې دوفات عدت واجب دی .

مسئله :که دکومې میرمنې په ګیډه کې دوه بچیان وو، یو وزیږي او بل پاته وي ،ترڅو چې یې دوهم ماشوم زیږلی نه وي عدت نه ختمیږي.(شامي ج ۲ ص ۸۳۱ -احکام میت ص ۱۲۹)

یادونه :داعدت دهغې میرمنې دی چې میړه یې مړشوی وي، په دې کې دمیرمنې دعمر قید نشته ، که په هر عمر وي خو که طلاقه شي دهغې دعدت حساب بیل دی.

کله چې کومه میرمن کونډه شي،دعدت په رسم میرمنې راټولیږي،وایې موږ ددې له عدت څخه دوتلو لپاره راغلي یو.

ځینې میرمنې دا ضروري ګڼي چې کله یوه میرمن له عدت څخه خلاصه شي ، هغه له هغه کوره بل کورته بیایې او ددې ډیر اهتمام کوي، دا دواړه خبرې غلطي دي . مسئله دادہ چې کله څلور میاشتې اولس ورځې یې تیرې شي یا یې دحمل وضع وشي ، هغه میرمن له عدت څخه په خپله وزي، که څه هم په هغه کورکې هستوګنه لري. (اصلاح انقلاب امت ، احکام میت ص ۱۴۱)

(ځیني ځایونه چې دمیرمنې عدت پوره شي، والدین یا دکورنۍ غړي ورته جامې ورکوي، داغیر شرعي شیان دي، ځانږغورل ورڅخه ضرور دي. رفعت قاسمي)

دمړینې په مهال دمهر معاف کیدل

یوه غلطي چې خورا عامه ده دادہ چې کله کومه میرمن مري ورته وایې ، مهر معاف کړه او هغه یې معاف کړي ، میړه یې همدا معاف کول کافي ګڼي او ځان دمهرله بارڅخه خلاص ګڼي. که یې کوم وارث پاته شي هغه ته یې نه ورکوي.

په یاد ولرئ چې یو خو په داسي وخت کي معاف کول دسخت زړه خبره ده، بلکه خبره داده چې کله هغه په فکر او حال کې هم وي او په خپل زړه یې معاف کړي هم مهر نه معافیږي. ځکه د مرض الموت په وخت کې معافول د وصیت په حکم کې ده او میره ته وصیت کیدلای نشي. ځکه دوارث په هکله وصیت کول باطل دی. خو د میرمني بل وارث چې عاقل او بالغ وي خپله برخه میراث په دي مهر کښې په خپله خوښه پرېښودلای شي، که یې پرېږدي. خو که وارث لیونی یا نابالغ وي، دهغه برخه دهغه په اجازه هم نه بخښله کیږي.

(اصلاح انقلاب امت ج ۱ ص ۲۳۸)

یوه غلطي په خلکوکې داده چې کله یې دمړینې وخت راشي او دی شخص مهرورکړي نه وي، میرمن یې مجبوروي ترڅو مهر ورته وبخښي، په داسې حال کې میرمن په زړه کې وربانديې راضي نه وي، خو دخلکو په ټینګار یا پر رواج مجبوریږي له شرمه هغه معافوي. یاد ولرئ چې دمهر داسي معافول جواز نلري، ستر ظلم دی. (احکام میت ص ۲۲۶)

دناروغ په ناسته لمونځ کول

مسئله: کوم ناروغ چې له دریدلو څخه بې وسه وي یعني که قیام کوي نولویږي یایې ناروغي ډیریږي یایې دنه رغیدلو ویره وي، یا ورته ډیر تکلیف وي. هغه ته په ناسته لمونځ کول جایز دي. خو که ددریدلو وس یې وي او په ناسته

لمونځ کوي بيا جايز نه دی.که دلږ شيبې لپاره دريدلای شي. هغومره دي ودريږي آن تر دي که يې په ولاړه دتحريمي تکبير ويلای شواى ،يعني طاقت يې ؤ، نو دتحريمي تکبير دي په ولاړه ووايي بيا دې کښيني. ځيني ناروغان ولاړ وي، کښينې او دتحريمي تکبير وايي .داسې صحيح نه ده.
(فتاوی رحیمیه ج ۱ ص ۲۳۰ -شامي ج ۱ ص ۷۱۰)
مسئله : دناروغ معذورلپاره غوره طريقه دده چې د لمانځه لپاره ستونې ستغ څملي، دواړه پښې دقبلي لورته کړي. ځنګنونه ودروي او سرڅه لوړ کړي ترڅو يې مخ قبلي ته شي، داسې هم کيږي چې په ښي يا کيڼ اړخ څملي لمونځ وکړي، بيا هم ښي اړخ تر چپ غوره دی.
خوداټول صورتونه په داسې حال کې دي چې څوک د داسې کولو وي او که څوک له داسې کولو څخه هم بې وسه و، څرنګه چې ورته شوني وي هغسې دي لمونځ وکړي .
(کتاب الفقه ج ۱ ص ۸۰۳)
که تر مړيني وړاندي قضاء شوی لمونځ ادا نکړای شي؟
پوښتنه : که دقضا شوي لمانځه داداء کولو وار نه راغی او څوک په مرض الموت اخته شو او دقديې طاقت يې نه و، نو له مواخذي څخه دخلاصيدلو يې څه صورت دي؟
ځواب :دپاته شويو لمونځونو اداء کول يا (تر مړينې وروسته) فديه ورکول له عذابه دخلاصي سبب کيدلای شي نور نو دالله خوښه ده لکه چې ارشاد کوي :

ویغفر مادون ذلک لمن یشاء . (فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۳٦۲)
مسئله : که قضا شوي لمونځونه ډیر وو چې شمیرل یې مشکل ؤ ، تر ښه فکر کولو وروسته دي تخیمني حساب ورته وکړي. مثلاً په ۱۴ یا ۱۵ کلنۍ کې بالغ شوی دی تر څلور پنځه کلونو یې لمونځ کړی نه دی یا یې کله کړی او کله یې پرې ایښی دی. په دي صورت کې ددي شخص اندازه مثلاً څلور کلونه کیږي، نودی دي په خپل اټکل دغومره لمونځونه وکړي.
په نړۍ کې که څوک پوروړي وي، اندازه یې معلومه نه وي په تخمین سره هغه اداء کوي چې په ذمه یې څه پاته نشي. همداسي دي فکر وکړي چې څومره لمونځونه تري قضا شوي دي، هغه دي اداء کړي او مناسب داده چې څومره کیدلای شي زیات دي وکړي چي سراسر ګټه ده .
(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۳۵۳ ، هدایه ص ۱۳۸ باب القضاء)
که دلمونځ نه کوونکي له لوري فدیه ورکړل شي
مسئله :که کوم مړي وصیت کړی نه و او څه شتمنې ورڅخه پاته شوي نه وه ،په وارثانو باندي یې دده له لوري هیڅ کفاره واجب نه ده . که دتبرع په توګه دهغه دلمونځونو کفاره اداء کړي صحیح ده او خورا ښه خبره ده. کیدلای شي الله تعالی تر ګناهونو ورتیر شي . په دي کې څه خبره نشته . دایقیني خبره نه ده چې مړی دي بري الذمه شي خو هیله یې شته .اما دافدیه

ورکول دي شتمن خلک دلمانځه په پرېښودلو زړور نکړي.
ځکه ایا دلمانځه پرېښودونکي داباور دی چې دده وارثان به يې فدیه ورکړي کنه ، دوهمه داچې له وصیت پرته او دمال له پرېښودلو پرته که يې فدیه ورکړي برائت يې یقیني نه دی.
په هرحال دفرایضو پرېښودلستره ګناه ده ،پوښتنه يې حتمي کیږي،بخښنه دالله تعالی اختیار دی.ویغفرمادون ذالک لمن یشاء.(فتاوی دارالعلوم ج ۵ ص ۳۶۵ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۶۸۵ باب قضاء الفوائت)

دمړي له لوري دلمانځه او روژې اداء کول

مسئله :که دمړي وارثان دهغه په حکم دهغه قضا شوي لمونځونه اداءکړي ، دالمونځونه دهغه له لوري صحیح نه دي ځکه لمونځ بدني عبادت دی او هر مکلف ته يې حکم دی چې هغه يې په خپله اداء کړي، دبل چا په اداء کولو دده په ځای نه اداء کیږي.خو په حج کې نیابت قبلیږي یعنې که وارث د مړي له لوري حج وکړي نو دده له ذمي فرض ساقطیږي، که څه هم مړي يې وصیت کړي نه وي.(درمختار ج ۱ ص ۶۷۳ .امدادالاحکام ج ۱ ص ۶۶۸)

که ناروغ په ژوند کې دلمونځونو فدیه ورکړي داڅرنګه ده؟

مسئله :شیخ فاني(ډېر زوړ،دژوندپه وروستیوشپو ورځو کې) که دروژې فدیه و ر کړي صحیح ده خو دلمانځه فدیه که په خپله په ژوند کې ورکوي صحیح نه ده اولمونځونه يې په دي فدیه سره نه ساقطیږي . ځکه په لمانځه کې دا سهولت شته چې که يې په ولاړه کولای نشي په ناستودي وکړي اوکه د

کښيناستلو وس ورسره نه وي په څمليدلو دې وکړي، که يې په رکوع او سجده سره کولای نشوای په اشاره دې وکړي. خو تر مړينې وروسته يې دپاته شويو لمونځونو او روژو فديه ورکول په وارثانو ضرور ده چې وصيت يې کړی وي او مال يې هم پاته شوی وي. ددې حکم دزکات په څير دی چې دبې وزله تمليک پکې ضرور دی، که يې داسلامي علومو بې وزله شاګردانو ته ورکړي هم صحيح ده، په دې کې يې ثواب ډير دی. ځکه ددينې زده کړې له زده کوونکو سره مرسته ده.
(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۴۳۸، هدايه ج ۱ ص ۲۰۴ دکتاب الصوم په حواله)

مسئله: په توبه يا حج يو ازې ګناه بخښل کيږي فرايض نه معاف کيږي. داسې چې که څوک حج وکړي يا توبه وباسي نو دپوروړيو پوريې هسې په ذمه پاته دی. لکه څرنګه چې تر حج وړاندې و. همداسې حقوق الله چې قرض دې لکه لمونځ او نور، په اداء کولو اداء کيږي. په توبه يې تاخير معاف کيږي او ژر اداء کول يې لازم دي. ان که په قضا راوړلو کې تاخيروشي بيا ګنهګاره کيږي. (فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۲۳۷، شامي ۲-۲۷۶)

مسئله: دقضا شويو لمونځونو کفاره دهغوی اداء کول دي او الله تعالی ته په عجز سره توبه کول دي. صدقه ورکول واجب نه دي، خو که صدقه ورکړي، داچې په صدقه سره الهي غضب دفع کيږي نو هيله ده دالله تعالی غضب چې دلمانځه په تاخير يا ترک کې وي، هغه پاته نشي او د بې وزلو دحاجت په پوره کولو کې الهي رحمت وشي. کنه اصل خو دلمانځه اداء

کول دي چې په ژوند کې دصدقي په ورکولو نه ساقطيږي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۳۵۴)

مسئله :قضاء شوي لمونځونه او روژې يوازې په توبه نه معاف کيږي، بلکې قضا راوړل يې لازم دي.
(فتاوی دارالعلوم ج ۴ص ۳۶۳ ، ردالمحتار ج ۱ ص ۶۸۰)

په مرض الموت کې په خپله فديه ورکول

مسئله: که څوک د مرض الموت په مهال په خپله دلمونځونو فديه ورکړي دانه صحيح کيږي . په ده واجب دی ترڅو وصيت وکړي، دروژې فديه که په خپله په مرض الموت کې ورکړي دا جوازلري خو صحت يې دده تر مړينې وروسته ثابتيږي.

مسئله :دلمانځه اوروژې فديه،يوه بي وزله(چې دنصاب خاوند نه وي) ته ديوې فديې پيسي ورکول صحيح دي، بل ته يې هم ورکولای شي. (درمختارج ۱ ص ۶۷۴)

دقضا شويو لمونځونو فديه څه وخت ورکړل شي؟

په ژوند کې دپاته شويو لمونځونو فديه نه اداء کيږي. بلکې دپاته شويو لمونځونو قضا راوړل لازم دي. خو که څوک په همداسي حال کې ومري چې قضا شوي لمونځونه يې په ذمه پاته وي، نو دهر لمانځه فديه دفطر دصدقي په څير پاوکم يوچارک غنم دي. دفديې په ورکړه کې ورځنۍ قيمت ته اعتبار دی. دغه وقت چې غله په څومره وي په هغه حساب فديه ورکړل کيږي. داچې وتر مستقل لمونځ دی نو له دي امله په يوه ورځ اوشپه کې شپږ لمونځونه شميرل کيږي . ديوې

شپې او ورځې په قضا شويو لمونځونو کې شپږ صدقې لازميږي. که مړی ددې وصيت وکړي نو دمال له دريمې برخې څخه يې دا صدقه ورکول کيږي او دا واجب ده. که يې وصيت کړي نه وي نو دوارثانو په ذمه واجب نه ده. ټول وارثان که عاقل او بالغ وو او په خپله ،خپله خوښه دا صدقې اداء کړي نو هيله ده چې دمړي دا بار له غاړې واوړي. (آپ کې مسائل ج ۲ ص ۳۵۹)

دلمونځونو فديه څومره ده؟

مسئله: ترمړينې وروسته دلمونځونو کفاره وارثان ورکوي، په ژوندکې دکفارې حکم نشته. دلمانځه کفاره پاوکم يو چارک (يو کيلوګرام او ۶۳۳ ګرامه) غنم دي. په شپه او ورځ کې دشپږو لمونځونو ورکول کيږي يعني له وترو سره . په فديه ورکولو کې شخص اختيار لري چې غنم ورکوي او که نغدي پيسې .نغدي ښې دي ځکه نوري اړتياوې په پوره کيږي. که ديني کتابونه ورباندې واخلې داهم صحيح ده . خو داپکې ضروري ده چې هغه کتابونه به په بې وزله زده کوونکو ويشي اودهغوی ملکيت به يې ګرځوي.داسې چې په ديني مدرسوکې کيږدي جواز نلري، په هغوی سره کفاره نه اداء کيږي. بلکې مالک ګرځول پکې ضروردي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۳۶۴ فتاوی محموديه ج ۱۳ ص ۵۰).

مسئله :دهرې ورځې روژې فديه له يوه لمانځه سره برابره ده. درمضان المبارک له روژو پرته که بله کومه نذر روژه پاته وي ، دهغې فديه هم ورکوله کيږي.

مسئله :زکات که د څومره کلونو پاته وي، دهغه حساب کیږي او اداء کیږي.

مسئله : فرض حج که مړي کړي نه وي ، دمړي له کلي څخه دي څوک دحج بدل لپاره واستول شي او پوره لګښت دي ورکړل شي.

مسئله:څومره دفطرصدقې چې پاته وي، دهرې یوې فدیه دې ورکړل شي.

مسئله :واجبه قرباني که پاته شوي وي، یو پسه یا دیوې برخې بیه صدقه کیږي .

مسئله:که دتلاوت سجده پاته شوي وي احتیاط په دې کې ده چې دهرې سجدې په بدل کې دیوه لمانځه بدل فدیه ورکړل شي.

مسئله :که پاته شوي لمونځونه یا روژې سمې شمیرلای نشي په اټکلي حساب دي وګڼي. (رساله حیله اسقاط، محمد شفیع رحمه الله)

مسئله : ددې مصرف هغه دی چې دزکات او صدقې مصرف دی، ډېرمستحق کسان دي چې ډېرارړ دي لکه قرضداره خلک یا نور. که دمدرسې زده کوونکو ته ورکړل شي هم ښه مصرف یې دی خو په فس، منې ارډر، درافټ او نورو کې نه حسابیږي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۴۶۹)

مسئله :که مړی وصیت وکړي اوشتمنې هم ترې پاته شي، او وارثان یې په دریمه برخه کې هغه وصیت پوره نکړي ګنهګاره کیږي. مړی هم له اخروي مواخذې ترهغه وخته خلاص نه دی څو یې الله تعالی ونه بخښي.(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۳۶۸ ،ردالمحتار ج ۱ باب قضا الفوائت،فتاوی محمودیه ج ۷ ص ۹۸)

مړینې ته د چمتو کیدلو طریقه

لهٔ الفرقان میاشتنی (لکهنو) ۱۹۷۷م ۱۳۹۷ھ څخه په مننه.

یادونه : د ۱۳۶۱ ھ کال دذې قعدې دمیاشتې د ۲۹ نیټې په شپه، دګران ورور حاجي محمد حسین مرحوم دخښولو په مهال چې قبرڅه وځنډیده مولانا منظور نعماني مرحوم د دیوبند دارالعلوم دشورى غړي چې کومه وینا کړې ده ، دلته به دتبرک لپاره راوړله شي.

بسم الله الرحمن الرحيم

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَن زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ (آل عمران -ايه ۱۸۵)

درنو حاضرینو! تراوسه لا دقبر تیارولو ته وخت شته . یوه ورور راته وویل چې په دې ځنډ کې څه ووایم. دده په دې خبره راته یاد شول چې دایو نبوي سنت هم دی. په صحیح بخاري شریف کې یو بیل باب دی چې دهغه عنوان دی:

باب موعظ المحدث عند القبر.

په هرحال ددې سنت داداء کولو په نیت زه څو توري عرض کوم، الله تعالی دې قبول کړي او موږ ته دې الله ورڅخه دګټې اخستلو توفیق راکړي.

ماچې دآل عمران دسورت آیت تلاوت کړ،دهغه ژباړه داده: (هر ژوندی به دمړینې خوند وڅکي او ستاسو داعمالو نتایج

به په بشپړه توګه د قیامت په ورځ درته ورسیږي نو په هغه ورځ چې څوک له دوزخ څخه وژغورل شي او جنت ته ننوزي، هغه به بریالی وي او دادنړۍ ژوند هسې دغولولو متاع ده.)

له دې ژباړې څخه به درته معلومه شوي وي چې په دې آیت کې دمړینې او آخرت یادونه شوې ده. د دې په لمړنی. برخه کې ویل شوي دي چې هر ژوندی شی مري او دژوند څښتن ته به یوه ورځ هرو مرو مړینه راځي.

که قرآن کریم داهم ویلي نه وای، زموږ هم داباور و چې هر ژوندی موجود یوه ورځ مري. هغه انسان چې په قرآن کریم باندې هم ایمان ونلري، دهغه په مړینه کې هم کوم شک نشته. څرنګه به څوک پکې شک وکړي چې دنړۍ دټول عمر تجربه دابنیي چې دهر ژوندي پای مړینه ده.

په هر حال دایو حقیقت دی چې هر ژوندی به دمړینې خوند وڅکي. دایو یقیني بلکې په سترګو لیدل شوی حقیقت دی چې کوم کافر هم ورڅخه انکار کولای نشي.

خو دانبیاوو علیهم السلام معلومات چې دالله لوري دي، تر مرګ وړاندې داهم وایې چې مړینه هسې یوازې فناه او ورکه نه ده: بلکې په حقیقت کې مړکیدل له یوې نړۍ بلې نړۍ ته تلل دي. یوه ورځ داسي هم راتلونکې ده چې لکه په ورځنۍ دول چې په انفرادي ډول خلک مري او له دې نړۍ بلې نړۍ ته ځي، همداسي به ټول عالم او بشپړه نړۍ په یوه شیبه کې فناه

شي. دامهال چې چيرې هم په کايناتوکې کوم ژوندی سری وي، هغه به ټول ومري او بلې نړۍ ته به لاړ شي.دانړۍ چې موږ پکې هستوګنه لرو خرابه او ويرانه به شي، کوم خلک چې له دې نړۍ څخه تللي وي، دالله تعالی په قدرت سره به بله نړۍ ورته جوړه شوي وي.دلته چې يې کوم بد يا ښه کار کړي وي يا يې دلته ښه يا بده ژوندګي تيره کړي وي. هلته به له دې سره ورته برابره سزا يا جزا مونده کيږي. دادآيت ددې جز انماتوفون اجورکم ،مطلب دی.

په هرحال دانړۍ زموږ لپاره دعمل ځای دی اودجزا ورکولو ځای بله نړۍ ده . هغه چې موږ تر مړينې وروسته ورځو ، هلته چې کوم ژوند راکول کيږي هغه به محدود او دځو ورځو نه وي، تل پاتي اولامحدود به وي. دا زموږ خوښه ده چې دهغه ژوند لپاره کار نه کوو او ځان نه په دوزخ کې ژوند جوړ وو که له بديو اوګناهونو څخه ځان ساتو، نيکي کوو او په جنت کې ژوند جوړوو. غرض دادی چې دخپل ځان دجنتي او دوزخي جوړولو سبب په خپله موږ او زموږ اعمال دي. شاغرډير ښه وايي :

"په عـمل سره ژوند جوړيږي دجنت او ددوزخ هـم
داخاورين په خپل فطرت کې نه نوري دی او نه ناري."

کله چې دامعلومه شوه چې دانړۍ دارالعمل دی، په راتلونکي کې به ددې ځای داعمالو په نتايجوکې اوسو، نو

فکر وکړئ چې هغه کسان څومره غلطي کوي اوڅومره زيانمن دي چې ددي ژوند مهلت او وخت په بېخبرۍ کې تيروي او له دې ځايه تر تللو وروسته چې په هغې نړۍ کې د تل لپاره دهستوګنې دارامي لپاره به يې هيڅ تياري کړي نه وي، بلکې ددې نړۍ په خوندونوکې دومره ډوب دي چې ګواکې تل همدلته اوسيږي او کله هم مړينه نه راځي.

پيغمبران ولې راغلي دي؟

له دې غفلت څخه درابهركولو او ددنيا دمينه والو لپاره د آخرت دیادولو لپاره، دالله تعالی پيغمبران راغلي دي او دالله تعالی په ټولو کتابونو کې يې دادرس ورکړی دی. خو انسان داسې بې خبره او بې فکره دی چې له دې سره ، سره له آخرت څخه بې پروا ده اوخپله مړينه يې بيخي هيره کړې ده. ددې غفلت لوړه درجه داده چې هغه همداسي انسانان چې هره ورځ مري او له دې نړۍ څخه سفرکوي وينې خو بيا هم دانبياوو له دې درس څخه خپله مړينه نه يادوي.هغه تر ځان مشران بلکې همزولي او واړه وينې چې ناروغه کيږي،ناروغي يې ډيريږي. دطبيبانو او ډاکټرانو له ډيرو هڅو سره ،سره ددرملنې ورته څومره کټه نه رسيږي. کومه دوا ورته کار نه ورکوي. دناروغ ...ستنۍ شيبې راځي، نزع پيل کيږي، څوشيبې وروسته ورته دمړينې ملايکه راځي ،روح يې اخلي اودی هسې بې روح جسد پاته کيږي. غسل ورکوونکی يې له بستري څخه

اخلي او په یوه وړه ډېره یې لمبوي ،کفن ورکوي دجنازې لمونځ یې کوي. په وحشت ځای ځنګل کې یې دزړګونوړان ویجاړقبرونوپه منځ کې خښوي،پنځوس منه خاوره ورباندي اچوي،ټول همدامړی یوازي پرېږدي، هریوخپل کورته ځي...

څه غور خو وکړئ، هر مړی زموږ دعبرت او نصیحت لپاره څومره سامان له ځان سره لري، خو غافل انسان داهرڅه ویني کله هم فکرنکوي چې موږ ټول به له دي منزل څخه تیرېږو او زموږ دژوند پای به هم همداوي. په حقیقت کې دغفلت دا درجه چې دنورو مړینه ویني اوخپله مړینه ورته په یاد نه راځي، له نړۍ څخه دنورو تلل ویني خو په خپله داخرت دسفر لپاره دچمتو کیدلو فکر نه کوي، وروستنۍ درجه ده.

مړینه تر ټولو ښه نصیحت او واعظ دی. په مبارک حدیث کې راځي : "کفی بالموت واعظاً"

یعني مړینه دانسان لپاره ښه واعظ دی.

په یوه بل مبارک حدیث کې دغفلت دلري کیدلو لپاره یو خاص تدبیر بیانوي. رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد کوي: "اکثر ذکرها ذم اللذات."

یعني دخوندونو ختموونکي مړینه ډیره یادوئ.په دې سره به مو له زړونو څخه غفلت لري شي.

درسول الله صلی الله علیه وسلم عادت ؤ چې دشپې به ډیره برخه تیره شوه او لږه برخه به یې پاته وه ، دکورنۍ کسان به یې

دغفلت له خوب څخه راويښول او ارشاد به يې کاوو:

" اذکرالله ،اذکرالله جاءت الراجفة تتبعها الرادفة جاء الموت بما فيه جاء الموت بما فيه. (ياخئ، الله ياد کړئ ، الله ياد کړئ د دينا دلاندې باندي کيدلو داخرت زلزله راتلونکي ده ، هغه چې وړاندي ترې راځي، هغه به هم راشي، ستاسو له ټولو سختيو او مصيبتونو سره، سره راځي، وګورئ مړينه راځي.)

مقصد داچې رسول الله صلی الله عليه وسلم هم دغافلو خلکو دهوښيارولو او له غفلت څخه دايستلو لپاره دمړينې يادونه کوله .خو زموږ غفلت په داسې اندازه دی چې له مړينې څخه مو هم نشه نه لري کيږي او زموږ په څيرنور چې مري او په ځمکه کې خښيږي، وينو بيا هم زموږ دقبرپوزلي او پوازيتوب نه رايادېږي او فکر نکوو چې کله زموږ دا وخت راشي چې يقيناً راتلونکی دی ، په موږ به څه تيريږي.

دخپل قبر لپاره څه وکړو ؟

درنو مشرانو او ګرانو ورونو ! اوس مهال چې موږ ژوندي يو ، جوړيو ، ګرځو راګرځو ،موږ ته شوني ده او زموږ اختيار دی چې په قبر کې دارامي ، روښانتيا او اُنس انتظام وکړو او له دې تنګ اوتاريک کنډي څخه دځان لپاره ښکلي باغ تيار کړو. خو که موږ دامهلت په غفلت تير کړو کوم څه چې داخرت لپاره يې کول وړ دي. ونه کړو ، له الله ونه ډاريږو ، داخرت له محاسبې څخه بې پروا سو ، دالله تعالی نافرماني او دخلقو

حق تلفي وکړو نو یقین وکړی چې داقبر به یوه تاریکه کوټه نه وي، بلکې یو وړوکی دوزخ به وي. په هغه کې به اور وي. په هغه کې به مار او لړم وي، هلته به دخبراخیستلو لپاره څوک نه راځي، کوم یار او مرستندوی به نه وي، تنده به وي خو څوک داوبو ورکولو به نه موندل کیږي. بنې او کینې لورته به اور وي، دژغورلو به څوک نه وي، چیغې او نارې به مو وي خو داوریدلو به څوک نه وي. بیا به دا د یو دوو ورځو کار نه وي، که مو اعمال درحمت او قبول وړ نه وي نو ترقیامته به داعذاب مسلط وي. (الله تعالی مو دې تري وساتي.آمین)

درسول الله صلی الله علیه وسلم په مبارک حدیث کې دي:

"انما القبر روضة من ریاض الجنة او حفرة من حفرة النار."

(قبر به یا دجنت له باغونو څخه یوه باغچه وي یا به ددوزخ له ژورو څخه یوه ژوره وي).

په یوه بل حدیث کې راځي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد وکړ: هره ورځ قبر ناري وهي:

"انا بیت الغربة انا بیت الواحدة ،انا بیت التراب،انا بیت الدود."

(یعني زه دنابلدتیا کور یم، زه دیوازیتوب جونګړه یم، زه دخاورو کور یم، زه دچنجو خزانه یم.)

وړاندي په همدي حدیث کې نبوي ارشاد دی:

کله چې دالله تعالی مؤمن بنده خښ کړای شي،قبر یې په مینه استقبال کوي هغه قبر ورته دومره پراخ شي چې ترڅو یې

نظر لګيږي ، هغه پراخي او پراختياويني. خوکه کوم بدکاره او بې ايمانه خښ کړای شي نو د قبر معامله ورسره ديوه دښمن په څير وي، هغه ورته ډير تنګ شي ، خواوشا ورسره داسي زهرجن ماران وي چې که يې يو ځمکه وچيچې هغه به بې وښو شي ، دشنه کولو صلاحيت به تري لري شي.

چې په مړينه زموږ باور دی نو بيا ؟

اوس تاسو فکر وکړئ،موږ په يقني توګه مرو او قبر ته ځو، په قبرکې چې له موږ سره کومه معامله کيږي، دهغه په هکله رسول الله صلی الله عليه وسلم خبر راکړی دی او موږ هم په هغه سم پوهيدلي يو.که مو ترقبر وروسته دخپلو بدوکړو، ورو له امله خدای مکړه دوزخ ته واستوي، هلته هم تر قبر په سخت عذاب زموږ باور دی. نو له قبر او اخرت څخه بي پروايې او په غفلت کې ژوند تيرول ، مړينه هيرول ، دلته دځو ورځو په عيش کې مست پاته کيدل، په خپل ځان باندي خومره ستر ظلم دی.

مشرانو او عزيزانو ! څه چې کولای شئ په دې ژوند کې يې وکړئ، همداوخت يې وکړئ . دامعلومه نه ده چې سباڅه مهال دمړينې ملايکه داجل پيغام راوړي اوتاسوبه څه کولای نشي. په الله سوګند دلته چې زموږ ټول ژوند په غفلت کې تير شي، هغه چې ورځ او شپه بلکې مياشتې اوکلونه په موږ په غفلت تيريږي اوځي، هلته به دشيبې ،شيبې ارمان وي او که

موږ وغواړو چې ددي غفلت دتلافي لپاره مو یوه ورځ یا لږه موده دنیا ته بیرته را واستوي یا ددوه رکعته یا یوې سجدې وخت بیا راکړي یا یوازې دتوبې او استغفار لپاره یوازې یوه شیبه ددنیا ژوند راته وبخښل شي، نوموږ ته دافرصت نه راکوي زموږغافل اومجرم خلکوبه هغه مهال دډیرې رسوایي او ستر غم وخت وي. قرآن کریم دهغه ذلت اوحسرت تصویر داسې انځور کړی دی:

وَلَوْ تَرَى إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُو رُؤُوسِهِمْ عِندَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ .(السجده -۱۲)

ژباړه :او چې ته وویني چې مجرمان سرښکته دخپل رب په وړاندي ولاړ او وایې :ای زموږ ربه! موږ اوس ولیدل، او وامو وریدل ، نو موږ بیرته ولیږه ، موږ به ښه کارونه وکړو اوس مو پوخ باور راغلی دی.

خو داچې غوښتنه به غلطه او بې ځایه وي، نو نه اوریدله کیږي او څرګند به وویل شي :

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ . (السجده – ۱٤)

ژباړه :نو اوس یې خوند وڅکئ، ځکه چې تاسې له دې ورځې سره مخامخ کیدل هیر کړي وو.اوس موږ تاسي هیر کړي یې. دخپلو کړنو په بدل کې دتل پاتې عذاب خوند وڅکئ.

په قرآن کریم کې دي چې بل ځای به وویل شي :

حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ .(المؤمنون، ۹۹)

ددي آیاتونو مطلب دادی چې دا مجرمین او هغوی چې خدای یې هیر کړی ؤ کله ورباندي مړینه راشي ، دخپلو بدیو او غفلت پایلې وګوري نو داکړ بړ پیل کړي چې ، ای الله! دځه مهال لپاره مو بیا دنیا ته واستوه ، هغه چې مو پرېښودله او ترې راغلو ترڅو ښه کړه وړه وکړو. خو داسې به هیڅکله هم ونشي. دابه هسي ددوی چیغې وي، دقیامت تر ورځې به هغوی دبرزخ په عالم کې پاته شي ، هلته به دخپلو کړو، وړو خوند څکي .کله چې دقیامت وخت راشي او دصور شپیلۍ پو کړای شي . دحشر اونشر دوهم عالم ودرېږي په هغې ورځ اړیکې سره وشلېږي، کوم عزیز او دوست ورسره پاته نشي، نه یې څوک د کومې خبري پوښتنه وکړي، هسې به پریکړه وشي چې په کومه پله کې دایمان او ښېګڼو درنښت وي، هغه به ژغورلي وي، کامیاب به هغوی وي، په کومو پلو کې چې داوزن نه وي یعني د رېښتني ایمان اوغوره اعمالو له شتمني څخه خالي وي ، له دې نړۍ څخه تش لاس تللي وي، هغوی به هلته ډیر په زیان کې وي ، هغوی ته به دوزخ وي هلته به پاته وي . ددوزخ اور به یې مخونه سوزوي، صورتونه به یې ورته خرابوي اودلیدلو وړ به نه وي.

۰۰۰۰۰۰۰

۰۰۰۰۰

له غفلت څخه راویښ شئ

الله تعالی په بیا ، بیا اعلان کړی دی ، څوک چې څه کوي ددې نړۍ په ژوند کې دي وکړي تر دې وروسته به چاته دعمل مهلت پیدا نشي.

نواي دخدای بندګانو ! دژوند دامهلت چې دایې هم معلوم نه دي چې تر څه وخته به وي غنمیث وګڼئ،قدر او ارزښت یې وپیژنئ، که تر اوسه دریاندي وخت په غفلت کې تیر شوی دی، له اوس څخه ویښ شئ ، داخرت اودهغه دژوند لپاره چې ربښتونی ژوند دی تیاري ونیسي .

زما مطلب دانه دی چې تاسو له دنیااودهغې له شیانو څخه بیل شئ ، دفقر تغر وغوړوئ ، په ځنګل کې کښینئ ، کوراو اولاد پریږدئ. یوازې تسبیح ووایاست.نه،نه دشریعت غوښتنه دانده ، نه دخدای درضا او داخرت دسمولو لپاره ددې اړتیا ده. الله تعالی له موږ څخه دومره غواړي چې دهغه په را استول شویو او درسول الله صلی الله علیه وسلم په راوړل شویو لارښونو کې ژوند وکړو، زموږ په زړونو کې ایمان وي، کړه وړه مو نیک وي، موږ ددنیا ټول ضروري کارونه وکړو خو دالهي احکامو پابندي پکې وي.

وروڼو ! دادنیا دمؤمن لپاره هم ده اودکافرلپاره هم ، خو توپیر پکې دادی چې مؤمن دالهي احکامو پابند وي او په دنیا کې تصرف کوي اوکافرله دې پابندۍ پرته پکې لتاړ دی.

دالله تعالی درضا او داخرت دنجات اوفلاح لپاره دي ته ضرورت نشته چې تاسو بالکل تارک الدنیا اوسئ، یوازې ددي ضرورت دی چې څه کوئ، هغه دالله تعالی دقانون په دننه کې کوئ او دایوازې په لمانځه اوروژه کې نه دي، بلکې په خوړلو څښلو،تجارت او راکړه ورکړه کې ، له خپلو مشرانو او وړوخپلوانواو دوستانو ،خپلوګاونډیانو،عامو انسانانو سره په معامله کې ، لنډه داچې دژوند په هره څانګه کې دالله تعالی داحکامو او دهغه دلارښوونومتابعت وکړئ.بس همدا داسلام حقیقت دی چې وربانديې داخروي نجات او د الهي رضا دارومدار وربانديې ولاړ دی.

دغفلت دلري کولو طریقه

زه پوهیږم او دامنم چې الحمدلله زموږ په زړونو کې ایمان شته ، خو څه کمې چې سته او ښتیا هم ډیر کمښت دی، ددې سبب هغه غفلت دی چې زموږ په زړونو کې دی اودهغه له امله نه دخدای له نیولو او نه یې هم له محاسبې څخه څه راته په یاد راځي او نه موږ داخرت فکر مشغول کړي یو. نوتر ټولو لومړی او تر ټولو سترکار زموږ دغفلت زایلول او له منځه وړل دي ، دآخرت لور ته زړونه متوجه کول دي. داغفلت لري کیدلای شي، فقط په وار وار سره دمړینې اوترمړینې وروسته دقبر، حشر او نشر او په آخرت کې د را پیښیدونکو پیښو په یادولوسره کیږي. نو زه تاسو ټولو جنابانو ته ،هره یوه ته بیل

، بيل عرض کوم چې ډير نه، په شپه او ورځ کې لږ تر لږه يوځل ضرور داسي وکړل شي چې هغه مهال په ډيره توجه دافکر وشي چې، يوه ورځ به موږ هم ضرور همداسي مرو، لکه نور چې وينو. نو پام وکړئ هغه وخت به څومره سخت وي. چې په قبرکې مو کښيږدي، څه حال به مووي، ترقيامته به څه راباندي تيريږي، بيا به دحساب او کتاب په مهال چې زموږ دګناهونو فهرست زموږ په وړاندي وي او زموږ په خلاف زموږ لاسونه شاهدي ووايې ، زموږ به څرنګه رسوايې وي اوکه موږ د بخښلوړ نه وو او دوزخ ته واچول شو هلته به مو حال څه وي.

همداسې په دې فکرکې چې په زړه کې دخدای ويره پيدا کړي ورسره دخپلو ورځنيو ښو او بدو اعمالو محاسبه وکړي. په دې توګه به په داسي کولو سره غفلت لري شي، خدای دې وکړي چې يو وخت داسې کيفيت پيدا سي چې دهرکار په کولو په زړه کې دافکر پيدا شي چې، آيا په دې سره الله راضي کيږي اوکه دالله دنارضايتي کار دی؟

دداسي کيفيت نوم تقوی او خشية الله دی چې دټولو نيکمرغيو بنسټ دی او دا دولايت مقام دی. بيا به مو له مړينې څخه کومه ويره او تر هغه وروسته په راتلونکو مراحلو کې کوم زيان او اذيت نه وي ، بلکې په خوشحالۍ سره به دمړينې استقبال کيږي او په هره مرحله کې به دالله تعالی فرشتې دالله تعالی زيري درکوي ، تاسو به ډاډمن کوي او

درته مبارک شه به وو ایې: أَلا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ . الَّذِينَ آمَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ . لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ لاَ تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ .(یونس ٦٢ - ٦٤)

ژباړه: واورئ! دالله په دوستانو نه ډار شته او نه به غمجن کیږي. دوی همهغه دي چې ایمان یې راوړئ اوله الله څخه ډاریږي. په دنیا او آخرت کې دهغوی لپاره دخوښۍ زیری دی. دالله پاک خبر اوړي راوړي نه، او بس همدا ډیره لویه کامیابي ده.

په ځینې روایتونوکې راځي چې کله دمړینې ملایکه کوم مؤمن، صادق او نیک بنده ته راشي او روح یې اخلي نو لومړی ورته وایې: "لاتخف مما انت قادم علیه" یعني هغه بل عالم ته چې ځي، هلته ستا لپاره راحت او سوکالي ده. په دې مړینه به ستا ټول وحشت او ویره ختمه شي. بیا ملایکه ورته وایې: "لاتحزن علی الدنیا ولا علی اهلها وابشر بالجنة"

یعني ددنیا او ددنیا اهل چې ستا خپلوان او عزیزان دي، هغه چې درڅخه پاته کیږي، دهغوی لپاره غم مکوه، خوشحاله اوسه چې ددنیا بدل جنت او ددنیا داهل بدل به دجنت له اهل څخه به ستا په واسط پاته شي، ته مړکیدونکی په خوشحالي له دنیا څخه تللو ته چمتو شه.

په ځینې روایاتوکې راځي، هغه صالح بنده ته چې له الله تعالی

سره يې زړه لګيدلي وي،دمړينې ملايکه راشي نولومړی دالله له لوري ورته سلام رسوي او ورته وايي:
رب يقرء ک السلام - ستا رب په تا سلام وايي.
اوس تاسو پوهيدلای شئ چې کله دمړينې فرښته دا ډول پيغامونه کوم نيک مرغه بنده ته ورسوي،هغه به څومره خوشحاله وي او څرنګه په بشاشه اوغوړيدلی څهره به له دې نړۍ څخه ځي.
دالله تعالی نيک بندګانو ته تر مړينې وروسته پيښو په اړه قرآن کريم دازيری اوروي:
يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ . ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً . فَادْخُلِي فِي عِبَادِي. وَادْخُلِي جَنَّتِي . (الفجر ۲۷ - ۳۰)
جنابانو ! دالله تعالی دا انعامونه او دملايکو دا بشارتونه حاصلول زموږ هريوه لپاره شوني دي ، شرط يوازې دادی چې موږ دا اوسنی دغفلت حالت لري کړو، دالله تعالی څخه ويره اوتقوی په ځان کې پيدا کړو اوبيا خپل ژوند دهغه له لارښوونو سره برابر تير کړو.
يو عارف ښه وايي :" درته ياد دي چې کله تا په دې دنيا لومړنی قدم کښيښود، کورنۍ دي خوشحالي کوله خو تاژړل اوس په دنيا کې داسې ژوند وکړه چې کله له دې نړۍ څخه لاړ شي ، ټول دريسي ژاړي خو ته خوشحاله لاړشي ګواکې له قيد څخه خلاصيږي او خپل کورته ځي."

دابن جریر(رح)په تفسیرکې یو روایت دی: کله چې یو صالح مؤمن شخص ته دمرګ فرشته راشي نولومړی ورته وایې: "زه تا راسره بوزم اوکه دې په دې نړۍ کې پریږدم ؟" هغه ورته وایې ته مادلته په پریشانیو او مصیبتونو کې پریښودل غواړې. قدموني الى الله تعالى – ما په بیړه دالله لور ته بوزه.

ځینې دادمن کسان دامهال له دې کبله هم خوشحاله وي چې اوس به موږ هغه عالم ته رسیږو چې هغه ته رسول الله صلى الله عليه وسلم او دهغه نور اصحاب او پخوانې انبیاء پخوا لا تللي وي. هلته به انشاء الله دهغو جنابانو زیارت او لیدل کتل را په برخه شي. لکه په شفاء دقاضي عیاض کې چې منقول دي : دبلال رضی الله عنه دوفات وخت چې راغی، د هغه دمیرمنې له خولې ووتل :(واحزناه) یعني های څومره دغم وخت دی. بلال رضی الله عنه سمدستې وویل : نه ، نه ! واطرباه غدا القي الاحبته محمداً وحزبه.

ډیرد خوشحالي ځای دی، زه به سبا انشاء الله دخپلو تللو دوستانو یعني رسول الله(صلى الله عليه وسلم)اودهغه دملګرو ملاقات وکړم.

خو داکیفیت او داشتمنې به هغه مهال حاصلیږي چې موږ ورته ځان وړ وګرځوو، که موږ په داسي غفلت کې ژوند تیر کړو، داخرت له محاسبې څخه بې پرواشو، دشیطان په لاره لاړشو هغه چې زموږ عام حال دی، نو موږ لره مصیبت دی او غم دی غم.

څه پوهیږو که داوړځ دژوند وروستنی ورځ وي؟

موږ ډیر په دي غلطي کې یوچې بنه ژوند وکړو او کله چې مړینه راشي توبه به وکړو، الله تعالی غفور او رحیم دی. خو دایاد ولرئ چې داشیطاني وسوسي دي. یو خو داچې څوک خبر دي چې دمړینې وخت راشي، ایا دتوبي وخت به هم پیدا شي. ورسره دا چې دتوبي قبول او نه قبول قانون په څرګنده په قرآن کریم کې بیان شوی دی چې دتوبي منل او نه منل دهغو کسانو په هکله دي چې په ناپوهې سره بدکارونه وکړي او کښیني بیا ژر دزړه له کومي توبه وکاږي. خو هغه خلک چې ټول عمردتوبې په بې باکي کې ګناه کوي چې مرګ ته ورنژدي شي بیا توبه کوي، په داسي بې پروايیو کې تو به هیڅ هم نه ده. قرآن کریم په خورا څرګندو تورو اعلان کړی دی : إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ فَأُولَـٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيماً حَكِيماً . وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الآنَ.(النساء ۱۷-۱۸)

ژباړه: الله پاک يوازې دهغو خلکوتوبه مني چې په ناپوهۍ سره بدکار وکړي او بې له درنګه تري توبه وباسي نو دهمدغو خلکوتوبه الله پاک منې، اوالله پاک په هرڅه بنه پوه او دحکمت څښتن دی. خو دهغو کسانو توبه نشته چې دمرګ تر غر، غرو بد کارونه کوي اوچې مرګ ووينې وايې اوس مې په ربنتيا توبه ده.

:اهم چاته معلومه نه ده چې مړینې ته څومره وخت پاته دی. څه پته ده چې داورځ دژوند وروستنۍ ورځ او داشپه دژوند وروستنۍ شپه وي. همدا موږ اوتاسو اورو چې فلانی صاحب ښه روغ ناست وُ ناڅاپه يې زړه ودرید او په دوو دقیقو کې ختم شو.

په هرحال هره ورځ بلکې هره شیبه دتوبې او استغفار وروستنۍ مهلت وګڼل شي او ژر تر ژره له الله تعالی سره خپله معامله پاکه شي. کوم وخت چې په غفلت تیر شوی او کوم بدکارونه چې په دي غفلت کې راڅخه شوي دي، دهغوی په هکله په پاک او عاجزه زړه له الله تعالی څخه بخښنه وغواړو او دنیا لپاره په بشپړ عزم ددي امر منلو وعده وکړو او ورته دمغفرت او رحمت هیله ولرو. که زموږ داتوبه، دامعافي غوښتل له پاک زړه څخه وي نو په یقین سره به زموږ وړاندي ګناهونه وبخښل شي. په حدیث شریف کې دي :

التائب من الذنب کمن لا ذنب له .

یعني له ګناه څخه تر توبه کولو وروسته انسان بالکل بې ګناه غوندي وي. بلکې په یوه حدیث شریف کې راځي :

کیوم ولدته امه " یعني تر ریښتوني توبه کولو وروسته انسان له ګناهونو څخه داسي پاکیږي لکه هغه چې دزیږیدلو په مهال بې ګناه دنیا ته راغلي دی .

په قرآن کریم کې له یوې اشارې څخه داسې معلومیږي چې دتوبه کوونکي پخواني ګناوې هم په نیکیو بدلیږي. په سورة فرقان کې یو آیت دی:

إِلاَّ مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلاً صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا.(الفرقان-۷۰)

له دې آیت څخه معلومیږي، هغه نیک مرغه خلک چې ریښتوني توبه وکړي، پاته ژوند په ریښتوني او ښو کړو وړو سره تیرکړي نو دهغه ګناهونه هم الله پاک په نیکې بدل ورکوي. الله اکبر! داده درحمت کرشمه.

خو داسې فکر کول چې یوازې په ژبه داویل چې زما توبه ده، یا د "استغفرالله ربي من كل ذنب واتوب اليه." په ویلو به مستحق وګرځي، نه هیڅکله نه.

دتوبې حقیقت دادی چې په تیرو غلطیو او ګناهونو له زړه پښېمانه وي او دبیا لپاره په حتمي توګه داپریکړه وشي چې بیا به داغلطي او ګناه نکوي.

که بیاهم دبشري کمزوري له امله هغه خطا وکړل شي بیا دې هغسې توبه وکړل شي، الله تعالی بخښوونکی او رحمت کوونکی دی.

په هرحال دتوبې په مهال په زړه کې پښېماني اوپه پخوانیو غلطیوخفګان اودبیالپاره له ګناهونوڅخه ځان ساتل ضروري دی. له دې پرته که په ژبه زرځله هم توبه وویله شي ګټه نه ورکوي.

ښه یاد ولرئ ، انسان هر چاته دوکه ورکولای شي ، دخپل ځان په غولو لو کې هم اخته کېدلای شي، خو الله ته هیڅکله هم دوکه ورکولای نشي،هغه علیم بذات الصدورذات دی، ښه پوهیږي چې ستا توبه هسي په ژبه ده او که له زړه څخه هم ده.

اوس زه داوینا پای ته رسوم او په پای کې له الله تعالی څخه دخپلو ګناهونو معافي غواړم او تاسو ته هم الله تعالی ته دمغفرت او رحمت دعا کوم. تاسو هم ،ځان ته او ماته داسي دعا وکړئ . دخدای رحمت ته دسپارلولپاره موږ دا د شپې مهال دلته را غونډ شوي یو.

(تردې وروسته په دعااو استغفارویلو داسلسله ختمه شوه.)

مړینه څوک نه پرېږدي

که ستاسو اړیکي پراخي هم نه وي بیا هم تر اوسه څومره دوستانو مو ستاسو په وړاندي له دې نړۍ څخه سفرکړی دی. څرنګه جوړ او ځواکمن ځوانان ، څرنګه سپورت کوونکی ، پهلوانان،څرنګه کشران ، څرنګه واړه ماشومان چې په خیال کې یې هم مړینه نه راتله ، په کتلو ، کتلو لاړل . نومتوتي علماء چې دعلم او فضل شهرت یې فضا نیولی وه ، وتلي لیکوالان چې دهغوی دقلم یوې ، یوې لیکي دشوق اوعقیدي سترګي رڼولي، دقومونو مشهور مشران چې دهر قدم ښنې ته یې په کروړونو متعلقین منتظر پاته کېدل ، ددین سپیڅلي مشران چې تقوی یې دبشریت ویاړ او نازوه ، ځواکمنان چې درستم

او سهراب نومونه یې روښانه کول...
مینه ناک میړونه، ترڅان تیري میرمنې، خوږې میندې، نیک مرغه زامن، خدمت کوونکي لوڼې، خواږه دوستان، ددې ټولو دیو په یو تللو دردناک او زړه دردوونکي مثالونه ډیر ستاسو ترنظر تیر شوي دي.
نوداڅه دي چې ددي ټولوترلیدلو وروسته بیا هم په داسي غفلت او بې پروایې کې اوسئ.
په ژبه اقرار کوو چې د مړینې وخت معلوم نه دی، هرځای، هروخت، هره شیبه اوهره ګړۍ هرانسان ته دمړینې پیغام رسیدلای شي، خو ستاسو په زړه کې مړینه تاسو ته په زړه کې نژدې نه ده، مړینه چې رانژدې شي نه ځوان پریږدي نه زوړ، نه ماشوم، نه بد او نه نیک، نه روغ او نه هم ناروغ.
دنورو مثالونو په کتلو تاسو هم داګلیه بشپړوي. خو له دې ګلیې څخه خپل ګران اوخوږ ځان مستثنی کوي. پلانونه جوړوي چې فلانۍ ازموینه به په فلاني کال تیروم، تر فلاني کال پوري به دومره روپۍ جمع کوم، په فلاني کال به هلک یا نجلۍ ته واده کوم، په فلاني کال به له فلانۍ دندي څخه تقاعد اخلم. په فلاني کال به دومره جایداد اخلم، په فلاني کال به له فلاني کار څخه دومره ګټه ترلاسه کوم. مړینه او بې وخته مړینه هروخت وینئ بیا هم په خپل ذهن کې هر وخت داسي طرحي جوړوئ...

ستاسو به هم تعزيه (فاتحه) واخستله شي

هغه ورځ راتلونکې ده چې تاسو به د بل په ځای کې نه بلکې نور به ستاسو په ځای کې ستاسو د تعزيې لپاره راغونډ وي، تاسو به بې حسه، بې حرکته، دواوري په څيرسوړ، پرتخته د پاسه د غسل لپاره پراته ياست.

کله چې تاسو په دې درجه بې وسه شئ چې په خپله بې وسي به ستاسو هم رحم راځي. کله چې ستاسو ماشومان ستاسو د رابللو لپاره ناري وهي او تاسو اشاره لاهم کولای نشئ. کله چې مو ميرمن ستاسو په غم ژاړي، ليو تتوب ته ورسيږي او تاسو يې يو څاڅکی اوښکه هم وچولای نشئ، کله چې مو مور او پلار ويش او واخ کوي او تاسو تسلا ورکولای نشي. کله چې ستاسو جسد په چارپايي کښيږدي او اوچت يې کړي، کله چې نور ستاسو د جنازې لمونځ کوي، کله چې تاسو په تنګ او تياره کډي (قبر) کې کښيږدي او په زرګونو منه خاوره درباندی واچوی،....

هغه وخت ژر راتلونکی دی، هغه شپه رارسيدونکي ده، چې ته په دخوشحالي مجلسونه، په خوشحاله محفلونوکې، رنګين او له خوند ډکو ناستوکې، په خپلو خنداګانو افسوس وکړي.

آيا يادېږي دي "مړينه!".

(مرحوم مولانا عبدالماجد دريابادي، دصدق جديد لکهنونه په منته.)
(۷ صفر المظفر ۱۳۹۷ هـ، ق ۲۸ جنوري ۱۹۷۷ م)

پای

ربنا فاغفرلنا ذنوبنا وكفرعنا سيآتنا وتوفنا مع الابرار.

محمد رفعت قاسمي ددیوبند خادم

۲۷ ذي قعده ۱۴۲۹ هـ ق

۲۷ نومبر ۲۰۰۸ دجمعي شپه

دژباړې پای

عبدالله ګل ريان

دهجرت دنړۍ لالهانده ژوند

ديکشنبې ورځ ۱۴۳۱/۲/۲۳ هـ ق، ۱۳۸۸/۱۱/۱۷ هـ ش